

קלקראת שבת מלאכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת וישב - חנוכה

לקראת שבועת מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 253

פנינים לפרשת וישב - חנוכה

"נהיה כאילו מנהג קדוש, לאסוף את כל המשפחה וללכת לדודה או לסבתא לאכול לביבות, ואבי זצ"ל מאוד לא אהב את זה. אם זו סעודה של דברי תורה זה בסדר, אבל אנשים באים בשביל לאכול לביבות. האם חנוכה זה חג של לביבות וסופגניות?"

הגאון רבי שרגא שטיינמן שליט"א: המטרה של היוונים הייתה "להשכיחם תורתך". אנחנו צריכים לעשות כעת הפוך

מאת: הרב נועם לב

הגאון רבי שרגא שטיינמן שליט"א, ראש ישיבת 'קהילות יעקב' וישיבות 'אורחות תורה', ובנו של מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל, ניאות לשוחח עימנו על שאלות בנוגע לחנוכה הממשמש ובא, לומר דברי חיזוק, ולשתף אותנו בעובדות והנהגות מבית אביו הגדול.

מסופר שהאבא זצ"ל היה מדליק בחנוכה פשוטה מאלומיניום. הוא היה מהדר להדליק בשמן זית, אבל את השמש הוא הדליק בשמן סויה, כי בשמש אין עניין הידור שהוא יהיה בשמן זית. החנוכייה הייתה כוסות של ליקר פשוטות, וזה היה בתוך קופסת פח כדי להגן מהרוח. לעניין הוצאות כספיות, הוא תמיד חשב על העולם הבא: "מה אני אביא לעולם הבא? אם הבאתי כסף לעניים, אז יש לי מה להביא לעולם הבא".

לחלוטין, חוץ מנרות חנוכה. אחרי הדלקת הנרות הוא היה שר "מעוז צור ישועתי" וזהו.

האם הרב יכול לספר מעשים נוספים מבית אבא זצוק"ל שקשורים לחנוכה?

מסופר שהאבא זצ"ל היה מדבר נגד תופעת ריבוי מסיבות חנוכה. נהיה כאילו מנהג קדוש לאסוף את כל המשפחה, וללכת לדודה או לסבתא לאכול לביבות. אבי זצ"ל מאוד לא אהב את זה. אם זו סעודה של דברי תורה זה בסדר, אבל אנשים באים בשביל לאכול לביבות. האם חנוכה זה חג של לביבות וסופגניות?

הוא לא היה עושה שום דבר מיוחד. גם דמי חנוכה לא היו אצלנו. זה לא היה נהוג בבית הוריו. זה מנהג יותר חסידי. אומנם ליטאים אימצו את זה, אבל במקור זה חסידי. ימי חנוכה היו כמו ימים רגילים

כאשר הזרתי פעם מהשיעור, הבחין נהג המכונית שבה נסעתי, שאדם הנוסע מאחורינו מבקש לעקוף. כאשר הצליח בעקיפתו - אותת לנו בידיו שנעצור בצד הדרך. האיש יצא מהמכונית, התנשם והתנשף בכבדות, מה מתברר? בשעות הבוקר נודע לו, שזכה בפרס הגדול של מפעל הפיס, בסכום של מיליון וחצי שקלים, וברצונו להפריש מיד את כל מעשר הכספים

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, על שכרם הגדול של הבוטחים בהקב"ה

"יודים ביד עוסקי תורתך" (על הניסים)

מרודים ומבקשים לחם על הפתחים". הסיבה שהגאון זצ"ל הושיב את בן הרופא לצידו, היתה מפני שעכשיו הבן העני גורם לקידוש שם שמים, בעצם העובדה שאנשים רואים אותו, ונוכחים מי הוא ומי היה אביו, ומה היו דבריו, ועל ידי כך לומדים את הלקח הנ"ל.

מעשה מופלא התרחש בכולל אברכים, עם הרבה מוסר השכל בצידו, בענין האמונה התמימה בבורא עולם: אחד האברכים בכולל ההוא, התברך במשפחה מרובת ילדים, עד שדירתו הקטנה בת שני החדרים כבר לא הספיקה להכיל את בני המשפחה. בגבור עליו המצוקה, ניגש האברך אל ראש הכולל, ושאל בעצתו. ראש הכולל הביע דעתו, שהעצה היחידה שבכוחה לסייע לו, היא שיסע לכותל המערבי, וישפוך שם שיח ותחינה לפני השי"ת שישלח לו את ישועתו. עשה האברך כדבריו, נסע לכותל, עמד שם במשך שעה ארוכה בבכיות ובתחנונים, ו'הרעיש את השמים' בתפילתו. לפתע הוא מרגיש שמאן דהוא מקיש על גבו. הוא מסתובב אחורנית ופניו שטופות הדמע נתקלות ביהודי, והוא שואל במבע פנים רחמימאי: "מה אני יכול לעזור לך?"... האברך שטח את צרתו בענין הדירה הקטנה, שאינה מספיקה להכיל את

בני אדם שלא זכו להיות מבאי בית ה' ולטעום טעמה של תורה, באים מדי פעם אל לומדי התורה בטענה: "כיצד תתפרנסו, אם לא תשקיעו מעט מזמנכם ללימוד מקצוע כלשהו? הרי אי אפשר להתפרנס רק מלימוד תורה". כדאי לשמוע את הסיפור הבא, כדי להבין את הטעות הגדולה שבדבריהם, ולידע מה להשיב לאותם אנשים.

הגאון בעל ה"מחנה חיים" זצ"ל, רבי חיים סופר זוסמן, מגאוניה המפורסמים של יהדות הונגריה, היה רגיל לקרב יהודים אומללים שפגעה בהם יד ה', ולהכניסם לביתו. פעם, בעת דרשה שנשא לפני אלפי יהודים, האיר את פניו באופן מיוחד לאחד העניים שהיו בבית הכנסת, שהיה נראה באמת כעני ואביון, והושיבו לצדו בעת הדרשה.

הדבר היה לפלא בעיני הקהל הרב שהצטופף בבית הכנסת, כי למרות שהיה הגאון מורגל, כאמור, בכגון דא, מעולם לא הושיב עניים ליד כסאו בעת הדרשה. לאחר שסיים נגשו חשובי הקהל לשאול על מהותו של עני זה, ועל מה ולמה זכה למידה מרובה של כבוד? סיפר להם ה"מחנה חיים" דברים כהווייתם:

"בבודפסט היה רופא יהודי מפורסם, שרבים מתושבי העיר נזקקו לשרותיו ולטיפוליו. יום אחד, סיפר הגאון זצ"ל, "הגיע רופא זה לאבי ולאמי ושאל אותם מה יצא מילדיהם, הרי כולם לומדים תורה יומם ולילה, ואיך יוכלו לפרנס את משפחותיהם?..."

"ההורים השיבו שבתורה נאמר: 'ושנתם לבניך' וגם 'וקשרתם לאות על ירך', וכשם שאף אחד לא ישאל מה יצא מה'וקשרתם', כי יודע הוא שזו היא מצוה שיש לעשותה, גם בלי שתצא מכך הנאה גשמית, כך גם במצוות 'ושנתם'."

וזאת למודעי, שכל ארבעת ילדיה של אותה אמא, היו אבות בית דין ומרביצי תורה מפורסמים, כשה"מחנה חיים" היה הגדול מכולם, ולדרשותיו הגיעו אלפים.

"אתם יודעים מי הוא העני שהושבתי לצדי בעת הדרשה?" - אמר ה"מחנה חיים". "הוא בנו של אותו רופא שהגיע להורי עם השאלה הנ"ל. הקב"ה הוכיח לו שחור על גבי לבן שהצדיק אינו נעזב, ומזונותיו של מי שלומד תורה מובטחים לו, ודווקא אותו רופא שלכאורה התפרנס בשופי, והיה באפשרותו להעביר ירושה גדולה לבניו, הנה צאצאיו עניים

המשפחה הגדולה. והנה, הלא יאמן מתרחש למול עיניו המשתאות של האברך; האיש הלא מוכר, כך מתברר, הוא גביר גדול, ולשמע מצוקתו של האברך נפתח לבו לרווחה. בתוך זמן קצר הוא מסכם עם התלמיד חכם שהוא נותן לו את מלוא הכסף כדי לבנות חדר נוסף. חזר התלמיד חכם אל הכולל שלו, שמח וטוב לב, וסיפר את הסיפור המופלא לראש הכולל ולרעי האברכים, תוך שהוא מביע רגשי הודיה להשי"ת על כל החסד שגמל איתו.

אברך נוסף הלומד באותו כולל, בשמעו על הנס הגדול שהתרחש לחברו זה, כאשר הגביר הקיש לפתע על גבו, החליט גם הוא לנסוע לכותל המערבי ולהתפלל.

"אולי אזכה גם אני לדפיקות על הגב", אמר.

והנה בהיותו עומד ומתפלל בכותל, הוא מרגיש שמישהו מקיש על גבו. לבו נפעם מהתרגשות: 'הנה-הנה מגיעה עת ישועתי', חשב.

הוא מסתובב אחורנית, ובמי הוא נפגש? - בעני הפושט ידו לצדקה ופסוקו בפיו: "צדקה תציל ממות"...

בשובו לכולל, סיפר את סיפורו לראש הכולל, בנימה של אכזבה גדולה. הגיב ראש הכולל ואמר: "אם ברצונך לדעת מדוע חברך זכה בתפילתו ואתה לא, דע לך שחברך תלה את בטחונו וכל תקוותו אך ורק בבורא עולם, ולכן זכה שהגביר דפק על גבו, ונתן לו את כל צרכיו, ואילו אתה תלית את בטחונוך ב... מי שידפוק לך על הגב!..."

המעשה דלהלן, שארע אצל הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל, התרחש בירושלים, כאשר האירועים הבטחוניים סביב מלחמת תש"ח גרמו למצוקה כלכלית נוראה בעיר, עד שנוצר מצב שלמשפחות רבות ממש לא היה מה לאכול. התקופה הזו זכורה לי היטב, והמצב בירושלים היה אכן גרוע ביותר.

פעם לפני שבת, לא היה לרבנית, אשתו של הגר"י צדקה, שום מאכל על מנת להכין את סעודות השבת. בבית היה רק קצת אורז, אותו ייחדה הרבנית למאכל עבור הילדים ביום ראשון.

אבל, כאשר שמע הגר"י צדקה שיש בבית אורז, הורה לאשתו להכין מהאורז הזה את מאכלי השבת, הרבנית הופתעה ושאלה את בעלה: "ומה יהיה עם מאכלי הילדים ביום ראשון? האם הנך רוצה לסמוך על הנס, ולחשוב שיפול לנו מאכל מן השמים?"

והגר"י צדקה השיב: "כן. אל תדאגי, ייפול לנו מן השמים..."

בני המשפחה אכלו את האורז בשבת. וקיימו מצוות עונג שבת, כשראש המשפחה נוסך בהם ביטחון בהשי"ת, ומבקש מהם לא לדאוג על המאכלים של ימי החול.

והנה, בשעות הבוקר המוקדמות של יום ראשון, ארע הנס: אורח מבגדד הגיע אל הגר"י צדקה, והביא איתו שק מלא בכל טוב, במאכלים טעימים וגם באורז.

שאלתי את גיסי מרן הגר"ח קנייבסקי, האם אכן מותר לנהוג כך, ולאכול בשבת את האורז, ובאשר למאכלים של ימי החול - לסמוך על הנס?

והשיב לי מרן שליט"א אמנם במקרה רגיל אסור לעשות כך, אבל במקרה של הגר"י צדקה, יש להמליץ על כך את מה שמובא ב'חזון איש'

בדינו של ילד המשלשל בשבת, שמותר לבשל לו אורז, אבל מי שבוטח בהשי"ת, אין מזניחין אותו, ומותר לו להיכנס לקצת-סכנה, ולא לבשל את האורז, ולסמוך על הקב"ה.

"אין ספק שהגר"י צדקה השתייך לחבורת הבוטחים בהשי"ת בכל לבבם ובכל נפשם, ולכן מותר היה לו לסמוך על הנס, כמו שאכן ארע", אמר הגר"ח קנייבסקי.

מהמעשה הבא נראה, כיצד דואג הקב"ה לצדיקים עושי רצונו ואינו עוזב אותם לעולם:

כאשר חזרתי פעם מהשיעור בבית הכנסת 'דברי שיר', הבחין נהג המכוננית שבה נסעתי, אדם הנוסע מאחורינו ומבקש לעקוף, הוא הבהב נמרצות, וניכר היה שהוא רוצה לשוחח איתי בעניין דחוף. כאשר הצליח בעקיפתו - אותת לנו בידי שניעצור בצד הדרך.

האיש יצא מהמכוננית, התנשם והתנשף בכבודות, ועברו כמה דקות עד שנרגע ויכול היה לספר את סיפורו. מה מתברר? בשעות הבוקר נודע לו שזכה בפרס הגדול של מפעל הפיס, בסכום של מיליון וחצי שקלים, וברצונו להפריש מיד את כל מעשר הכספים, לפני שיתגבר עליו היצר... הוא ביקש להתייעץ איתי למי כדאי להפריש את הכסף.

אשריכם ישראל!

הצעתי בפניו כמה כללים, המגדירים את העדיפויות ההלכתיות בנתנת הכסף, החל באלמנות ויתומים, עבור דרך תלמידי חכמים היגעים בתורה וצריכים להשיא את ילדיהם, וכן הלאה. במהלך השיחה הועלה שמו של אברך פלוני, שילדיו הגיעו גם הם לפרק האיש מקדש, ובביתו לא היתה פרוטה לפרטה, והזוכה החליט להעביר אליו את המעשר.

עוד באותו לילה התדפק היהודי שזכה במפעל הפיס אצל אותו אברך, ומסר לו צ'ק מכובד ביותר, שהיה בו כדי להקל את הדחקות הגדולה ששררה בביתו.

ואז נזכרתי בדבר פלא: רק בלילה הקודם שוחחתי עם אותו אברך בלימוד, וכשהוא שח בפני על דחקותו בענייני כספים, שמעתי ממנו דברים ברורים באמונה ובטחון. "אני סומך על אבי שבשמים, שלא ימנע ממני כל טוב ויספק כל צרכי", אמר לי האברך ההוא.

לאחר דיבורם כאלה הבינותי שהישועה כבר תרדוף אחריי. ידעתי שבסופו של דבר יושפע עליו שפע רב מן השמים, שהרי צנצנת המן קיימת עד היום, וממתינה ללומדי התורה. המתנתי אף אני בציפיה כדי לראות מהיכן תגיע הישועה של האברך הלז.

והיא הגיע הרבה יותר מהר מכפי שחשבתי.

בלילה הקודם הוא עוד היה אברך עני, והנה כעבור עשרים וארבע שעות מתדפק הצ'ק על דלתו של האברך, שלא היה צריך אפילו לזוז מן הבית כדי לקבל אותו... כיון שהגיע רגע-הישועה, סבבו מן השמים שהזוכה בפיס ירוץ וירוך, יעקוף את הרכב שבו נסעתי, ויבקש שאפסוק לו במהירות למי לתרום את הכסף. הכל בבחינת 'וירצוהו מן הבור', שכאשר מגיע הרגע, הכסף לא ישתהה רגע נוסף. וכפי שאמר הפזמון 'איש חסיד היה', שאליהו הנביא אמר לחסיד 'באמת היום תתעשר'.

(מתוך 'הגדה של פסח' - חישוקי חמד)

אמר רבינו שכדי להציל את עולם התורה הוא מוכרח לשנות ממנהגו ולקבלו בביתו, אבל לפני שהוא הגיע, דרש רבינו שלא יישאר איש בבית, חוץ מאלו שהיו נצרכים לשם כך, ולא אף אחד נוסף, וגם אני קיבלתי הוראה לעזוב את הבית באותה השעה, כדי שלא אכשל בראיית פניו של אדם המחלל שבת. סיפרו לי שגם במהלך הפגישה לא הביט מרן זצ"ל בפניו של האיש

לרגל יומא דהילולא של רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן זיע"א - סיפורים ועובדות המובאים מפיו של נאמן ביתו ותלמידו חביבו הרה"ג ר' איסר זלמן שוב, מרבני ישיבת אמרי משה במיוחד ל'לקראת שבת'

יעקב א. לוסטיגמן

זכה הרה"ג ר' איסר זלמן שוב, למה שרק מעטים זוכים לו בכל דור ודור, להיות מקורבו ונאמנו של מנהיג הדור מרן ראש הישיבה רבינו הגדול הגראי"ל שטיינמן זיע"א. הרב שוב היה מעלה על הכתב את שיעוריו של מרן הגראי"ל, ואף שימש אותו כתלמיד נאמן במשך שנים רבות, עד שהיה לאחד מאנשי הסוד של בית מרן זצ"ל.

לקראת יומא דהילולא השלישי של אותו צדיק קדוש ונשגב, פנינו לרב שוב, וביקשנו ממנו שיעניק לקוראי 'לקראת שבת', הצצה קטנה נוספת לחייו המופלאים של מרן הגראי"ל זצ"ל, אופן ההתייחסות שלו לנושאים שונים, ומעט פרפראות ודברי חכמה שנשמעו מפיו הקדוש והטהור.

• דומה כי אחת התכונות הבולטות של מרן הגראי"ל היתה הענווה והפשטות שאפיינו אותו. הוא התגורר בבית ישן שמצבו הפיזי לא היה משופר בלשון המעטה, מעולם לא הילך בגדולות ולא חיפש שררה או כבוד, ובכל זאת אנחנו רואים שהוא הנהיג ביד רמה את היהדות החרדית כולה, בגאון ובעוז רוח, כשהוא מקבל הכרעות היסטוריות, כאחד הגדולים. איך אפשר להסביר את השילוב המיוחד הזה של שני הדברים הללו בכפיפה אחת?

"על השאלה הזאת אענה בסיפור מעשה שהיה", משיב הרב איסר זלמן שוב, "ביום מן הימים הגיע למעונו של מרן זצ"ל יהודי אמריקאי, ובפיו שאלה מאוד מקורית: "אני חייב לדעת", הוא אמר לראש הישיבה, "האם הראש ישיבה יודע שהוא גדול הדור?...".

"כבר קדמך אחר", השיב ראש הישיבה, "ושאל את מרן החזון איש את אותה השאלות בדיוק. החזון איש זצ"ל השיב לו כך: "אני יודע שאני גדול הדור. אבל אני גם יודע שעדיין לא הגעתי לדרגה שאני צריך להגיע אליה.

"לעומת זאת, בפעם אחרת, אחרי פטירתה של הרבנית מרת תמר ע"ה, כשהתברר היכן ביקש מרן להיקבר לאחר אריכות ימיו ושניו, שאל אותו מאן דהו, מדוע בחר רבינו מקום פשוט כל כך, ורחוק כל

כך מגדולי בני ברק האחרים. השיב לו ראש הישיבה זצ"ל: "האמת שאני אדם פשוט מאוד", אמר, "הציבור טועה בי וחושב אותי לגדול. באים אלי ושואלים אותי שאלות מורכבות, ומצפים ממני שאענה עליהן כאחד הגדולים, אני לא אדם רע חלילה וחס, ולכן אני עונה על השאלות, כדי שלא להיות אכזרי, אבל אחרי שאשוב לבית עולמי, אני חוזר לאמת, שם אין את כל החשבונות האלו, ולכן אני רוצה להיות במקום המתאים לי...".

"כלומר, ראש הישיבה זצ"ל היה ענוותנותו ושפל ברך ברמה כזאת שהוא היה בטוח במאת האחוזים שהוא לא ראוי למעמד, ומצד שני הוא הבין שכרגע הוא נפל משום מה למקום הזה של גדול הדור, והתפקיד שלו זה להנהיג. כמו שכל יהודי צריך למלא את התפקיד שלו בעולם, גם הוא מילא את התפקיד, למרות שהוא חשב שאינו ראוי לכך".

• היו תקופות של מתיחות גדולה, מאבקים גדולים, ראו עליו שינוי כלשהו?

"הדבר העיקרי שראו אצלו בכל התקופות היה השקיעות בלימוד", משיב הרב שוב. "יכולת לראות אותו מפסיק מלימודו לצורך עניין ציבורי חשוב וכדו', דן בכובד ראש בשאלה, ומיד לאחר שהשיחה הסתיימה הוא היה שוקע בלימוד כאילו לא הפסיק בכלל. ממש מאותה הנקודה בצלילות ובעמקות. זאת תכונה שרבינו עבד עליה בצעירותו, והרגיל את עצמו לחזור תמיד לגמרא ולהתנתק באותו רגע מכל מה שהיה מקודם או מה שקורה מסביב".

הוציאו כל איש מעלי

"מצד שני, הוא כן היה לוקח את הדברים ללבו וכשהוא לא היה לומד, ראו עליו שהוא עסוק בנושא. אם הזכרת את חוק הגיוס, רבינו אמר לי שהוא מזכיר את הנושא הזה כל יום בתפילת שמונה עשרה, ומבקש שתוסר הגזירה הזאת מעל עולם התורה, כמו"כ היה מרבה בתפילות ובאמירת תהילים להצלחת המערכה.

"ובפרט בימים שהיתה הצבעה על חוק הגיוס, והיה חשש שתתקבל החלטה שאינה לטובת עולם התורה, הוא היה ממש 'אויס מענטש', ואמר כמה וכמה ספרי תהילים באותו יום, כשהוא מנסה להפעיל מאמצים אחרונים להביא לתוצאה טובה יותר.

"כך למשל נוהג היה רבינו להימנע מכל וכל מפגישה עם אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות, וכשהגיע לאנשים מפורסמים הוא לא הסכים לקבל כל אחד שאינו חרדי, כדי שלא יגידו בהמשך שרבינו תומך בהם וכדו'.

"באחת הפעמים נכנסו אנשי יהדות התורה לרבינו, ואמרו לו שישנו אחד, שיש לו השפעה גדולה על חבריו, ואם רבינו יקבל אותו לפגישה בביתו, ויבקש ממנו להשפיע, הוא בוודאי יתאמץ בעניין, אבל יש בעיה כי אותו אדם הנו מחלל שבת ל"ע. אמר רבינו שכדי להציל את עולם התורה הוא מוכרח לשנות ממנהגו ולקבלו בביתו, אבל לפני שהוא הגיע, דרש רבינו שלא יישאר איש בביתו, חוץ מאלו שהיו נצרכים לשם כך, חברי הכנסת החרדים עצמם, ולא אף אחד נוסף, וגם אני קיבלתי הוראה לעזוב את הבית באותה השעה, כדי שלא אכשל בראיית פניו של אדם המחלל שבת. סיפרו לי שגם במהלך הפגישה לא הביט מרן זצ"ל בפניו של האיש, למרות שהתייחס אליו יפה וניהל עמו שיחה קולחת ומעניינת כשהוא גם מחמיא לו על כך שבציבור החרדי יודעים שיש לו לב חם לתורה ולעולם התורה".

השפעה לדורות!

"באופן כללי, כל שאלה שהוצגה בפניו בענייני הציבור, היתה עוברת על ידו חקירות ובדיקות לא רק לגוף השאלה והתשובה עצמה כיצד יענה לה, אלא גם מה תהיינה ההשלכות של ההוראה שלו לשנים הבאות ולדורות הבאים. כל מעשה וכל אמירה היו מחושבים, כדי שלא ילמדו הלכה לדורות ויעשו דברים שאינם לפי רוח התורה, כשכביכול הוא הורה על כך או הסכים לכך.

"אני זוכר מקרה שבו הגיע למרן יהודי עם רעיון יפה מאוד: ולי נתקן תקנה שבכל תלמודי התורה יקדישו עשר דקות לימוד ביום ללימוד מצוות התורה. יש היום ספרים ב"ה שמרכזים את כל תרי"ג המצוות

בשפה שווה לכל נפש, וילדים רבים לומדים בהם בשעות הפנאי, או במסגרות שונות שהוקמו על ידי החיידרים, אבל למה שלא נתקן שזה יהיה משהו כללי, וכך נזכה שכל ילדי ישראל הלומדים בת"ס, יכירו את כל תרי"ג המצוות.

"רבינו זיע"א התנגד לכך נחרצות. "בשום אופן לא", הוא אמר. היהודי שהציע את הרעיון ממש נבהל. הוא לא הבין מה כל כך נורא בהצעה שלו, פנה אליו מרן ראש הישיבה והסביר לו: "אתה מגיע עם רעיון נפלא וגם לו יהיה קשה לסרב לו, אבל מחר יבוא יהודי נוסף עם עוד רעיון נפלא וגם לו יהיה קשה לסרב, ולאחריו יבוא אחד נוסף, יקדישו עשר דקות ביום ללימוד תרי"ג מצוות, ועשר דקות ללימוד שמירת הלשון ועשר דקות ללימוד שער הביטחון ועשר דקות ללימוד מצוות התלויות בארץ ועשר דקות ללימוד ענייני הצדקה והחסד וכן על זה הדרך, עד שבסופו של דבר לא יישאר בכלל זמן ללמוד גמרא, שזה עיקר העיקרים. אני דוחה את ההצעה שלך, בגלל ההצעות שיבואו אחריה".

• אומרים על מרן זצ"ל, שהוא ידע להשיג סכומי עתק לצדקה שגייס מיהודים עשירים, להחזקת תורה וחסד. בוודאי הייתם עדים למקרים כאלו...

"זאת טעות נפוצה. מרן זצ"ל מעולם לא דרש ממישהו לתת צדקה, ובוודאי שלא קבע סכומים. גם כשהוא היו באים אליו ושואלים אותו כמה לתת, הוא לא הסכים לומר.

"זכור לי מקרה אחד בודד שבו הגיע יהודי עשיר ואמר לרבינו שאם הוא יגיד לו לתרום, כל סכום שהוא, הוא יתרום אותו בשמחה ובחפץ לב. רבינו לא רצה לומר סכום אבל הוא לחץ מאוד עד שרבינו אמר "אני הייתי נותן לעניין הזה שני מיליון דולרים", ואכן עמד אותו עשיר ונישב את הסכום הזה במלואו".

מה תעשה על כל כך הרבה כסף?

"לעומת זאת, זכור לי מקרה הפוך שבו היה פנו אנשי רבינו ליהודי עשיר שגם הפעיל קרן צדקה, וביקשו ממנו סכום של עשרים אלף שקלים לחתונתה של יתומה שאביה היה מקורביו מאוד למרן זצ"ל, ואותו עשיר אמר שלכבוד הבקשה של רבינו הוא מוכן לנדב סכום של עשרת אלפים שקלים, אבל אם רבינו יורה לו לתרום 20 אלף, הוא יתרום את מלוא הסכום. כשאמרו זאת לרבינו השיב מיד: "שייתן עשרת אלפים שקלים, ושלא יעשה לי טובות. מישהו אחר כבר יזכה לשלם את עשרת האלפים הנוספים".

"באופן כללי הגישה שלו היתה שאף אחד לא עושה לו טובה כשהוא תורם כסף לצדקה. ההיפך הוא הנכון, הטובה היא לתורם עצמו, ואם הוא לא יתרום, יהיה מישהו אחר, הקב"ה ימשיך לנהל את העולם כרצונו גם אם אדם פלוני לא יתרום את הסכום הנדרש.

"גם כשהיו באים אליו ראשי מוסדות גדולים ומבקשים שיכתוב מכתבי ברכה לגבירים שתורמו להם הון רב, רבינו היה נעתר לבקשה וכותב מכתב, אבל הוא לא היה מודה על הנתינה אלא משבח אותה, וכותב לתורם כמה גדולה הזכות שלו שהוא תרם".

• ובכל זאת, אנחנו שומעים על עשירים רבים שתורמו סכומי עתק

אבי הילד הגיע יחד עם בנו למרן רבי חיים קנייבסקי שליט"א, כדי להודות לו על הברכה שהניבה תוצאות ברוכות. על פי צו האופנה כיום, מצוי שילדים קטנים לובשים בגדים, עליהם רקומות דמויות שונות. ודמות חמור הופיעה על הסוודר שהילד עטה לגופו. רבי חיים קלט את החמור המצוייר שבלט מבגדי הילד, ושאל את אביו: "מה זה?!"

הגה"צ רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א, על איך ניתן להשכיח את התורה?

"כל היום היא שיחתי" (תהלים קיט, צז)

על הברכה שהניבה תוצאות ברוכות. על פי צו האופנה כיום, מצוי שילדים קטנים לובשים בגדים עליהם רקומות דמויות שונות. משום מה הופיעה דמות חמור על הסוודר שהילד עטה לגופו. רבי חיים קלט את החמור המצוייר שבלט מבגדי הילד, ושאל את אביו: "מה זה?!"

האב המבוויש הגיב במבוכה: "הרי כתוב בספרים שגם המשיח יבוא כשהוא רכוב על חמור!"... אמר לו רבי חיים: "המשיח באמת ירכב על החמור, הבעיה היא שכאן החמור רוכב על הילד!"

חמור מבטא חומריות, כשמשתעבדים לחומר והופכים להיות עבדים נאמנים לגשמיות, מאבדים את הכל. ברגע שנותנים ערך ומשקל למשהו אחר מלבד תורה, נכנסים לקרבנו דברים בטלים, והתורה יוצאת החוצה. החומר והגשם אינם יכולים לדור בכפיפה אחת. אהבת תורה ואהבת העולם הזה אינם יכולים לצעוד בצוותא, כך מאבדים את את הרוחניות שבקרבנו, ושוכחים, חלילה, את התורה.

בקדוש ישראל תתהלל

במדרש (בראשית רבה פג, מג) הובא משל יפה: "החייטים

אנו מצויים בעיצומה של תקופה הרת עולם. המאבק של היוונים והמתיוונים חוזר ונייעור בכל הכוח והעוצמה. גם בדורנו נטושה מלחמה עזה, על מנת לשמור את פך השמן הטהור. זהו אחד המאבקים הגדולים על ציפור נפשנו.

ב"על הניסים" אומרים: "כשעמדה מלכות יוון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך, ולהעבירם מחוקי רצונך", השאלה העולה מאליה היא: איך ניתן להשכיח את התורה? אמנם אפשר לבטל תורה, אפשר לגזור שלא יקיימו את התורה, אבל כיצד משכיחים את התורה?!

נאמר בפסוק: "מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי" (תהלים קיט, צז). במדרש הובא על כך משל לחבית של דבש, שכאשר יוצקים לתוכה מים, יוצא ממנה דבש. כך הוא גם מוחו של האדם. כאשר נכנסים לתוכו דברים בטלים, התורה יוצאת ממנו. לכן, אמר דוד המלך ע"ה: "כל היום היא שיחתי", כיון שאם האדם לא עוסק בתורה כל היום בשלימות, ממילא נכנסים בראשו דברים בטלים, והתורה יוצאת החוצה.

בדרך זו בקשו היוונים "להשכיחם תורתך". הם התאוו להעניק ערך לדברים בטלים, להכניס לראש שישנם עוד ערכים בעולם זולת התורה. ברגע שנכנסים לראש דברים בטלים - ממילא התורה פורחת ונשכחת.

חומר וגשם אינם דרים בכפיפה אחת

בכל דור ודור השטן נלחם כדי לשוות ערך לדברים בטלים. בזמן החשמונאים הוא ביקש לטעת בעם ישראל את תרבות הגוף. בדורנו הוא נאבק כדי להחדיר למחיצתנו את מאוויי העולם הזה.

סיפר לי יהודי מירושלים, שנכדו לא ראה הצלחה בלימודיו בתלמוד תורה. היהודי עשה מה שיהודים רבים עושים, נסע לבני ברק, נכנס למרן רבי חיים קנייבסקי שליט"א, וביקש ברכה. רבי חיים ברך את הילד. בחסדי ה' הברכה נשאה פרי, והילד השתנה מן הקצה אל הקצה, והחל לראות ברכה בלימודיו.

אבי הילד הגיע יחד עם בנו למרן רבי חיים קנייבסקי, כדי להודות לו

שיראה כי אתה פוסח עליו במפגיע, ומחלק רק לכל היושבים בסביבתו!"

המיליונר חיכך ידיים בסיפוק, ממתין לראות את היהודי שנוא-נפשו, עוזב את המסעדה בוש ונכלם. אך לחרון אפו נוכח לראות, כי היהודי רק נעשה עליו מרגע לרגע. הדם עלה לראשו, הוא ניגש למלצר הראשי ושאל בזעם: "מהי המנה המפוארת ביותר המוגשת במסעדה? כמה היא עולה? שש מאות דולר? אין בעיה! עכשיו אתה עובר בין כל הסועדים, ומגיש לכולם את מנת הדגל על חשבוני. רק אל תשכח, כשתעבור ליד היהודי, אל תתן לו מאומה!"

המיליונר אכול השנאה היה בטוח, כי כעת היהודי יעזוב את המסעדה רווי השפלה, אולם לתדהמתו הרבה, היהודי רק צחקק לו באושר, ושמחתו הרקיעה שחקים!

המיליונר החליט שהוא חייב לברר מה קורה פה. ניגש אל היהודי, ושאל בפליאה: "אני לא מצליח להבין אותך, אתה רואה שמביישים אותך, ורק צוחק יותר ויותר ועולז עוד ועוד?!"

"מה אתה לא מבין?!", השתפך היהודי בגיל, "אני בעל המסעדה, על כל מנה שמזמינים, אני מרוויח טבין ותקילין. אדרבה, תמשיך לחלק לכולם על חשבונך עוד מנות משובחות ויקרות, שתמלאנה את כיסי במזומנים!..."

הויכוח בין עם ישראל לאומות הוא מיהו בעל המסעדה, מי לוקח את הקופון בסופו של יום. אמנם כל העולם הזה הוא הבל הבלים, אבל הוא נועד רק עבור עם ישראל. המילה הראשונה שהקב"ה כתב בתורה היא "בראשית" - בשביל ישראל שנקראו ראשית, ובשביל התורה שנקראת ראשית. כל הבריאה סובבת סביב התורה ועם ישראל. כל הצרות והטובות שבעולם באות בהקשר לעם ישראל, לטוב ולמוטב, ובסופו של דבר אנו נהיה אלו שיגרפו את כל הקופה.

"חפץ חיים" זצ"ל היה אומר: אחי יוסף עשו את כל הטצדקי שבעולם כדי שחלומותיו לא יתקיימו, אך בסופו של דבר הם, כמו ידיהם, גרמו לכך שהחלומות יתגשמו על ידי שמכרוהו למצרים, שם הוא התמנה למשנה למלך!

עלינו להשריש לעצמנו כי הקש, המוץ והתבן אינם שווים מאומה. הם נועדו רק לצורך התבואה. אמנם היא הקטנה מכולם, אך היא הנותנת, דווקא מכיוון שגרעיני התבואה קטנים, יש צורך בקש, במוץ ובתבן כדי להגן עליהם. אבל ברגע שהתבואה נשלמת - זורים את המוץ לרוח, שורפים את הקש, ומותירים רק את החיטה הראויה למאכל.

האומות נמשלו לקש, מוץ ותבן שנבראו לצורך החיטה, ואילו עם ישראל נמשל לחיטה שכל השדה נזרעה עבורה. העולם לא נועד עבור האומות, אלא למען כלל ישראל. לא רחוק לומר, שכל פיתויי העולם הזה נועדו עבור אדם אחד, שיתגבר על יצרו ויתגדל במידות. כל העולם וחמדותיו נבראו בשביל ישראל שיעסקו בתורה!

(מתוך 'דורש טוב' - חנוכה)

והתבן והקש מדיינים אלו עם אלו; החיטים אומרים: 'בשבילנו נזרעה השדה', הקש אומר: 'בשבילי נזרעה השדה', אמרו להם החטים: 'תבוא השעה, ואתם רואין'. כיון שהגיעה עת הגורן, התחיל בעל השדה נוטל את הקש ושורפו, ואת התבן ומפזרו, והחטים מעמידן כרי, והתחילו הכל מנשקין אותן. כך ישראל ואומות העולם מדיינין, אלו אומרים: 'בשבילנו נברא העולם', ואלו אומרים: 'בשבילנו'. אומרים ישראל: 'תבוא השעה ואתם רואים', לעתיד לבוא 'תזרם ורוח תשאם', אבל ישראל - 'ואתה תגיל בה' בקדוש ישראל תתהלל!"

אומות העולם מתנצחות זו עם זו. אמריקה, רוסיה, יפן וגרמניה מתווכחות מיהו השולט בעולם. אבל כלל ישראל, בני התורה, אינם כלל בפרשה. הם מתי מספר, אף אחד לא מעלה בדעתו לכלול אותם בוויכוח. אולם בסופו של דבר, בעת הגאולה, יבוא הקב"ה, יפזר את האומות וירומם את ישראל, כמאמר הנביא: "תזרם ורוח תשאם וסערה תפיץ אותם ואתה תגיל בה' בקדוש ישראל תתהלל" (ישעיהו מא, טז).

שמעתי מאחד המגיידים מעשה יפה, שאיני יודע אם היה או לא היה, אבל בתור משל הוא בוודאי טוב ונאה: בארצות הברית הייתה מסעדה מפורסמת ויוקרתית, שרק מיליונרים בעל הון היו יכולים להרשות לעצמם לסעוד בין כתליה המפוארים. אדם מן השורה, שאינו מיליונר אמיתי, לא היה מסוגל לעמוד במחירים המופקעים שדרשו שם על כל מנה. כל דבר קטן עלה חמישים דולר, מאה דולר ואף מאתיים דולר...

ביום מן הימים פקד את המסעדה מיליונר אנטישמי כבד-בשר. ספק אם יש לו יותר כסף ממה שהוא אנטישמי, ספק אם הוא אנטישמי יותר ממה שיש לו כסף. האיש נכנס למסעדה, וראה את כולם יושבים על סיר הבשר, נהנים ומאושרים, ובאמצע יושב יהודי זחוח דעת, שחיוך רחב נסוך על פניו. מראה היהודי היושב בנחת, הוציא למיליונר את התיאבון ברגע אחד. הוא החליט שאינו מסוגל לאכול כנגד היהודי המאושר, אבל מה יעשה? הרי במקום אחר זו בושה למיליונר כזה למלא את כריסו...

האיש גדוש השנאה, החליט לגרום ליהודי לעזוב את המקום בלי אומר ודברים. הוא ניגש בשמחה למלצר הראשי וברר: "מה מחירה של כוסית היין הכי משובחת בתפריט? שישים דולר? אין בעיה! לך וחלק לכל המסובים כוסיות יין על חשבוני, אבל כשתעבור ליד היהודי שיושב לו באמצע המסעדה שבע נחת, דלג עליו במופגן, והגש כוסיות יין רק ליושבים לידו..." המיליונר היה בטוח שברגע שהיהודי יחווה כזו פגיעה מול העשירון העליון, הוא יימלט מהמקום בבושת פנים. והנה הוא רואה שבמקום להיעלב, היהודי רק יושב ומחייך מאוזן לאוזן.

אפוף משטמה ניגש המיליונר בשנית למלצר הראשי, וחקר: "יש לכם בתפריט איזו עוגה מיוחדת? היא עולה מאה עשרים דולר? אין בעיה! חלק לכולם עוגות על חשבוני, אך כשתחלוף ליד היהודי שיושב לו באמצע המסעדה מדושן עונג - תדאג

כשהגיע הבחור, ביקש אביה של הבת לתהות על קנקנו. אולם כיצד יעמוד הגביר על גדלותו בתורה, הרי הוא אינו יודע מאיזה צד פותחים את הגמרא... ואז נזכר בשאלה שנקרה במוחו שנים רבות: "ובכן, מדי ליל שבת, אני קורא את משנת 'במה מדליקין'. המשנה מונה שורה של דברים שאין מדליקין בהם את הנר בשבת, והאחרון שבהם - 'ולא בחלב נחום'... אמור לי, במה חטא אותו נחום, שאסרו חכמים להדליק בחלב שלו?"...

הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל על הנסים והנפלאות

ידועה קושיית ה"בית יוסף", מדוע קבעו שמונה ימי חנוכה זכר לנס פך השמן, שהספיק ליום אחד ודלק שמונה ימים, הרי הנס היה רק שבעה ימים?

על קושיה זו נאמרו תילי תילים של תירוצים, פלפולים ומערכות שלימות, **הסבא מקלם** זצ"ל מתרץ זאת על דרך המחשבה והמוסר: אכן, נס הדלקת השמן היה שבעה ימים, אבל הייתה עוד מעלה גדולה שהתעוררה מחמת אותו נס: בני אדם מתייחסים אל השמן הדולק כאל דבר טבעי. הם חושבים בלבם: כשם שבדרך הטבע החומץ לא דולק - כך בדרך הטבע השמן דולק. כאשר הם ראו כיצד השמן דולק בדרך נס, הם הגיעו להכרה שיש כוח עליון שעומד מאחורי פעולת השמן, מכאן הם הגיעו להכרה כי גם כאשר השמן דולק באופן 'טבעי', הדבר לא נעשה מאליו, אלא יש כוח עליון שמדליק אותו.

רבי חנינא בן דוסא אמר לבתו: "מי שאמר לשמן וידלוק - הוא יאמר לחומץ וידלוק" (תענית כה ע"א). אבל גם להיפך: מי שאומר לחומץ לדלוק בדרך נס, הוא זה שאומר לשמן לדלוק בדרך הטבע, כביכול.

אם כן, בעצם, אין הבדל בין שמן שדולק בדרך הטבע לשמן שדולק בדרך נס - הכל נס! כל הטבע הוא נס; נס נסתר שמלוּבש בלבוש טבעי. נמצא, שבעצם, הנס שבהדלקת המנורה בפך השמן היה שמונה ימים: ביום הראשון היה נס נסתר, ובשבעת הימים שלאחר מכן היה נס גלוי. הלימוד החשוב הזה התעורר אצלם על ידי נס פך השמן. על כן, מלבד זכר לשבעת ימי הנס הגלוי, קבעו יום נוסף זכר להדלקה ביום הראשון, שאז חדרה בהם ההכרה, שגם ההדלקה ה'טבעית' באותו יום הייתה נס - נס נסתר.

כך מפרשים את הנאמר ב"מעוז צור": "בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים". "בני בינה" - על ידי הבינה שקיבלו מהנס הגלוי של המנורה שדלקה שבעה ימים, "ימי שמונה קבעו שיר ורננים" - קבעו זכר גם ליום הראשון, וביחד - שמונה ימים, להודיע לדורות עולם כי אף ההדלקה הטבעית היא נס; נס נסתר שמלוּבש בטבע.

בחנוכה אוכלים סופגניות ספוגיות בשמן, זכר לנס פך השמן. אכילת סופגנייה צריכה לגרום לנו להיות ספוגים באמונה, ספוגים בהכרה שכל הטבע שסביבנו הוא נס אחד גדול. שום דבר לא נעשה מאליו,

הכל משמיים, כל צעד ושעל נעשה בהשגחה מדוקדקת.

את הלימוד הזה למדים מנס חנוכה. האמונה הזאת ספוגה בשמן של הסופגנייה. שום דבר אינו טבעי ואינו נעשה מאליו, הכל משמיים, והכל נעשה בחשבון מדוקדק.

ערכה של עניית אמן

כאשר יוסף הצדיק יצא מבית הסוהר הוא היה צריך לברך "ברוך מתיר אסורים". אבל מדוע אנו מברכים ברכה זו מדי יום? וכי היינו כלואים בבית הסוהר?

התשובה היא: כן! בלי הקב"ה, אנחנו כלואים ומשוקקים, מכף רגל ועד ראש. מי גורם לנו שנוכל להניע את ידינו ורגלינו? הקב"ה! שום דבר לא קורה מעצמו. ואחרי שהקב"ה היתיר אותנו מבית האסורים, ננתן לנו את היכולת להניע את ידינו ולנוע ברגלינו, עלינו לברכו על כך בשם ומלכות.

כך צריך להיות מבטו של האדם על כל מה שקורה לו: שום דבר לא מובן מאליו. כל מה שקורה לו, גם הדברים הפשוטים ביותר, הם בגדר נס; נס נסתר המלוּבש בלבוש טבעי.

יחשוב כאילו שכינה נגדו

האמת היא שזה לא חידוש של ה"חזון איש", זו הלכה פשוטה שחיבת לעמוד לנגד עיניו של כל יהודי.

וזה לשון ה'שולחן ערוך' (אורח חיים סימן צח סעיף א): "המתפלל צריך שיכוון בלבו פירוש המילות שמוציא בשפתיו, ויחשוב כאילו שכינה כנגדו, ויסיר כל המחשבות הטורדות אותו, עד שתישאר מחשבתו וכוונתו זכה בתפילתו. ויחשוב כאילו היה מדבר לפני מלך בשר ודם, היה מסדר דבריו, ומכוון בהם יפה לבל ייכשל, קל וחומר לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, שהוא חוקר כל המחשבות".

מוסיף ה'שולחן ערוך': "וכך היו עושים חסידים ואנשי מעשה, שהיו מתבודדים ומכוונים בתפילתם, עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות ולהתגברות כוח השכלי, עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה".

זה היסוד של תפילה! זו תפילה של עידית - "מבכורות צאנו ומחלביהן". כל חיסרון בשלמות של התפילה מנחית אותה למדרגה נמוכה יותר.

אומרת הגמרא (ברכות ו ע"ב): "מאי (תהלים יב, ט) 'כרום זלות לבני אדם' - אלו דברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם מזולזלין בהן". מה הם הדברים שעומדים ב"רומו של עולם"? אומר רש"י: "זו תפילה שעולה למעלה".

אוי! כמה התפילה צריכה חיזוק! אמנם לא קל להגיע למעלתם של אותם "חסידים ואנשי מעשה", אבל אף אחד אינו פטור מלעבוד על עצמו כדי להגיע למדרגתם.

לכן, מיד לאחר שמורה לנו ה'שולחן ערוך' מהי תפילה כהלכתה, הוא מוסיף להדריכנו כיצד זוכים לכך: "וצריך שיחשוב בדברים המכניעים הלב, ומכוונים אותו לאביו שבשמים, ולא יחשוב בדברים שיש בהם קלות ראש". מוסיף הרמ"א: "ויחשוב קודם התפילה מרוממות האל-יתעלה ובשפלות האדם, ויסיר כל תענוגי האדם מלבו".

בסעיף ב' אומר ה'שולחן ערוך': "לא יתפלל במקום שיש דבר שמבטל כוונתו, ובשעה המבטלת כוונתו".

ובסעיף ג': "יתפלל דרך תחנונים, כרש המבקש בפתח, ובנחת, ושלא תראה עליו כמשא ומבקש ליפטר ממנה".

לא מדובר על הידורים וחומרות, אלא על עצם התפילה! תפילה איננה קריאת פסוקים מתוך הסיידור. תפילה לא 'אומרים' ולא 'קוראים', תפילה מתפללים, מתחננים, מבקשים. תפילה היא עבודת ה'! "ולעבדו בכל לבבכם", איזו היא עבודה שהיא בלב - הוי אומר זו תפילה" (תענית ב ע"א). עבודת ה' צריכה להיות בכוונה, בתחינה, עם כל הלהט וההתלהבות דקדושה.

אומרים חז"ל (ברכות טו ע"ב): "כל הקורא קריאת שמע ומדקדק באותיותיה - מצננין לו גיהנום".

מה ענין השכר למעשה?

ה"בית יוסף" (אורח חיים סי' סב) מביא את דברי רבי יצחק אבוהב (מקסטיליה, להבדיל מרבי יצחק אבוהב בעל 'מנורת המאור'), שיש כאן מדה כנגד מדה: "הטעם שמצננין לו גיהנום, שמאחר שהוא

כשאנו אומרים בברכת ההודאה: "ועל נסיך שבכל יום עמנו, ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת ערב ובוקר וצהרים" - הכוונה היא לאותם ניסים נסתרים שנעשים לנו בכל רגע ורגע, על כל צעד ושעל. אם זה יהיה המבט שלנו, גם התפילות שלנו תקבלנה אצלנו משמעות אחרת לגמרי. כל ברכה צריכה להיאמר עם כל כוונת הלב, ועם כל רגשי ההודאה לה' השוכנים בלבנו; כל עניית 'אמן' צריכה להיות בכוונה עצומה.

אין לנו מושג בחשיבותה של ברכה אחת, בערכה של עניית אמן אחת. מובא בספרים הקדושים, כי כדאי הוא כל העולם כולו בשביל עניית אמן אחת של יהודי אחד!

כאשר אדם קם בבוקר ורואה חמה בזריחתה, הוא מתפעל: איזו בריאה מופלאה! מה הפעולה המתבקשת ממנו? תכנס לבית הכנסת ותודה לבורא עולם על שהוא "יוצר אור ובורא חושך", תברך אותו: "ברוך אתה ה' יוצר המאורות".

כך אומרים חז"ל במדרש (בראשית רבה סח, ט): "בערבית צריך אדם לומר: 'יהי רצון מלפניך ה' אלוקי שתוציאני מאפילה לאורה'. בשחרית צריך לומר: 'מודה אני לפניך ה' אלוקי שהוצאתני מאפילה לאורה'. במנחה צריך אדם לומר: 'יהי רצון מלפניך ה' אלוקי שכשם שזיכיתני לראות חמה בזריחתה, כך תזכני לראותה בשקיעתה'".

אך אם אדם רואה את מעשי ה' ואת חסדיו, וממשיך לחיות את חייו בשוויון נפש - האדם הזה לא חי, הוא בבחינת מת!

כאן עולה מחשבה נוראה: מה עם אלו שכן זוכים להתפלל לה' ולברך בכל בוקר: "יוצר אור ובורא חושך", "ברוך אתה ה' יוצר המאורות", אבל התפילה שלהם יבשה, בלי כוונה, בלי התלהבות, האם אפשר לקרוא לכך 'תפילה'? האם זו הודאה? האם הם אינם בבחינת 'מתים'?! נורא נוראות!

אבי, זכרונו לברכה לחיי עולם הבא, היה בעל תפילה אצל ה"חזון איש" זכותו תגן עלינו. תפילת שחרית בבית ה"חזון איש" הייתה כמנהג ותיקין. ה"חזון איש" היה חולה וחלוש, ופעמים רבות היה נכנס לתפילה באיחור. כמובן, לא היו מתחילים את התפילה לפני שהוא נכנס. מיד כשנכנס החלו בתפילה, אך בגלל האיחור בתחילת התפילה, זמן הנץ החמה התקרב. ואז התעוררה השאלה כיצד לנהוג, האם להאיץ את קצב התפילה כדי להספיק להגיע לתפילת שמונה עשרה בזמן הנץ החמה, או להתפלל בקצב הרגיל, וכתוצאה מכך לאחר את זמן הנץ החמה.

העניין חזר והתעורר בכל פעם שה"חזון איש" נאלץ להיכנס למקום התפילה באיחור. בקרב המתפללים היו חילוקי דעות, חלק אמרו כך וחלק אמרו כך. החליט אבא לגשת אל ה"חזון איש", ולשאול אותו אחת ולתמיד כיצד ראוי לנהוג.

השיב ה"חזון איש": אין כאן שאלה כלל. תפילת ותיקין בהנץ החמה - זו מעלה בתפילה, אבל אינה מעצם הדין. אולם תפילה חפוזת - אינה תפילה כלל!

קודם כל תתפלל, אחר כך אפשר להוסיף עוד מעלות והידורים בתפילה. אבל אם התפילה חסרה מעיקרא, מה הערך לכל אותן מעלות והידורים?

תפילה בכוונה - עניין של הרגל

נחשוב לרגע, האם באמת אנו נקיים לגמרי משגיאות מביכות כאלה? אדם יכול להתפלל עשרות שנים, שלוש תפילות בכל יום, ולומר פסוקים ומילים בלי שיבין את משמעותם. הוא יכול לשבש מילים, משפטים ופסוקים, בלי שבכלל ישים לב לכך. בעצם, האדם הזה לא מתפלל תפילה אמיתית, תפילתו היא כמעשה קוף בעלמא. נורא נוראות!

אחרי מאה ועשרים שנה יתייצב היהודי בבית דין של מעלה. יאמרו לו: "מצטערים, לא התפללת!". הוא יצעק: "אני? לא התפללתי? הרי לא עבר עלי יום אחד בלי שלוש תפילות במנין".

ואז יציגו בפניו את כל התפילות שלו, הכל, כולל המחשבות והכוונות בשעת התפילה. הכל מתועד לפרטי פרטים, הכל שקוף, אי אפשר לרמות, אי אפשר לזייף. הוא יביט על עצמו, ויראה כיצד הוא מתפלל בחפזה, ממלמל מילים, מחשבות זרות ממלאות את מוחו בשעת התפילה.

כמה אומלל יהיה היהודי הזה! מה יוכל אז לומר להגנתו? שמהיה? שהיה טרוד? גם אם כל ההסברים וכל התירוצים נכונים, אבל למעשה, תפילה כתקנה - הוא לא התפלל!

כשהייתי בחו"ל התפללתי באחד מבתי הכנסת ביום חול, ומאד הצטערתי לראות את צורת התפילה שם. הכל נעשה בחפזה, במהירות, בבהילות, בחטף, כאילו מישהו רודף אחריהם. באתי לממונים והערתי להם על כך בעדינות.

אמרו לי: "תבין אותנו, אין זמן, כולם ממהרים". אמרתי להם: "זה עתה התפללנו ערבית. אמרנו בתפילה: 'כי הם חיינו ואורך ימינו'. עבודת ה', תורה ומצוות - זה החיים שלנו. וכשאתם אומרים 'אין זמן', בעצם אתם אומרים שאין לכם זמן לחיות! בשביל מה צריכים זמן אם אתם מוותרים על עצם החיים?".

הם היו נבוכים מן הדברים, וניסו להצטדק: "מה לעשות? קשה לשנות את ההרגלים של האנשים אצלנו. אבל לכל הפחות הם מתפללים, גם זה משהו. יותר טוב מכלום".

השבתי להם: "זכורני, בצעירותי, כשלמדתי ב'חידר', יום אחד נשברו משקפיו של המלמד הזקן. הוא היה עני ואביון, לא היה לו כסף לרכוש משקפיים חדשים. למחרת הוא הגיע ל'חידר' כשעל פניו המשקפיים השבורים, עדשה אחת חסרה, והעדשה השניה מודבקת בנייר דבק שקוף"...

שאל אותו אחד המלמדים: "אמור לי, ר' משה, איך אפשר להרכיב את המשקפיים בצורה כזאת?". השיב המלמד: "תאמין לי, באמת לא נוח, אבל זה יותר טוב מכלום"...

אמרתי לגבאים: "ככה נראות התפילות שלכם, שברי פסוקים מודבקים בדבק סלוטייפ... ועל כך אתם אומרים: יותר טוב מכלום?"... אמנם קשה לשנות הרגלים, אבל אם צריך - אפשר! כל זמן שהנר דולק אפשר לתקן. אפשר להתחיל עם הברכות הקצרות, ברכות הנהנין; לברך את הברכה בכובד ראש, לכוון במילים, לכוון בשם ה'. לאחר שמתרגלים רואים שהמשימה אפשרית בהחלט, לא רק בברכות קצרות אלא גם בברכת המזון, בקריאת שמע ובתפילה. ואז, תאמינו לי, החיים שלכם ישתנו לבלי הכר.

(מתוך 'דורש טוב' - חנוכה)

מעורר עצמו בזה ומניע חום טבעי לדקדק באותיותיה, בשכר זה החום הטבעי - מצננין לו חום אחר שהוא בגיהנום".

תפילה בכוונה ושימת לב

פנה אלי יהודי: "תאמר לי, למה אני סובל כל כך מכאבי שיניים, הרי אני נזהר מלדבר לשון הרע. למה זה מגיע לי?".

אמרתי לו: איננו יודעים חשבונות שמים. אבל גם בהבנה שלנו, לא מספיק לשתוק ולא לדבר. הפה נועד כדי להשתמש בו - לדברי תורה, לתפילה. האדם צריך לבדוק את עצמו, איך נראית התפילה שלו, איך נראות המילים היוצאות מפיו, איך הוא משמיע אותן - בכוונה או כלאחר יד, בנחת או בחטף, מתוך שימת לב והבנת משמעותן ופירושיהן של המילים, או תוך מלמול הברות חסרות פשר.

בעניין זה, ולכבוד חנוכה, מה מתאים יותר מאשר לספר על אותו עשיר יהודי שחשק בחתן תלמיד חכם לבתו. הגיע הגביר אל ראש הישיבה של אחת הישיבות המובחרות, וביקש ממנו שישדך לבתו את העילוי של הישיבה. ראש הישיבה הציע לו את אחד הבחורים, וגמר עליו את ההלל.

כשהגיע הבחור לביתה של המיועדת, ביקש אביה הגביר לתהות על קנקנו. אולם כיצד יעמוד הגביר על גדלותו בתורה, הרי הוא אינו יודע מאיזה צד פותחים את הגמרא... ואז נזכר בשאלה שנקרה במוחו שנים רבות, ולא מצא לה הסבר ופתרון. והנה עתה, ממש מן השמים, צצה לו הזדמנות פז להרשים את הבחור בידיעותיו, ובד בבד לבחון את ידענותו של הבחור...

"יש לי שאלה שהתעוררה אצלי מזמן", פנה האב אל בחור הישיבה, "ואשמח אם תוכל למצוא לה הסבר שיניח את דעתי".

הבחור ידע כי בזאת יבחן, והיטה את אזנו לשמוע את שאלתו של הגביר. "ובכן, מדי ליל שבת, בין קבלת שבת לתפילת ערבית, אני קורא יחד עם כל הציבור את משנת 'במה מדליקין'. המשנה מונה שורה של דברים שאין מדליקין בהם את הנר בשבת, והאחרון שבהם - אומרת המשנה - 'ולא בחלב נחום'... אמור לי, במה חטא אותו נחום, שאסרו חכמים להדליק בחלב שלו?"...

הבחור ראה עם מי יש לו עסק. הוא לא רצה להעמיד את הגביר על טעותו המביישת, הרי כל ילד ב'חידר' יודע לקרוא את השורה הזאת כהלכה, ולהציב את הנקודה במקומה הנכון: "ולא בחלב. נחום המדי אומר..."

הבחור עטה על פניו ארשת רצינית, הרהר קמעא, ואז השיב: שאלה יפה שאלת, ואשיב לך עליה. פרשת בשלח פותחת בסיפור יציאת מצרים: 'ויהי בשלח פרעה את העם, ולא נחום' (נחם במקור)... כל עם ישראל יצאו ממצרים, ורק נחום לא יצא עמם. לכן קנסו אותו לדורי דורות, שלא ישתמשו בחלב שלו"...

נשק הגביר לבחור ואמר: "הנה תלמיד חכם כלבבי. ברוך ה' שזימן לי חתן ראוי לבתי המהוללה"...

אם הגביר שואל כעניין, בחור הישיבה משיב כהלכה...

"למה לך לעשות לו דברים כאלו בלתי הפיכים, יש לי בשבילך רעיון טוב יותר", השבתי לאב הזועם. "אולי תסיר לילד את שתי אוזניו ותכניס אותן למקפיא. אם הוא יתנהג בצורה סבירה בחודש הקרוב, תחזיר לו אוזן אחת, ואם הוא יישאר 'ילד טוב' חודשיים נוספים, תוכל להחזיר לו גם את האוזן השנייה... מה אתה אומר???"

מחבר הספר 'אתה לך', הרב אהרן מרגלית, בשיחה מיוחדת ל'לקראת שבת' לרגל ימי החנוכה, על חינוך הילדים בדרך התורה

יעקב א. לוסטיגמן

אסיפה של כמה מחשובי הרבנים בארה"ב, לצורך דיון בעניין ציבורי כלשהוא, שהצריך קבלת החלטה משותפת ויצירת חזית מאוחדת של כל גדולי התורה.

"החליט רבי משה זצ"ל לכנס את האסיפה בביתו, במוצאי שבת, מסביב לשולחן ערוך לסעודת 'מלווה מלכה'. ואכן, בהגיע השעה היעודה, החלו הרבנים לבוא בזה אחר זה, ותפסו את מקומם סביב השולחן שכמובן כוסה במפה צחורה ונערך כראוי, לכבודם של האורחים רמי המעלה הצפויים להשתתף במעמד.

"רבי משה עצמו ישב במקומו הקבוע, בראש השולחן, כשהוא מעיין כדרכו בספר, ואינו מאבד רגע אחד לבטלה, למעט הפסקות קצרות ונצרכות שעשה, כדי לקבל את פני האורחים הנכבדים שהחלו לדבר זה עם זה בדברי תורה, כיאה וכיאות לרבנים חשובים בישראל. "והנה נכנס לחדר נכדו של בעל ה'אגרות משה', שהיה אז ילד כבן חמש או שש. הוא ניצל את העיסוק של אמו וסבתו בהכנת צרכי הסעודה, וחמק פנימה אל תוך החדר בו היתה אמורה להתקיים סעודת המלווה מלכה.

"הנכד, שלא התרגש במיוחד מנוכחותם של האורחים החשובים, טיפס על אחד הכיסאות שנותרו פנויים סביב השולחן, וממנו עלה אל השולחן עצמו, כשהוא שר ומרקד לאורכו של השולחן, בצעדים זהירים, לא פוגע בצלחות עם הסלטים ולא שובר שום כלי. רק פוסע

בהתקרב ימי החנוכה, שוחחנו עם איש החינוך והמרצה הנודע הרב אהרן מרגלית, מחבר הספר 'אתה לך', סדרת ספרי הקומיקס 'אהר'לה' ושאר הספרים שבאו בעקבותיהם.

ברוח הימים, מבקש הרב מרגלית לחדד נקודה חשובה מאוד בנושא של חינוך הילדים - הנושא המרכזי שבו אנו עוסקים בימי החנוכה, לצד ההודאה על הנסים הגדולים שעשה הקב"ה לאבותינו בימים ההם ובזמן הזה.

"הפסוק אומר 'חנוך לנער על פי דרכו, גם כי יזקין לא יסור ממנה'", מצטט הרב מרגלית, "שמעתי פעם פשוט, שבניגוד למחשבה הראשונית לפיה יש לחנך את הנער על פי 'דרכנו' שלנו המבוגרים, המבינים, המחנכים, יש לחנך את הנער על פי דרכו, כלומר על פי הטבע שלו, במקום שליבו חפץ, בצורה שבה יותר קל לו, כל אחד על פי דרכו שלו. והסיבה לכך מבוארת בפסוק עצמו, כי רק באופן שכזה 'גם כי יזקין לא יסור ממנה'.

"ועוד, במילים הנפלאות של פסוק זה, שאומר שכשאנחנו מחנכים את הילד, אנחנו צריכים לקחת בחשבון שהחינוך לא נועד לעשות ממנו ילד מושלם. מטרתו להפוך את הילד למבוגר מחונך.

"אנחנו אומנם מחנכים ילד בן 4 או 8 או 12, אבל הכוונה שלנו היא שהוא יהיה אדם טוב יותר כשיתבגר ויעמוד על דעתו בסייעתא דשמיא.

"בהקשר זה שמעתי סיפור מופלא מבעל ה'אגרות משה' זצ"ל. זה סיפור שאני מתמלא חרדה כשאני נזכר בו, כי הוא מציב בפנינו רף מאוד מאוד גבוה בחינוך, ולא כל אדם זוכה לנקיות הדעת הזאת, לדעת ולהבחין בין חינוך טוב לחינוך שאינו טוב, כשלפעמים ההבדל ביניהם הוא ממש כחוט השערה.

"ובכל זאת אספר את הסיפור הזה", אומר הרב מרגלית, "כדי שנזכור להיכן אמורות להיות מועדות פניו של ההורה והמחנך היהודי. למה אנו צריכים לשאוף, איך אמור להיראות החינוך המושלם, שאליו עלינו לנסות להיות קרובים ככל האפשר...

"בתקופה בה כבר נחשב מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל למנהיג הבולט של היהדות החרדית בארה"ב, ובכלל, התעורר צורך לכנס

בזהירות ובצעדי ריקוד אל הקצה האחר של השולחן, מסתובב וחוזר בחזרה...

"הרבנים האורחים נדהמו, והופתעו עוד יותר מהעובדה שרבי משה אינו מעיר לנכדו דבר וחצי דבר. בתחילה הם שתקו מפני כבוד התורה, אבל כאשר חזר המחזה ונשנה פעם נוספת, כבר לא הצליח אחד מהם לשאת את הדבר, ופנה כשכולו מלא פליאה לרבי משה: 'נו, דרך ארץ?...' "

"רבי משה הרים עיניו מהספר, חיך חיוך קל והניע את ידו בביטול, כאומר: אין כאן משהו חריג שצריך להעיר עליו..."

"הרבנים היו המומים, אבל העובדה שרבי משה שם לב למתחולל, ובכל זאת החליט לא להעיר לנכד, אילצה אותם לשתוק גם מפני כבוד התורה, וגם משום שרבי משה הוא בעל הבית ומה להם כי יתערבו בהחלטותיו כיצד לחנך (או לא לחנך) את נכדו."

"רק אחרי שיצא הילד מהחדר, פנה רבי משה לאורחים הכבודים והסביר להם, מדוע לא אמר לנכד דבר וחצי דבר: 'הילדים שלנו שומעים יותר מדי 'לא', 'ואסור', 'ואל תעשה כך', ו'זה לא יפה לדבר כך'."

"אנחנו צריכים למעט באמירת 'לא'. עלינו למעט בהטפות מוסר לילדים, כדי שהם כן ישמעו בקולנו, במקומות שבהם אנחנו כן מורים להם להימנע ממעשה כזה או אחר."

"אבל איך מחליטים, אם כן, מה לומר לילד ומה לא לומר לא?"

"הכלל הוא מאוד פשוט, הסביר רבי משה: 'אנחנו צריכים להעיר לילד, רק כשאנחנו רואים שהוא מתנהג באופן שעלול להיות בעוכריו כשיתבגר. הוא צריך לסגל לעצמו התנהגות של בן אדם, התנהגות של בן תורה. עליו לדעת מה מותר ומה אסור, כיצד צריך יהודי להתנהג ועוד ועוד. לשם כך עלינו להעיר ולחנך."

"אבל אני לא חושב שיש סכנה שהילד הזה, יטייל על שולחנות כשיתבגר... 'סיכם הגר"מ פיינשטיין את דבריו, 'זה מעשה משובה של ילד בן שש, הוא כבר יבין לבד שכך לא מתנהגים. אין צורך שאנחנו נעזור לו בעניין הזה, להבין שזה לא מעשה ראוי לאדם מבוגר...' "

"הסיפור הזה מעלה נקודה שכדאי שכל אחד מאתנו יעסוק בה", מוסיף הרב מרגלית, "כי זאת נקודה מאוד מאוד משמעותית וחשובה בחינוך הילדים."

"הדבר החשוב ביותר בחינוך, לפני כל הדברים החשובים האחרים, זה הצורך והחובה שהילד ירגיש שאתה בצד שלו. שאתה מחנך אותו כי אתה באמת באמת דואג לו ורוצה בטובתו, ולא כי אתה מצפה ממנו, שימלא את הצורך שלך בכבוד מהילדים או מהסביבה, שתעריך אותך על כך שהילדים שלך טובים יותר."

"כשהילד מבין שאתה בצד שלו, האוזניים שלו כרויות ופתוחות, הוא מוכן לשמוע אותך, הוא משתדל לעמוד בציפיות, ומתאמץ להוכיח שהוא ראוי לאהבה הזאת, לנכונות שלך לעשות הכל למענו. 'כשהורים מרבים לומר לילד 'לא', 'אסור', 'אל תלך לשם', 'אני לא

מרשה לך' וכדו', הילד מקבל את תחושה שההורים לא בצד שלו. שהוא בעצם מפריע להם בעצם קיומו, ולכן הם כל הזמן מגבילים אותו ומצרים את צעדיו. הוא מקבל תחושה שהמטרה המרכזית של ההורים שלו, היא להציק לו. כמובן שחינוך כזה לא יניב תועלת חינוכית כלשהי, בלשון המעטה."

"אני לא אומר שאסור להציב לילד גבולות. חלילה וחלילה. ההיפך הוא הנכון, ילדים צריכים גבולות, הם זקוקים להם. ילד שלא מציבים לו גבולות - יגדל להיות מבוגר חסר גבולות, ומבוגר חסר גבולות הוא בדרך כלל מבוגר אומלל שלא מסתדר לא עם חברים, לא עם המשפחה וגם לא בכלל או במקום העבודה שלו."

"הגבולות הם צורך נפשי בסיסי של כל ילד, וההורים צריכים להלך לפי רוחו של כל ילד, ולהציב לו גבולות שיאפשרו לו לצמוח בביטחון ולפרוח כאדם בריא בנפשו, בסייעתא דשמיא."

"אבל צריך לדעת גם איך לאכוף את אותם גבולות, צריך לדעת איך לפנות לילד, איך לדבר אליו ובעיקר איזו הרגשה ותחושה לשדר לו. 'וכאן אנחנו מגיעים לעוד אבן דרך חשובה מאוד בתחום החינוך: האמפתיה! או בלשון הקודש, הזדהות."

"האמפתיה, משמעותה לתת לילד את ההרגשה שאתה מבין את מה שעובר עליו מבחינה רגשית, שאתה מזדהה עם הקשיים שלו, ושמה בהצלחות שלו שמחה אמיתית וכנה, מעומק הלב, שאכפת לך ממנו. האמפתיה מחברת את הילד אליך בעבותות של אהבה, וגורמת לו להעריך אותך ולקבל ממך חינוך והדרכה בצורה הטובה ביותר."

"אנשים רבים נוטים לערבב בין אמפתיה לבין הסכמה. הם אומרים: 'איך אני יכול לשדר לילד את ההרגשה שאני מסכים אתו, אחרי שהוא נקלע לחילופי מהלומות עם חבר ופצע אותו חלילה וחס? איך אני יכול להזדהות עם הילד שלפני רגע התפרץ לבית הכנסת באמצע תפילת שמונה עשרה, ועורר את זעמם של המתפללים?' "

"אבל הזדהות ואמפתיה זו לא הסכמה. אני לא אמרתי שצריך לומר לילד 'כל הכבוד שהפרעת לתפילה, המשך כך'. חלילה וחס! 'תחשבו רגע מה קרה: הילד ספג נזיפות מאנשים מבוגרים, הוריהם של החברים שלו. הוא נבוך, מושפל ואולי אפילו מפוחד. עכשיו תבואו ותנזפו בו גם אתם. איזו הרגשה שידרתם לו? שאתם בצד שלהם! של האנשים האחרים שכועסים עליו. אתם נגדו. אתם לא בצד שלו. איזו הרגשה נוראית זה שאבא שלך חובר לאנשים אחרים נגדך???"

"מצד שני, אם תחבקו אותו, תרגיעו את החשש והפחד, תסבירו למבוגרים האחרים שהוא רק ילד, ושזאת טעות שהוא כמובן לא יחזור עליה שוב כי הוא ילד גדול שמבין עניין, הילד ירגיש שאתם בצד שלו. הוא לא יחשוב שאתם מעודדים אותו להמשיך במעשה, אלא ידע ויבין שאתם תומכים בו בשעתו הקשה, גם אם הוא טעה לפני רגע... האמפתיה הזאת היא יסוד חשוב מאוד, וזה בעצם צדו השני של אותו המטבע..."

"רגע', ביקש האבא לדעת, 'מתי אני נותן לו את הסטירה המצלצלת... רק אחרי שאנחנו מגיעים הביתה?...'. "לא ידידי, השבת, 'אין שום סטירה מצלצלת בתוכנית העבודה שלנו להיום, ואפילו לא צעקה או גערה. אנחנו עובדים היום עם אמפתיה בלבד..."

מצד קבוצה נועמת של אנשים, שכועסים על מעשה הקונדס שעשה.

"חמתו של האבא התעוררה. הוא זעם על בנו שעשה מעשה חסר אחריות שכזה, ומיהר לנסוע לכיוון כדי לקחת את בנו הביתה ולחנך אותו כראוי.

"למזלו של הילד (ואולי גם של האבא...) שבועיים קודם לכן סיים אביו סדנא בת שמונה מפגשים, שהעברתי בנושא של חינוך ילדים, ולכן החליט האבא שבזמן שהוא עושה את דרכו אל המקום, הוא מתקשר אלי ומבקש שאסייע לו להחליט כיצד לנהוג בילד הסורר. "מה היית רוצה לעשות לילד?", שאלתי את האבא בזהירות, והוא מצדו תיאר לי במילים קצרות ונועמות את הכוונות שלו: ענישה קשה במיוחד, שכללה גם כמה אקטים אלימים למדי.

"למה לך לעשות לו דברים כאלו בלתי הפיכים, יש לי בשבילך רעיון טוב יותר', השבתי לאב הזועם. 'אולי תסיר לילד את שתי אוזניו ותכניס אותן למקפיא. אם הוא יתנהג בצורה סבירה בחודש הקרוב, תחזיר לו אוזן אחת, ואם הוא יישאר 'ילד טוב' חודשיים נוספים, תוכל להחזיר לו גם את האוזן השנייה... מה אתה אומר???"

"ר' אהרן', זעק האב לעברי בטלפון, 'אל תצחק עלי עכשיו. אני חייב לדעת מה לעשות עם הילד...'"

"תגלה אמפתיה', השבתי לו. 'כשתגיע לשם, פשוט מאוד תעצור את הרכב בצד ברוגע, תיגש לילד בהליכה מתונה ורגועה, תתכופף לעברו, הנח יד על כתפו ואמור לו ברכות, 'בוא מותק, בוא נלך הביתה'.

"רגע', ביקש האבא לדעת, 'מתי אני נותן לו את הסטירה המצלצלת... רק אחרי שאנחנו מגיעים הביתה?...'"

"לא ידידי, השבת, 'אין שום סטירה מצלצלת בתוכנית העבודה שלנו להיום, ואפילו לא צעקה או גערה. אנחנו עובדים היום עם אמפתיה בלבד...'"

בהקשר זה, מבקש הרב מרגלית לספר סיפור שאירע לפני כשנתיים וחצי, ושהוא עצמו היה שותף מרכזי באותו מעשה.

"היה זה בשעת צהרים של יום קיץ שגרתי, ברחוב רבי אליעזר בן הורקנוס באשדוד. מי שמכיר יודע שמדובר ברחוב מרכזי מאוד, עם תנועה דו כיוונית ערה למדי, ומשני צדיו שורות צפופות של בנייני מגורים עם מדרכות רחבות לכל אורך הרחוב. בתחתיתו של כל בניין לפחות שתיים או שלוש חנויות. במרכז הרחוב נמצאים 'השטיבלך' המרכזיים של העיר, שמנייני התפילות ושיעורי התורה שם לא פוסקים מבוקר עד בוקר, בלי עין הרע.

"שני ילדים כבני 11 שבו באותה שעה מתלמוד התורה, בדרום לארוחת צהריים בביתם, כפי שמקובל ברוב תלמודי התורה החסידיים בעיר, שהילדים שבים הביתה לארוחת הצהריים ולאחר מכן יוצאים שוב ל'חיידר' ללימודי אחר הצהריים והערב.

"תוך כדי הליכה התגלע ויכוח עמוק ומורכב מאוד בין שני הילדים, שעיקרו עסק בשאלה, איזה מבין ארגוני ההצלה מגיב במהירות הגבוהה ביותר לכל קריאה המגיעה אליו, והכוננים של איזה ארגון מקצועיים יותר.

"הוויכוח המעמיק הפך סוער במיוחד, כשכל אחד מהם מעלה טיעונים כבדי משקל המגובים בעדויות שמיעה וראיה, שהגיעו לאוזניו מפי קרובי משפחתו ומכריו. והנה בעודם מתווכחים בלהט, נזכר אחד מהם שבכיסו מונח לו מכשיר טלפון סלולארי שלקח עמו בבוקר מביתו, לאיזה צורך שהתעורר, ולאחר שקיבל אישור מיוחד לכך מהנהלת הת"ת. בוא נזמין 'הצלה' ונראה", הציע לחברו שכמובן הסכים בהתלהבות.

"הם התקשרו למד"א, הודיעו על תאונה שאירעה ממש מול השטיבלך ברח' הורקנוס באשדוד, ועוד לפני שהספיקו לסיים את השיחה ולתאר את המיקום המדויק של המקרה, כבר נשמעו קולות סירנה מכל הכיוונים, כשרכבי הצלה, אופנועים, ואפילו כוננים הרכובים על אופניים הגיעו מכל עבר.

"הכוננים לא נזקקו ליותר מכמה שניות כדי להבין שמדובר בקריאת שווא. קהל גדל והולך התאסף בן רגע במקום וההמולה היתה רבה. בדרך זו או אחרת התברר לבסוף, מי הם השניים אשר ידם היתה במעל.

"כונני ההצלה והמתנדבים הזועמים התנפלו על שני הילדים, והחלו לגעור בהם: 'איך אתם לא מתביישים... הוצאתם אותנו מהעבודה, מארוחת הצהריים, משיעור בבית המדרש, הפרעתם לנו את מנוחת הצהריים, איזה מין דבר זה? זה חילול השם עצום מה שעשיתם! איך אתם לא מתביישים לעשות דברים כאלו?'. ועוד ועוד צעקות וגערות כהנה וכהנה, כשגם חלק מהעוברים ושבים אינו מחמיץ את מצוות ה'תוכחה' שהזדמנה להם ממש 'על הדרך'...

"הילדים עמדו חיוורים ומבוהלים. הם בכלל לא התכוונו לייצר מהומה שכזאת. הם רק רצו לדעת מי מבין השניים צודק, ולראות אילו כוננים מגיעים מהר יותר לזירת התאונה...

"אביו של אחד הילדים שמע על כך. מישהו עדכן אותו בטלפון, שהבן שלו עומד במרכז רחוב הורקנוס מול השטיבלך ו'סופג אש'

כאשר שמע מרן שלקיתי בהתקף לב בשנת תש"ן, ביקש מיד לבקרני בבית החולים, אך משום מידת דרך ארץ, התקשר לאשתי ע"ה כדי להודיע על ביקורו. אשתי השיבה: "ראש הישיבה יעשה כפי שהוא מבין, אך אני חוששת שהביקור ירגש אותו מידי, ואולי אין זה כדאי". מרן הסתפק והתקשר לבני

הרב שלמה לורניץ על ה'מענטשליכקייט' ['אנושיות'] - של מרן הגרא"מ שך זצ"ל

"וַיִּמְצָא יוֹסֵף חֶן בְּעֵינָיו" (בראשית ל"ט, ד')

מידת הדרך ארץ - מה שמכונה באידיש "מענטשליכקייט" ['אנושיות'] - שהייתה טבועה בטבעו של מרן, מעוררת השתאות. על הפסוק "נעשה אדם בצלמנו" (ראשית א, כו) כותב רש"י: "[כתבה התורה 'נעשה' - בלשון רבים] אע"פ שלא סייעוהו ביצירתו, ויש מקום לאפיקורסים לרדות [שיש כאן מי שהשתתף ביצירתו] לא נמנע המקום מללמד דרך ארץ ומידת ענווה, שיהא הגדול נמלך ונוטל רשות מן הקטן".

והקשה מרן: הלא מדובר כאן על פגם בעיקר האמונה, על חשש שהאפיקורסים ימצאו בתורה סמך לשיטתם הנפסדת, וכי אין הפסד זה עולה עשרת מונים בחומרתו, על הרווח של לימוד דרך ארץ ומידת ענווה?!

הוא מקשה והוא מפרק: במקום שיש דרך ארץ וענווה, אין חשש לפגיעה באמונה. אדם בעל שכל ישר, אשר אינו מושפע על ידי מידות רעות ותאוות הגוף, גם אמונתו איתנה. אם נלמד מהפסוק דרך ארץ, שוב אין חשש שנבוא לידי אפיקורסות.

מרן היה מחבב מאד את השיחות שנסבו על גדולי תורה, ופעמים רבות סיפר לי סיפורים נפלאים על גדלותם. באחת השיחות הללו אמר לי מרן, כי גדול בתורה מוכרח להיות בעל מידות טובות. טענתי כנגדו שאינני מבין את דבריו. אני מבין, שגדול בתורה צריך 'ראש חזק', שכל מעמיק, להיות בעל הבנה, מתמיד, בעל זכרון, הוא גם צריך להיות חכם, כל זה הכרחי כדי להיות גדול בתורה. אך מידות טובות, אמנם הן דבר יפה ומועיל, אך כיצד קשורות הן לגדלות בתורה?

מרן השיב: "אני חלש מאד, זכרוני לא עובד כעת. אבל אם אני אומר, תוכל לסמוך עלי שיש לי מקור לכך. אדרבא, אם יש לך דעה אחרת, תזכיר לי אחד מגדולי התורה שאינו בעל מידות"... ההרהרתי מספר דקות, אך הוא הפסיקני: "חבל לך לחשוב, אתה לא תמצא. הדבר הזה לא יתכן. מי שאינו בעל מידות - לא יגיע לעולם להיות גדול בתורה".

לימים מצאתי מפורש כדבריו, בביאור רבנו יונה על המשנה באבות (ג, י"ד): "אם אין דרך ארץ אין תורה" - "שצריך תחילה לתקן את

עצמו במידות, ובה תשכון התורה עליו, שאיננה שוכנת לעולם בגוף שאינו בעל מידות טובות".

להתייצב לפני הזמן

מרן נזהר מאד לבל יגרום לטירחא דציבורא. כאשר התכבד בסנדקאות או בסידור קידושין, דאג לכך שלא יחכו לו אף לא דקה אחת, והקפיד להגיע בזמן המיועד, לפני כולם. ומכל שכן שדייק בזמנים לשיעורים ולשיחות בישיבה.

כפי שכבר כתבתי, היה מרן משתתף באופן קבוע בישיבות הנהלת החינוך העצמאי, וכן בישיבות 'ועד הישיבות'. הוא הקפיד להגיע לישיבות אלה רבע שעה לפני המועד שצויין בהזמנות, על אף שהישיבות התחילו תמיד זמן רב לאחר השעה היעודה, והיה עליו להמתין שעה ארוכה, בנוסף לאותה רבע שעה שהקדים לבוא.

הפצרתי רבות במרן שלא יקדים כל כך, אך הוא נשאר בשלו: מידת דרך ארץ מחייבת אותו להגיע לפני הזמן הנקוב. הוא ביאר לי, כי למד זאת מהקב"ה שהקדים ובא למתן תורה לפני עם ישראל.

בסופו של דבר, העלה מישהו רעיון שפתר את הבעיה: הוחלט להזמין אותו מלכתחילה לשעה אחת אחרי הזמן שנכתב בהזמנה, ואם הישיבה נקבעה ל-4:30, הזמינו אותו ל-5:30. מרן הגיע לישיבה ב-5:15 כדרכו להקדים רבע שעה קודם הזמן הנקוב, והוא הוצרך להמתין לכל היותר רבע שעה, כפי שאכן היה רצונו.

בשביל דרך ארץ צריך להזיע...

דומה. רק לאחר שהשבתי לו בחיוב, נחה דעתו והוא נתן לי את ברכתו".

ביקור חולים עם דרך ארץ

כאשר שמע מרן שלקיתי בהתקף לב בשנת תש"ן, ביקש מיד לבקרני בבית החולים, אך משום מידת דרך ארץ, התקשר לאשתי ע"ה כדי להודיע על ביקורו. אשתי השיבה: "ראש הישיבה יעשה כפי שהוא מבין, אך אני חוששת שהביקור ירגש אותו מידי, ואולי אין זה כדאי".

מרן הסתפק והתקשר לבני רבי יצחק, הוא סיפר לו על חששותיה של אשתי, ואמר: "אם אחיו הגדול היה רוצה לבקרו, האם גם אז אמא היתה חוששת שמא הוא יתרגש?". יצחק בני ענה: "ראש הישיבה אצל אבי הוא הרבה יותר מאח, ולכן אמא חוששת שביקורו של ראש הישיבה יביא אותו להתרגשות יתרה".

מרן לא ויתר והוסיף לשאול: "אם אבא שלו היה רוצה לבקר אצלו, האם גם כן היתה התנגדות? אתם צריכים לדעת שאני ממש אבא שלו!"...

ברצוני לציין, כי לא ניתן לתאר במילים את העידוד שקיבלתי אז מדבריו של מרן: "אני ממש אבא שלו". אין לי ספק שהם תרמו תרומה מכרעת להחלמתי.

בני נוכח לראות שמרן מבקש בכל כוחו לבקר, ואמר למרן שיבוא, שהרי מי כמוהו יש לו דעת תורה וכח הכרעה. אולם מרן ענה: "כיון שאמא אינה רוצה שאבוא, לא אבוא"... הוא המתין מספר ימים עד שהמצב השתפר, ואז בא.

מרן ביקש בכל מאוודו לבוא, אך מידת דרך ארץ המחייבת להתחשב בדעת אשתי, הכריעה את הכף.

מדוע לקדם דווקא אותו?

סיפר רבי חזקיהו קצבורג, שהיה בזמנו משיגה בישיבה בשיכון ה' בבני ברק: "יום אחד קרא לי מרן, וביקש שאדאג לתלמיד פלוני, לאברך שילמד עימו, כדי לקדמו בלימוד. והוא - מרן - יממן את שכרו של אותו אברך. הוא ביקש ממני שאבוא בכל ראש חודש לקחת את המשכורת לאותו אברך". הרב קצבורג לא הבין, מדוע בחר מרן דווקא בקידומו של אותו בחור, אבל הוא לא שאל על כך. הוא סידר לאותו בחור אברך מעולה, שהיה מקבל את שכרו בכל חודש ממרן דרך הרב קצבורג.

פעם בהגיעו כרגיל בראש חודש, כדי להעביר את משכורתו של אותו אברך, לא הניחו לו להיכנס, כיון שמרן ישב באותה שעה בהתייעצות חשובה. מרן, שלא ידע על בואו, שלח לשואלו מדוע הוא לא בא. הרב קצבורג ענה לו שהוא הגיע כרגיל, אבל לא נתנו לו להיכנס. מרן התנצל, והביע את צערו על שלא הניחו לו להיכנס, ואמר כי ברצונו לפצות אותו על כך.

הרב קצבורג אזר אומץ וביקש, שמרן יסביר לו מדוע בחר לקדם דווקא את הבחור הזה, הרי ישנם עוד הרבה בחורים בישיבה! מרן אמר לו כי מלכתחילה לא רצה לגלות את הסיבה לכך, אך

בכל עת שנכנסתי לביתו, היה מרן קם מיד ולובש את הפראק שלו, גם בימות הקיץ החמים ביותר, כאשר עדיין לא היה בביתו מזוג. התחננתי לפניו שלא יטריח את עצמו, אמרתי לו: "הרי אני ממש 'בן בית', אני יוצא ונכנס כאן פעמיים או שלוש פעמים ביום, אם כן, מדוע ראש הישיבה מתנהג כאילו בא איזה אורח מיוחד מבחוץ?" לא הצלחתי לשכנע אותו, והוא נשאר בשלו: "מידת דרך ארץ מחייבת שכאשר נכנס אורח, אהיה לבוש כראוי". קשה היה לי מאוד לראות כיצד הוא מזיע, וחשתי אי-נוחות גדולה, עד שעלתה במוחי הברקה. שאלתי אותו: "אני רוצה להסיר את הז'קט שלי, האם גם אז הראש ישיבה יישאר עם פראק? מרן ענה: "אם אתה תוריד את הז'קט שלך, אין חיוב שאני אראה אחרת"... מאז נהגתי לפשוט את הז'קט מיד עם כניסתי, ומרן לא לבש את הפראק...

לוותר על המשרה

אחד מתלמידינו נועץ בו בהקשר למשרת ר"מ שהוצעה לו. למרבית ההפתעה יעץ לו מרן לא לקבל את התפקיד. כאשר ביקש אותו תלמיד לדעת מדוע אין המשרה מתאימה לו, הסביר לו מרן: "באותו תפקיד שימש עד עכשיו ר"מ אחר, והוא פוטר ממשרתו שלא כהוגן. אמנם אותו ר"מ יודע כי במוקדם או במאוחר יימצא לו מחליף, אולם יש להניח, כי בשמענו שנמצא ר"מ הממלא את מקומו, יגרום לו הדבר חלישות הדעת. אין זה כדאי לקבל משרה, שיש בה כדי לגרום צער וחלישות הדעת לאחרים, אף אם אין זה באחריותך כלל!"..

מעבירים את חייהם עם קפידות

פעם סיפר מרן: "ישנם אנשים שמעבירים את חייהם עם קפידות. מהרגע שהם פוקחים את עיניהם בבוקר עד שהם עוצמים אותן בלילה, הם מסתובבים מלאי קפידות וטענות על כל העולם". החפץ חיים (שמירת הלשון שער התבונה פי"ז) כותב: "כלל הדברים, יראה האדם להרגיל את עצמו במידותיו שיהיה מן הטובים ולא מן הרעים" - הקב"ה רוצה שהאדם יהיה טוב, אדם נוח, שיתנהג כפי שאדם טוב מתנהג. את תמצית דבריו אמר מרן במשפט אחד: "לא להתהלך עם קפידות כל היום".

עין טובה

סיפר לי הרב ישראל גליס: "בשנים הראשונות ליסודו של העיתון 'יתד נאמן', שימשתי כמנהל העיתון. לאחר שלוש שנים עזבתי את העיתון מטעמים שעמי. מרן הצטער על כך מאוד, והיה לי חשש שיש לו קפיידא עלי. כאשר נזדמן מרן לבית החולים 'שערי צדק' לצורך בדיקות רפואיות, אזרתי עוז ונכנסתי לבקרו, כשבלבי חרדה לא קטנה... מרן קיבל את פני בסבר פנים יפות, ושאל אותי אם אני מסודר בפרנסה. הוא לא הסתפק בתשובתי החיובית, אלא המשיך להתעניין, כמה הרווחתי ב'יתד נאמן', והאם אני מרוויח היום רווח

"הלב שלי החסיר פעימה. ניסיתי לזנק אל הגביע ולהחזיק בו, שלא ייפול ויישפך חלילה וחס על השטריימל החדש שלי, אבל זה קרה כל כך מהר, ועוד לפני שהספקתי הגביע כבר נפל"

הרה"ח ר' דוד קלצקין, בסיפור מופלא שמחדד את ההבדל בין מי שיזכה לחיות עם 'השגחה פרטית' למי שחושב שהעולם מנוהל על ידי בני האדם

יעקב א. לוסטיגמן

עד לפני שנים אחדות, היה הרה"ח ר' דוד קלצקין ידוע ומוכר בעיקר בקרב סביבתו הקרובה: בני משפחתו, שכניו ואנשים שבאו עמו במגע. מתוקף היותו ירושלמי ותיק מדורי דורות, מעגל החברים והמכרים שלו היה, כמובן, רחב מאוד, כידוע ליודעים.

לפתע פרץ הרב קלצקין לתודעה הכללית של הציבור החרדי כולו, ולא רק בירושלים מכורתו. מצפת וחיפה ועד אופקים ונתיבות, מגולדס גרין וסטמפורד היל, לבוורו פארק ופלטבוש, וגם בקהילות חרדיות קטנות ומרוחקות מאוד, כמו זו שביוהנסבורג שבדרום אפריקה או זאת שבסידיני שבאוסטרליה הגיע שמעו.

מה שמעניין זה, שהרב קלצקין לא הביא משהו חדש מעיקרו לשיח החרדי. כולנו ידענו מה זו השגחה פרטית, עוד לפני ששמענו על הרב קלצקין עצמו.

אבל הוא כן הצליח לחדש חידוש נפלא, בקצב העיסוק שלנו בנושא הזה. לא עוד דרשות חד שנתיות העוסקות בנושא, לא עוד סיפורים חד שבועיים בעלון פלוני או בעיתון פלמוני על השגחה, המחדדת את ההכרה שהקב"ה מנהל את העולם בכל רגע נתון.

העיסוק ב'השגחה פרטית' הפך לקבוע, תמידי. בכל רגע נתון. אלפי אנשים כבר הפסיקו לחפש את סיפורי ההשגחה אצל הזולת. הם פושט מוצאים אותם אצל עצמם, בכל רגע ורגע מרגעי היממה.

זה המהפך הגדול שחולל הרב קלצקין, שמצא 'פח קטן' של השגחה פרטית, ובסייעתא דשמיא ובהשגחה פרטית, כמובן, זכה להשקות ממנו את כל העדרים, לא יום ולא שמונה ימים, אלא בכל יום מימות השנה, זה כמה וכמה שנים.

נס שלא מדברים עליו

לכבוד ימי החנוכה, הימים שבהם אנחנו מעלים את הנס על ראש שמחתנו, פנינו לרב קלצקין, וביקשנו לשמוע ממנו קצת על הנושא של ההשגחה הפרטית בהקשר של ימי החנוכה, ומעצם העובדה שחשוב לדבר ולעסוק בנושא הזה בכל ימות השנה.

"ימי החנוכה מבוססים מעצם עיקרם על השגחה פרטית", משיב ר' דוד לפנינו. "יוונים נקבצו עלינו, פרצו פרצות בהיכל, השחיתו ולכלכו, טימאו וטינפו בכל מקום, ובכל זאת היה פח אחד של שמן זית שנותר חתום בחותמו של כהן גדול, ושהיוונים לא ראו אותו ולא שמו לב אליו. היש לך השגחה פרטית גדולה מזו? אנחנו תמיד

מדברים על הנס שהשמן הספיק לשמונה ימים, אבל צריך לשים לב גם לנס הראשון, עצם זה שנשאר פח שמן טהור שאיש לא נגע בו, חשוב לדבר על זה לא פחות ואפילו יותר!

"ולמה חשוב לדבר על זה יותר? כי הנס שהשמן הספיק לשמונה ימים - קרה להם שם, בבית המקדש. אבל השגחה פרטית - יש לכל אחד ואחד מאתנו בכל יום ובכל רגע. אנחנו רק צריכים לפקוח את העיניים ולשים לב לזה. אנשים שהתרגלו להבחין בזה - חיים טוב יותר. הם רגועים יותר, שמחים ומאושרים, אין להם כעסים והתפרצויות זעם. הם פשוט מרוצים. טוב להם, וגם אם קצת קשה הם יודעים שזה רצון ה', וכמובן שהקב"ה רוצה עבורנו את הטוב ביותר.

"בהקשר זה אני רוצה לספר לכם סיפור, שהוא אולי לא סיפור קלאסי של השגחה פרטית, כי אני לא הולך לספר לכם על נס שקרה למישהו, או משהו שהתברר לו לבסוף שזה היה לטובתו. כלל וכלל לא. זה סיפור קצת שונה, וגם המסר שלו קצת שונה, ודווקא בגלל זה חשוב שנעסוק בו בהגיע ימי החנוכה, ימים שבהם אנחנו צריכים לחזק את ההכרה, בהשגחתו הפרטית של בורא העולמים על כל מעשה וכל פעולה שנעשית בעולם כולו. וכך היה המעשה:

"בשבוע שעבר הגעתי לשמחת בר מצווה שהתקיימה בירושלים", מספר הרב קלצקין, וממהר להוסיף בהתאם לצו השעה: "אל תדאגו, כמובן שהכל היה לפי ההנחיות של הרופאים, כמקובל במקומותינו, וחס וחלילה לא היתה שם התקהלות שאינה מותרת..."

"בכניסה לאולם פוגש אותי אחד ממכרי, אברך כבן 40, ומקבל את פני בקריאת שמחה מתפרצת, כאילו ממש עמד כאן כמה שעות והמתין לבואי.

"הו ר' דוד, אתה לא יודע איך אני שמח לראות אותך!", הוא אומר. שאלתי אותו מה כל כך משמח אותי לראות אותי, הרי לא השתנית מתמול שלשום, ומדוע הוא שמח לקראתי הפעם יותר מכל פעם? "תשמע, אני אספר לך סיפור מופלא, אבל לפני הסיפור אני רוצה להודות לך מעומק לבי, בשמם של הילדים שלי, ושל כל המאזינים הקבועים של קו 'השגחה פרטית'. הילדים האלו לא יודעים כמה צער ועוגמת נפש חסכת מהם... הם לעולם לא ידעו להודות לך על כך."

"אני חייב להודות", אומר לנו ר' דוד. "האברך הזה הצליח לסקרן אותי. עכשיו כבר הייתי חייב לשמוע מה בפיו. ניגשתי אתו לפניה, הרחק משאון הרחוב והמולת העוברים והשבים, הצצתי בשעון כדי לוודא שאני לא מאחר יתר על המידה לשמחת בר המצווה, ועשיתי אזוני כאפרכסת לשמוע מה בפיו."

מזנבת כדת וכדין

"מעשה שהיה כך היה", מספר האברך: "עד לאחרונה חבשתי מדי שבת את השטריימל הישן, שקיבלתי מהורי שיחיו לכבוד חתונתי כמו כל החתנים. השטריימל כבר בלה מיושן, וכל מי שרק ראה אותי, היה מסתכל לעברי כדי לבדוק מי הוא זה ואיזה הוא היהודי הזה, שחובש על ראשו שטריימל עתיק כל כך, שבוודאי בא לו בירושה מהבעל שם טוב הקדוש, או לכל הפחות מתלמידי החוזה מלובלין... "הפרוטה אינה מצויה בכיסי, ולכן לא העזתי אפילו לחשוב על קנייתו של שטריימל חדש. אבל הזמן עשה את שלו, והשטריימל הפך לכל כך ישן, כבר ממש לא נותרה לי שום ברירה, והתחלתי לאגור פרוטה ועוד פרוטה, עד שהגעתי לסכום כסף נכבד, ועליו הוספתי ללוות מעט מאחד מבני משפחתי ששמח לעזור לי, וכך כשכל הכסף בידי ניגשתי לשטריימל מאכער הקרוב למקום מגורי, וביקשתי ממנו שיכין לי מזנבת כדרכם של גוברין יהודאין, שתתנוסס על ראשי כדת וכדין, כדי שאהיה ראוי לבוא עמה בקהל."

"השטריימל הוכן ברוב תפארה, והכסף שעמלתי רבות כדי לחסוך אותו, ושעוד צפויים לי לא מעט קשיים כדי להחזיר את הסכום שלווייתי לצורך ההשלמה, שולשל אחר כבוד לידי של היצרן, שהתגאה מאוד בעבודתו, והבטיח לי שזה אחד השטריימלים היפים ביותר שהוציא מתחת ידיו בתקופה האחרונה."

"בערב התקדש חג הסוכות תשפ"א, ניגשתי אל הארון. ביד רוטטת מהתרגשות שלפתי את השטריימל מהקופסה המהודרת שלו, וחבשתי אותו לראשי. בבית הכנסת התקבלתי בקריאות התפעלות, ניגשו אלי כולם, ושאלו אותי מי עשה את השטריימל וכמה סנטימטרים אורכו של ה'קרין', כמנהגם של המתעניינים בשטריימלאך, ואני עמדתי במרכז כחתן ביום חופתו, והשבתי על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון."

"מאז לא הסרתי את השטריימל מראשי עד מוצאי שמחת תורה,

אז נאלצתי בצער רב לגנוז אותו בארון, שכן ההילוך עם שטריימל בימות החול, עלול להביא עלי פקחים ושוטרים שיחשבו שאני פורע חוק מסוכן לציבור, שמתכנן להשתתף בחתונה המונית בניגוד להנחיות חלילה וחס...

"כמובן שחבשתי אותו מדי שבת בשמחה גדולה, על כך שזכיתי לכבד את השבת בשטריימל חדש והדור במראהו. והנה במוצאי שבת פרשת לך לך, שבתי מבית הכנסת לביתי, הבדלתי על כוס יין מלא ברכת ה', ומאחר והיה זה יין יבש, שתיתי מעט יותר מרוב כוס, וכמובן שהילדים הקטנים לא ביקשו לשתות אחרי את שיירי היין שנותרו בכוס...

"נוות ביתי כבר מיהרה למטבח, כדי לפצוח במלאכת שטיפת הכלים, ובאופן אוטומטי הפעילה את הטלפון על 'ספיקר', כשאצבעותיה מחייגות בזריזות ובמיומנות את מספר הטלפון של קו 'השגחה פרטית', כדי לשמוע את הסיפורים החדשים שעלו לקו במוצאי השבת."

הפכתי להיות 'בעל מדרגה'

"אני נשענתי לאחורי בנחת", ממשיך האברך את סיפורו, ברכת במתינות את ברכת 'על הגפן ועל פרי הגפן', הסרתי בעדינות רבה את השטריימל מראשי, והנחתיו על הכסא הסמוך.

"מנהג יש לי לפתוח גמרא מיד לאחר הבדלה וללמוד מעט, ושמעתי בשם צדיקים קדושי עליון, שזאת סגולה בדוקה ומנוסה שלא יהיו במהלך השבוע טרדות המפריעות את האדם מלימודו.

"והנה מגיע הבן שלי, בן התשע, כדי לקיים את מצוות אמו, ולקפל את המפה שעל השולחן. הוא עומד מהצד השני של השולחן, ומושך את המפה כדרכו מדי שבוע, אלא שהפעם הוא שכח להוריד מהשולחן קודם את הגביע, שעדיין היה מלא ביין יבש, כמעט עד חציו."

"הלב שלי החסיר פעימה. ניסיתי לזנק אל הגביע ולהחזיק בו שלא יפול ויישפך חלילה וחס על השטריימל החדש שלי, אבל זה קרה כל כך מהר, ועוד לפני שהספקתי - הגביע כבר נפל על צדו ומלוא תכולתו נשפכה, הישר על השטריימל ההדור, שכן רגע קיבל מראה של חתולה שנרטבה בגשם..."

"אם הייתי עוצר כאן את הסיפור", אומר לי אותו אברך יקר, "בוודאי תחשוב שתפסתי את הילד שלי, ועשיתי לו מה שהיו עושים לנו פעם, כששברנו חפצים בעלי ערך או גרמנו נזק, בין אם זה היה כוונת מכוון ובין אם בשגגה גמורה..."

"אבל הרי הזכרתי מראש, שנוות ביתי כבר האזינה באותה שעה לקו 'השגחה פרטית', ומאחר וגם אני מאזין קבוע של הקו וקורא קבוע של העלון, ומשתתף קבוע בשיעור ב'חובת הלבבות' בשער הביטחון, באותו רגע ידעתי שזה רצון ה'. זה לא הילד שלי שפך יין, זה הקב"ה בכבודו ובעצמו הזיז לו את היד, כדי לגרום ליין שיישפך על השטריימל. מה אני יכול לעשות? לכעוס על הקב"ה חלילה וחס? "ברוגע ובמתינות הרמתי את השטריימל, ניערתי מעליו את היין עד כמה שיכולתי, שמתי אותו על רגל של כסא פלסטיק הפוך,

"פתחתי ספר תהילים, אמרתי כמה פרקים בכוונת הלב, ולאחר מכן אמרתי לקדוש ברוך הוא: רצונו של הבחור הזה לעשות את רצונך, מי מעכב? אמא שלו! אני עכשיו הולך להתקשר אליה. תן לי בפה את המילים המתאימות שיגרמו לה לשנות את דעתה!"

הרב ישראל דחבש, מבכירי פעילי השטח של ארגון 'אחינו' - זרוע החיזוק של 'דרשו': אין לי שיטות מיוחדות אבל אני מדבר מהלב

יעקב א. לוסטיגמן

הרב ישראל דחבש, הוא לוחם מלחמת ד' (בארגון 'אחינו') זה כחצי יובל שנים. הוא מתגורר בבני ברק, תלמיד נאמן לרבו הגאון רבי שמעון בעדני שליט"א, אבל מצודתו פרוסה בכל רחבי הארץ, ומאות בעלי תשובה זכו להתקרב ליהדות באמצעותו ועל ידו. "להאיר נשמות ישראל באור התורה, זה כמו להדליק את נרות המנורה", אומר הרב דחבש. "ברגע שעולה שלהבת מאליה, אתה יודע שהיהודי הזה כבר נמצא בדרך הנכונה. כל החכמה היא לדעת איך להדליק את הנר הזה, נר ה' נשמת אדם, ולהלהיב אותו לשמירת המצוות ולימוד התורה.

"אני אומר את זה כאילו שיש לי סודות מקצוע כמוסים, שמאפשרים לי לפצח את האגוזים הקשים ביותר לפיצוח", מצטדק הרב דחבש, "אבל זה לא המצב. אין לי שום שיטות, ואני לא איזה מומחה גדול בעניין. אני בסך הכל מדבר מהלב, ותמיד אני מבקש מהקדוש ברוך הוא שייתן בפי את המילים הנכונות. "אספר לך סיפור שקרה לי ממש בשבועות האחרונים, ותבין עד כמה מדובר בסייעתא דשמיא ותו לא..."

"התקשר אלי יהודי דתי, שמתגורר בראשון לציון. היהודי הזה, יש לו אח חרדי שגר בבני ברק, ואחיו הפנה אותו אלי. "מדובר באדם מבוגר, עוד מעט בן שמונים, שגידל את ילדיו בדרכו, להיות דתיים. הוא שלח אותם לבתי ספר ממלכתיים, ולימד אותם לשמור מצוות. כמובן שזה לא עובד ככה, והילדים למדו מהחברים שלהם איך להתנהג.

"בקיצור, מספר לי היהודי שיש לו בעיה עם הנכד. עכשיו תקופת הקורונה, הילד מסתובב ברחובות, בתיכון שלו אין לימודים כבר הרבה מאוד זמן, והוא מודאג מהילד. הוא רוצה לרשום אותו לשיבה. "אני שואל את הסבא: רגע, הנכד דתי? הוא גדל בבית דתי? הוא מתאים ללימודים בישיבה בכלל?"

"הסבא אומר לי: 'בטח דתי. מה השאלה? רק תכניס אותו לשיבה וזהו, שלא יתדרדר ברחובות לפשיעה חלילה וחס'.

"זה לא הריח לי כל כך", מספר הרב דחבש. "אמרתי לסבא: 'בוא נדלג על המתווכים. תביא לי את המספר של הבחור, אני אדבר איתו ישירות, ונשמע לאיזו ישיבה כדאי לשבץ אותו'.

"אני מתקשר לבחור, ומתברר שצדקתי. הוא לא דתי ולא חצי דתי. ההורים שלו כבר לא כל כך דתיים, והוא בכלל לא. הוא מסתובב עם חבר'ה ריקים מכל תוכן יהודי או אנושי בכלל. ומהסלנג שלו, צורת הדיבור והסיפורים שהוא סיפר לי, הבנתי שזה ילד שעוד רגע יכול להתדרדר, לא עלינו.

"אמרתי לו: 'שמע, זה לא הולך ככה! תראה מה נהיה ממך! זה מה שאתה רוצה להיות? עברייני?!"

"כמובן שהתשובה שלילית. הוא לא רוצה להגיע לשם, אבל כל החברים שלו ככה, והוא לא יכול למצוא חברים אחרים.

"אמרתי לו: 'זה לא לטלפון. בוא אלי לבני ברק, נשב נדבר. מתאים לך?'"

"הוא הסכים בשמחה, וסיכמנו על פגישה אחרי יומיים. הוא מגיע אלי, ישבנו ודיברנו שעתיים וחצי! על מה לא דיברנו? הכל עלה על השולחן: הקשיים הלימודיים, הבעיות בבית, החברים שהוא מסתובב איתם, והמעשים שהוא עושה בחברתם.

"אמרתי לו: תשמע אלירן, אני יכול לעזור לך לצאת מהמקום שבו אתה נמצא. יש לך שתי אופציות: ללכת לתיכון או להיכנס לשיבה. מה שתבקש אני אעזור לך, אבל אני חושב שאתה כישרון מבזבז. בתיכון לא תתקדם לשום מקום. בישיבה, לעומת זאת, יעשו ממך בנאדם, אתה תלמד להפעיל את הראש, תלמד להצליח בעזרת

המחשבה והכישרון, לא עם אגרופים וכל מיני שטויות.

"הבחור פשוט נדלק, אמר לי: 'אני רוצה ישיבה', אבל אני לא נתתי לו להחליט מיד. אמרתי לו: 'תחכה עם זה יומיים-שלושה, תחשוב על זה, אני רוצה שתקבל החלטה מושכלת, לא החלטה של רגע'.

"עברו שלושה ימים, הבחור מתקשר אלי ואומר לי: 'חשבתי על זה, ואני רוצה ללכת לישיבה'. כמובן ששמחתי מאוד, ומיד דיברתי עם ישיבה מתאימה לבעלי תשובה, כאן בבני ברק, והסכימו לקבל אותי באופן מיידי.

"אמרתי לו: 'תשמע אליין, תארוז קצת בגדים, תכין מזוודה, וביום ראשון הקרוב תבוא לבני ברק, אני אפגוש אותך בכניסה לעיר ואקח אותך לישיבה'.

"אחרי ההצלחה הגדולה מגיעים פתאום הקשיים", נאנח הרב דחבש כשהוא נזכר בהמשך הסיפור. "פתאום הבחור נזכר, שבעצם יש לו חברים שהוא יתגעגע אליהם. אמרתי לו: 'אתה לא חייב להתנתק מהם, פשוט תתמקד בדברים אחרים, ותשמור איתם על קשר אם אתה רוצה'.

"ואז הוא נזכר שהוא חייב למישהו 200 שקל, והוא תכנן לעבוד, אם הוא ייכנס לישיבה לא יהיה מאיפה להחזיר. שכנעתי אותו להשאיר את זה לקב"ה, ולסמוך עליו שהוא יסדר לו את זה.

"ואכן, זמן קצר לאחר מכן קיבלתי טלפון: 'חבר שלי מספר לי שהוא עושה הערב חתונה, ביטלו לו את האולם בגלל הגבלות הקורונה, והוא צריך לעשות באיזה בית כנסת, אבל אין לו מלצרים ואין לו כלום. אמרתי לו: 'עלי! אני מביא לך שני מלצרים, אתה משלם לכל אחד 175 שקל. מקובל?'. החבר אומר כן, ואני מודיע לאליין שיש לו עבודה לערב אחד, והוא מכסה כמעט את כל החוב, ושיביא איתו גם חבר...

"בקיצור, כבר פתרנו את כל הבעיות, ואז מתקשר אלי אליין בקול רועד מבכי: 'תשמע הרב ישראל', הוא מספר בדמעות, 'כבר החלטתי סופית שאני בא לישיבה, ואז אמא שלי נדלקה פתאום. עד עכשיו לא סיפרתי לה כלום כי ידעתי שהיא לא תתלהב, אבל עכשיו היא שמעה על זה והודיעה לי שהיא בשום אופן לא מסכימה. מה עושים?'

"התקשרתי לסבא של הבחור, שביקש ממני לשבץ אותו בישיבה ואמרתי לו: 'הכלה שלך לא מוכנה שהילד ילך לישיבה. למה הכנסת אותי לסיפור הזה, אם אין בכלל על מה לדבר? ועוד אמרתי לי שהם דתיים ושהם רוצים שהילד ילך לישיבה'.

"הסבא ענה מה שענה", מספר הרב דחבש, "אני לא בטוח שהוא ידע מה בדיוק המצב בבית של הבן שלו. אבל יצרתי קשר עם בן דוד מהאגף החרדי של המשפחה שם, ושאלתי אותו מה הסיכוי לשכנע את האמא של הבחור?

"הוא אמר לי: 'אין לך סיכוי ישראל. אל תתחיל לדבר איתה אפילו. היא רק תקליט אותך ותתלונן עליך שאתה רימית אותם וכו'. עוזב את הסיפור הזה. הדרך היחידה שלך להצליח, זה לשכנע את הבחור שישכנע את אמא שלו'.

"חשבתי מה לעשות, חיפשתי פתרון ובסוף החלטתי לתת לקב"ה

לנהל את העולם.

"עשיתי תפילה", הוא מספר. "פתחתי ספר תהילים, אמרתי כמה פרקים בכוננת הלב, ולאחר מכן אמרתי לקדוש ברוך הוא: 'רצונו של הבחור הזה לעשות את רצונך, מי מעכב? אמא שלו! אני עכשיו הולך להתקשר אליה, תן לי בפה את המילים המתאימות, שיגרמו לה לשנות את דעתה'...

"סיימתי להתפלל וחיית את המספר של האמא.

"הלו, גברת חדד? (שם בדוי כמובן)!. 'כן, מי מדבר???

"אני ישראל דחבש, ואני רוצה לשאול אותך שאלה חשובה: תגידי לי איזו מצווה גדולה עשית בתקופה האחרונה?

"היא קצת נבהלה. שואלת אותי שוב ושוב: 'מי זה? מה אתה רוצה ממני?' אני אומר לה: 'תיכף אני אגיד לך מה אני רוצה ממך, אבל קודם כל אני חייב לדעת, אני ממש סקרן: איזו מצווה גדולה קיימת בזמן האחרון?

"האמא מתחילה לגמגם: 'אני עושה הרבה מצוות', היא אמרה לי, 'אני לא יודעת למה אתה מתכוון. הדלקתי נרות שבת...'.

"זה לא מספיק", אמרתי לה, 'יש לי הרגשה שזה משהו יותר גדול. עשית מצוה מאוד נדירה כנראה, משהו שלא עושים כל יום או כל שבוע. משהו שמאיר את הנשמה שלך כל-כך, וגורם לך שמהשמים רוצים לתת לך מתנה אדירה...'.

"איזו מתנה?', היא שאלה. כבר חשבה שאולי מדובר באיזה נוכל, שרוצה לבקש ממנה סכום כסף גדול או משהו כזה...

"גברת', אמרתי לה בקול נרגש, 'הבן שלך רוצה ללמוד בישיבה. את יודעת איזו זכות יש לך? את יודעת כמה הורים בוכים בלילות, כדי שהבן שלהם ירצה ללמוד תורה? את יודעת כמה אימהות עכשיו מסתכלות בעיניים כלות, על הילד שהתדרדר כי לא הייתה לו מסגרת טובה? את יודעת כמה אנשים אין מי שיגיד אחריהם אפילו קדיש פעם אחת, כי הילדים שלהם לא יודעים איך מתפללים ומתי אומרים קדיש???

"הבן שלך, לא רק שהוא מסכים ללמוד תורה, הוא רוצה!! הוא רוצה ושואף ללכת לישיבה. הוא רוצה להיות תלמיד חכם. לא מספיק רק לשים כיפה על הראש וזהו. הוא רוצה באמת להיות תלמיד חכם, אולי הוא יבוא לבית הכנסת ליד הבית שלכם בעתיד, ויאמר דרשות בליל שבת ככה, לפני תפילת ערבית? את יודעת איזו נחת תהיה לך מהילד הזה, בעזרת ה'?"

"אז תגידי לי, מה המצווה הענקית שעשית, שזכית לקבל כזאת מתנה בלי שאפילו ביקשת אותה???

"כמובן שאחרי כזה פתיח, הכל היה נשמע אחרת. היא עדיין ביקשה לדעת מה לומדים בישיבה. חקרה אותי שתי וערב, דרשה לבוא לסיור, לראות מקרוב את התנאים הגשמיים. רצתה לוודא שהבן שלה לא יהיה מוזר כזה, עם כיפה ענקית ופאות מפוזרות, שיושב בצד הדרך עם תרמיל כתום ומנגן בחליל צד...

"הבטחתי לה שהבן שלה יהיה בחור ישיבה רגיל, נורמלי. הוא ילבש בגדים של כל תלמיד ישיבה, ולא יהיה מוזר או משונה. הוא יהיה תלמיד חכם.

כשסיפר הרב רובשקין את הסיפור הזה לכ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב שליט"א, ניתן היה לראות על פניו שהוא חי את אותם הרגעים תוך כדי הסיפור. כשסיים, קם הרבי ממקומו ואמר לו: "ר' שלום מרדכי, כשהשתחררת מבית הכלא, רקדת עם היהודים באמריקה, אבל אנחנו כאן עוד לא רקדנו לכבוד ההצלה שלך, בוא ונרקוד עכשיו..."

סיפורו המופלא של האסיר היהודי המפורסם, הרב שלום מרדכי רובשקין שליט"א

הרב יעקב א. לוסיגמן שליט"א

"ניתן חנו בניני שר בית-הסדר" (בראשית ל"ט, כ"ב)

את הסיפור הבא זכיתי לשמוע מפיו של האסיר היהודי המפורסם, הרב שלום מרדכי רובשקין הי"ו, כשהייתי נוכח בעת שביקר במעונו של מו"ר כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב שליט"א, לאחר שנחלץ מכלאו והורשה לערוך ביקור בן שבועיים בארץ הקודש.

"היה זה החנוכה הראשון שלי בבית האסורים", מספר הרב רובשקין, "שבועות אחדים לפני החנוכה כבר התחלתי לדאוג לכך שבימי החנוכה יותר לי להדליק נרות כמצוות חז"ל, במסגרת המחויבות של בתי הכלא בארה"ב לכבד את חופש הפולחן של האסירים מכל הדתות, ובכללם גם היהודים להבדיל".

"שלחתי מכתבים לרב של בתי הכלא ולעסקנים שונים, עד שהתקבל האישור, ובלילה הראשון של חנוכה נלקחתי על ידי סוהרים לחדר כליאה מיוחד, אליו הוכנסתי. על השולחן הוצבה מנורת חנוכה, ובה נר אחד ועוד שמש. הסוהרים יצאו וסגרו אחריהם את הדלת, כשהם מורים לי לדפוק עליה בחוזקה לאחר שאסיים, כדי שיבואו להחזיר אותי לתא הכליאה שלי".

"הדלת נסגרת ואני מתכונן להדליק את הנר, והנה אני רואה שבחדר יש שירותים. אי אפשר לברך כאן ברכה. חשבתי אולי לסובב את גבי לשירותים ולהדליק, שהרי אם לא אדליק כאן לא אוכל לקיים בכלל את המצווה, אבל ליבי היה נוקף וממאן לעשות זאת".

"בית הכלא הוא לא קייטנה", מספר הרב רובשקין, "האפשרות של האסיר לקבל החלטות על עצמו ועל סדר היום שלו מוגבלת מאוד. לך תקרא עכשיו לסוהרים, ותסביר להם שכדי להדליק נר צריך לברך, ואסור לברך ליד שירותים... הידע שלהם ביהדות הוא אפסי, והרצון שלהם לעזור לי נמוך עוד יותר".

"אבל מאז שנכנסתי לכלא ידוע ידעתי שאני אולי נמצא במקום לא נעים במיוחד, אבל גם כאן הקב"ה הוא זה שמנהל אותי, ולא מנהל הכלא או הסוהרים".

"דפקתי על הדלת..."

"בפתח עומד סוהר גבה קומה ורחב גרם, והוא שואל אותי לרצוני. הבהרתי לו שאיני יכול להדליק כאן את הנרות, ואני מבקש שיעבירו

אותי למקום אחר. בתאי האסירים אסור להדליק אש מחשש לשריפה, וכאן אני לא יכול. מה עושים?"

"הסוהר לא כל כך הבין מה אני רוצה, אבל לאחר הפצרות חוזרות ונשנות הוא הסכים לפנות בנושא למנהל הכלא, אדים קשוח לא פחות, שכבר שבע ויכוחים עם אסירים חסרי כבוד שמנסים להערים עליו יומם ולילה".

"המנהל הופיע ושאל אותי לרצוני בקוצר רוח. דיברתי אליו בכבוד והסברתי לו את ההלכות הבסיסיות שבגללן אני לא יכול להדליק כאן את הנרות. בליבי ידעתי שאין סיכוי שאקבל את מבוקשי, אבל 'השתדלות' חייבים לעשות..."

"להפתעתי הרבה, ניאות המנהל למלא את בקשתי, אך מפאת חוסר מקום מתאים להדלקת הנרות, הוא יצא מגדרו והתיר לי להדליק את הנרות במשרד הפרטי שלו".

"הייתי המום, הודיתי לו מעומק ליבי, והוא מצידו הגיב בפנים חתומות, ולא התרגש יחד איתי..."

"צעדנו לעבר משרדו של מנהל הכלא, אני באמצע כחתן המובל אל חופתו, משני צדדי סוהרים המשמשים לי כשושבינים כדי שלא אברח מהחופה חלילה, ומאחורינו צועד המנהל שכנראה תהה אם לא טעה כשהחליט לתת לי להדליק נרות ולקיים טקס דתי במשרדו הפרטי".

"הייתי המום. חשבתי שאני מדמיין. המנהל הקשוח שכבר ראה הכל והתמודד עם אסירים מכל הסוגים הופך לפתע לנדיב כל כך ומאפשר לי לשבת ליד הנרות שלוש שעות? ועוד במשרד הפרטי שלו?! זה לא מציאותי"

על אף שמספרם של הנוכחים היה מצומצם מאוד ומנה כמניין לערך, קול השירה והזמרה נשמע למרחקים והריקוד נמשך עוד שעה ארוכה.

עוד סיפר הרב רובשקין באותו המעמד, על כניסתו הראשונה אל הכלא, וכך גם על היציאה המפתיעה שלו משערי הכלא, היטיב לבטא זאת הרב צבי יעקובזון שכתב על הרב רובשקין כך: "אני שכבר שמעתי הרבה בימי חייו", כותב הרב יעקובזון, "הייתי מרותק. כשהוא מספר על הסוהרים בכלא שאזקו אותו. הוא מצמיד את שתי ידיו ואתה רואה את האזיקים. כשהוא מספר על הגוי המגודל והמפחיד שנעץ בו עיניים מאיימות, אתה רואה עליו את האימה. כשהוא מספר איך הסוהר הראשי קרא לו (לבשר את בשורת השחרור) הוא מצמיד את שתי כפות ידיו לפיו. כשהוא מספר שלקחו לו בכלא את הכיפה ("ירמולקה"), הוא מסיר את המגבעת שלו ומיטיב את הכיפה לראשו. הוא יודע איך לספר. אתה נסחף איתו."

הערעור האחרון

וכך סיפר הרב רובשקין: "יום לפני שהשתחררתי בחנוכה תשע"ח קיבלתי הודעה רשמית, חתומה וסופית בה נכתב שהערעור האחרון שלי נדחה, ואין לי עוד אפשרות לערער על גזר הדין שנגזר עלי: 27 שנות מאסר. מכאן ואילך אין סיכוי להקלה כלשהי. לקחתי את המכתב ושמתי אותו בצד. אמרתי לעצמי הרי הכול מאיתי יתברך. אני מאמין באמונה שלמה שהוא קובע הכול והוא שם אותי פה, וגם במצב הזה החובה שלי היא לעשות מה שהוא רוצה. חשבתי לעצמי שאחד הדברים שהוא מחייב אותי זה לא להישבר. להיפך: להתחזק. להתקרב אליו יותר. להיות בשמחה. שמתי את המכתב בצד, הדלקתי נרות חנוכה."

"בשש וחצי נועלים את כולם בתאים. הסוהרים הולכים מתא

"ההיתר שניתן לי מלכתחילה היה ל-30 דקות, כפי שקובעת ההלכה וכפי שהורה הרב של בתי הכלא. אבל לפי מנהג חב"ד נוהגים להדליק נרות שיחזיקו מעמד לפחות 50 דקות, וגם לשבת לצד הנרות משך הזמן הזה."

"התלבטתי אם לבקש מהמנהל בקשה נוספת שיתיר לי להישאר בחדרו 50 דקות, הרי רק לפני דקה הוא עשה למעני דבר שאינו מובן מאליו, חרג מכל הכללים והתעלה מעל כל הנהלים כדי לאפשר לי להדליק נרות במקום שבו אוכל לברך עליהם כדת וכדין והנה אני שוב מציק לו עם בקשות חריגות?"

"אבל החלטתי שאני עושה את ה'השתדלות' במלואה. אני אבקש, והוא יכול לסרב. לפחות אדע שאני עשיתי את המקסימום האפשרי כדי לקיים את המצווה כמנהג חב"ד כפי שהורגלתי מצעירותי."

"פניתי למנהל, וביקשתי את סליחתו: 'אני מבין שאתה תחשוב שאני נודניק' שלא מסתפק במה שנותנים לו', אמרתי לו, 'קשה לי להסביר לך כמה זה חשוב עבורי, ואני חייב להודות שלפי ההלכה היהודית 30 דקות בהחלט מספיקות, אבל אני חסיד חב"ד, ואצלנו נוהגים לשבת ליד הנרות 50 דקות. תמיד הקפדתי על כך מאוד, ואני אודה לך מאוד מאוד, כבוד המנהל, אם תאפשר לי לעשות כך גם עכשיו."

"המנהל הביט לעברי במבט חוקר, ובליבי כבר נטיתי לחשוב שעוד רגע הוא מבטל לגמרי את האישור שנתן לי. הוא חשב בדממה מספר דקות, בעוד שאנחנו ממשיכים ללכת לעבר חדרו. לפתע פונה אלי המנהל ושואל אותי: 'רובשקין, תגיד לי, כשהיית מדליק נרות בבית, עם המשפחה שלך, כמה זמן ישבת ליד הנרות?'"

"קשה לי לומר", השבתי לו, "לפעמים היו לי עיסוקים שונים, אבל בכל מקרה הייתי יושב עם הילדים והמשפחה ליד הנרות במשך שעותיים או שלוש שעות. לפעמים יותר."

"אם כן", משיב לי המנהל, "אני רוצה שאתה תשב עכשיו ליד הנרות שלוש שעות. בדיוק כמו שעשית בבית שלך!"

"הייתי המום. חשבתי שאני מדמיין. המנהל הקשוח שכבר ראה הכל והתמודד עם אסירים מכל הסוגים הופך לפתע לנדיב כל כך ומאפשר לי לשבת ליד הנרות שלוש שעות? ועוד במשרד הפרטי שלו?! זה לא מציאותי. אבל אז הבנתי מה שידעתי גם קודם לכן, וכעת הרגשתי זאת ביתר שאת. אני לא נמצא בכלא כי איזה גוי כזה או אחר החליט ככה. אני נמצא כאן כי יש לי שליחות ותפקיד לעשות בכלא. הקב"ה שם אותי כאן, ואני לא שואל שאלות, אני רק מנסה לעבוד אותו בתנאים המורכבים שאיתם אני צריך להתמודד."

כשסיפר הרב רובשקין את הסיפור הזה, בחדר קבלת הקהל של כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב שליט"א, ניתן היה לראות על פניו שהוא חי את אותם הרגעים תוך כדי הסיפור. השמחה בה סיפר על הזכות שזכה להדליק נרות "כמו בבית", פרצה ממנו והקרינה על כל סובביו.

ואכן, כשסיים לספר את סיפורו, שהיה אחד מיני רבים שסיפר באותה ההזדמנות, קם הרבי ממקומו ואמר לו: "ר' שלום מרדכי, כשהשתחררת מבית הכלא, אתה רקדת עם היהודים ששמחו איתך באמריקה, אבל אנחנו כאן עוד לא רקדנו לכבוד ההצלחה שלך, בוא נרקוד עכשיו."

האסיר. אני הסתכלתי על הכול במבט רוחני. לכן לא נשברתי ולא הייתי בדיכאון. הייתי כנראה האסיר היחיד שלא נזקק לא לפסיכולוג ולא לכדורים נגד דיכאון..."

הם סחבו אותי בלי כיפה ובלי ציצית

לפעמים היה צריך להיאבק על זכויותי הדתיות, וכאמור, גמר אומר לא לעגל פינות, להתעקש על מצוותי הדתיות. לפעמים נגד הסיכויים, לא בלי סיכונים: כשהגעתי ואמרו לי להוריד את הבגדים וגם את הציצית, אמרתי שזה משהו דתי. אמרו לי: אין על מה לדבר. אמרתי: על הכיפה לא אוכל לוותר בשום אופן. ענו לי: שים את הכול בקופסא גם את הכיפה. אני מסופק אם הסוהר שקלט אותי ידע בכלל מה זה יהודי. אמרתי לו: אם אני מוריד את הכיפה אז לפי החוק היהודי יהיה אסור לי לזוז יותר מארבע צעדים. הוא אולי ריחם עלי או חשב שאני תימהוני, אבל ענה לי בקשיחות: 'שמע בחור, עוד הרבה דברים ישתנו לך פה...' כשהוא אמר את זה הבנתי שאם לא אעמוד על שלי כעת, אז מי יודע לאן יגיע המדרון הזה? אמרתי לעצמי: אני ניצב לפני בעיות הלכתיות, אני יכול כמוהן למצוא היתר לעצמי, שהרי איני ברשות עצמי, אבל מצד שני אני יכול להשליך על השם את יהבי ושהוא יפתור את הבעיות הללו...

"הסוהר קרא למפקד שלו וסיפר לו מה קרה, הלה שמע וחשב רגע ואז הלך למשרד שלו. אחר כך אמר לי שהלך לכתוב מייל לרב של דקוטה לשאול אם אמת ונכון שיהודי חייב ללבוש כיפה. 'הרב', 'פסק' שתנאי הכלא קודמים. המפקד שב לחדר ואמר: 'יש לי אישור מהרב שאתה צריך להפקיד את הכיפה וגם את הציצית'. המפקד אף ידע לצטט את הביטוי 'דינא דמלכותא דינא'..."

"ענתי לו שזה לא רב ממש אלא מין 'ראביי'. עוד הסברתי לו ש'דינא דמלכותא דינא' הפירוש הוא שאדם חייב לשמור על חוקי המדינה, ואני אכן כזה ששומר חוק. אגב, גם בכלא התנהגותי הייתה מבחינת נהלי הכלא, למופת. המפקד חזר לחדרו וכתב לראביי מה אמרתי. הלה ענה לו שעלי להחליט מה אני רוצה. או את הכיפה או את הציצית. לא את שניהם. אמרתי שאני לא רשאי להחליט, כי אלו מצוות הדת היהודית, ואני מתעקש להשאיר אצלי את שתייהן. סבלנותו כנראה פקעה, הוא אמר לי: "אתה למעשה גוזר על עצמך צינוק". אמרתי שאני ממש לא חפץ להיות בצינוק, אבל גם איני יכול להוריד את הכיפה ואת הציצית.

הוא קרא לחמישה סוהרים גברתנים, וידי כמוהן הייתה על התחונה. הייתי בפוזיציה שלא יכולתי לעשות כלום. חייכתי לעצמי. יהודי צריך להיות בשמחה תמיד. הם פקדו עלי: צא. אמרתי: אסור לי ללכת בלי כיפה. תביאו כיסא גלגלים. הם סחבו אותי בלי כיפה ובלי ציצית. הייתי לבוש בבגד משונה שמונע מהאסיר לפגוע בעצמו, והשליכו אותי לצינוק במחלקה הפסיכיאטרית של בית הכלא. "הוא בטח משוגע", הם חשבו לעצמם, והעדיפו להשאיר אותי שם, במחלקה של המשוגעים.

"שכבתי שם, לא יכול לזוז, והתפללתי לקב"ה שיעזור לי. אני לא

לתא וסופרים את האנשים. יש שני אסירים בכל תא. זה היה 'זאת חנוכה'. נטלתי ידיים, אכלתי מצה וטונה והתפללתי: עכשיו חנוכה, אנא ממך, כל יכול, עשה עימי נס... תחזיר אותי הביתה... פתאום אני שומע ברמקול שקוראים לי. מיהרתי לגמור את ה'הלל'. הדלת נפתחה ועומד בפתח אחד הסוהרים. דווקא סוהר טוב..."

הרב יעקובזון מתאר את ששמע מפיו של הרב רובשקין: "הוא עושה אתנחתא ומסביר שהיו שם שני סוגים של סוהרים. אנושיים ולא - אנושיים, שלא לומר אכזריים. הטובים הם אלו שזו עבודתם וזו פרנסתם ואין להם עניין להציק לזולתם. ועוד סיפור על הסוהר (האנושי) שניצב בפתח: בכל הזדמנות הוא היה נוהג לברך את רובשקין בברכת 'גוט - שאבעס' גם אם היה זה יום שלישי או רביעי. הוא קלט שזו ברכה יהודית, ומאז תמיד כשנתקל ברובשקין היה מברך אותו ב'גוט שאבעס'."

עמד לו ה'גוט - שאבעס גוי' בפתח וקולו מבשר, עדין לא ברור אם טוב או רע: "רובשקין, קום!". הוא היה, שלא כדרכו, בלחץ. ואז הוא אמר לי: 'רד, מישהו לוקח אותך למקום אחר'. בעיקרון זה יכול להיות הביתה, אבל זה גם יכול להיות לכלא אחר. זה היה בסביבות שבע בערב. הוא לקח אותי לבניין בו יושבים המנהלים. האחראים. אני יושב בחדר והם נכנסים פנימה ונועצים בי מבטים כאילו הם רואים מולם את 'קריעת ים סוף'. רציתי לומר להם שיפסיקו לנעוץ מבטים משונים כאלו, אבל עוד לפני שפציתי פה הם אמרו לי: 'קרא את המכתב... כתוב בו שאתה משוחרר... אתה הולך הביתה!...'".

הלא ייאמן ולא נתפס

הביתה! הלא ייאמן ולא נתפס. למה לא בעצם, הרי הוא התפללתי כל כך. המילים הראשונים שיצאו מפיו היו 'ודו לה' חסדו'. נס. "וזה קרה יום אחד אחרי שקיבלתי מכתב רשמי שההשתדלות שלי לכאורה העלתה חרס. שאין מה לעשות יותר. יום אחרי המכתב ההוא שוחררתי... הקב"ה הראה לנו מי בעל הבית..."

רציתי שהם יתייחסו יפה ליהודים. אמרתי להם: "תדעו, הנס הזה קרה לי כי כיבדתי אנשים בכלל ויהודים בפרט. האלוקים שבשמיים אוהב יהודים. מי שמתנהג יפה ליהודים הוא עוזר לו..."

"פתאום נזכרתי שלא בירכתי ברכה אחרונה. לפי הדין צריך לחזור למקום שאכל. אבל לא הסכימו לבקשתי בשום אופן. ברכת שם ברכת במזון. אפילו הביאו לי מים אחרונים."

"מקום כמו כלא הוא מקום שלכאורה אפשר בו להקל בהרבה דברים. התנאים הרי קשים ולפעמים בלתי אפשריים, אז מעגלים פינות, גם אצל האסירים הגויים יכולת לראות איך כל אחד מנסה למצוא נקודות אור. היה אסיר אחד שכל היום היה עסוק בלהכין קפה מיוחד. זה העסיק אותו ונתן לו 'הרגשה' מרוכמת לפי דרכו. אני עבדתי על עצמי בכיוון ההפוך: לא לעגל פינות ולא לחפש 'קולות' אלא להתרומם טפח מהקרקע. לעבוד על עצמי, לעבוד על המידות, להילחם על כל מצווה, להיות יותר רוחני משנכנסתי... הכלא הוא מקום שבו משפילים את האדם שבך. יש עניין לשבור את

יודע איפה אני, רק סירבתי להוריד את הכיפה והפכו אותי למשוגע רח"ל".

"התפילות שלי התקבלו וכעבור שעות אחדות הגיע למקום רופא פסיכיאטר שהחל לדבר עימי. זה היה נס גדול כי לפעמים יכולים לעבור ימים ואף שבועות עד שהם מבינים שהאסיר נמצא במקום הלא נכון ושהוא נורמלי לכל דבר. לך תשכנע אנשים שאתה לא משוגע..."

"אבל הרופא הזה ישב איתי ודיבר איתי, שאל אותי איך הגעתי לכאן ולמה הם חושבים שאני משוגע. הסברתי לו את מה שקרה והוא השתכנע שאני אכן שפוי בדעתי, אלא שאני גם עומד על דעתי ועל דתי ואיני מוכן לוותר על מצוותיה. הוא חזר למנהל הכלא ואמר לו: "טעית בדיאגנוזה, האיש הזה אינו אמור להיות מאושפז במחלקה הפסיכיאטרית... תן לו לצאת ותן לו לחבוש כיפה ותראה שהכל בסדר איתו". נכנסו שני אנשים והביאו לי את הכיפה ואת הציצית. היה לי חיזוק עצום".

פעם אחרת חזר הרב רובשקין לתאו וגילה שהטלית והתפילין נעלמו ממקומם. בירור קצר העלה שהנהלת בית הכלא החליטה להחרים לו את הטלית והתפילין ולהניח אותם עם שאר החפצים האישיים שלו שהופקדו במשמרת ביום בו נכנס לכלא.

"הקב"ה עזר לי", הוא מספר, "ותוך כדי דיבור אמרתי להם שבלי להניח תפילין וטלית, אסור לי לאכול. אם לא יביאו לי אותם בחזרה, אני לא אוכל לאכול".

"אם הייתי מאיים לשובות רעב, הם לא היו מתרגשים, היו מכניסים אותי לאשפוז ומזינים אותי בכפיה כמו שעושים לאסירים אחרים ששובתים רעב. אבל אני לא הכרזתי על שביתת רעב, אלא רק הסברתי שאני מאוד רוצה לאכול, אבל לא יכול..."

"כמובן ששום דבר לא קורה באופן מיידי, זה לקח זמן וכשהם ראו שאני רציני העבירו את זה להנהלה שהיתה עסוקה בדברים אחרים ואני בינתיים בלי טלית ותפילין. למחרת קיבלתי אותם בחזרה דקות אחדות לפני השקיעה, כך שהספקתי לקיים את המצווה בזמנה. בחסדי שמים למרות שהיטלטלתי בין בתי מעצר ובתי כלא, ולמרות שפעמים רבות היו לי בעיות שונות ומשונות, לא החסרתי אפילו יום אחד של הנחת תפילין בכל שנותי בכלא".

עוד סיפור נפלא סיפר הרב רובשקין, "לפני ליל-הסדר באחת השנים קיבלתי קופסה ובה היו אמורים להיות צרכי החג ובכלל זה צרכי ה'קערה'. כמובן שכל דבר עובר בדיקה קפדנית. פתחתי את הקופסה וגיליתי שחסרה ה'זרוע'. יתר הדברים היו".

כל כך מאושר עד כדי כך שתפסתי אותו ורקדתי איתו... "אמרתי לממונה שאחד הפריטים בקופסה נלקח. הוא ביקש לדעת מה, ולא ידעתי להסביר. מה אגיד? איך אסביר לו מה זה זרוע? לקחתי את ה'הגדה' שהייתה לי והראיתי לו בציור. זה! הוא בחן את הציור ותמה: מתוך חמישה פריטים בציור יש לך ארבע, מה רע? ארבעה מתוך חמישה זה בסדר... אמרתי לו: גם לרכב יש ארבעה גלגלים, אז שלושה מתוך ארבעה זה בסדר? הוא צחק והבטיח לי להפוך את העולם עד שימצא את הזרוע. הוא נכנס אלי עם הזרוע עם מבט של מנצח. אני הייתי כל כך מאושר עד כדי כך שתפסתי אותו ורקדתי איתו..."

לאסירים סיפק הכלא מחשבים. בעיקר כדי שיוכלו לשלוח מיילים. שישה מחשבים לאלף אסירים. תעשו חשבון כמה דקות הוקצו לכל אחד. רובשקין ניצל את זמן המייל המצומצם לכתוב לילדיו (ומאוחר יותר לכל ילדי ישראל) 'וורטים' שחידש בתאו (ושנקבצו במשך הזמן לספר עב כרס). אחד הבנים שלו, שהיה בן ארבע כשנעצר, נשאל פעם בתלמוד-תורה מה אבא שלו עושה. הוא ענה בגאווה ובנחישות: "אבא שלי הלך לכלא ללמוד תורה".

הוא לא היה בכלא. כלומר גופו היה אסור אבל רוחו ונפשו היו משוחררות. הוא היה חריג מאוד. הוא התרחק מרוב האסירים. מה שעניין אותם ממש לא עניין אותו, ולהיפך. 'עמיתיו' לכלא הבחינו שהוא 'עוף חריג'. הם הרגישו שהוא לא שם. פעם אחת אירעה לו תקלה עם אסיר שהורשע ברצח. רובשקין כמובן לא ידע את עברו וראה בו אדם ככל אדם. הוא הגיע למכונת הקרח כדי להוציא קוביות קרח, אבל היה תור ארוך. זה חפף לזמן-המייל של רובשקין.

הוא שלח לעברי מבט שיכול להרוג

"ביקשתי שם מאחד שחיכה בתור שייקח באדיבותו קצת קרח גם בשבילי. הוא שלח לעברי מבט שיכול להרוג. קצת נבהלתי. אמרתי לו סליחה והלכתי. ויתרתי על הקרח. בלילה הוא בא אלי ואמר לי: 'רובשקין, היית היום לא בסדר. לא נתת לי כבוד!' אמרתי לו: 'שאני אפגע בך? חס ושלום. מה עשיתי? והוא 'הסביר' לי: 'איך אתה מעז לבקש ממני דבר כזה כשאני עומד ליד האנשים שלי?!...'. הסברתי לו שאני די חדש בכלא, ולא מספיק מכיר את 'הכללים'. כמובן שהתנצלתי. ואז הוא אמר: 'למען האמת, אנחנו מרגישים שאתה לא רק לא מכיר את הכללים אלא אתה בכלל לא פה. אתה עם הספרים שלך... הייתה לו אבחנה נכונה: בגופי הייתי שם, אבל באמת השתדלתי מאוד שה'אני' שלי לא יהיה שם..."

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

דברי תורתם וסיפורים על גדולי עולם שיום פטירתם חל השבוע

"זכינו לחזות בפני המלאך, מרן ראש הישיבה זצוק"ל, ברגעים רבים, אבל את פניו הלוהטות משמחה ברגעי ההוד, כאשר הובא ליזו ספר חדש מחידושי תורתו, אי אפשר לשכות. פניו האירו כפני חמה, וחיוך של אושר נשפך על שפתיו, הוא אחז בספר בהתרגשות והפך דף אחרי דף, כאילו היה תינוק חדש שזה עתה בא לעולם"

כותב הטור הרב ישראל ליוש יחד עם אביו אצל מרן ראש הישיבה

הרב ישראל ליוש

ביום כ"ד בכסליו חל יום היא"צ של מרן הגאון הגדול רבי אהרן יהודה לייב שטיינמן זצ"ל ראש ישיבות 'ארחות תורה' ובעל ה'אילת השחר'.

רבי אהרן לייב נולד בשנת תרע"ה להוריו הר"ר נח צבי ומרת גיטל, שהתגוררו בשכונת לרב העיר 'בריסק' הגאון רבי יצחק זאב הלוי סולובייצ'יק זצ"ל.

חבריו ל'תלמוד תורה' העידו כי כבר בצעירותו כונה כ'עילוי מבריסק', ובהיותו אך כבן שתיים עשרה התקבל ל'ישיבת 'תורת חסד', והתקרב מאוד לראש הישיבה הגאון רבי משה סוקולבסקי זצ"ל, בעל ה'אמרי משה'.

היה מקורב מאוד לדיין העיר הגאון רבי שמחה זיסל ריגר זצ"ל, לרב מבריסק זי"ע ולבניו הגאונים: רבי יוסף דב זצ"ל ולהבחל"ח רבי משולם דוד שליט"א.

בשנת תרצ"ז עזב את 'בריסק' מאימת הגיוס לצבא הפולני, ועבר ל'שווייץ' כתלמיד ישיבת 'עץ חיים' במונטרה, מצויד במכתבי המלצה מהגרי"ז סולובייצ'יק זצ"ל ומהגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל, יחד עם ידידו הגאון רבי משה סולובייצ'יק זצ"ל, נכד הגר"ח זי"ע.

בשנת תש"ד נשא לאשה את מרת תמר למשפחת קורנפלד, בחתונה צנועה עפ"י בקשתו, כיון שמימון החתונה היה מכספי צדקה.

בשנת תש"ה עלה לארץ ישראל, בתחילה התיישב בפתח תקווה, ולמד חברותא עם הגאון רבי חיים שאול קרליץ זצ"ל בבית המדרש לתורת ארץ ישראל. לאחמ"כ נתמנה, עפ"י הוראת מרן ה'חזון איש' זי"ע, לראש ישיבת 'חפץ חיים' בכפר סבא.

בשנת תשט"ו מונה על ידי הרב מפוניבז', הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל לראש הישיבה לצעירים, ובשנת תשכ"ה מונה במקביל לראש הכולל.

בשנת תשל"ח הקים את ישיבת 'גאון יעקב', ובשנת תשנ"ח ייסד את ישיבת 'ארחות תורה', ובשנת תשע"ד יזם את הקמת ישיבת 'תורה בתפארתה'.

בעשרות השנים האחרונות נשא על שכמו את משא עולם התורה, הן בהקמת רשתות כוללים לאברכים והן בהנהגת והכוונת עניני הציבור, בשבתו על כס נשיאות 'מועצת גדולי התורה'.

תורתו מודפסת בעשרות ספרי 'אילת השחר' על הש"ס ועל התורה, וספרי 'ימלא פי תהלתך' על עניני מחשבה ומוסר.

נטמן בבית החיים בבני ברק, ועפ"י צוואתו לא נכתב על מצבתו כי אם שמו, שם אביו ותאריך הפטירה, ללא כל תארים נוספים.

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגְוֵרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ פְּנֵינָן (בראשית ל"ז, א')

רש"י בפרשת שמות (ב טו) מבאר ש'וישב יעקב' היינו שנתעכב שם. ותמה הגאון רבי אהרן יהודה לייב שטיינמן זצ"ל, שהרי לשון 'עיכוב' שייך במי שדעתו להתעכב במקום זמן קצר, ולהמשיך למקום אחר, אבל יעקב הרי היה בדעתו להשתקע שם בקביעות, וא"כ למה כתוב 'וישב' שהוא לשון 'התעכבות'.

אלא, מבאר הרב שטיינמן, כל שהותם של הצדיקים בעולם הזה אינו

אלא 'עייכוב', כי הרי כאן הם בפרוזדור בדרכם לעולם הבא. בעולם הזה הם מרגישים כאורחים, לעומת העולם הבא, עולם הנצח.

כמה נאים הדברים למי שאמרם. רבי אהרן לייב ההביל העולם הזה ותאוותיו בכל ליבו, יעידו ע"כ קירות ביתו והרהיטים שנבנו מקרשים ומארגזים שנמצאו ברחוב... אין מילה בסולם ה'פשטות' שיכולה לתאר זאת.

לא פעם הציעו לו לסייד את קירות ביתו, הוא סירב ואמר: "מה זה יוסיף לי לעולם הבא...?"

פעם סיפרו לו שאישיות חשובה בממשלה השתומם מביתו העלוב, אחר שביקר אצלו, אמר: "זה עלוב...? אם יגידו לי שיש לי כזו דירה בגן עדן, ארקוד משמחה... וחוזר ע"ז כמה פעמים.

פעם רצה לעשות טובה עם סייד שדר בשכנותם, וקראו לו שייסייד את ההול. אח"כ פרצה אש ממנורת הנפט והקיר התלכלך מהפיח, אמר רבי אהרן לייב שזה קרה בגלל שצבעו את הקיר...

נכדו הגר"ג הוניגסברג שליט"א מספר בספרו 'צדיק כתמר יפרח': בבית רבי אהרן לייב, היו מתייחסים לכל נושא ה'אכילה' כמו שאר צרכי הגוף ההכרחיים. מעולם ענין ה'אכילה' לא היה נושא בבית, עד כדי כך שבנו הגאון רבי שרגא שליט"א מספר שאחר נישואיו הזמינה אותו חמותו אחר תפילת שחרית בשבת, שיעלה לביתה לשמוע קידוש ולאכול קוגל, והדבר היה נראה לו מוזר, ולא הבין איך יתכן שקוראים לו לאכול קוגל...?

וכשחזר רבי אהרן לייב מהישיבה, ומאיזו סיבה שהיא לא היה מוכן האוכל על השולחן, לא שאל מאומה בענין זה והתיישב תיכף ללמוד. הרבנית ע"ה אמרה, ואף רבי אהרן לייב התבטא פעם כך, שיותר קל לו לצום מלאכול...!

מאכלו הדל שכבר אכל, היה פשוט ביותר, והקפיד מאוד שלא ימתיקו אותו בדבש או בסוכר, וכמה פעמים התבטא שיש ענייני חיבוט הקבר למי שהיה לו תאוות אכילה, אבל כשאוכלים מאכל שאין בו הנאה, נפטרים מזה...

וכשאחד מנכדיו שסעד עמו פעם בליל שבת, ניסה לשכנעו שיאכל עוד, לבריאותו, אמר: "מה אתה רוצה שיהיה לתולעים מה לאכול...?!"

ה'עולם הבא' היה תמיד לנגד עיניו, פעם אמרה לו הרבנית ע"ה שרוצה להוסיף במטבח חתיכת שיש, אמר לה: "תדעי לך! כל דבר שתעשי פה בעולם הזה, זה יוריד לנו מהעולם הבא...".

פעם כשישב בסעודת שבת במקומו, מול ארון הספרים, הרים את ידיו ואמר: "מה יהיה שם בעולם האמת...? הנה יש לי כמה שסי"ם, רמב"ם, טור ושו"ע, מה נענה להם ע"כ שביישנו אותם ולא למדנו בהם כדבעי...?"

"אלה תלדות יעקב יוסף" ... (לז ב)

הפשתני הזה, נכנסו גמליו טעונים פשתן. הפחמי תמה: 'אנה יכנס כל

הפשתן הזה? היה פיקח אחד משיב לו: 'ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו'. כך יעקב, ראה כל האלופים הכתובים למעלה, תמה ואמר: 'מי יכול לכבוש את כולו? מה כתיב למטה: 'אלה תולדות יעקב יוסף', וכתבי: 'והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש', ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושוורף את כולם. [רש"י ישן]

המשל טעון בירור, שואל הגאון רבי אהרן יהודה לייב שטיינמן זצ"ל: וכי איזו פקחות זו לשרוף את הפשתן, וכי כך פותרים בעיית אכסון? זו הרי לא עצה שפותרת את בעיית הפחמי: 'היכן יכנס כל הפשתן?' כי עפ"י הצעת ה'פיקח', הפשתן נשרף ואינו נכנס למקום כל שהוא.

אלא, מבאר הרב שטיינמן את המשל: הפחמי והפשתני היו שכנים. לפתע רואה הפחמי שהפשתני בא עם גמלים טעונים פשתן רב, חשש עולה בליבו, הרי בבית המלאכה של הפשתני אין מקום לפשתן כה רב, הוא עלול להיכנס בגבולו ולהרוס את בית המלאכה שלו. מרגיע אותו הפקח: אל לך לחשוש, המפוח שבבית המלאכה שלך מוציא ניצוצות, וניצוץ אחד קטן עלול לשרוף את כל הפשתן הזה, אם כן, הפשתני מעצמו יזהר שלא להיכנס בגבולך...

הנמשל ברור: כשראה יעקב את אלופי עשיו למיניהם, עלה חשש בליבו: כיצד אתמודד עם 'סטרא אחרא' חמורה מעין אלופי עשיו? מרגיעה אותו התורה: אלה תולדות יעקב יוסף... בית יעקב לאש ובית יוסף להבה, הקדושה שבך אש הלהבה שיוצאת ממנה, בכוחה לשרוף את כל היצה"ר של עשיו, כפשתן בפני ניצוץ, אל דאגה, התקדש בקדושתך והסטרא אחרא תחשוש מפניך ולא תיכנס לרשותך [וכ"ה בשפת אמת].

"יְקַבְּעוּ שְׂמוֹנֵת יְמֵי חֲנֻכָּה אֵלֶיךָ לְהוֹדוֹת וְלְהַלֵּל לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל"

הנה עיקר הנס בחנוכה היה הניצחון במלחמה, רבים ביד מעטים וגיבורים ביד חלשים, וכן פך השמן שנמצא חתום בחותמו של כהן גדול והספיק לשמונה ימים. ויש לעיין מדוע, אם כן, נקרא החג ע"ש חנוכת המזבח, שכשחזרו החשמונאים לבית המקדש, היה עליהם לחנוך מחדש את המזבח, אחר שמלכי העכו"ם הקטירו עליו עבודה זרה, הם גנזו את האבנים של המזבח הישן ובנו מזבח חדש.

וביותר, שהרי מצינו חנוכת הבית, כשבונים בית חדש מתחילתו ועוד סופו, אבל כשמתקנים פרטים שנתקלקלו, לא מצינו שחגו חנוכה, ובכל זאת בחג החנוכה, מציינים בשם החג את חניכת המזבח בלבד. אלא, יישב רבי אהרן לייב, זה בא ללמדנו שברוחניות, כאשר יש קלקול קטן או ירידה מועטת, צריך לבנות הכל מחדש. תיקון הקלקול והעליה מהירידה, הם בתנאי שלא יישאר מהם זכר ושארית. אמנם שבע יפול צדיק וקם, אבל הקימה היא רק באופן שהוא כאדם חדש, כחנוכת בית חדש מתחילתו ועוד סופו.

**"וְאֵתָהּ תִצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שְׁמֵן זַיִת זָךְ פְּתִית לְמָאוֹר
לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד":**

זך: בלי שמרים, כמו ששנינו במנחות, מגרגרו בראש הזית וכו':
כתית: הזיתים היה כותש במכתשת ואינו טוחנן בריחים, כדי שלא
יהא בו שמרים, ואחר שהוציא טפה ראשונה, מכניסין לריחים וטוחנן,
והשמן השני פסול למנורה וכשר למנחות, שנאמר כתית למאור, ולא
כתית למנחות: [רש"י]

מוסר השכל גדול למד רבי אהרן לייב מדין זה, ששמן שאינו כשר
למנורה כשר למנחות, כי לכאורה מאי שנא אכילת מזבח מאכילת
מנורה, מדוע לאכילת מזבח אפשר להקל בשמן עם שמרים, שאינו
זך?

ויש לבאר שהאור טבעו להשפיע לאחרים, שהרי הוא מאיר למרחוק,
לכל מקום שהוא נראה, אם מעט ואם הרבה, לכן ההשפעות נקראו
'אורות', משא"כ אכילה משפיעה רק על האוכל בלבד, לכן הקפידו
במנורה שהיא מאירה ומשפיעה לאחרים, שעליה להאיר משמן זך
ונקי, כי בדבר שאינו נוגע רק לעצמו, צריך לנהוג במשנה אחריות
וזהירות, ובנקיות מזוקקת שבעתים.

ומזה יש ללמוד לכל אדם, שהרי בהליכותיו והנהגותיו משפיע
הוא לכל סביבתו, ואף מושפע מסביבתו, אם כן, שומה עלינו לזכך
הנהגתנו שתהיה זכה וטהורה, ללא שמרים, סטיות וקלקולים, כי כל
אחד הרי הוא כמנורה המשפיעה לזולתו.

סדרת ספריו על התורה ועל הש"ס, במוסר ובמחשבה, מלבד
עדותם על גאונותו העצומה בכל חלקי התורה, היו הם עבורו זיכוי
הרבים והרבצת תורה, על ידם הוא השפיע תורה לכל דורש וזיכה
את הלומדים בתורתו המופלאה.

זכה אבי מורי שליט"א, ואני נטפתי עמו לעושי מצווה, לסדר את
ספרי רבי אהרן לייב זצ"ל ולהביאם לדפוס.

קשה לתאר במילים, ושבעתיים בכתב, רגשות קודש עזים, ברגעים
כה נעלים של הבאת ספר חדש אל הקודש פנימה, אך לתועלת
הרבים ובזכותם, לא נרפה ידינו וננסה בכל זאת לכתוב מה שעולה
בזיכרון...

זכינו לחזות בפני המלאך, מרן ראש הישיבה זצוק"ל, ברגעים
רבים, בשיחות על עניינים פרטיים, בשיחות התייעצות על ענייני
הכלל, במבחני תלמידים, בכינוסי ענק ובאירועים שונים, אבל את
פניו הלוהטות משמחה ברגעי ההוד, כאשר הובא לידו ספר חדש
מחידושי תורתו, אי אפשר לשכוח.

פניו האירו כפני חמה, וחיוך של אושר נשפך על שפתיו, הוא אחז
בספר בהתרגשות והפך דף אחרי דף, כאילו היה תינוק חדש שזה
עתה בא לעולם.

'שמחה' היא רגש שקשה לתארו במילים, אבל השמחה הזו - גם
בעיני בשר גשמיות כשלנו - נראתה כשמחה של קדושה, שמחה כי

הנה תורתו מופצת ברבים, והוא זוכה להגדיל תורה ולהאדירה.
באחת ההזדמנויות אמר אאמו"ר לראש הישיבה, שזיכוי הרבים
בהדפסת ספרים הוא לאין ערוך, שהרי גם כשהמחבר ישן תורתו
מופצת, ופניו קרנו מאושר...

יין של שמחה

על עוצמת השמחה והאושר, נוכל ללמוד ממנהג שהפך למנהג
של קבע כאשר באו ספרים חדשים. באחת הפעמים כשנהרה של
שמחה נסוכה על פניו של מרן ראש הישיבה זצ"ל, הציע בזהירות
תלמידו הרה"ג יצחק שרייבר שליט"א שנשתה 'לחיים' לרגל הוצאת
הספר, ולתדהמת כל בני ביתו, ראש הישיבה הסכים לשתות יין,
ולברך ולהתברך בברכת 'לחיים', על אף שידוע כי החמיר על עצמו
שלא לשתות יין כלל בימות החול, מלבד ראש חודש או פעמים
בסעודת מצוה.

ברכות מלב שמח

ידענו לנצל את הרגעים הקדושים הללו לבקשת ברכה. מתוך שמחה
של מצוה, הוא בירך את כל החפץ, בברכות חמות יוצאות דופן, מלב
שמח ואוהב, מלב מאושר ונלהב על שזכה לזכות את הרבים בלימוד
תורה, פיו היה שופע ברכות לא רגילות לכל המתאספים שהגישו
את ידם, וביקשו ברכה לכל צרכיהם ולכל אשר על ליבם.

פעם הבאנו לפניו ספר 'מלא פי תהילתך' חדש, וראש הישיבה לא
כל כך חש בטוב באותה עת, ולמרות השמחה מווצאת הספר, הוא
מיעט בדברים עקב חולשתו. אבי שליט"א אמר לראש ישיבה שדוד
המלך אומר בתהילים 'מלא פי תהילתך...' והפסוק הבא אחריו הוא
'אל תשליכנו לעת זקנה...' אורו עיני מרן ראש הישיבה זצוק"ל,
וכשחיוך על שפתיו ענה: "אמן!"

'ווען קומט עהר...?'

השמחה ביום שהיה אמור להגיע ספר חדש, כבר ניכרה על פניו
משעות הבוקר, בני ביתו ספרו לנו שפעמים רבות ביום כזה הוא היה
שואל כבר מהבוקר 'ווען קומט הער?' [מתי הוא בא?]. (המדפיס).
מלבד השמחה שריגשה את לבו השלו בדרך כלל, הוא אף בירר
מבעוד מועד כמה כסף צריך לשלם למדפיס, הרי 'ביומו תתן שכרו',
והוא לא ישהה אף אגורה אחת ליום המחרת, ולכן הקפיד להכין את
הכסף מראש.

מה עם ה-150 ש"ח למוביל?

נוהג היה מרן רבי אהרן לייב לכתוב על כל ספר חדש, את התאריך
בו הגיע הספר, ולהוסיף את המילים 'הגיעו הספרים', אך מעולם לא
עשה כן לפני ששילם את כל הכסף, ונכח לראות שאנחנו סופרים
את הכסף ואכן לא חסר כלום.

באחת הפעמים כאשר נאמן ביתו הרה"ג איסר שוב שליט"א התקשר
בשליחותו לברר כמה כסף צריך להכין, אמרנו לו את הסכום, והערנו
שהסכום אינו סופי כי יש עוד 150 ש"ח עבור ההובלה, שעדיין לא

ברור מי אמור לישא בהוצאותיה, הכורך או בעל הספר. כאשר הגענו לבית מרן ראש הישיבה זצוק"ל, הוא מיהר לברר את הסכום ולהגיש את הכסף, ומיד שאל: "זה עם ה-150 ש"ח של ההובלה?", אנחנו שכחנו בכלל מהסכום הפעוט הזה, אבל הוא לא שוכח, למרות התרגשותו מעצם הדפסת הספר, השאלה הראשונה שנשאלה: "מה עם ה-150 ש"ח?", 'ביזמו תתן שכרו' יותר חשוב מהכל.

'ניין איך בין נישט קין מחמיר!'

באחת הפעמים, כפי שכבר הונהג, הובא אל השולחן יין לשתיית 'לחיים' לכבוד הספר החדש, מזוג יין למרן ראש הישיבה זצוק"ל, ואז הוא אמר או בירר: "היום זה בין המצרים, לא...?" נכדו הרה"ג דוד שפירא שליט"א ענה בשאלה: "וכי אסור לשתות יין בבין המצרים?" ראש הישיבה סיכם לעצמו את ההלכה שדוקא בתשעת הימים אסור לשתות יין, אבל היום אין איסור, אך בכל זאת לא שתה. הר"ר דוד המשיך לברר: "דער ראש ישיבה איז א'מחמיר', ענה טרינק נישט, אבער אונז קענען טרינקען?" - [הראש ישיבה הוא 'מחמיר', הוא לא שותה, אבל אנחנו יכולים לשתות?] ושוב ראש הישיבה שתק. אנחנו כנראה הבנו שמותר לנו לשתות ואכן כך עשינו, בירכנו ושתינו, מיד לקח הראש הישיבה את היין שמזוג לפניו ואמר: "ניין! איך בין נישט קין מחמיר!" [לא, אני לא מחמיר!], בירך 'בורא פרי הגפן' ושתה.

לאחר מכן אמר לנו אחד מבני ביתו, שברור לו שהראש ישיבה אכן מחמיר לא לשתות יין בימי בין המצרים, שהרי מובאת שיטה כזו בשולחן ערוך, והוא הרי מחמיר כל שיטה יחידאה, אבל כיון שדבריו הובנו כאילו הוא המיוחד, ומחמיר על עצמו ואינו שותה, אבל לנו - הפחות חשובים, הוא מתיר לשתות, הוא ויתר על הנהגת החומרה הזו ושתה, העיקר שלא יראה כאילו הוא בדרגה גבוהה מכולם.

נקיות מופלאה בכספי צדקה

כדרכו בקודש ביקשנו ראש הישיבה שאספור את הכסף, האם

אכן יש שם 15,000 ש"ח כפי שחייב, ספרנו והנה היה חסר 7,000 ש"ח, כאשר שמע על כך ראש הישיבה תמה: "אתם בטוחים...? הרי הכנתי 15,000 ש"ח..."

לאחר שספרנו שוב ונוכחנו שאכן חסר כסף, הוא הצטער מאוד: "מה יהיה אתם הרי נוסעים לירושלים?" כאמור הוא מאוד הקפיד לשלם את כל הכסף בו ביום, ורק לאחר שאמרנו לו שאני נשאר בבני ברק ויוכל לבוא בערב לקבל את הכסף, הוא נרגע.

בערב מתקשר אלי הרה"ג איסר שוב שליט"א ושואל אותי: "כבר יצאת מב"ב?" עניתי לו שכבר יצאתי, והתנצלתי שלא באתי לקחת את הכסף, כי הבנתי שהיו אמורים להתקשר אלי כשהכסף יהיה מוכן, "זה בסדר גמור, טוב שכבר יצאת" - ענה לי הר"ר איסר, והסביר לי שהראש ישיבה אמור לצאת עכשיו לירושלים ובפתח הדלת נזכר שעדיין לא שילמו את ה-7,000 ש"ח, ואינו רוצה לצאת מהבית עד שיבואו לקבל את הכסף, ורק אחרי ששמע שבלאו הכי אינני יכול לבוא, הסכים לצאת לירושלים, אבל לא לפני שהבטחתי שאבוא למחרת בצהריים לקבל את הכסף.

וכאן מגיע הסיפור לפסגתו: למחרת כאשר הגעתי לקחת את הכסף, שאלתי: "להיכן באמת נעלמו ה-7,000 ש"ח? הרי הראש ישיבה אמר שהוא הכין מעטפה עם כל הסכום?". הם סיפרו שהתברר שבטעות השתמשו עם חלק מהכסף לצורך אחר, וכשהוחזר הכסף הוא הונס בטעות למעטפה של הצדקה, אינני זוכר אם סיפרו שהכסף הוחזר לשם ע"י הראש ישיבה או ע"י מי מבני הבית, מכל מקום גם אחרי שהובהר לראש הישיבה שהכסף נמצא במעטפה של הצדקה, ובודאי אינו שייך לצדקה, הוא לא הסכים להוציא משם את הכסף, הוא חשש אולי אינו זוכר טוב ובאמת הכסף הזה כן שייך לצדקה, וכל הניסיונות לשכנע אותו שיש רגליים לדבר, שהכסף הזה שייך לו ולא של הצדקה, לא הועילו, גם כשטענו לפניו שלא היה אמור להיות בצדקה כל כך הרבה כסף, הוא לא הסכים לשמוע ולהוציא את הכסף מהצדקה.

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו ל: israel.layosh@gmail.com

להתחיל את היום ברגל ימין

חוויה ראשית מדי יום אצלך בחייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד... אקטואלי ומרתק
הצטרפו בחינם לאלפי מנויים, שלחו מייל לכתובת:

dirshu@dirshu.co.il

הפורתח
בכל יום..

המייל היומי של 'דרשו'

"הסינים בנו סכר ענק, שפינה עמק שלם להתיישבות חקלאית, אבל הוא נבנה ברשלנות, ומסת מים אדירה הגיעה אליו וערערה אותו, הוא קרס ומאה אלף סינים טבעו למות!!" סיפר היהודי, "אוי ואבוי", הזדעזע החפץ חיים, "מדת הדין מתוחה, עד לסין הרחוקה היא הגיעה!"

אין מקרה בעולם, בכל דבר יש להתבונן אולי הוא איתות משמים

הרב בנימין בירנצוויג

"הַמְלֹךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ אִם מְשׁוּל תִּמְשַׁל בָּנוּ וַיִּוָּסְפוּ עוֹד שָׁנָא אַתּוּ עַל חַלְמָתֵינוּ וְעַל דְּבָרֵינוּ" (בראשית לו, ה)

'חלומות שווא ידברו' - במשפט זה ודומיו, רגילים אנשים להעביר מעליהם כל מיני מקרים ומעשים הנקרים בחייהם, ולבטלם כאילו כל הנקרה בדרכם הוא יד ה'מקרה'.

בפרשת החלומות של יוסף לאחיו, רואים אנחנו כמה יש להיזהר מכל דבר הנקרה בדרכנו, לחשוב ולהתבונן אולי מסר יש בו בשבילנו, ולא להדפו ולבטלו כמקרי הטבע המתרחשים יום יום.

יוסף מגיע לאחיו ואומר להם את חלומי הראשון, והם עונים לו: "המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו?!", והדבר פלא, הרי אמרו חז"ל כי פתרון החלומות הולך אחרי פתרון הפה, שכפי שיאמר בפיו זה השומע את מספר החלום, כך יפתר במציאות, וא"כ כיצד האחים טעו ואמרו בפיהם את פתרון החלום ליוסף שהוא ימלוך עליהם לבסוף? וכפי שהתורה מגלה אח"כ כשהתגלה יוסף לאחיו במלכותו: "אתם חשבתם עלי לרעה ואלוקים חשבה לטובה".

ואכן, בחלום השני כשבא יוסף לספר לאחיו, לא כתוב שענו לו, אלא יעקב ענה לו: "הבוא נבוא אני ואחיך להשתחוות אליך", ומבאר הגר"ד סולאביצ'ק זצ"ל, שאחר שראו האחים שטעו בחלום הראשון, במה שפתרו לו את החלום וגרמו לקיומו, בחלום השני כבר נזהרו בכך ולא ענו לו.

הנה לנו כי האחים שראו את יוסף ולא רצו בטובתו, אבל כמו פיהם הביאו עליו טובה גדולה, וזה בגלל שלא התבוננו, ואמרו מיד 'חלומות שווא ידברו' כמובא במדרש, ולא נזהרו מלענות לו.

עד כמה אדם צריך שלא לזלזל בשום דבר, סימן או מקרה הנקרה בדרכו, לנסות להבין כי אין מקרה בעולם, וגם אם יש לפעמים הכרעה כי 'חלומות שווא ידברו', ואין צריך יחס מעשי לכל חלום ודבר, אבל התבוננות נדרשת, כי המרגיל עצמו בהתבוננות, זוכה שכל חייו בשמירה וזהירות בעבודת ה' יתברך.

בדרכו חזרה לסין, החליט לעבור במעונו הקדוש של מרנא ה'חפץ חיים' בראדין, וכך עשה. לאחר כמה ימים הגיע לעירה ראדין, ונכנס לבית ה'חפץ חיים'.

אחרי שהציג את עצמו כיהודי המתגורר בסין הרחוקה, התעניין החפץ חיים: "מה נשמע בסין?"

נאנח היהודי, והחל לספר קורות חיי היהודים בסין הרחוקה: "העניינים יגעים, אין חינוך יהודי, אין שחיטה כשרה, ישנם ניסיונות קשים בשמירת השבת, ה' ירחם".

החפץ חיים לא התפעל וענה: "צרתכם צרת רבים בדורנו, בקהילות רבות מאוסטרליה ודרום אפריקה, ועד לדרום אמריקה וצפונה. חיברתי עבורכם את ספרי 'נדחי ישראל', קח עמך כמה ספרים, תפיץ אותם בסין, הם מורים איך להחזיק מעמד בתנאים קשים".

"ומה עוד נשמע בסין?", התעניין מרן החפץ חיים, ענה היהודי ש"כבר זה כמה שבועות שיצאתי משם...". ותמה הוא לעצמו הרי כבר סיפרתי לחפץ חיים על המצב הקשה של יהודי סין, ומה עוד מעניין את החפץ חיים מהקורה בסין?

המשיך החפץ חיים והתעניין: "לפני שהפלגת על מה דברו שם בסין, על מה דיווחו העיתונים?"

ענה היהודי: "הסינים בנו סכר ענק, שפינה עמק שלם להתיישבות חקלאית, אבל הוא נבנה ברשלנות, ומסת מים אדירה הגיעה אליו וערערה אותו, הוא קרס ומאה אלף סינים טבעו למות!!", "או

מעשה נורא הוד, מספר הגאון רבי יעקב גלינסקי זצ"ל: יהודי סוחר גדול שהתגורר בסין הרחוקה, החליט לייבא בעצמו סחורות מאירופה לסין, נסע לאירופה ויצר קשרים עם יצרנים וספקים.

ואבוי", הזדעזע החפץ חיים, "מדת הדין מתוחה, עד לסין הרחוקה היא הגיעה!".

פנה היהודי לחפץ חיים: "למדנו רבינו: הרי כשסיפרתי לרב על מצבם העגום של היהודים בסין, הרב הגיב בהשלמה, ואילו כשסיפרתי על טביעתם של איכרים סיניים, הרב מזדעזע כל כך..." "ברכות יחולו על ראשך", אמר לי החפץ חיים ושאל: "תגיד לי בורשא היית?". "בודאי!", ענה היהודי, "הרי לראדין מגיעים דרך ורשא". המשיך החפץ חיים: "כמה יהודים גרים בוורשא? ומה חלקם באוכלוסייה?". ענה לו היהודי: "אומרים שכשלושת מאות אלף יהודים מתוך מיליון תושבים". "אמור נא לי", המשיך החפץ חיים, "אילו היית רואה אדם העומד בכיכר העיר בוורשא, ונואם באידיש, אל מי הוא מדבר?". "מה השאלה?", ענה היהודי, "בודאי הוא מדבר ליהודים בוורשא!". "אבל אתה אמרת שהיהודים הם מיעוט בוורשא", הקשה עליו החפץ חיים, חיך היהודי: "אכן היהודים מיעוט, אבל רק הם מבינים אידיש, ואם דיבר באידיש בודאי מדבר אליהם!".

אמר לו החפץ חיים: "כדברך! הלא תבין- שיטפון הגורף מאה אלף יצורי אנוש, 'מי במים' השם ירחם, שפת שמים הוא! זה איתות ממרום! אך מי מבין את האיתות הזה, מי יתבונן ומי יזדעזע ממנו?! הסינים?! הם הרי אינם מבינים שפה זו, אם כן אל מי פנו, למי אותתנו? לנו היהודים! אבל אנחנו שנמצאים בראדין, מהיכן נדע על נאום שמימי כזה שנאמר בסין? הנה הביאך ה' לכאן לראדין, כדי שנשמע את על הנאום השמימי הזה!..."

הנה לנו מבטו הנכון והמפוכח של מרן ה'חפץ חיים', ומזה לנו לימוד, כמה כל דבר מעשה או מקרה אשר קורה לנגד עיננו, יש בו כדי ללמדנו, ולכל הפחות להתבונן האם יש בו כדי ללמדנו, האם נשלח משמים אלינו ולקרבונו כדי שנתעורר, ומצווים אנו לא לזלזל בשום איתות, לנסות לראות ולהתבונן האם מכון הוא אלינו, ואז נזכה להתעורר ולא להזדקק ח"ו לאיתותים יותר חזקים.

לשליחת תגובות לכותב הטור הרה"ג רבי בנימין בירנצווייג,
כתבו ל: bdirshu@neto.net.il

המשך מעמוד 1 | הגאון רבי שרגא שטיינמן שליט"א

להתעלות רוחנית?

קשה לדבר בחנוכה על ניצול הזמן, כי הבחורים יוצאים מהישיבה בשבת חנוכה ויום לפני ויום אחרי. מרן רבי גרשון אדלשטיין שליט"א התקין בישיבת פוניבז', שבשבת חנוכה לא נוסעים הביתה. היוונים רצו "להשכיחם תורתך" אז אנחנו צריכים לעשות הפוך: בשבת חנוכה להישאר וללמוד ולתקן את מה שאז התרשלו.

מה מיוחד בחנוכה דווקא, שיש בו את הפוטנציאל להתעלות רוחנית? המטרה של היוונים הייתה "להשכיחם תורתך". אנחנו צריכים לעשות כעת הפוך.

הב"ח (בסוף סימן תר"ע) אומר, שעיקר הגזירה בחנוכה הייתה משום שהכהנים התרשלו בעבודת בית המקדש, ולכן הייתה גזירת היוונים להפסיק את קורבן התמיד. ממילא אומר הב"ח, שלכן התשועה הייתה דווקא על ידי כהנים, שהואיל והם אלו שהתרשלו, הם אלו שהיו צריכים למסור את הנפש עבור העבודה, ואז נהיה התיקון. אבי דיבר על כך הרבה פעמים שיוצאות שתי נקודות שלומדים מהב"ח:

קודם כל רואים שכאשר אחד מתרשל במצווה, אז גוזרים עליו שבאמת לא יוכל לקיים את המצווה. לפי זה יוצא שאדם שנניח איחר לתפילה, אז העונש יהיה שיתעוררו לו קשיים אמיתיים לבוא לתפילה, כעונש על שהתרשל לבוא לתפילה.

דבר נוסף שרואים מהב"ח הוא, שכדי לחזור למצב הקודם צריך מסירות נפש, כמו שנלחמו החשמונאים מעטים נגד רבים, ואף אחד לא הבטיח להם שהם ינצחו. כדי שיוכלו לחזור ולקיים את עבודת בית המקדש, היו צריכים למסור את הנפש על כך, ולהתחיל הכול מחדש, וכך בכל עניין של עבודת ה' שאדם מתרשל בו. וכן החובה עלינו להתחזק במיוחד בחנוכה, להתאמץ בעבודת ה' מעבר לשגרה הרגילה.

צריך לדאוג שיהיו דברי תורה ולא סתם הוללות. בישיבות אבא היה מעודד לעשות מסיבות, כי זה מעודד את הבחורים. הרב וולבה זצ"ל בזמנו אמר, שכל ישיבה צריך שיהיה לה מגרש משחקים, משום שבחורים, בעיקר בגיל של ישיבה קטנה, צריכים להוציא מרץ, ואם הם לא יוציאו את המרץ על הכדור - הם עלולים להוציא את המרץ על דברים לא טובים. הישיבה שלו הייתה בבאר יעקב, שהייתה כפר קטן עם פרדסים, והיה אפשר לעשות שם מקום למשחק. כיום, אם יעשו בישיבות בבני ברק או בירושלים מגרש, אפשר יהיה לסגור את הישיבה מיד, כולם ילכו ממך.

אבל צריך כמובן להדגיש לבחורים, שהמטרה היא כדי שיהיה להם כוח לעבודת ה'. כמו שאומרים בהנחת תפילין: "ועל הראש נגד המח, שהנשמה שבמוחי עם שאר חושי וכוחותי - כולם יהיו משועבדים לעבודתו יתברך שמו", שכל הכוחות יהיו משועבדים לעבודת ה'.

איך הייתה ההנהגה שלו בנושא זה? האם הוא לא היה משתתף במסיבות חנוכה?

אצלנו בבית לא היו עושים שום מסיבה. כתוב אמנם בהלכה שמוסיפים קצת בסעודה, אבל לא ככה. בישיבות עושים מסיבות חנוכה, כדי לרומם את הבחורים. בישיבות תמיד היו מסיבות חנוכה. זה התחיל כאשר בחורים היו נוסעים לכל זמן חורף לישיבה, ורק בשבת חנוכה היו נוסעים חזרה הביתה. ובזמן קיץ רק בשבת שאחרי שבועות היו נוסעים הביתה. מלבד זה, כל החורף היו בישיבה וכל הקיץ היו בישיבה. כיום, כל חודש נוסעים, ומתקשרים הביתה כמעט כל יום. ובשבת חנוכה כיום חוזרים הביתה יומיים קודם ויומיים אחר כך. זה נהיה חופש וזה סתם ביטול תורה.

האם הרב יכול לתת עצות מעשיות כיצד ניתן לנצל את ימי החנוכה

"נכנס אליו פעם יהודי עשיר מאוד שאמר לרבינו שהוא תורם חומש לצדקה ומבקשים ממנו שיתרום יותר אבל יש לו בעיה שהרי חז"ל אסרו לבזבז יותר מחומש. "אמר לו רבינו שהאיסור לבזבז יותר מחומש הוא מחשש שמא יצטרך התורם לעזרת הציבור, אבל במקרה שלך יש לך הכנסות של עשרות או מאות מיליונים בשנה. כמה אתה צריך כדי לחיות? אפילו לחיות בהרחבה, ואפילו בפזרנות גדולה. כמה??? מיליון דולר בשנה? אבל יש לך הרבה הרבה יותר ממיליון דולר, אז למה שלא תתרום את כל השאר לצדקה ותשאיר לעצמך רק מיליון דולר לשנה?... כך הוא המאיס עליהם את כספם או לפחות גרם להם לאהוב אותו קצת פחות, מה שאפשר להם לתרום סכומים גדולים במיוחד".

לאחר ששוחחו עם רבינו, בלי קשר לקבלת מכתבי ברכה... "צריך להבין את העניין. העשירים האלו חיים בווליות מרווחות ומפוארות, עם מיטב הטכנולוגיה והקדמה. הם באו לבית מרן ראש הישיבה וראו בית עלוב מבחינה פיזית, ריהוט ישן מאוד, דלתות חורקות, בלי שום גשמיות שאינה הכרחית כדי להתקיים בעולם הזה. זה כבר פתח להם את הלב. "כשהם שוחחו עם רבינו, הוא המאיס בעיניהם את הכסף, נתן להם להבין שהדבר הכי טוב שהם יכולים עם הכסף שלהם זה לתרום אותו לצדקה. הוא דיבר על זה בצורה כל כך חזקה, שהלב שלהם פשוט נפתח לתרום, אבל הוא לא ביקש מהם לעשות זאת, וגם לא שידר הרגשה שהוא מצפה לתרומה שלהם.

המשך מעמוד 15 | הרב שלמה לוריניץ

זמן מה היא שבה עם שתי חולצות: אחת לשבת, ואחרת - לימות החול. לאחר השואה חיפש מרן אחרי האשה או צאצאיה, כדי שיוכל לגמול לה כגמולה הטוב. נודע לו כי האשה וצאצאיה הושמדו בשואה, ונותר ממנה רק נכד אחד, שעלה ארצה ולומד בישיבה בשיכון ה'. חשב רבנו: כיצד יוכל לסייע לבחור זה כהכרת הטוב לסבתו? החלטתו היתה, כי הטובה הגדולה ביותר עבורו היא לקדם אותו בלימוד, ולכן קיבל מרן על עצמו לשלם לאברך שיקדמו בלימודו. (מתוך 'במחיצתם')

כיון שהבטיח לו פיצוי, הוא יספר. ואז פתח מרן וסיפר באריכות על התנאים הקשים שהיו לו עצמו בצעירותו: הוא אכל רק לחם צר, והיה ישן בישיבה על ספסל כאשר למראשותיו בול עץ. היתה לו רק חולצה אחת, בכל ערב שבת נהג לכבס את חולצתו בנהר לכבוד שבת, ועד שהחולצה התייבשה הוא היה יושב על גדות הנהר ולומד בכל תשוקתו. באחד מערבי השבת ניגשה אליו אשה ואמרה לו, שהיא שמה לב לכך שהחולצה קרועה. "מדוע אינך מחליף חולצה?! - התפלאה האשה. מרן ענה לה, כי זו היא החולצה היחידה שיש ברשותו. האשה הלכה וכעבור

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?
 שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

המשך מעמוד 17 | הרה"ח ר' דוד קלצקין

להיות כזה ילד... וכו' וכו' וכו', אני בטוח שאתה יודע כבר לבד גם את ההמשך. "חשבת לעצמי שאני חייב להודות לך, על השינוי העצום הזה שהתחולל בי אחרי תקופה ארוכה של האזנה לסיפורים והשיעורים. זה שינה את כל צורת החשיבה שלי, עד כדי כך שאפילו לא הרגשתי שאני נמצא במצב של ניסיון ושאי צריך להתגבר על הכעס. "אבל הילד שלי, הוא לא יודע מה נחסך ממנו בזכותך, ר' דוד. אין לו מושג מה היה קורה לו, אם אבא לא היה מאזין לקו ולשיעורים. ולכן, אמרתי לך כבר בתחילת דברי, שאני מודה לך בשם הילדים שלי ובשם כל הילדים האחרים, שההורים שלהם הפכו להיות אנשים אחרים, עד כדי כך שהילדים בכלל לא יודעים איך היו נראים ההורים שלהם אם לא האמונה התמימה והחזקה כל כך, שכל מה שקורה לנו זה מהקב"ה בכבודו ובעצמו".

כדי שיתייבש עד כמה שאפשר, ומיהרתי להתקשר אל ה'שטריימל מאכער', כדי לקבל הנחיות נוספות, כיצד עלי לנהוג כדי למזער את הנזק, עד כמה שהדבר אפשרי... "והילד? הילד בכלל לא חשב שקרה משהו חריג. הוא תפס את הטעות, קצת נבהל מעצמו, ומיהר להירגע כשראה אותי מתייחס לאירוע הזה בשוויון נפש. "רק אחרי כמה ימים", ממשיך האברך לספר, "תפסתי מה קרה פה. שמת לי לב שאני הפכתי להיות יהודי 'בעל מדרגה' באמונה וביטחון. שאני לא אכעס אחרי כזה מקרה??? אם זה היה קורה לפני שלוש שנים, אני לא יודע מה הייתי עושה, אבל אני בטוח שהילד היה יוצא ניוזק... ככה לשפוך יין על השטריימל החדש של אבא? מה זה? מי מושך ככה מפה בלי לבדוק? איפה האחריות שלך? כמה פעמים צריך לומר לך שתתחיל להתנהג כמו בנאדם? למה אתה חייב

תעבוד או לא???

"כשאני חייגתי את מספר הטלפון שלה, לא היה לי בכלל מושג מה אני עומד לומר לה! הקדוש ברוך הוא שמע את התפילה שלי, ריחם עלי, ונתן לי את המילים הנכונות בפה. זכיתי להדליק עוד נר אחד, וכולי תפילה שהקב"ה יזכה אותי להדליק עוד הרבה הרבה נרות, שנזכה להיות בבחינת 'ומסיף והולך' לא רק בחנוכה, אלא בכל ימות השנה".

"תאמין או לא: הילד הזה היום לומד בישיבה, ועושה את צעדיו הראשונים בעולם התורה. אני לא יודע אם הוא יהיה רב, אבל אני כן יודע שאלפים כמוהו התחילו בדיוק כך, וצמחו תלמידי חכמים אמיתיים. חלקם רבנים ידועי שם כיום.
"אז תגיד לי אתה: נראה לך שזאת תוכנית מסודרת מראש? אני החלטתי לדבר ככה עם האמא? אני יכולתי לדעת אם השיטה הזאת

כל החברים שלך. בא נלך לאכול ולנוח. היום אחרי הצהריים אל תלך לחיידר, תישאר בבית ואחרי שתנוח נדבר קצת על מה שקרה! אחרי שהילד יאכל וינוח או ישחק בחדר שלו ויירגע, תוכל לדבר אתו על הנושא, להסביר לו בנועם כמה חשוב לחשוב לפני שעושים כל דבר, לחשוב מה התוצאות של המעשים שלנו.

"אבל לפני הכל הילד צריך לחוש שאתה בצד שלו. אחרת כל מה שתאמר, בכלל לא ייכנס לאוזניו. לא עכשיו וגם לא בעתיד, כי אם אתה לא בצד שלו, אין לו שום סיבה להיות בצד שלך, וללכת בהתאם לחינוך שאתה מנסה להקנות לו...."

"עברו חודשיים", ממשיך הרב מרגלית לספר, ואותו אבא התקשר אלי שוב. ראיתי את המספר שלו על הצג, וחשבתי מי יודע איזה תעלול עולל בנו הפעם, אבל האבא דווקא התקשר כדי להודות לי. "תשמע, ר' אהרן, הוא מספר לי בהתרגשות גדולה. 'אתה לא יודע כמה אני צריך להודות לך. מאז אותו סיפור, הבן שלי נהיה בנאדם אחר. הוא מכבד אותי הרבה יותר, ומתאמץ מאוד להוכיח לי שהוא באמת ילד טוב. הוא הבין שאני בצד שלו והוא מתאמץ להיות בצד שלי."

"התעלול הזה שהוא חולל אז, בכלל לא מזוכר בבית שלנו. אף אחד לא מדבר על זה. זה מקרה לא נעים שנשכח בתהומות הנשייה. גם הילד עצמו כבר לא זוכר את זה.
"הוא כן זוכר דבר אחד, מסיים האבא את דבריו, 'הוא זוכר שאני בצד שלו...!'"

"כזה חינוך", מסכם הרב מרגלית, "זה חינוך של 'גם כי יזקין'. זה יישאר בעצמות של הילד. גם כשהוא יהיה בן 30 ו-40 ובגיל שיביה וזקנה, הוא ימשיך להתנהג כמו שאבא שלו חינך אותו, כי בשנות הילדות שלו, אבא שלו היה בצד שלו, דאג לו, אהב אותו, רצה בהצלחתו של הילד ובטובתו, וזה היה חשוב יותר מהצלחתו וכבודו של האב".

"סליחה!!! הבן שלי מזעיק עשרות כונני הצלה מסכנים, למקרה שלא היה ולא נברא, ואני עוד אמור לומר לו שזה בסדר גמור. ככה מוחנכים ילדים???"

"חלילה. אתה לא מסכים עם המעשה, אבל אתה כן מגלה אמפתיה. הבן שלך נמצא עכשיו באחד הרגעים הקשים ביותר שיחווה במשך כל ימי חייו. הוא עומד מול קבוצה של אנשים המעוניינים לכלות בו את זמנם. הוא בטח רועד מפחד, מבועת ומפוחד עד אימה. את העונש הגדול הוא כבר קיבל.

"אתה יכול עכשיו לזרות מלח על הפצעים שלו, להכאיב לו עוד קצת כדי להרגיע את הכעס שלך, ואתה יכול לנצל את ההזדמנות, ולהראות לילד שלך שההורים שלו אוהבים אותו בכל מצב, שהם בצד שלו! שגם כשהוא עשה מעשה שלא יעשה, אבא שלו ידע לרומם אותו, להציל אותו מההמון הזועם ולתת לו את החיזוק שהוא כל כך נזקק לו באותם רגעים.

"סביר להניח שיהיו שם כמה 'נשמות טובות' בין המתגודדים סביבו, שיצחקו גם עליך ויקראו לך 'לחנך' אותו כראוי, אבל אתה תתעלם מהם. אין לך זמן אליהם. אתה עסוק עכשיו בבניית הקשר שלך עם הילד שלך, אלו רגעים קריטיים להצלחה בחינוך שלו. אל תתפתה להתעסק עם עניינים צדדיים ושוליים.

"אתה לוקח אותו בנועם הביתה, בדרך אתה אומר לו (כן, אתה ביוזמתך אומר לו את זה!) 'צדיק שלי! אני לגמרי בטוח שלא התכוונתם לעשות כזו מהומה, זה משהו שלא ציפיתם ולא תכננתם. בסך הכל רציתם לבדוק מי מגיע יותר מהר, ופתאום כל הסיפור יצא מכלל שליטה וקרה מה שקרה. בוא, כעת נלך הביתה לאכול צהריים, אתה בטח לגמרי תשוש ושבור מהחוויה הכל כך קשה שעברת, כשהמון אנשים מקיפים אותך וצועקים עליך ברחוב לפני

077-2222-666 או ***4992**

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

סיכום שבועי ב'דף יומי בהלכה'

- ◆ האם מותר לנהוג ברכב בחול המועד ללא כל הגבלה?
- ◆ האם מותר לתקן כלי מטבח בחול המועד?
- ◆ השקיית עצי פרי בחול המועד של שנת תשפ"ב

מהלכות עשיית מלאכה בחול המועד

- יש אומרים שנהיגה ברכב מותרת בחול המועד רק לצורך המועד. וכשהיא לצורך המועד, הריהי מותרת אף באופן שניתן לצעוד רגלית ליעד הנסיעה; אולם, אין לתקן את הרכב בחול המועד אלא לצורך נסיעה ליעד רחוק שלא ניתן להגיע אליו רגלית. ונחלקו הפוסקים בנוגע למקרים שבהם מותר לתקן את הרכב, אם מותר לעשות כן רק ב'מעשה הדיוט', או אף ב'מעשה אומן'.
- מרבית האיסורים האסורים בשבת וביום טוב מדרבנן בלבד, מותרים בחול המועד. ובהם: רכיבה על בעלי חיים; טלטול מוקצה; ואמירה לגוי לעשות לאחר המועד מלאכה האסורה בחול המועד.
- עשיית מלאכה לצורך 'אוכל נפש' במועד, מותרת אף כשהיא כרוכה בטירחה מרובה. ואף עשיית מלאכה לצורך 'מכשירי אוכל נפש', כגון תיקון כלי המטבח לצורך הכנת המאכלים בחול המועד - מותרת בחול המועד ללא הגבלה.
- בחול המועד, מותר לעשות מעשה היתר הכרוך בהכרח במעשה האסור בחול המועד - המכונה - 'פסיק רישיה' - ובתנאי שכוונת העושה לשם ההיתר.

עשיית מלאכה בחול המועד לצורך 'דבר האבד'

- חכמינו ז"ל התיירו לטרוח ולעשות מלאכה בחול המועד לשם מניעת הפסד, המכונה בלשונם 'דבר האבד', וזאת, אף כשהפסד יוצר רק לאחר המועד. ונחלקו הראשונים אם ההיתר הוא דווקא לעשיית המלאכה בצניעה, או אף בפרהסיא. והפוסקים דנים בענין ספק דבר האבד, אם הוא בכלל היתר זה.
- עשיית מלאכה בחול המועד לצורך מניעת נזק גדול, מותרת

אף כשהיא כרוכה בטירחה מרובה.

- השקיית האדמה אסורה בחול המועד; ובמקרה שמניעת ההשקאה בכל ימי המועד תגרום לנזקים בקרקע או ביבול, מותר להשקותה בהשקאה הדורשת טירחה מועטה.
- יש מפוסקי זמננו שדן בנוגע להשקיית העצים בחול המועד של שנת השמיטה - האם מחמת שייכות הפירות לכל אדם, נחשב קלקול הפירות כ'דבר האבד' ביחס לכל אדם, ומותר להשקותו.
- מלאכה המותרת בחול המועד לצורך 'דבר האבד', ויש צורך בפועלים כדי לבצעה - נחלקו הפוסקים, אם מותר לשכור לשים כך פועל ישראל שאינו נצרך לשכרו עבור מזונו הבסיסי.
- כל פעולה שאסור לישראל לעשותה בחול המועד, אסור לומר לגוי לעשותה. ואף באופן שמשער שאם לא ישכור גוי לעשות את המלאכה בחול המועד, יצטרך לשלם לו לאחר המועד סכום גדול יותר עבור עבודתו - אינו רשאי לשוכרו בחול המועד.
- הברחת מזיקים משדות תבואה, הכרוכה בעשיית מלאכה - אסורה בחול המועד; משום שהימצאות המזיקים באדמה ובצומח היא חלק ממצבם הטבעי, ולכן, ההתעסקות בהברחתם אינה נחשבת כמלאכה לצורך מניעת הפסד, אלא כמלאכה לצורך השבחת השדה, האסורה בחול המועד.

הלכות שונות

- דישון קרקע חקלאית אסור בשבת וביום טוב מדאורייתא, כ'תולדה' של מלאכת החורש, משום שהוא משביח את הקרקע לקראת הזריעה.
- ספק דרבנן שבשני צדדיו יש קולא וחומרא, אין להקל מחמת הספק כקולא של שני הצדדים.

סיפורי צדיקים

גליון 443
שנה י' תשפ"א

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

סיפורי חז"ל

באותה שעה נתבטלה הגזרה. פעם אחת גזרה מלכות גזרה על ישראל שלא ישמרו את השבת ושלא ימולו את בניהם. הלך ר' ראובן בן אסטרובלי והסתפר כמותם והלך וישב עמיהם. אמר להם מי שיש לו אויב יעני או יעשיר? אמרו לו יעני. אמר להם אם כן לא יעשו מלאכה בשבת כדי שיהיו עניים. אמרו יפה אמרת ובטלו את הגזרה. חזר ואמר להם מי שיש לו אויב יכחיש או יבריא? אמרו יכחיש. אמר להם אם כן ימולו בניהם לשמונה ימים כדי שיכחישו. אמרו יפה אמרת ובטלו את הגזרה. אחר כך הכירו בו שהוא יהודי והחזירו את הגזרה. אמרו רבותינו מי ילך ויבטל את הגזרה? ילך ר' שמעון בר יוחאי שהוא מלומד בנסיים. הלך ר' שמעון בדרך יצא לקראתו שד אחד, אמר ר' שמעון שפחה של בית אבא הגר המצרית נודמן לה מלאך שלוש פעמים, אני אפילו לא פעם אחת, יבוא הנס מכל מקום. קדם השד ונכנס בביתו של הקיסר ונשתגעה, כשהגיע ר' שמעון לבית הקיסר צוה על השד לצאת, יצא השד והלך. אמר הקיסר לר' שמעון שאל כל מה שאתה רוצה. נכנס ר' שמעון לבית גזויו של הקיסר ומצא את האגרת שכתובה בה אותה גזרה, נטלה וקרעה. באותה שעה נתבטלה הגזרה. (לפי מעילה י"ז)

פרשת השבוע

לתורתנו, ואקיים באעצמי הכתוב "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ", כלומר, הנני מוכן לחזור למשנתי למרות המצוקה שאני שרוי בה. נפרדו אחד מחבירו, אילפא הלך למסחרו ורבי יוחנן חזר אל עירו ואל שער מקומו. בתוך כך נתפנה מקום למשרת ראש ישיבה והמליכו את רבי יוחנן והתעשר מאד.

נמצינו למדים שבשמים משמיעים דברים למי שאליו מכוונים הדברים, וכן גם כאן. כי בפסוק הקודם פסוק ב' כתוב ונראה מה יהיו חלומותיו ואומר על כך המדרש (בראשית רבה פד יג) אמר הקדוש ברוך הוא אתם אומרים לכו ונהרגו, ואני אומר ונראה מה יהיו חלומותיו, עתה נראה דבר מי יקום אם שלכם או שלי. והנה ראובן שמע את הבת קול שאומרת ונראה מה יהיו חלומותיו, והבין מכך כי אם הוא זכה לשמוע את דברי הבת קול ושאר האחים לא שמעו, הרי סימן ברור שהדברים מכוונים אליו ועליו מוטלת החובה להצילו. וזהו שאמר המדרש, אם ידע ראובן שהתורה תכתוב "וישמע ראובן ויצילו מידם" על "ונראה מה יהיו חלומותיו" שרק הוא שמע ואחיו לא שמעו, על כתפו היה נושאו לאביו, כי היה מבין אז שמוטל עליו דוקא להצילו.

וישמע ראובן ויצילו מידם (ל"ז ב"א) אם אדם עושה מצוה יעשנה בלבב שלם שאילו היה ראובן יודע שהקדוש ברוך הוא יכתוב עליו "וישמע ראובן ויצילו מידם" בכתופו היה מוליכו אצל אביו (רות רבה ד' ו')

מפרשים בשם הרה"ק רבי בונם מפרשיסחא זיע"א, על פי המסופר בתלמוד (תענית כא) אילפא ורבי יוחנן היו עוסקים בתורה בבית המדרש, ומצבם הכלכלי היה נורא מאד. אמרו נקום ונצא לעשות עסק מסחרי להחיות את נפשנו. הם יצאו את העיר, לא הרחיקו, הרגישו עצמם רעבים וישבו לאכול לחם תחת כותל רעוע של איזו חורבה שנודמנה להם בדרכם. שמע רבי יוחנן ששני מלאכי השרת משוחחים ביניהם מאחורי החורבה, אמר מלאך אחד לחבירו בוא ונשליך עליהם את הכותל הזה ונקברם חיים, על שהם מניחים חיי עולם התורה ועוסקים בחיי שעה - פרנסה. השיב לו המלאך האחר אנא עזבם לנפשם, כי יש בהם אחד שהשעה עומדת לו ומולו מאיר לו פנים. שאל ר' יוחנן את אילפא אם שמע דבר מה? השיב לו אילפא לא שמעתי כלום. אמר ר' יוחנן לעצמו ממה שאנכי שמעתי, ואילו אילפא לא שמע, כנראה שהשעה עומדת לי. אמר ר' יוחנן לאילפא אני חוזר

זמני השבת

זמני יציאת השבת
ירושלים: 5:16 ת"א: 5:17 ר"ת: 5:50

זמני כניסת השבת
ירושלים: 4:00 ת"א: 4:13

פרשת וישב

"אם הפריץ אסר עלי מצוות הדלקת הנרות, בטוח אני כי יתחיל להתעניין בשאר המצוות ויאסור אותן עלי, ומי יודע עם לא יאלצני לבסוף להמיר את דתי" שח משה לבני ביתו במרירות. הוא שקע בהרהורים. פניו העידו כי מלחמה קשה מתחוללת בקרבו. לפתע התעורר משרעפיו. פניו החיוורים הודהרו. ובקול מתאושש קרא: "הפריץ שליחו של השטן הוא הרוצה לטמון רשת לרגלי. אם כך, עלי למסור נפשי על מצווה זו ולא לשמוע בקולו ואזי הנני בטוח ביצועה ה". משה, פתחה האשה וקולה מרטט, התפקיר אותנו למות אכזרי מרעב בכלא הפריץ?!... לא, ענה משה בשלווה, רעיון עלה במוחי: הנה משתרע יער עבות בפאתי העירה, לשם אפנה מידי ערב ואדליק את נרות החנוכה. מקווה אני כי מצווה זו תגן עלינו ולא יאנה לנו כל רע.

עם התקרב חג החנוכה סידר משה בזריות את חנוכייתו, טמן אותה תחת מעילו, שם בצקלונו מעט שמן וגפרורים ופנה היערה יחד עם בני ביתו. הדרך קשה היתה. שלג גדול כבר כסה את הדרכים, וקור מקפיא קדם את ההולכים. הלך היהודי היערה עם בני ביתו, ולבו שמח עליו. על אפו וחמתו של הפריץ יקים את מצוות בוראו. שום כוח שבעולם לא יוכל להניאו מלעבוד את אביו שבשמים. בני הבית משרכים רגליהם בעקבות אביהם ומתעטפים היטב באדרותיהם למען לא ירגישו בקור העז. היער מפחיד בלילה, השלג המסנוור מוסיף לו מסתורין ופחד טמיר מתגנב ללב. אך ליבו של יהודי ההולך לקיים מצווה אינו יודע פחד ורעד. כאשר התרחק מרחק ניכר מהיערה פתח את צקלונו, העמיד את המנורה וברטט של קדושה הדליק את הנרות. הברכות נאמרו בשמחה עצומה והשירה שפרצה מגרונו הלהיבה אף את הילדים שהצטרפו לשירתו מלאי שמחה. הקור החודר לעצמות כאילו הרפה מהם, הרגשה נעימה כל כך לא הרגישו מעולם. אשתו הוציאה מתרמיל ישן לביבות שנשמתרו בחמם וחילקה לבני הבית. השמחה שאפפה את הכל היתה בעיצומה.

עודם עומדים ומזמרים, שמעו לפתע קולות של פצפוצי ענפי העצים בסמוך. לבו של משה נרתע ופתאום הופיע מבעד לענפי העצים שומר היער הזקן. הלה רשע גדול היה בטבעו ושונא למשה מימים ימימה. "מה לך עושה פה ביער באישון לילה? פנה אל היהודי בקשיחות, הלשרוף את היער חפצת?" משה התחיל להסביר לו כי הוא מקים מצווה ואין בחפצו להרע לאיש. השומר לא אבה לשמוע בקולו, ובמהירות חזר על עקבותיו והדהיר את סוסו. הוא יסע אל הפריץ ויספר לו את הדברים אשר ראה ביער. ודאי ישלם לו הפריץ על כך בעין יפה. מתנשף נכנס השומר לבית הפריץ, ובקוצר נשימה ספר לו על הדברים המתרחשים ביער.

עלי למסור נפשי על מצוות הדלקת נר חנוכה

משה'קה היהודי אינו עוד אחד מעובדי ה"אדון". יושב הוא בבקתה סמוכה לארמון ומוכן בכל עת לשרת את ה"פריץ". האחרון מבכר את היהודי על פני שאר משרתיו עקב נאמנותו וישרותו. סכום כסף כי יפקד בידיו, סמוך ובטוח כי יעביירו לתעודתו בשלמות. משה אינו כשאר הערלים המחפשים הזדמנות ליטול באין רואים דבר המזדמן לפנייהם בבית הפריץ. רחוק הוא מגזל וגנבה, משקר ותרמית, הפריץ היודע זאת משלם לו בעין יפה. אם כי הפריץ מחבב את יהודונו, הוא מרגיש עצמו בעל הבית עליו ומתלוצץ על חשבונו לא אחת. "הלצות" אלו גורמים לפעמים סבל רב.

חג החנוכה קרב. באחד הערבים מזמין הפריץ את משה'קה לשיחה פרטית. משה אינו מתייחס לכך בחשיבות, כנראה רוצה הפריץ לשלחו בשליחות מסוימת. אך כאשר נכנס לבית הפריץ התברר לו כי טעה. פני הפריץ מתוחים היו מתמיד וקולו קשה וקר. "בקי אני בחגיכם פנה הפריץ אל היהודי ויודע כי עתה מתקרב חג חנוכה. זכורני כי בחג זה אתה מדליק על אדן חלוניך נרות המפיצים אורם למרחוק. סביב נרות אלו הנך מכרכר ומזמר עם בני משפחתך; מה טעם לנרות אלו? משה לא הבין מאימתי מתעניין הפריץ בחגי ישראל. מוחו פעל בקדחתנות כיצד יסביר לאדון למה מדליקים היהודים נרות. בתוככי ליבו הבין כי עמיתיו הערלים פרשו רשת לרגליו, הסיתו את הפריץ נגדו משום קנאתם בו. בקיצור סיפר לפריץ קורות נס חנוכה וסיים בכך, כי הדלקת הנרות היא מצווה אשר עלינו לקיים ככל המצוות ובזכותה יזכו ישראל לקרוב הגאולה ולבניין בית המקדש.

הפריץ שמע בקוצר רוח את סיפורו של משה'קה והפטיר כלאחר יד: "חשוב חשבתי כי אתה מרוצה אצלי, אוהבני וידיד נפשי, ברם כעת נוכחתי כי הנך שונא אותי ומחפש דרך כיצד להימלט ממני. ולראיה. הנה אתה מדליק נרות כדי שתגאל מידי. על כן אני מזהירך: כל אותו ענין של הדלקת נרות אינו מוצא חן בעיני וכדי להראותני את אהבתך אלי, אוסר אני עליך בשנה זאת להדליק את נרות חנוכה, אחרת אושיבך עם בני ביתך בכלא אשר במעמקי האדמה, שם תגועו אט אט. פני משה החווירו כסיד. הוא ניסה מגמגמות להסביר לפריץ כי מצווה זו היא ככל המצוות ואינו מתכוון על ידה למרוד בו. אולם כל דבריו לשווא היו והעלו יותר את חמת הפריץ. בפיך ברכים שב משה לבקתתו ויספר לבני ביתו את גזירתו של הפריץ.

משל ונמשל

האם אנו מממשים את הפוטנציאל שלנו

היה היה נסיך שחי פאר ומותרות עם אביו ואמו, המלך והמלכה. הוא קיבל חינוך מעולה, אלא שלמינת ליבם של הוריו, יום אחד עבר הנסיך משבר נפשי והגיע למסקנה שהוא לא בן אדם אלא תרנגול. בהתחלה חשבו המלך והמלכה שהוא מתבדח. אולם כשהנסיך חדל להצטרף אליהם לשולחן המלכותי והחל לבלות את ימיו ואת לילותיו בלול התרנגולות, הם הבינו שהם בצרה גדולה, אין צורך לומר שהתנהגותו המוזרה של הנסיך גרמה להוריו האוהבים חרדה בל תתואר, ומבוכה גדולה למשפחה המלכותית כולה. המלך היה מוכן לשלם סכומי עתק לאדם שיצליח לרפא את בנו. טובי הרופאים והפסיכיאטרים הגיעו וניסו, אך ללא הועיל. המלך היה אובד עצות. יום אחד הגיע לארמון איש חכם ונעים הליכות. "אוכל לרפא את הנסיך בחינם", הוא אמר. "אך בתנאי שאיש לא יתערב במעשיי." המלך והמלכה, נואשים ומלאי סקרנות כאחד, הסכימו מיד. ביום המחרת הצטרף אל הנסיך בלול התרנגולות ידיד אנושי נוסף. היה זה האיש החכם. "מה אתה עושה כאן?" שאל הנסיך-התרנגול, "מה אתה עושה כאן?" השיב לו האיש בשאלה. "אני תרנגול וזה לול תרנגולות", ענה הנסיך בלא להניד עפעף. "ובכן, גם אני תרנגול", השיב האיש, והחל לנתר סביב ולאכול מזון תרנגולות בתאווה רבה. הנסיך השתכנע. כך חלפו ימים מספר. בוקר אחד, ניגש האיש החכם לנסיך ואמר: "אני בא מארץ רחוקה. בארץ מולדתי תרנגולים לא מנתרים בכלל, הם מתהלכים כמו אנשים רגילים, "באמת?" קרא הנסיך, "כמה כיף לתרנגולים האלו!" "אנו יכולים גם לעשות כמוהם", הציע האיש החכם בנדיבות. "בוא נתהלך סביב". הנסיך-התרנגול הסכים מיד להצעת ידידו החדש.

אחרי כמה ימים הציע החכם לנסיך-התרנגול, שכעת חזר להתהלך זקוף כמקודם, שיעברו לגור בתוך הבית, כי בעיר גדולה אחרת שהוא מכיר, תרנגולים אינם חיים בלולים אלא בארמונות מלוכה המתאימים לנסיכים. שוב הסכים הנסיך התרנגול, וכך הם עשו. וכך נמשך התהליך. זמן קצר לאחר מכן שכנע האיש החכם את הנסיך-התרנגול שבארץ רחוקה אחרת אוכלים התרנגולים מזון של בני אדם. לאחר מכן הגיעה שעתה של הישיבה סביב השולחן וניהול שיחה אנושית. תוך זמן קצר החל הנסיך-התרנגול, אף שהמשיך לטעון כי הוא תרנגול, להתנהג בדיוק כמו אדם רגיל.

הנמשל הוא: למרבה המזל, רובנו לא סובלים מתסביך התרנגול. אולם כולנו יכולים לשאול את עצמנו את השאלה הבאה: האם אנו מממשים את הפוטנציאל שלנו, או שאנו מייחסים לעצמנו כוחות של תרנגול בלבד?

(בשם הרה"ק רבי נחמן מהורודונקא זיע"א)

חמת הפריץ עלתה בו להשחית. היהודון העלוב משטה בו. ומי יודע אם אינו זומם גם לרצחו נפש. במהירות תפס באקדחו ובעצמו אכף את סוסו, זינק על גבו ודהר יחידי לעבר היער. השלג הבוהק סנוור את עיניו. הדרך נראתה לו ארכה כפלים. אפוא הוא היהודון? מתי יוכל כבר לשלוח כדור ללבו של הבוגד?

ברוב פיוזות וחמת הרצח שבו סטה מן הדרך. עיניו השקיפו למרחקים והנה הבחין בנצנוץ של אורו. שוב ושוב בדק את אקדחו אם הגו טעון ודהר במשנה מהירות. אך ככל שהתקרב למטרתו לא הבחין כלל בנרות. אלא אדרבה, מרחוק נראו לו האורות בכון מנגד. שטוף ועה ולהט מכעס דרבן את סוסו לכוון ההפוך. האורות קרצו אליו ורמזו לו: הנה, הנה, עוד מספר פסיעות ויגיע אל המטרה. שם יתנקם ביהודון ובני משפחתו. הסוס האיץ את ריצתו כאילו הבין ללב רוכבו. אבל עדיין לא הגיע אל היהודי.

"הצילו!!!" פלחה לפתע זעקה איומה את השקט ביער. משה ובני ביתו התחלחלו. האם הצועק לעזרה הוקף על ידי חברת גולנים או אסון אחר קרה? אלוקים אדירים, מה מתרחש פה הלילה? האם ללכת לעזור למקום ממנו בקעה הזעקה או להישאר פה במסתור?

לבסוף החליט משה לפנות לאותו כיוון, אולי יהודי הוא הנתון בצרה, ובעזרת ה' יוכל לבא לעזרתו. לא רחוק צריך היה משה ללכת. מיד כאשר יצא מבין סבך העצים נעצר נבהל ומופתע. לאור הירח הבחין בפריץ ששקע עם סוסו במימי הנהר. הקרח שעדיין לא היה מוצק וקפוא דיו, נשבר תחת פרסות הסוס. במהירות זנק משה ממקומו ובכוחות על אנושיים משך את הפריץ כל עוד נשמתו בו. לאחר ששב הפריץ לאיתנו וידע את כל אשר קרהו הרגיש רגשי חרטה עמוקים. הוא הרעיף עליו מתנות למכביר אשר היהודי דחה באצילות. הפריץ הכיר תודה כל ימי חייו ליהודי. הוא ידע שכמעט אבד את חייו על אשר זמם להפריע לו לשמור על מצוות דתו. בתוככי נפשו העריך ביותר את היהודי אשר תחת כוונתו לרצחו נפש התהפך הגלגל והיהודי הציל את חייו. ומני אז חי משה את חייו בשקט ובשלחה.

צ'ין אדם לחברו

מי שציוה להדליק נר חנוכה ציוה גם שלא לבעוט

מעשה בהרה"ק רבי שמואל מסלונים זיע"א שהכין נרות חנוכה שלו להדלקה, והלך לשמוע איך שזקנו הרה"ק בעל "יסוד העבודה" זיע"א מברך על הנרות, בחשבו לשוב מיד ולהדליק נרותיו. אותו יום ערב שבת חנוכה היה, בינו וביני עבר ליד ביתו אחד מן האורחים המרובים שבאו לשבת, והלה שטרם בירך על הנרות, כיון שראה נרות מוכנים לא הרהר הרבה, ברך "אשר קדשנו... להדליק נר חנוכה" העלה בהם אש ומיהר להסתלק מן המקום. כעבור כמה רגעים חזר רבי שמואל ועיניו ראו, שתק רגע קט ומיד אמר: האלקים שציוה להדליק נר חנוכה ציוה גם שלא לבעוט, וכאילו לא קרה דבר הלך לקבל שבת בשמחה, שכבר לא היה זמן מספיק להכין ולהדליק נרות אחרים.

שלום בית בהדלקת נר חנוכה

לעתים קרובות נוהג היה הרה"ק החפץ חיים זיע"א לנסוע אל הרה"ק רבי נחומק"ה מהורדנא זיע"א, אותו החשיב החפץ חיים כמורו ורבו, כדי ללמוד מהליכותיו והנהגותיו בקודש. פעם אחת ישב החפץ חיים בבית רבו באחד מימי החנוכה, השמש שקעה ואף הלילה כבר ירד, ואילו רבי נחומק"ה מתמהמה מלהדליק את נרות החנוכה, ממתין הוא לרבנית שיצאה מן הבית ועדיין לא שבה,

עברו כמה שעות וכבר כלתה רגל מן השוק ורבי נחומק"ה עדיין יושב וממתין. בשעה מאוחרת מאד שבה הרבנית אל הבית, או אז מיהר רבי נחומק"ה והדליק את נרות החנוכה. מורי ורבי שאל ה'חפץ חיים' את רבי נחומק"ה, מדוע המתין לרבנית זמן כה רב? והרי על פי הדין היתה יוצאת ידי חובתה בהדלקת בעלה, גם אם לא הייתה נוכחת בעת ההדלקה עצמה, ומדוע ראה לנכון להמתין לשובה? הלכה מפורשת היא, השיב רבי נחומק"ה, שאם אין לאדם כסף אלא רק לנר אחד, והוא מסתפק מה עדיף, נר שבת או נר חנוכה? נר שבת קודם, משום שבנר שבת יש גם משום שלום בית. רעיתי, סיים רבי נחומק"ה מוסרת את נפשה למען שאני אוכל להקדיש את כל עיתותי ללימוד התורה, והיא נהנית בכל שנה להיות נוכחת חייב אותי להמתין לה עד שתשוב

עשיית טובה לאדם לכל ימי חייו סיפר הגה"צ רבי משה קרלינסקי זצ"ל: ביקרתי אצל הגאון רבי יחיאל מיכל גורדון זצ"ל ראש ישיבת לומזה, ביום האחרון לחייו, מצאתיו מיוסר ביסורים קשים, ואז אמר לי: דע לך כי החסד הגדול ביותר שאפשר לגמול ליהודי, הוא לעזור לו בשידוכים ולהציע הצעת שידוך ההגונה לו. שזו עשיית טובה לאדם לכל ימי חייו.

תלולא דצדקיא

שבת קודש כ"ז כסלו

רבינו אברהם בן דוד (הראב"ד בעל ההשגות - ד"א תתקנ"ט) הרה"ק רבי אליעזר מקאנוניץ ב"ר משה אלקים בריעה (תרכ"ב)

יום ראשון כ"ז כסלו

הרה"ק רבי חיים ב"ר שלמה (באר מים חיים - תקע"ג) הרה"ק רבי אברהם יצחק הכהן מתולדות אהרן ב"ר אהרן דוד (תשנ"ז)

יום שני כ"ח כסלו

רבי חוקיהו ב"ר דוד די סילוה (פרי חדש - תנ"ח) הרה"ק רבי עזריאל מייזליש ב"ר צבי (עץ הדעת טוב - תקמ"ו)

יום שלישי כ"ט כסלו

הרה"ק רבי גדליה מליניץ ב"ר יצחק (תשואות חן - תקס"ד)

הרה"ק רבי ישראל מאוסיאטין ב"ר מרדכי שרגא (פייבוש) (תש"ט)

יום רביעי א' טבת

הגה"ק רבי יאיר חיים בכרך ב"ר משה שמשון (חוות יאיר - תע"ד)

הרה"ק רבי שאול אוקער מטבריה ב"ר צבי הירש (תרי"ג)

יום חמישי ב' טבת

הרה"ק רבי אברהם משה ב"ר שמחה בונים מפרשיסחא (תקפ"ט)

הרה"ק רבי יעקב כולי ב"ר משה שלמה ולמן (חתן האדמו"ר האמצעי מליובאוויטש - תרי"ז) הרה"ק רבי יעקב צבי ב"ר יהושע אשר מפאריסוב (תרמ"ט)

יום שישי ג' טבת

הרה"ק רבי אליעזר זאב מבאטשעטש ב"ר חיים (תרי"ב)

הרה"ק רבי אברהם ב"ר יהודה צבי מסטרעטין (תרכ"ה)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

עצונה הלכות

מאת הרה"ג נמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס "גם אני אודר" רפורים יוסף הדרס" על המערים.

דיני עניית אמן (ט"ז)

א) יפסיק קצת בין אמן ל"יהא שמיא רבא", כי אמן עונה על הש"ץ, ו"יהא שמיא רבא" הוא מאמר בפני עצמו. (מ"ב סימן נ"ז ס"ק ב')
ב) לא יפסיק בין "יהא שמיא רבא" ל"מברך", וכן לא יפסיק בין "יהא שמיא" ל"רבא". (רמ"א) שם סעיף א' ובמ"ב ס"ק ד')
ג) מי שמדבר בשעה שהשליח ציבור חוזר התפילה, ובשעת אמירת הקדישים, ובשעת אמירת ברכת השחר לפני התיבה, אי אפשר בשום אופן אפילו שהוא מלאך, שיהא נוהר מאמן יתומה, כי באמצע הדיבור אי אפשר בשום אופן לכוון, כי אמן יתומה פירושו שאינו יודע על איזה ברכה עונים. (שומר אמונים מאמר פתחו שערים פ"ג)

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות רשת חנויות

גל פז

נדבת הר"ר משה דב הומינר הי"ו לע"נ אמו מרת זעלדא מרים ע"ה ב"ר אברהם צבי ז"ל נלב"ע ל' כסלו תשע"ה

פני עין חמד

יוצא לאור 7" בית הכנסת שכונת "עין חמד" - מכללת ציון

פְּרֻשֶׁת וַיֵּשֶׁב - הַשְּׁבֻטִים הַקְּדוּשִׁים

"וַיִּתְנַפְּלוּ אֶתְּוֹ לְהַמִּיתוֹ" (בראשית לז, יח)

נחשים ועקרבים, וישבו בנחת לאכול לחם. לכאורה, המעשה הנורא, שהם עמדו לעשות רגעים ספורים קודם לכן, לא הטריד את מנוחת נפשם. הם המשיכו בשיגרת יומם כאילו לא אירע דבר.

הספורנו מבאר את הפסוק: "וַיִּרְאוּ אֶתְּוֹ מֵרָחֵק וַיִּבְטְרוּ יִקְרַב אֲלֵיהֶם וַיִּתְנַפְּלוּ אֶתְּוֹ לְהַמִּיתוֹ" (בראשית לז, יח) באופן הבא:

כאשר אחי יוסף ראו אותו מתקרב אליהם, הם היו בטוחים שהוא לא מגיע לדרוש שלומם וטובתם, אלא למצוא איזה עלילה עליהם, או לנסות להחטיאם כדי שאביהם יקלל אותם או שבורא עולם יעניש אותם- וכך הוא ישאר לבדו מכל הבנים. הספורנו ביאר את המילה "לְהַמִּיתוֹ" שהוא (יוסף) ימית את אחיו.

זה לשונו: "הנה הגיד הכתוב כי ציירו בליבם וחשבו את יוסף לנוכל ומתנקש בנפשם להמיתם בעולם הזה או בעולם הבא או בשניהם."

כלומר, האחים הקדושים היו בטוחים כי ליוסף הצדיק יש דין 'רודף'. במקרה הזה ניתן להרוג אותו ללא פקפוק. לכן הם ישבו לדון את דינו וקבעו באופן חד משמעי כי הוא חייב מיתה.

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א
חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

כאשר באים לעסוק בפרשה הזו, עלינו לעסוק בה בחרדת קודש. מדובר בשבטי י-ה, כולם צדיקים, כולם קדושים.

לכן, כאשר אנחנו קוראים בפרשה הזו על מכירת יוסף, אנחנו חייבים להיות זהירים שבעתיים.

אם נתבונן בסיפור של מכירת יוסף, המעשה עלול חלילה להיראות כמעשה נורא! אכזריות ממש!

האם יתכן בטבע האדם השחתה כזו, לבקש להמית את האח הצעיר? ואת מי? את יוסף, בן הזקונים לאביו הזקן. בר-חכים, שאביו לימד אותו את כל התורה שלמד בבית שם ועָבַר. כיצד יתכן שירצו להורגו?

בנוסף לכך, הרי האחים הבינו וידעו שבמעשה הזה יגרמו לאבא צער עצום. אם כן, כיצד נאטם ליבם ולא ריחמו על יוסף אחיהם הצעיר כאשר ראו את צערו הנורא כשהתחנן לפניהם שלא יעשו כן?

אנחנו יכולים לדמיין לעצמנו את בכיותיו ותחנוניו לפניהם, את בקשותיו קורעות הלב, שלא יתאכזרו אליו ויאפשרו לו לשוב לבית אביהם בשלום.

אומנם יתכן שהאדם עלול להידרדר לכזו השחתה עד שהוא יכול לפגוע באחיו, עצמו ובשרו. אבל הרי כאן מדובר בעשרה אחים, אנשים בני דעה וצדיקים, שהיו מוכנים להרוג את אחיהם.

עד שאמר להם ראובן האח הבכור: "אַל תִּחַטְּאוּ בְּיַלְדָּ" (בראשית מב, כב). לאחר מכן, הם עוד השליכו את אחיהם לבור שיש בו

הצלחה בגור"ר

יצחק אריאל בן טובה שמואל אימן בן אסתר זרי מאיר ישראל בן רחל ברכה- ליאור יהושע סומך וב"ב יהודה אריה בן רחל ברכה רונן אברהם וב"מ רחל ברכה בת פדילה דליה נעם יצחק בן רחל ברכה יוסף ליאור בן דליה אפרת- הצלחה בכל העניינים י.מ.ש כדורי אקבלי יוסף חיים בן נסכה שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב עמית בן אהרון וב"ב

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן חיים בן אלן אסתר תרצה בתיה בת ימנה נינט אילן בן ג'וליאט יפית שרה בת ג'ינה דרור בן סופיה מיטל בת מלכה טליה עדן אסתר בת שולמית שירי ימנה בת שולמית שמעון בן שולמית אנאל חביבה בת שולמית אורן בן נעמי שושנה שירה בת סילביה מיטל בת שושנה סיון רבקה בת אלן אסתר עמית בת טובה אברהם גורג'י בן דליה אפרת

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי אליהו נזרי בן ימנה אילנה בת רוחמה שמואל אימן בן אסתר דרי סיון בת אסתר רחל מרים בת יהודית נועה בת מזל טוב משה מנחם בן רחל דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה נעמה בת יפה דגנית בת שושנה אסף בן סופיה נתנאל בן ג'ינה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא ימנה ניזרי בת סטה- בריאות ואריכות ימים מרדכי ניזרי בן פרחיה- בריאות ואריכות ימים מאיה בת עדי דליה אפרת בת נעמה סימי בת סוליקה שלו בן מזל פחימה אורן בן אסתר דינה בת מזל נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל שירה שילת בת אורלי אפרים בן שרה לביא ישראל בן תמר חיה אסתר בת סוליקה מוריה בת רחל ברכה נחום בן כירה יהודה אריה בן רחל ברכה ישראל בן חווה יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה משה בן נזימה עינת בת רחל ברכה רפאל משה בן רחל רחל ברכה בת פדילה דליה רחל ברכה בת סבריה קנש בת דגטו יצחק בן חנון רפאל אבידן בן תקווה אליהו בן רחל מיכאל יהודה בן מרים בנימין בן ברכה אלן אסתר בת שרלוט יהודה לייב בן אסתר מלכה נעמה בת שרה יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

לרפואה שלמה לנוריאל בן אסתר

לרפואה שלמה לאיידה חיה בת אסתר וליילד אלחנן רפאל בן ארייס וליילד אורי חיים בן שלי

זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניזרי בן ימנה וגלית בת מסודי
הצלחת ולרפואת אברהם גורג'י בן דליה אפרת וב"ב והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב
לע"נ הצדיק ר' חיים אבישלום כהן פרחיה בן בלנקה זצ"ל

צמני לבת

7"ו	כנסת לבת צאת לבת	רבין חס
17:44	17:14	16:01
17:40	17:10	16:18
17:39	17:09	16:17
17:44	17:14	16:21

שואל ומשיב בהלכה – חגכה – חלק ג'

אלו דינים נוספים שייכים לחג חנוכה?

שאלה:

להלן סיכום ההלכה מפי הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א:

תשובה:

בני ספרד נוהגים לכתחילה להדליק את הנרות מיד בתחילת הלילה, שהוא זמן צאת הכוכבים ולא קודם לכן. **מקורות:** ש"ע סימן תרע"ב סעיף א: "אין מדליקים נר חנוכה קודם שתשקע החמה אלא עם סוף שקיעתה [צאת הכוכבים], לא מאחרים ולא מקדימים".

בני אשכנז - יש נוהגים להדליק בצאת הכוכבים, כדעת מרן ש"ע - ויש נוהגים להדליק בשקיעת החמה. מכל מקום, גם המדליקים בשקיעת החמה ישתדלו לשים כמות שמן שתספיק להדלקה עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים. **מקורות:** משנה ברורה סימן תרע"ב ס"א.

בשעת הדחק - מי שנאלץ לצאת לדרך קודם השקיעה, ולא יהיה לו פנאי להדליק אחר-כך, ידליק ויברך מזמן פלג המנחה [שעה ורבע לפני צאת הכוכבים לפי שעות זמניות]. יקפיד לשים כמות שמן שתספיק להדלקה עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים. **מקורות:** ש"ע סימן תרע"ב ס"א.

בלילות חנוכה יש לפנינו שתי מצוות: א. תפילת ערבית. ב. הדלקת נרות חנוכה. מכיוון שתפילת ערבית תמידית, שבכל יום קיימת המצווה להתפלל ערבית, ולעומת זאת מצוות הדלקת נרות חנוכה, היא רק שמונה ימים בשנה, לכך אנחנו צריכים להקדים ולהתפלל ערבית, ואחר כך להדליק נרות חנוכה. "תדיר ושאינו תדיר - תדיר קודם".

בתי כנסת, שמתקיימים בהם בכל יום שיעורי תורה מידי ערב לאחר תפילת ערבית, אם נראה למגיד השיעור, שהקהל יחזרו לשיעור לאחר הדלקת הנרות, יש להעדיף את קיום מצוות ההדלקה בזמנה. אך אם קיים חשש, שאם ילכו לביתם להדליק נר חנוכה, יימנעו מלחזור לשיעור, יש לקיים את השיעור כמו בכל יום. לאחר השיעור ילכו להדליק נר חנוכה בביתם. טוב שיכריזו לאחר השיעור, להדליק את נרות החנוכה בבית. **מקורות:** ש"ע סימן תרע"ב ס' י"ב

מדליקים ומברכים על הדלקת הנרות בבית הכנסת ובתנאי שיש עשרה, מכיוון שיש בכך פרסום הנס. נראה, שנשים מצטרפות למניין עשרה להדלקת נרות חנוכה שבבית-הכנסת, ובפרט כשיבואו אחר כך עוד אנשים, ויהיה מניין בבית-הכנסת. **מקורות:** ש"ע תרע"א ס' א, ג.

נוהגים להדליק בכל יום נרות חנוכה בבית-הכנסת גם בתפילת שחרית, ללא ברכה. ובפרט כשמתפללים בהשכמה. **מקורות:** ש"ע סימן תרע"א ס' ז.

מי שנאנס ולא הדליק לילה אחד, אין לו תשלומין למחר, אלא מדליק מחר כמספר הנרות, שמדליקים כל העולם. **מקורות:** ש"ע תרע"ב ס' ט"ו.

מסירות נפש

סיפר הרה"ג הרב ישראל מאיר לאו: הייתי ילד קטן במחנה בוכנוולד. היינו שש-מאות איש יחיד, במקום אחד. לא ידענו איזה יום היום, ולא מה התאריך בלוח-השנה. האנשים היו שם נראים נורא מרוב צרות ועינויים, ללא הורים. אנחנו קיבלנו את מנת היום, פרוסת לחם עם קוביה של מרגרינה, וקצת מים חמים לחמם את כפות הידיים והפנים בקור העז והנורא, ששרר במחנה בתקופת החורף.

הנאצי ימ"ש כשחילק את קוביות המרגרינה, נשרו חתיכות דקות כמו נסורת. הנאצי לא נתן שניקה את זה. הוא אסף אותם ועשה מהם גוש אחד. הוא זרק את הגוש הזה לגובה, כדי לראות איך שכולם קופצים ומנסים לחטוף קצת מרגרינה. יהודי זקן, נשוא פנים, שהיה נראה כמו בצירים של אליהו הנביא, עמד בשקט כל יום ולא קפץ על האוכל. פתאום היום הוא זינק יותר מכולם, עד שמרוב קפיצתו קיבל מכה מהרצפה, ונפתח לו המצח.

נזל לו נחיל של דם והאדים את זקנו. הסובבים אותו חשבו, שמרוב צער ורעב נטרפה דעתו, כמו שאירע לאנשים רבים. אולם לא עברה דקה, והוא צעק לכולם: "חברה, היום חנוכה. בואו נדליק נר מצווה של חנוכה". הוא לקח את הכפתור ממעילו ועשה מזה בסיס לנר. הוא קרע משרוולו קצת חוטים ועשה פתילה מהם.

המרגרינה נמסה מהספל של המים החמים שהחזיק ביד, והפכה לשמן. כך זכינו להדליק בהתרגשות עצומה את נר חנוכה. כמה עלינו להודות ולהלל, בימי הודאה והלל אלו, שאנחנו זוכים להדליק נר חנוכה מפתילות ושמן, ללא הצער והסבל הנורא, שעברו אחינו במחנות ההשמדה.

עושה אירוע שמחה באולם שמחות וברצונך להפוך אותו לכשרות "מהדרין-גלאט"?

צוות משגיחים תלמידי חכמים ידאגו לכך בכל איזור בארץ. ההשגחה החל מזמן אספקת הבשר ועד למנה האחרונה. בפיקוחו של הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א (הנייד באישור ועדה רוחנית) 052-6329144

מינויים

לקבלת העלון חנים במייל מדי שבוע, יש לשלוח בקשה למייל

PnineEH@gmail.com

הקדשת העלון

ניתן להקדיש את העלון לעילוי נשמה, רפואה שלמה, הצלחה, זיווג הגון, חזרה בתשובה וכו'

נא לפנות לליאור בטל' 052-7652084

כתובת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבושם 26א ת.ד. 83375. מבשרת ציון. מיקוד 9076926

לשאלות בהלכה

נא לפנות לרב אליהו פנחסי

בטל' 052-6329144

(הנייד באישור ועדה רוחנית)

אם ראשונים כמלאכים – הגאון הרב שלמה דוד כהנא רבא זצ"ל

הגאון הרב שלמה דוד כהנא רבא זצ"ל - נולד בשנת ה'תרכ"ט (1869) ביאנובה שליד קובנה. למד בישיבת וולוז'ין מגיל 17. לאחר נישואיו נסע ללמוד בכולל הפרושים בקובנה ונסמך לרבנות בידי רבי יצחק אלחנן ספקטור. בשנת ה'תרנ"ה (1895), חזר לוורשה והתמחה אצל חמיו בהוראת הלכה לציבור. התמנה כמו"צ רשמי בבירה הפולנית ונעשה לאחד הרבנים המקובלים בעיר.

לאחר מלחמת העולם הראשונה היה מראשי הפעילים לכינון אגודת הרבנים בפולין. פעל לצד הגאון ר' חיים עוזר גרודז'נסקי בדאגה ליהדות רוסיה תחת השלטון הסובייטי. שימש כיו"ר הלשכה המרכזית לתקנת העגונות שעל יד אגודת הרבנים בפולין. התיר עגונות רבות לאחר מלחמת העולם הראשונה. היה פעיל בגיוס כספים עבור הקמת ישיבות בוורשה וברחבי פולין. החזיק ישיבה משלו בבית הכנסת והעביר בה שיעורים מדי יום ביומו.

במהלך מלחמת העולם השנייה התיר עוד כ-3,000 עגונות. מעולם לא אירע שהבעל חזר בחיים, לאחר מכן. הצליח בחסדי שמיים להימלט בשנת ה'ת"ש (1940), בראשית הכיבוש הנאצי בוורשה, והגיע לארץ.

בשבעים הראשונים לאחר שהגיע לארץ ישראל, התמנה כנשיא איחוד הרבנים יוצאי פולין. בהמשך שימש כרב האשכנזי של הרובע היהודי. בשנת ה'תש"ד (1944) ייסד בעיר העתיקה את 'ישיבת ההוראה' ולצדה כולל אברכים. נפטר ביום שישי, כ"ז כסליו ה'תשי"ד (1953). חי כ-84 שנים. ציונו בבית הקברות בסנהדריה.

אביו: ר' בן ציון-חיים. **אשתו:** מרת אסתר (בת ר' שמואל זנוויל קלפפיש ראב"ד ורשה. היתה פעילה עבור צורכי הציבור ועמדה בראש מוסדות הקהילה היהודית בעיר). **בנו:** הרב ד"ר שמואל זנוויל (מנכ"ל משרד הדתות). **מרבתי:** ר' חיים הלוי סולובייצ'יק, ר' נפתלי צבי יהודה ברלין (הנצי"ב מוולוז'ין).

רבינו הרבה להתעסק בסוכתו. כל מי שבא לירושלים בימי החג, היה נכנס לסוכת הרב בדרך לכותל המערבי. בליל החג הראשון אחרי הסעודה היה יושב כל הלילה בסוכה בחשכה עם שניים מתלמידיו ומשוחח עימם בדברי תורה. כשרצו להעלות אור בתוך הסוכה או להכניס אוכל- לא הרשה.

הדבר היה תמוה, מכיוון שהלילה הראשון של האושפיזין שייך לאברהם אבינו, שמידתו היא הכנסת אורחים ביד רחבה. כשנשאל על כך, השיב שזוהי בחינת התייחדות של הודיה לה' על נס, שאירע לו בעמק הבכא, בזמן פלישת הנאצים לוורשה.

וכך הרב סיפר: בראשית שנת ה'ת"ש פרצה המלחמה. בגלל ההרעשות והאיפול לא היה אפשר להתחיל במוצאי יום הכיפור לבנות את הסוכה. גם הימים שבין יום כיפור לסוכות לא היו כשרים לכך. אמנם ההרעשות פסקו, אבל נכנסו הנאצים לעיר והוסיפו חורבן. הם התנפלו על יהודים ברחובות והוציאו אותם בכח מבתיהם. אנשים הסתגרו בבתיהם ופחדו מקול עלה נידף.

באותם הימים הרב היה מוטרד, כיצד יוכל לקיים את מצוות סוכה וארבעה המינים. היה אתרוג אחד בלבד בבית ר' משולם קמינר, הממונה על בית העלמין שבוורשה. הקמת סוכה בגלוי במרפסת שלצד הרחוב, הייתה מסוכנת ועלולה להתפרש כהתגרות ברשעים, שהשתלטו על העיר. אולם הרב שמצוות סוכה היתה משאת נפשו, לא נכנע למצב. הוא כיתת את רגליו מחורבה לחורבה, עד שמצא פינה נסתרת שכשירה להקמת הסוכה. הרב בנה את הסוכה, וסביבה תלה סדינים רבים, כדי שהסוכה לא תיראה מבחוץ.

בלילה הראשון של החג הרב ישב עם שניים מתלמידיו בסוכה. הוא קידש על שתי פרוסות לחם ושוחח בלחש בדברי תורה. בחוץ שררה דממת מוות. כולם היו סגורים בבתיהם ומדי פעם נשמעו יריות. כל תנועה קלה וכל שכן יציאה החוצה, אפילו לחצר, הייתה כרוכה בסכנה. הרשעים נהגו להתחבא ולארוב לכל תנועה חשודה. אוי לו, למי שנפל בידיהם.

אמר הרב באותה שעה: "תמיד שאלתי את עצמי, באיזו מידה מקיימים את שמחת החג בשלימות לשם מצווה. ברם, הנה כשהסוכה ריקה מכל, ועוד אימת מוות מוכרסמת בלב, ועם כל זאת אנחנו מתאמצים להכניס שמחה בנפשינו. שמחה, שאינה תלויה בשום דבר אלא ממש לשם קיום המצווה. זו היא שמחה של מצווה, שאין למעלה הימנה. זהו פירוש הפסוק, 'וְהָיִיתְ אַךְ שְׂמֵחַ' - שמחה לשם שמחה בלבד".

דרכם של הנאצים בתחילת הכיבוש היתה 'לבקר' בבתי הרבנים. הם היכו, עינו ולקחו למרתפי העינויים, כדי לשלול מהעם את מנהיגיו ולהטיל אימה על הכל. באותו לילה באו לבית הרב. באמצע הלילה נשמעו יריות, שהחרידו את כל הסביבה. הם הסתערו כמטורפים על מבואות הבתים. מיד אחרי זה רעמו הלמות פרא על הדלתות בקתי הרובים וצריחות איומות: "לפתוח! לפתוח".

בחיל ורעדה הרבנית פתחה את הדלת. הם התפרצו בצעקות: "היכן הרב הארוך?". היא לא הצליחה לפצות את פיה. אחד הרשעים דרך את אקדחו ושם אותו בין עיניה. היא השיבה: "הוא נעלם בימי ההפצצות ואיננו". הם השתוללו והיכו באגרופים את האנשים הנמצאים בבית. הם חיפשו בכל החדרים וכשלא מצאו את הרב, רשמו בפנקס: "נעלם".

בימי ההרעשות והמנוסה מהעיר, אנשים רבים נעלמו, לכן, הרשעים לא ראו כל סיבה לפקפק בתשובה, שהרב נעלם. הם רשמו לפניהם, שמעתה מיותר לחפש אחריו. באותה שעה, הרב ישב בסתר סוכתו בפינת החצר השלישית. הוא שמע מרחוק את השריקות, היריות והצעקות, אבל לא ידע, שכל זה מכונן אליו, שאותו הם מחפשים. הוא ישב עם תלמידיו ועסק בענייני מצוות שמחה:

האם אפשר לשמוח במצוות שמחת חג על טהרתה, בה בשעה, שהכל מסביב שרוי בצער וייסורים? למרות החושך האור קרן מפניו, ועיניו נהרו בנר מצווה ותורה אור. רק בבוקר נודע לו הדבר, וכשעלה לתורה בירך ברכת הגומל. מאז שם לו לחוק, שבכל שנה בלילה הראשון של חג ישב ער בתוך סוכה אפלה להגות בתורה עם תלמידיו. הרב זכה לקיים את מנהגו גם בירושלים עיר הקודש.

הבִּלְגָה וְיִשׁוּעָה

הוא סיפר, שאינו מוצא את הבקבוק ששם בויטרינה עם פקק אדום.

היא ענתה באדישות: "למה לא אמרת? ראיתי בקבוק מלא בנוזל עכור, כמו שמן מקולקל אחרי שבועיים בכיור הטיגון של פלאפל. חשבתי שהוא מקולקל ושפכתי אותו בכיור. למה?" "כל המאמצים היו לחינם! באותו הרגע פניו האדימו, וכמעט סיפר, מה שקרה. אולם במחשבה שניה, הוא ידע, שאין לו על מי לכעוס. היא לא שפכה את השמן מתוך כוונה רעה.

אם הוא יספר לה את ההיסטוריה של השמן היקר, יהיה כאן הערב תשעה באב. לא לילה ראשון של חנוכה. בכוחות איתנים, שאינו יודע מהיכן שאב, ניגש להכין את הפתילות ואת השמן בבזיכים.

הוא שתק. הוא בעיקר פחד, שאם ידבר, המילים יפרצו ללא שליטה. הוא לא רצה חלילה לפגוע באשתו. "אני יוצא, אחזור להדלקת נרות", אמר ויצא מהבית בסערה. הוא הלך ברחובות העיר. סביבו אנשים מיהרו להשיג צורכי מצווה, והבל חם של סופגניות עלה מן החנויות. הוא הלך ולא ידע לאן, מבלבל ועצוב.

הוא נכנס לבית כנסת תימני קטן. "אף אחד לא מכיר אותי פה", ידע. הוא נשבר לרסיסים ובכה כמו ילד קטן: "למה, ריבונו של עולם? מה אתה רוצה ממני? מה כבר רציתי? רק בקבוק קטן של שמן זית. פך שמן טהור. אני רוצה סגולה לבנים. הבה לי בנים! המפתח של החיים בידך. רק אתה מסוגל להושיע. לא אלימלך. לא השמן. רק אתה".

הוא טמן את ראשו בין כפות ידיו והתפלל בשיברון לב, מתוך ידיעה ברורה - **היחיד שיכול להושיע אותם הוא הקדוש ברוך הוא. רק הוא לבדו ואין זולתו.**

כאשר הערב ירד הוא יצא מבית הכנסת הקטן עם כוחות מחודשים. הוא מיהר לביתו. בדרך הוא חשב לעצמו: "אומנם אדליק היום נרות עם שמן זית מן הסופרמרקט, אבל אין ספק שההדלקה הזאת תעלה לרצון!".

הוא הגיע לבית עם החלטה נחרצת. תפילות רותחות מלב דומע. הקפדה יתירה בהלכה, הידור מצווה ושיפור המידות. כל אלו יכולים רק להועיל. מעכשיו, את הזמן שהקדיש לעשיית הסגולות יקדיש לעשיית חסד. אין ספק שזה רצונו יתברך.

בעל המעשה מסיים ואומר: "לסיפור יש סוף טוב. תוך פחות משנה נולדו לנו תאומים לאחר אותם ימי חנוכה. 'אלו ילדים עם אור של תפילות', אומרים לנו. אני מהנהן בראשי ומחייך. רק היושב בשמיים יודע, למה אני מתכוון".

להלן סיפור, המעובד מתוך 'האמנתי ואדברה' יש בו כדי להראות כי כאשר האדם עוצר ברוחו ומבליג, יזכה לישועה מופלאה מעבר לגדר הטבע.

סיפר בעל המעשה כי שמונה שנים נשוי, אולם הוא לא זכה לפרי בטן. ניסיון הציפיה הוא קשה ביותר והעמיד אותם בפני בפני אכזבות שוברות לב, בפני עצב וייאוש. סגולות רבות בני הזוג ניסו. ביניהם לשתות מיץ רימונים שנתלו בשבע סוכות. אכלו שקדים מרים ודודאים ונסעו לקברי צדיקים ושפכו שם את ליבם.

בין הסגולות שקיבלו על עצמם היתה אחת מורכבת וכמעט בלתי אפשרית לביצוע. הסגולה היא, שיש להדליק את נרות החנוכה, בשמן זית מהסחיטה הראשונה מכל זית, על ידי יהודי שומר מצוות וללא חשמל או אמצעי אלקטרוני. שמן זית, שנסחט בבית בד קדום, ממש כמו בבית המקדש. את השמן היקר הזה צריך אח"כ לערבב בשמן זית רגיל.

הוא החליט לנסות את הסגולה. הוא עדיין לא ידע כיצד. אבל דבר אחד בטוח - הוא לא התכוון לערב את אשתו בכל התהליך. גם במצב הנוכחי קשה לה. ואם הוא לא יצליח להשיג את השמן, אז עוגמת הנפש שלה תהיה עצומה.

לאחר בירורים רבים, מי יכול לעשות את השמן בצורה המבוקשת, קיבל את שמו של מר אלימלך. מדובר ביהודי ערירי כבן שישים, שגר בבקתה המשקיפה להרי יהודה. אין בביתו טלפון, חשמל או מים. הוא חי מירקות שהוא שתל בגינה ומעזיזים, כבשים ותרנגולות, שהוא מגדל ומקבל מהם ביצים, חלב וצמר וכיו"ב.

מיודענו נסע למקום, שבו הוא גר. לאחר שמר אלימלך שמע את הסיפור, שנגע לליבו, אמר לו, שהוא יעשה זאת, אבל עליו להביא עשרה ק"ג של זיתים. כיצד הסכימו לו למכור כמות כה קטנה? וכיצד הוא הגיע למקום ללא רכב שטח? באמת היתה זו משימה לא פשוטה. ייצור כמות קטנה של שמן בעבודה ידנית ארך כמעט יום תמים. כתישת הזיתים בכלים מיוחדים, הפרדת השמן מהמוהל (נוזל הנוצר מכתישת זיתים).

הוא הביט ותהה לעצמו: "מה אני עושה כאן למען השם? מה לא עשינו כבר כדי לזכות בילד? אוסיף גם את ההשתדלות הזאת לרשימה". הוא הגיע לביתו מותש, מלוכלך ועייף, אך מאושר. היה ברשותו בקבוקון קטנטן שמכיל נוזל צהוב-ירקרק כהה. את הבקבוק היקר על תכולתו הסגולית הטמין בויטרינה, מאחורי החנוכה.

בערב פנה בהתרגשות לויטרינה, פתח את דלתות הזכוכית וחיפש את הבקבוקון היקר. להפתעתו הרבה, הוא לא מצא את הבקבוקון. הוא הזיז את כלי הכסף מכאן לשם, אולי בכל זאת ימצא את השמן היקר. הוא חיפש בכל מקום - אך לא מצא. אשתו שאלה אותו למבוקשו.

לע"נ	הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל	הרב שבתי בן אסטריא טאון זצ"ל	הרב עובדיה יוסף בן גורג'ה זצ"ל
הרב מנחם בן ויקטוריה בצרי זצ"ל	הרב יעקב בן מרגלית זצ"ל	הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל	הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל
אביבה בת איירן ע"ה	שמואל בן רבקה ז"ל	חיים משה גרשון בן שלמה יחזקאל ז"ל	חיים משה גרשון בן שלמה יחזקאל ז"ל
אברהם בן יונה ז"ל	רפאל בן אסתר ז"ל	ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל	ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל
יצחק בן חביבה ז"ל	אביחי בן אסתר ז"ל	דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל	דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל
אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל	נעימה בת גורג'ה ע"ה	צדיק חכם בן חזקה ז"ל	צדיק חכם בן חזקה ז"ל
דב בן יצחק ז"ל	חי יזיז בן קלרה ז"ל	דוד בר חסיבה ז"ל	דוד בר חסיבה ז"ל
סוליקה בת עישה ע"ה	ר' יצחק בן מסעודה קדוש ז"ל	חווה בת יעקב צבי ע"ה	חווה בת יעקב צבי ע"ה
סלים בן פרחת ז"ל	אסתר בת נעמי ע"ה	יצחק יצקן בן רחל ז"ל	יצחק יצקן בן רחל ז"ל
יעקב בן סלימה ז"ל	ר' דב בן בנימין אלתר ז"ל	ברכה בת מרדכי ע"ה	ברכה בת מרדכי ע"ה
ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה	אורה בת נעימה ע"ה	יעקב בן נעמה ז"ל	יעקב בן נעמה ז"ל
מישא אסתר בת זהרה ע"ה	דוד יצחק בן פרחת ז"ל	שרה בת מורברי רחל ע"ה	שרה בת מורברי רחל ע"ה
אברהם בן טובה ז"ל	גורג'ה בת נעימה ע"ה	אלון בן סעדה ז"ל	אלון בן סעדה ז"ל

גליון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

וישב - הנוכה

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת וישב - חנוכה

- א מאשפות ירים אביון - מתוך השפלתו תבוא הגבהתו..... א
- א ויהי איש מצליח - על ידי האמונה בה' זוכה להיות איש מצליח..... א
- ד הגזירה אמת והחריצות שקר - המאמין אינו מרבה בחיזור אחר פרנסתו..... ד
- ו וינס ויצא החוצה - דרכי ההתגברות על היצר..... ו
- ח מי לה' אלי - מעלת המתגבר על היצר..... ח
- ט איננו גדול בבית הזה - יחשיב את עצמו כ'גדול' ואז יעמוד בקשרי המלחמה..... ט
- י מלבין פני חברו - חומר הלבנת פנים..... י

חנוכה - תוקף קדושת הימים ושגב מעלת הדלקת הנרות וסגולתם

- ב ואותי יום יום ידרושון - הדלקת שמונה ימים בהתעוררות והתחדשות..... ב
- טו אש לפניו תלך ותלהט סביב צריו - עבודת ה' באש קודש, התלהבות וחיות..... טו
- כב לעד קיימת - ההארה הנוראה המתגלית בהדלקת נרות עד היום הזה..... כב
- כג שכינה למטה מעשרה - כל יהודי אף הפחות ביותר יש לו עלייה..... כג
- כו למעלה משלושה טפחים - שלא יהיה כארעא סמיכתא אלא יזיז עצמו בעבודתו..... כו
- כז שעשה נסים - בימים ההם ובזמן הזה..... כז
- ל מעוז צור ישועתי - שפע רב הנשפע בימי החנוכה ובפרט בעת ההדלקה..... ל
- לג קבעום בהלל ובהודאה - ימי הלל והודאה ושמחה..... לג
- לה חטוף ואכול - לנצל את ימי החנוכה כדבעי..... לה
- לו מאי חנוכה דתנו רבנן - זמן ראוי לעסק התורה..... לו

זאת חנוכה

- לח 'בזאת' אני בוטח - ביד כל אחד לפעול ביום 'זאת חנוכה' גדולות ונצורות..... לח
- לט 'זאת' היתה לי - סגולת זאת חנוכה לזש"ק ולפרנסה טובה וכל מיני ישועות..... לט

פרשת וישב - הנוכה

מאשפות ירים אביון - מתוך השפלתו תבוא הגבהתו

בפרשתן (לו ב), 'יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה את אחיו בצאן והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את דיבתם רעה אל אביהם, ומבאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה היה) כי יעקב אבינו שלח את יוסף לרעות ולהתחבר עם בני הגבירות, אך הם ריחקו אותו ושלחוהו להיות נער ומשרת אצל בני השפחות, וזה גופא היה 'דיבתם רעה אל אביהם' - שהם מרחקים אותו כל כך. מששמעו השבטים על כך, הוכיחוהו ואמרו לו 'המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו' (פסוק ח), אם אינך מקבל על עצמך את הבויונות הללו לא תוכל למלוך עלינו, כי כלל מסור בדינו, מבית האסורים יצא למלוך, בלומר מתחתית הדיוטא תצמח מלוכה, על דרך (תהלים קיג ז) 'מאשפות ירים אביון'... ולכן ויוסיפו עוד שנוא אותו על חלומותיו ועל דבריו, כי המה תרתי דסתרי, כי אי אפשר להתגדל ולזכות למלוכה אם לא ישפיל דעתו תחילה².

המלחמות. ומבאר החת"ס, כי הקב"ה הוא טוב ומיטיב, אלא שפעמים הרבה שאין ראויים לקבל את הטובה מבלי שתקדם לה ייסורים תחילה, 'על דרך גלות מצרים מרם קבלת התורה וירושת ארץ ישראל, וצרות יון מרם שזכו למלוכה וממשלה בבית שני, וכן גלות הרע והמר הוא ההעדר הקודם להויות המזכות הניבאות המעותדים לבוא במהרה בימינו אמן, ומוסיף החתם סופר דבר נורא בזה"ל, והקב"ה כביכול מצטער בצרות ישראל, והן הן גבורותיו שסובל כדי להטיבם באחריתם, עכ"ל, וכלומר שכביכול הקב"ה מצער עצמו בכדי להיטיב לישראל, ומעתה נבין כמה הצרות והרעות הם לטובתנו, שהקב"ה מוכן כביכול להצטער בעצמו מרוב רצונו להשפיע עלינו את הטובה הגדולה, וממילא כמה עלינו ליתן שבח והודאה על הצרות שהם מביאים את הטובה, וזהו ההודאה 'על המלחמות' שהם גרמו לנו את הניסים לבסוף.

ויהי איש מצליח - על ידי האמונה בה' זוכה להיות איש מצליח

בפרשתן (לפ ב), 'ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדונו המצרי, ומבאר הגה"ק ה'כתב סופר' זי"ע (ש"ת כת"ס או"ח סי' כז) בהקדמת דברי

בדרך זה מבאר הגה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות סו). את נוסח ההודאה הנוכה 'על הניסים ועל הגבורות ועל המלחמות', שלכאורה מה מקום יש להודות על

א. והדברים אמורים בין כשנמצא ב'אשפות' בגשמיות, שמשם תצמח עלייתו, ובין כשהוא מרגיש שנמצא ב'אשפות' ברוחניות, כי הקב"ה שוכן את דכא ושבורי לב. וכך פירש הרה"ק ה'ישמח ישראל' (הנוכה אות מ) בשם אביו הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זי"ע בדברי חז"ל הנודעים (במ"ד טו ו, הובא ברש"י ריש בהעלותך) 'למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו, כשלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומיטיב את הנרות, שאהרן הכהן התבונן בדעתו שמחמתו לא הקריבו שבט לוי, וכלשון המדרש 'והיה אומר שמא בשבילי אין הקב"ה מקבל שבטו של לוי, ונעשה שפל מאוד בעצמו ונשבר ליבו בקרבו על פחיתות מעשיו (לפי מחשבתו ודעתו), 'זכיון שראה הקב"ה גודל הכנעה ושבירות ליבו של אהרן הוטב בעיניו שידליק אז בעת הזאת בהכנעה הגדולה את המנורה, ונמצא שלא זכה לאותה גדולה אלא על ידי שהרגיש שהוא בתחתית שפל המדרגה, ומשם יצא למלוך'...

ב. זאת למדנו גם בעניינא דיומא במצוות נר חנוכה, שהנה ה'שמש' עומד גבוה יותר מנרות החנוכה, ואף שבעצם מעלתו פחותה משאר הנרות שהרי אינו חלק מהמצווה, וטעמא דמילתא כתב המהרי"ל (הלכות חנוכה ג) וז"ל, וסימן לשום שפלים למעלה' (והוא מלשה"כ איוב ה יא), והיינו שדווקא 'השפלתו' היא סיבת 'הגבהתו'.

וכך רימזו באותיות החרוטות על ה'דרידעל' נשג"ה שהוא ר"ת נ'נס ג'בוה - ה'ר ש'פל, מי שהוא 'ננס' הקב"ה 'מגביהו', ומי שהוא 'הר' הקב"ה 'משפילו'.

עוד אמרו כי אין המשחק בדריידעל מנצח אלא אחר שנפל הדריידעל מסיבובו, כי רק אחר הנפילה תבוא ההצלחה והניצחון.

טו) 'המוציא לך מים מצור החלמיש', שכנודע 'מים' מרמזו על רחמים וחסדים, ואילו 'צור' פירושו אבן חזקה, ומרמזו על תוקף ועוז, והכי קאמר שהקב"ה מוציא 'מים' - שורש החסדים מתוקף המשפט על ידי האמונה שהכל לטובה^ד. וזהו שאמר הכתוב וישב יעקב בארץ מגורי אביו, שיעקב ביקש לישב בשלוה, שכך היתה דרכו לקבל הכל בשלוה ונחת רוח אף כשהיה ב'ארץ מגורי אביו', כלומר 'אפילו כשבא מגור ופחד שהוא מדת אביו כנודע' [יצחק הוא מידת הגבורה] קיבל הכל בשלוה וברוגע לרוב אמונתו בהקב"ה שכל מעשיו לטובה^ה.

וזכרברים האלו איתא גם מהרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ראה ליקוטי הרי"ם ריש פרשתן) בדברי המדרש (רבה פד ה) 'וישב יעקב - אמר רבי חוניא משל לאחד שהיה מהלך בדרך וראה כת של כלבים ונתיירא מהם, ישב לו ביניהם, כך כיון שראה יעקב עשו ואלופיו נתיירא מהם וישב לו ביניהם'. ולכאורה הדברים חתומים וסותמים, שאם אכן נתיירא מהם מדוע ישב לו ביניהם ולא הלך למקום אחר, וביאר ה'חידושי הרי"ם', כי יעקב אבינו ידע והאמין שאי אפשר לו לאדם להלך נגד הקב"ה, כי הוא הבורא ומנהיג לכל העולם, ושליט על הכל, אמנם, עצה אחת יש לו - להתחזק באמונה שלימה, ועי"ז ימתיק לו הבורא את הצרה ויבטלנה, ולכן, כשראה יעקב את כל ה'אלופים' - לא ברח מהם, אלא 'וישב יעקב' בישוב הדעת, כמי שהולך מדעתו ליישב בין הכלבים ללא כל מורא ופחד, וכזה ניצל

הגמרא (שבת ל:) 'אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה', וקשה, וכי מעשי הקב"ה כמעשי בשר ודם שמואס ומרחק את מי שפניו זועפות ולבו נשבר בקרבנו, אדרבה, הרי הקב"ה 'שוכן את דכא'. אלא, כי מי שהוא בשלימות האמונה לא יכאב לבו ולא תתבלבל מחשבתו אם יבואו עליו אחד מהמקרים והצרות, ומי שבואב ונאנח ומצטער - יש בו חסרון אמונה ובטחון. על כן אמרו ז"ל 'אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה' - כמי ששמת לבו על ידי שבטוח הוא בה' כי לטב עבדה, אף על פי שאינו רואה איך ומה.

וממשיך ה'כתב סופר', וזהו אומרו ויהי ה' את יוסף - שאף בעת הצרה, השרה ה' שכינתו עליו, ומדוע, כי תמיד היה בשמחה, והאיך היה בידו להיות בשמחה בתוך הצרות, ע"י שהחשיב את עצמו איש מצליח, אף ש'יהי בבית אדוניו המצרי', באמונתו שמאת ה' היתה זאת להטיב אחריתו, וממילא קיבל הכל באהבה ובשמחה, ולכן, ויהי ה' את יוסף, שהשרה עליו את שכינתו^ג.

וכך ביאר הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (ד"ה וישב, או יאמר) מה שנאמר בריש פרשתן (לו א) 'וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען', וברש"י (פסוק ב), 'ביקש יעקב לישב בשלוה', שהנה על האדם לקבל כל העובר עליו בנחת ובשמחה, ולהאמין שיש בזה טובה גדולה כי מאתו לא תצא הרעה ח"ו, ואכן על ידי אמונה זו ממתיק הדינים והופכם לרחמים, וכמו שנאמר (דברים ח

ג. ועל פי זה יתבאר היטב מה שמצינו במדרש (בר"ר פו ד) לבאר לשון 'איש מצליח' - 'רבי ברכיה אמר גבר קפוז', והיינו, שהיה מרקד בשמחה, ולכאורה מה מקום לריקודים אלו בהיותו במצב שפל כזה, עבד במצרים רחוק מבית אביו, והיאך היה יכול כלל לרקד ולשמח. גם צריך ביאור שהרי לא מצינו בתורה מי שעבר ייסורים כמו יוסף, ודווקא אצלו נאמר בכתוב שהיה איש מצליח, ולא עוד אלא ששנה הכתוב וחזר לומר 'הצלחתו' שלושה פעמים [ויהי איש מצליח' (פסוק ב), 'וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו' (פסוק ג), 'ואשר הוא עושה ה' מצליח' (פסוק כג)]. אלא כי בכל מצב האמין בה' 'ויהי ה' את יוסף' - שראה שה' עמו, והמאמין בה' לא יחוש משום צרה אלא שתמיד הששון והשמחה מנת חלקו, ואין לך 'מצליח' הימנו...

ד. והזמן גרמא, וכמו שרימז הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בכתוב (תהילים קיב ז-ח) 'נכון לבו בטוח בה', סמוך שבסופי תיבות הוא 'חנוכה', לומר שעל ידי יום טוב של חנוכה מתחזקים בני ישראל בגלות ובוטחים בלבם שהכל לטובה (שפ"א תרנ"ט ד"ה להדליק).

גם יש לומר ש'ראשי תיבות' של נ'כון ס'מוך (התיבה הראשונה והתיבה האחרונה), הרי הם 'נס', ללמדך שמי שלבו נכון וסמוך באמונה ובביטחון בבורא ית' נעשים לו ניסים (שפ"א חנוכה תרל"א ליל ה'). ה. 'בעלי הרמז' אמרו, כי 'וישב' ר"ת 'ויבטחו בך יודעי שמך' (תהילים ט יא), כי כל 'ישיבתו' של יעקב היתה על ידי תוקף בטחונו תמיד בהקב"ה.

עוד כתב (תרס"א ד"ה בפסוק) 'וכן צריך איש ישראל לידע ולהאמין כי הכל בהשגחת הבורא ולא במקרה. וגם כשירד למצרים ולבית הסוהר ידע שזהו שליחות הבורא ית', ובכל מקום שרצונו יתברך לשלוח האדם צריך האדם לעשות שם שליחותו ולעשות רצון המלך.

והרחיב בזה (תרמ"ו ד"ה בפסוק, ובכ"מ) שיוסף הצדיק קנה לעצמו 'מידת ההשתוות', וקיבל את כל הנעשה עמו באהבה ומתוך אמונה שכך הוא רצון ה', וכלשונו, 'שלא ביקש לעצמו תחבולות ליצא משם, כי חכם גדול היה, וגם עשיר שהרי היה בידו כל אשר לפוטירה, ומסתמא היה יכול להציל עצמו מבית הסוהר, רק כי האמין כי מה' היא ויהי שם ברצונו', ובה מבאר

מיד עשו ואלופיו - היצר ונסיונותיו, והקים את כרם בית ישראל.

גם מצינו עוד ב'שפת אמת' (תרל"ד ד"ה נראה), וז"ל. נראה, כי ע"י שנתבוה יוסף מהשבטים - 'ויפשימו את כותנתו' (לו כג), ולא הרחרח אחר השי"ת, אלא האמין כי הכל לטובה, עי"ז 'וינס ויצא החוצה' (לט יב) שהיה לו סיוע שיוכל לבנות עצמו עבור רצון הבורא יתברך. עכ"ל.

ומעשה אבות סימן לבנים כי התורה הק' היא נצחית ואין בה סיפורי מעשיות ח"ו אלא ללמדנו ארחות חיים, וכלשון השפת אמת' שם עוד, ויש ללמוד הרבה ממעשיות הללו שבתורה, איך לקבל כל הנהגות ה' יתברך בשמחה ואהבה כי הוא נורא עלילה, עכ"ל.

ו. כדברים האלה וביתר תוקף כתב הרה"ק רבי יעקב אריה מראדזימין זי"ע (ביכורי אביב בפרשתו) על הפסוק (לו לב-לג) 'ויביאו אל אביהם ויאמרו, זאת מצאנו, הכר נא הכתונת בנך היא אם לא, ויכירה, ויאמר כתונת בני, חיה רעה אכלתהו, טרוף טורף יוסף', שלכן טבלו השבטים את כתונת יוסף בדם (לאחר מכירתו), כדי שיתייאש יעקב אבינו מלחפש אחריו, ומלהתפלל על חזרתו בשלום לבית אביו, בידעם שאם לא כן יבטח יעקב בה' שיחזור יוסף לביתו, ומי שיש לו בטחון וודאי יעזרהו השי"ת שלא יחסר לו הדבר אשר בוטח בו, וכל שכן 'יעקב אבינו' - בגודל בטחונו היה גורם שיעזוב יוסף את ערוות מצרים ויחזור לביתו בשלימות גופו ונפשו. ומכיוון שלא רצו האחים הקדושים שיחזור, מחשש שמא יספר לאביו על המכירה, על כן אמרו ליעקב 'חיה רעה אכלתהו' - ובכדי להחזירו צריך 'תחיית המתים', וממילא יתנחם בלבבו מלהתפלל ולבטוח בה' שיוסף יחזור לביתו, ולא יתוודע לו דבר המכירה [באופן זה ביאר הרה"ק מאז'ביצא זי"ע (בית יעקב וישב לו) לגבי התפילה, שידעו השבטים שאם ידע יעקב שיוסף חי יחזירוהו הנה בתפילתו ע"כ אמרו 'טרוף טורף' - כדי שייאש את עצמו מן התפילה וישאר יוסף בגלותו מצרים].

כי הקב"ה משלם שכר טוב לכל הבוטחים בשמו באמת, וכפירש"י על הפסוק (תהילים נ טו) 'וקראני ביום צרה אחלצך ותכבדני', וברש"י, שזהו 'כבודי' שאושיע את הבוטחים בי. מכאן, שכל הבוטח בה' יושיענו ה' בכל ענייניו, כי זהו כבודו של מקום.

ז. וכמו שכתב ה'אור החיים' הק' בפרשתו (לו יד), שלכאורה קשה היאך נתגלגל שנמכר יוסף למצרים כשהלך במצוות אביו, וקיים דבריו 'לך נא ראה את שלום אחיך', והרי 'שלוחי מצוה אינן ניזוקין' (פסחים ח.ו). ותירץ האוה"ח, וז"ל. יש לומר שנזק שתכליתו הטבה ומעלה גדולה (עלייתו לגדולה ומלכות) אינו חשוב נזק, ע"כ. נמצא שאין הדבר נחשב כמי שאירע לו איזה 'נזק', אדרבה, ע"י המכירה נעשה משנה למלך בכל ארץ מצרים. ומכאן ילמד כל איש לבטוח בה', וידע שכל הנדמה לו כנזק תכליתו לטוב ואחריתו ישגה מאד, ויצא הפסדו בשכרו הגדול שיקבל בעתיד, ונחשב כשרוי כבר עתה בזאת הטובה, כי זו הדרך המוליכתו לטובתו.

וכן מרומז בפרשתו (מ כג) 'ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחוהו', ואיתא מהרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע (שנת תדש"מ בסו"ד, וכן בשבט סופר פרשת מקץ בסוף דיבור הראשון) דאע"פ שהיה נראה כרעה לגבי יוסף ששכח שר המשקים מלהזכירו ולהוציאו מבית הסוהר, והיה לו מקום לייסר עצמו - מה עשיתי, מדוע השתדלתי השתדלות יתירה, ועתה הנני משלם על כך מחיר יקר... לא ולא, דע כי הכל מן השמים, ומזה עצמו תצמח הטובה, שהרי אם היה יוצא מבית האסורים מיד באותה שעה, היה אכן משתחרר לחירות ותו לא, אבל מכיוון שנשאר שם לעוד שנתיים ימים, לכן הוזכר לפני פרעה בעת שחיפש פרעה 'פותר' לחלומו, ואז לא די שיצא לחרות אלא גם התמנה להיות 'משנה למלך', ורווח גדול היה לו ב'עיקוב' זה, של שנתיים בבית הסוהר. ומכאן לימוד לכל אדם שלפעמים מסובב הקב"ה דבר שנראה כמו רעה אצלו והוא לטובתו כמו שהתגלה אצל יוסף הצדיק...

ח. וכבר מפורש כן ב'קדושת לוי' בפרשתו על הפסוק (לט כ) 'ויקח אדוני יוסף אותו ויתנהו אל בית הסוהר... ויהי שם בבית הסוהר', ולכאורה נראה כייתור לשון, שהרי אם 'יתנהו אל בית הסוהר' פשיטא ש'יהי שם בבית

באר הפרשה - פרשת וישב - הנוכה

בלשון הכתוב (ל ט ב) 'זיהי שם בבית הסוהר', שלכאורה תיבת 'שם' היא ייתור לשון, כי פשיטא שהיה 'שם' ולא במקום אחר, אלא הכוונה 'בהוייתו היה שם', כלומר מרצונו ומדעתו אחר שהאמין בה' וקיבל כל הנהגתו עמו מתוך השתוות, ברצון ובשמחה.²³

והחריצות (ריבוי ההשתדלות) שקר', (וראיה מכאן) כי זימן לו הקב"ה מורה דרך שלא מדעתו להביאו בידם. ולזה נתכוונו רבותינו (בר"ר פד יד) באמרם כי ה'איש' האלה (וימצאהו 'איש', וישאלהו 'האיש', ויאמר 'האיש') הם 'מלאכים', שלא על חנם היה כל הסיפור הזה, להודיענו כי עצת ה' היא תקום²⁴, עכ"ל.

הגזירה אמת והחריצות שקר - המאמין אינו מרבה בחיזור אחר פרנסתו

בפרשתן (לו טו), 'וימצאהו איש תועה בשדה', וכתב הרמב"ן בהאי לישנא. 'ולהודיענו עוד, כי הגזירה אמת (מה שגזר וקצב הקב"ה על האדם בן יקום ויהיה)

והיינו, שלא יועיל לאדם שום השתדלות והתחכמות לשנות ממה שנגזר עליו, ובפרט בענין הפרנסה כמו שאנו אומרים 'כי הוא א-ל זן ומפרנס לכל... ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא'²⁵ - מקרני ראמים ועד ביצי כינים, ואין הברכה והשפע תלויים כלל במעשי

הסוהר', ונראה, דהנה כשהקב"ה שולח על אדם ח"ו דבר לא טוב, אזי לא יעשה שום פעולה גשמית, רק יבטח בה' ובוודאי יהפוך לו לטובה, וזוהי המדה של נחום איש גם זו, שהיה אומר תמיד 'גם זו לטובה' (עי' תענית כא.), וזהו הרמז 'זיהי שם בבית הסוהר', אף על פי שהיה אפשר לו לעשות איזה פעולה שלא יהיה בבית הסוהר, לא עשה שום פעולה, כי בטוח היה בה' שבוודאי יהיה הכל לטובה.

ט. הרה"ק ה'שפתי צדיק מפילץ זי"ע שאל פעם את גיסו הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע, הנה איתא במדרש (בר"ר ס ז) על אליעזר עבד אברהם - 'על ידי ששירת אותו צדיק באמונה יצא מכלל ארור לכלל ברוך', וכיוצא בו מצינו גבי יוסף הצדיק (שהש"ר א א) 'רבי פנחס אמר בשם רבי שמואל בר אבא, כל שהוא משמש את רבו כראוי יוצא לחירות, מיוסף על ידי ששימש את רבו באמונה יצא לחירות' (לפנינו במדרש לא נכתב 'באמונה' גבי יוסף), בשלמא, גבי אליעזר - יש חשיבות במה ששירת נאמנה את אדונו 'אברהם אבינו', אבל מה שבח הוא ליוסף ששימש נאמנה את הערל והטמא כפוטיפר, אמר לו ה'שפת אמת' - אִי, כך הם דברי המדרש, על ידי ששירת את רבו - הערל והטמא, והיה באמונה שלימה בה', היינו שלא נשבר לבו בקרבו על אשר כך עלתה בידו - בחיר בניו של יעקב, לעבוד ולשרת טמא זה, אלא באמונה, את הכל קיבל עליו באמונה ושמחה, ובזכות האמונה בבוראו, יצא מעבדות לחירות, ולא עוד אלא שעלה ונתעלה לגדולה.

י. וכלומר, שמלבד שה'חריצות' לא תועיל לו מאומה אלא 'שקר' יש בה, שריבוי ההשתדלות יתר על המידה מגרע לו לאדם מהשפע, וכמו שביאר הגר"א את מאמרם (עירובין יג): 'המחזר אחר הגדולה הגדולה בורחת הימנו', שאין הכוונה דיקא על 'גדולה' וכבוד, אלא כל דבר גשמי אשר האדם יחזר אחריו יברח הדבר ממנו, כגון המחזר אחר הכסף והממון הכסף בורח ממנו, ורמז לכך, כי האותיות הקודמות לאותיות שבתית 'כסף' הם 'עני' (קודם לכ' - י', קודם לס' - נ', וקודם לפ' - ע'), והיינו שהרודף אחר ה'כסף' יברח הכסף ממנו, והוא יישאר לאחורי הכסף - אותיות עני, ומידה טובה מרובה, שמי שאינו רודף אחר הכסף (וזה נעשה רק על ידי שמאמין כי ממילא הכל נקצב ונמדד ממעל) הכסף ירדוף אחריו וישיגנו.

יא. נוראות כתב רבינו אברהם בן הרמב"ם בפירושו על התורה (לו יג), כי מתחילה שמר יעקב לבל ימצא יוסף עם אחיו לבדם אחר שידע כי שונאים הם אותו, ומי יודע... ומכל מקום 'אין עצה ואין תבונה כנגד ה'', כי בהגיע העת שהועידו מן השמים למכירתו כבר נשלח למקומו ע"י יעקב אבינו בעצמו, שאמר לו 'לך נא ראה את שלום אחיך', ומזה נתגלגל דבר המכירה למצרים.

יב. ליכא מידי דלא רמיזי, לכשתמנה מס' האותיות והתיבות של הפסוק הנודע - המדבר אודות השפעת הפרנסה 'פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון' (תהילים קמה טז) תמצא שתיבותיו שבעה, ואותיותיו עשרים וארבעה, והוא כלישנא דעלמא האומרים על מי שדלתו פתוחה בכל עת ומשרת את הפונים אליו בכל זמן, שהוא משרת 24/7²⁴ שעות ביום, שבעה ימים בשבוע, והכוונה לגויים שנסארו בשמירת שבת, או בבני ישראל במה שאינו כרוך בחילול שבת), כך הקב"ה פותח את ידו ומכין מזון לכל בריותיו בכל עת ובכל שעה, כי 24/7 עינו פקוחה למלא כל מחסורנו, במאכל ומשקה, מדור וכסות וכל צרכנו.

ידי אדם, א"כ מדוע ייגע לריק הרי ריבוי השתדלות לא תגדיל קצבתו, כדכתיב (שמות טו יח) 'ולא העדיף המרבה, והממעט לא החסיר'.
 הדברים אמורים הן לענין מוזנותיו של אדם, הן בכל ענין וענין. כי הכל בחשבון, ולא יגיע לאדם

זאת ועוד, גם הפסוק (תהילים קכא ה) 'ה' שִׁמְרָךְ ה' צלך על יד ימינך', אף הוא 7 תיבות 241 אותיות... כי בכל רגע ורגע אבינו שבשמים שומר עלינו וניצב על ימינו ללוותנו ולהגן עלינו כאותו צל שאינו עוזב לרגע אחד... ועל כך אנו אומרים (בתפילת 'נשמת') 'אין לנו מלך עוזר וסומך אלא אתה', דוק ותשכח שאף כאן נרמז 24/7... כי הקב"ה עוזר וסומך תמיד, וגם לא ידך, עלינו להשריש זאת בקרבנו, בכל יום ובכל שעה, כי אין לנו מקום אחר לפנות לבקשת עזרה אלא רק להתפלל ולסמוך עליו ית'. ואזניו קשובות תדיר לשמוע לתפילתנו, ואף זה נרמז בכתוב (תהילים קיח ה) 'מן המצר קראתי י-ה ענני במרחב י-ה', שגם כאן התיבות הם שבעה והאותיות הם מניין כ"ד, כי בכל עת שנקרא אליו מן המיצר יעננו במרחב...

ואל תאמר מי אני שישמע הא-ל לתפילתי, כי גם בזה מצינו אותו רמז... וכדכתיב (תהילים קלא ד) 'כי יעקב בחר לו י-ה ישראל לְסִגְלָתוֹ', ונרמז בתיבות ואותיות הפסוק כי הקב"ה בחר את בני ישראל בחירה נצחית ותמידית, והיא מתחדשת 24/7, ר"ל, עתה, במצב בו אנו נמצאים, ובזמן בו אנו עומדים הקב"ה בחר בנו מכל עם...

עוד 'פרפרת' השייכת בכל עת ובכל זמן, ובפרט בעמדנו בשערי ימי הלל והודאה, גם הפסוק הנאמר בריש פרק קז שבתהלים 'הדו לה' כי טוב כי לעולם חסדו' (נכתב 'הדו' חסר וא"ו) עולה ל 7 תיבות 241 אותיות, כי גם ההודאה צריכה להיות 24/7, כי הקב"ה מייטיב עמנו בכל רגע ורגע מכל שעות היום, וכלשונו של ה'אור החיים' הק' (שמות כב ו) 'אין לך שעה ורגע שאין השי"ת עושה פעולה עם האדם בין בבחינת גופו בין בבחינת צרכיו'. והוסיפו בזה, כי 'המקדים' להודות בתחילה, בטרם הגיע אליו הישועה והוא עדיין 'חסר', כדוגמת תיבת ה'הדו' שנכתבה חסר, הוא הזוכה להמשיך עליו כל הניסים שנאמרו בהמשך הפרק...

יג. וממילא אל ישעבד אדם את ראשו ומוחו להשיג פרנסתו, אלא יאמין שהכל תלוי במה שנגזר עליו, ולא יתעסק בעסקיו אלא רק לצאת ידי השתדלות, וכמאמר צדיקים על הפסוק (תהילים קכח א) 'יגיע כפיך כי תאכל', שצריך להיות יגיע כפך בלבד ולא יגיע ראשך. אמרו המושלים, משל ל'רוכל' שהיו כל 'רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו' משוקעים בעסקי פרנסתו, באחד הימים, חבש כדרכו על ראשו כובע קש גדול, יצא לרחובה של עיר כשהוא טעון שקים מלאים בסחורה על כתיפיו, בעודו מהלך החל לחשב בעצמו, הנה את 'ידי' נצרך הנני לפרנסתי כדי לשאת בהם את משא ה'סחורה', כמו כן ה'רגלים' נצרכות לי שהרי בהם מהלך אני בשווקים וברחובות, ואף את 'הגב והכתפיים' צריך אני - להיות לי עזר ואחיסמך בנשיאת הסלים, אבל על זאת אתמהה לשם מה נצרך אנכי ל'ראש' וכי מה נותן הוא לי ומה מוסיף הוא לפרנסתי (כי מרוב שהיה שקוע בעסק הפרנסה, לא עלתה על דעתו כלל שיש לכל אברי האדם תכלית חוץ מתכלית ה'פרנסה'), וכך 'העמיק' במחשבותיו עד שמצא נוחם לנפשו - ובסייעתא דשמיא נתיישבה 'תמיהתו', שאת הראש נצרך הוא בכדי לחבוש עליו את 'כובע הקש' הגדול להצילו מפני קרני השמש, ואם לא היה לו 'ראש' על מה היה משים את הכובע... מחובת האדם בעולמו, להתבונן היטב, האם שונה הוא מאותו 'תם שאינו יודע לשאול', כי 'יגיע בראשו' לפרנסתו, ואינו מבין שראשו יועד לו מן שמיא לעבודת ה' ותורתו, הריהו ממש כה'חכם' שבמשל הנ"ל.

יש שמיישבים על פי יסוד זה את ה'פתרון חלום' שפתר יוסף הצדיק לשר המשקים ושר האופים, לשר המשקים פתר שפרעה ישיבנו על כנו לגדולתו הראשונה, ואילו לשר האופים פתר שישא פרעה את ראשו מעליו ויתלהו על העץ, ומניין לקח זאת, אלא, שכשיוסף שמע את 'שר המשקים' אומר (מ יא) 'וכוס פרעה בידי, ואקח את הענבים ואשחט אותם אל כוס פרעה ואתן את הכוס על כף פרעה', והיינו שהוא מייחס את כל פעולותיו ל'ידי', אם כן 'פתרונו' שיעלה לגדולה, כי זה מתן שכרו של הפועל לעסקיו רק ב'ידי' ואילו מוחו וראשו מסורים לשמים. אך 'שר האופים' שאמר (שם טז) 'והנה שלשה סלי חורי על ראשי' (ונצרך הוא ל'ראש' להשים עליו את הכובע ה'מחורר' כדוגמת ה'חכם' שבמשל הנזכר), וייחס את עסקו בפרנסה ל'ראשו ומוחו' - 'פתרונו' שתוך ג' ימים ימצא את עצמו על העץ.

הערביים 'נכאת צרי ולוט' - שלא כמנהגם. היודע 'עיקר' זה, ישתנו חייו לטובה ולברכה, ביודעו שכל הצער אשר בא עליו מדוד בפלס ומידה, ולעולם לא יצמער אפילו כקליפת השום יותר מהמגיע לו לטובתו השלימה.

וינס ויצא החוצה - דרכי ההתגברות על היצר

פרשה זו יפה נדרשת בסוגיית קדושת עם בני ישראל י"ד בעמידה איתנה בנסיונות¹⁰ כדכתיב בפרשתן

שאין דרכן של ערביים לשאת אלא נפט ועטרן שריחן רע, ולזה נודמנו בשמים שלא יזוק מריח רע'. ולכאורה קשה, וכי במצב שפל כזה - כשעומדים למכרו ולהרחיקן מבית אביו לדורות עולם, מבלי דעת מה יעלה בגורלו ברוחניות ובגשמיות, וכי יש אז איזה 'נפקא מינה' איזה ריח נודף סביבו אם ריח טוב או לאו, אלא, שאין הקב"ה מביא על האדם שום צער יותר מהנקצב עליו אפילו במלא נימא, וכיוון ש'ריח רע' לא נגזר עליו בנוסף לעצם ה'מכירה', סיבבו מן השמים שישאו עמם

יד. מספר המחנך הגדול רבי משה בלוי שליט"א, מעשה שהיה עד לו בשנת ה'תשמ"ה, ר"מ קבע לעצמו 'חברותא' עם בחור חשוב מבני גילו, ללימוד בצוותא בכל ליל שישי, באחד השבועות כשבא ללמוד עם הבחור ראה שפני החברותא נפולות ואיננו כתמול שלשום, שאלו ר"מ - מדוע פניך רעים היום, מה קרה ומי ציער אותך עד כדי איבוד ישוב הדעת, אמר לו החברותא, הנח לי, כי ממילא לא תוכל עזור לי מאומה... אבל ר"מ לא אמר נואש, והמשיך להפציר בו לקיים בעצמו דאגה בלב איש ישיחנה. נעתר החברותא להפצרותו, ופתח לאמר לו, הנה, בחודש אלול שעבר (שנת תשמ"מ) קיבלתי על עצמו להיזהר בשמירת העיניים בזהירות מופלגת, ואכן, עד עתה היה ה' בעזרי ועמדתי בקבלתי, אבל, היום הוכרחתי לעבור טיפול שיניים, ולצורך כך נסעתי לרופא שיניים המקבל קהל בעיר תל אביב, ובעל אם הדרך נלכדתי ונכשלתי בראיות אסורות ל"ע וכן אצל הרופא באופן נורא, מעתה תבין את סערת רוחי על מה ולמה היא באה...

רבי משה שראה כי עוד מעט תנזק נפשו של החברותא, הביט בשעון התלוי על כותלי ביהמ"ד וראה כתוב בו 11:15 - הוה אומר שעדיין דלתו של הגה"ק ה'סטייפלער' פתוחה לקבל את הקהל (כידוע שהגה"ק היה גם רופא נפשות, מלבד כל גאונותו וצדקותו) עד השעה 11,30 בחצות ליל, מיהרו השניים למעונו - מעשה זה היה כחצי שנה לפני הסתלקותו למרומים, מכיוון שכבר כבדו אזניו משמוע, על כן העלה הבחור על גבי הכתב את כל אשר קרהו - הנני בחור בן 19 שנה, מראש חודש אלול ועד היום התגברתי מאד בענייני שמירת עיניים וכו', היום נסעתי לת"א ונכשלתי בצורה נוראה, מאז אין לי מנוחה, ואני אנה אני בא... חתם בשמו ובשם אמו והגישו אל הסטייפלער. לאחר שקרא את כל הנכתב, נעץ הגה"ק את עיניו החודרות כל חדרי בטן (אשר חיל ורעדה יאחזון בכל מי שמראה עיני הגה"ק נפל עליו), ובקול רעש גדול אדיר וחזק שאל את הבחור, אמור נא, האם פעם אחת התגברת על יצרך ושמרת עיניך בהיותך בדרך, ענה לו הבחור בכתב ידו, רבי המצב רע ומר... שוב חזר הסטייפלער על שאלתו, עד ש'הודה' הבחור שאכן שמר על עיניו בחלק מהזמן, נענה אליו הגה"ק בזה הלשון (וכפי שרשם זאת רבי משה בזמנו) אינני מגזים אינני משקר... אינני מגזים אינני משקר... אם היה לי כח הייתי קם בפניך מלוא קומתי, להערכתי הנסיעה מכאן ועד לתל אביב היא נסיעה של בערך שלושים וחמש מינו"ט (דקות), בכל פעם ופעם שהתגברת קיימת מצוות ויראת מאלוקיך, ונקדשתי בתוך בני ישראל, ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך, בודאי תקבל עונש על מה שנכשלתי, אבל בכל פעם שהינך מתגבר אתה מתקן את העבר, א"כ מה יש לבכות, בכל פעם שהנך מתגבר בזה ובכל ענייני הקדושה הינך במדרגת יוסף הצדיק ממש ממש ממש. העיקר המלחמה, תילחם תילחם תילחם. עכ"ל. ורבות יש להתבונן בדברים נוראים אלו, שאמר הסטייפלער שאם היה לו כח היה קם מלוא קומתו על פעם אחת שהתגבר על יצרו ושמר את עיניו. וכן כל פעם שמתגבר הוא במדרגת יוסף הצדיק ממש ממש ממש. הדברים נכנסו ללבו של הבחור ויצא משם כ'תינוק שנולד', כי מעתה דרכי הקדושה פתוחים לפניו בכל עת ובכל שעה.

טו. עצה טובה שעל ידה יוכל לעמוד בנסיונות הקשים מצינו בדברי הרה"ק ה'בת עין' זי"ע (ד"ה ויהי) שהנה אמרו חז"ל 'דמות דיוקנו של אביו נראתה לו ליוסף בחלון' ועי"ז ניצל מן החטא, והנה, 'חלון' ר"ת 'וציונו להדליק נר חנוכה', ואפשר לבאר דבריו על פי המסופר בלשון חסידים, שפעם נכנס הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע לבית המדרש ומצא קבוצת חסידים עוסקים בשיחה, שאל אותם הרבי על מה הם דנים, נענו החסידים ואמרו, שהם מדברים על הגראף פוטוצקי שלא הניח שום תענוג בעולם שלא התענג בו, והוא ממלא אחר כל תאוותיו,

(לט ח-ג) 'וימאן...^{טז} וינס ויצא החוצה'. כתב הרה"ק בתיבת וישחט (ח כג). ומרמו על 'דרך העבודה', כשבא האדם לתאוות עולם הזה אפילו בהיתר, מתחילה יקיים בנפשו - 'ויתמהמה' שלא ימהר למלא תאוותו, ולא יחשוש שעיקוב ואיחור התאוה יזיק לו^{יח}, לאחר מכן בפרשתו וימאן גבי יוסף הצדיק, ג. בפרשת צו

וכמו שידוע, שכאשר התאוה בימות הקיץ להחליק על השלג, היה מפזר הררי הררים של סוכר במקום שלג ומחליק עליהם להנאתו... שאל אותם הרה"ק מבארדיטשוב האם הדליק הגראף בחייו נרות חנוכה, ויענו כל העל יחדיו, רבי הרי הוא גוי, מה לו ולנר חנוכה, נענה הרה"ק מבארדיטשוב ותמה, אם כן הלא אינו יודע מהו תענוג ותאוה כלל, ואפשר שזהו הרמז ב'חלון', כי הראו ליוסף שישים אל ליבו מהו 'תאוה' ותענוג אמיתי, אין זה כי אם להדליק נר חנוכה ולא תאוות מאוסות ושפלות כאלו, ומעתה ילמד כל חד בדיליה בנסיונות החיים העוברים עליו לתור אחר תאוות שיש בהם ממש ולא אחר דמיונות שוא ומדוחים, ודי בזה.

טז. הנה ה'טעם' על תיבת וימאן הוא 'שלשלת', וביאר בה ה'אלשיך' (תו"מ בפרשתו) כי הנה פעמים שהיצר מביא לאדם 'נסיון' ומבלבל דעתו בטענות שונות ומשונות, עד שלא ימצא האדם את ידיו ורגליו, ואם האדם מתחיל לענות כנגדו מסוכן הוא מאד להכשל כי פעמים שהעומד לנגדו 'חריף' יותר ממנו והלה יענהו תשובות (אף שבוודאי אינם נכונות) כנגד כל טענותיו ואז בע"כ יחטא (בפרט כאשר שליחו של היצר הוא 'אדם' כמותו המפתהו בחלקקות לשון), אין לו אלא עצה אחת - לזעוק וימאן וימאן - בלא 'דין ודברים', כי ממילא לא אשמע לך ותו לא מידי, כדוגמת הקושר עצמו ב'שלשלת' של ברזל, ורק כך יעלה בידו לעמוד בנסיון.

כעין זה כתב ב'קדושת לוי', וז"ל, ה'טעם' על 'וימאן' הוא שלשלת, ושלשלת הוא הרמת קול, כאדם אשר ממאס בדבר, ומרים קול במיאוס הדבר ההוא. עכ"ל. וידועים דברי הרה"ק רבי יצחק מראדוויל זי"ע (אור יצחק) שלכן טעם המקרא 'שלשלת' על תיבת 'וימאן' שבמעשה הנסיון של יוסף הצדיק, כי בבוא אדם לעת נסיון, ראשית דבר יזעק ג' פעמים (דוגמת השלשלת המסלסל בניעימה ועולה כלפי מעלה ג' פעמים) איני רוצה. איני רוצה. איני רוצה וינצל, (אור יצחק פרשת וישב). יז. ודע, כי עיקר התעלותו של האדם הוא רק על ידי ה'מלחמות', כי הנה בריש פרשתו כתב רש"י לבאר סמיכות 'תולדות יעקב' לאלופי עשו, שתחילה כתבם בדרך קצרה לפי שאינם חשובים להאריך בהם, ואחר כך הזכיר ופירט כל סדר התיישבות יעקב ותולדותיו בדרך ארוכה לפי שהם חשובים לפני המקום להאריך בהם. והביא רש"י שכן מצינו 'בעשרה דורות שמאדם ועד נח, פלוני הוליד פלוני, וכשבא לנח האריך בו, וכן בעשרה דורות שמנח ועד אברהם קצר בהם, ומשהגיע אצל אברהם האריך בו'. ולכאורה יש להקשות, כי בשלמא לגבי אותם עשרה דורות מאדם ועד נח וכן מנח ועד אברהם יש צורך להזכירם למען נדע את סדר הייחוס שלנו עד אדם הראשון, וסו"ס הם הם אבותינו, אולם עשו ותולדותיו לאיזה צורך נזכרו כלל. ומבאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרמ"ד ד"ה וישב) וז"ל, והענין הוא שעל ידי הרדיפות שהיה לו מעשו בא לכלל ישוב, ולכן הוצרך לחשוב אלופי עשו שמזה בא השלמות ליעקב, עכ"ל, והיינו שכל מעלתו של יעקב הוא רק בזכותם, כי אי אפשר ליעקב בלא עשו, ורק מנסיונות ומקשיים מתגדל האדם ומתעלה עד מאד.

וזאת למדנו גם מעניינא דיומא לענין הדלקת נר חנוכה, שקיי"ל (שו"ע תרעג ס"א ובהג"ה) 'כל השמנים כשרים לנר חנוכה וכו', ומיהו שמן זית מצוה מן המובחר, שהנה הזית אינו נותן שמנו אלא אם חובטים בו וטוחנים וכותשים אותו באבנים, ונרמז לכל יחיד ויחיד עם הקשיים והנסיונות שלו, שדווקא הם חביבים לפני המקום, ובהם מצוה מן המובחר. ואם כי בוודאי צריך לבקש ולהתחנן 'ואל תביאנו לידי נסיון', אך אם כבר באו לידי קשיים ונסיונות יזכור כי 'שמן זית מצוה מן המובחר'...

וכאותו מעשה שאמר הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע לאנשיו במוצאי יום הכיפורים, שהוא יודע מה ביקשו בתפילתם, שבתחילה בקשו חצי מיליון רובל בכדי שיוכלו לעבוד את ה' מתוך הרחבת הדעת, אח"כ 'התפשרו' והסתפקו ברבע מיליון רובל בכדי שיוכלו לעבוד מתוך מנוחת הנפש, ולבסוף 'התפשרו' עוד אך בקשו שיהא להם פרנסה בכבוד ובהרחבה כדי שיעבדו את ה' מתוך שלוה והשקט, אך מאן יימר שהקב"ה חפץ בעבודה מתוך המנוחה, אולי רוצה הוא דווקא בעבודה מתוך הדחק...

יח. וידוע, מה שהורה הרה"ק רבי שלומק'ע מזוועהיל זי"ע לבחור ששקע בעמקי תהום רבה, אף אם יודע הינך שלבסוף נפול תיפול ביד היצר הרע - מלך זקן וכסיל, מכל מקום אל תתנהג עמו כמלך, אשר בפצותו את פיו

אצלה 'וינס ויצא החוצה' - אל מחוץ לגבולות הגוף והנפש, ובכוח גדול ואמיץ ברח משם כל עוד נפשו בו. וללמד לדורות עולם עד כמה צריך לברוח מן העבירה?

מי לה' אלי - מעלת המתגבר על היצר

ובבבישת יצרו יוכה שימלאו כל משאלות לבו, והקב"ה יעשה עמו ניסים גדולים ומופלאים, כדברי המהרש"א על הגמ' (קידושין מ). 'כל הבא דבר ערוה לידו וניצול הימנו עושין לו נס. גבורי כה עושי דברו לשמוע בקול דברו (תהילים קג ב) כגון רבי צדוק וחבריו'. כתב ע"ז המהרש"א (ה"א)... שבתחילת אותו פסוק (לפני אומרו 'גבורי כה') כתיב 'ברכו ה' מלאכיו גבורי כה...'. ו'מלאכים' אלו הכוונה לצדיקים הכובשים את יצרם מדכתיב לעיל מיניה 'לשומרי בריתו ולזוכרי פקודיו לעשותם', ואמר שבגבורתם זו הם כמלאכים לכבוש את יצרם ('גבורי כה' הכוונה כמו שאמרו (אבות ד א) 'איזהו גבור הכובש את יצרו'). ומבאר המהרש"א מדוע כתיב 'עושי דברו לשמוע בקול דברו', דלכאורה עפ"י

- 'וימאן', שילחם עם יצרו בזעקת 'איני רוצה' עד שכבר לא ירצה לילך אחר תאוות לבו (היינו כשלבנו עדיין יתאוה מכל מקום לא יסכים לילך אחריהם), ועי"ז יוכה - 'וישחט', שישחט יצרו הרע וכבר לא יתאוה כלל למטעמותיו".

והנה מצינו אצל יוסף הצדיק בעת ה'נסיון', דכתיב (ל"ט יב) 'ויעזוב בגדו בידה וינס ויצא החוצה', ובוודאי ידע יוסף שאם יתאמץ לחטוף את בגדו ממנה לא תוכל להעליל עליו מאומה, וממילא ימנע מעצמו את היסורים שעבר במשך י"ב שנה בבית האסורים [ואכן בראשונים על אתר מצינו כמה פירושים מדוע לא עשה כן], וביאר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, שברגעים אלו עמד יוסף בנסיון גדול ונורא, כי היצה"ר פיתוהו שיתעכב לרגע קט יחטוף את בגדו ואז ינוס וינצל מעלילותיה, אך ידע יוסף שהגיהנם ושאל תחתית בוערים תחת כפות רגליו, וכל רגע כמימרא שיששה עוד במקום הטומאה הוא מסוכן ליפול ולהיכשל ח"ו, לפיכך לא התחשב בכלום, אלא תיכף השאיר בגדו

מיד ממלאים משאלותיו, אלא, תדחהו בלך ושוב, כי על כל רגע ורגע שהאדם דוחה מעמו את היצר אף אם נפל לבסוף הריהו גורם נחת רוח מרובה להקב"ה לאין ערוך.

יט. עצה נפלאה למד הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (וישב תרג"ג) מדברי הכתוב (לט ח-ט) שם נאמר וימאן וגו' איננו גדול בבית הזה ממנו ולא חשך ממני מאומה וגו' ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוקים, כי בכואו לידי נסיון יישב דעתו ויתבונן היטב כי אבריו וכל חושיו משל הבורא ניתנו לו גם יחשוב מנין לי כח לפעול בהם אם לא מידי הקב"ה בכבודו ובעצמו... אשר הוא בעל הכוחות כולם והוא מניע את ידי ורגלי, ואין לך תנועה קטנה כגדולה שהאדם מניע מבלעדי עזרתו יתברך. מעתה יחשוב - הרי ברצות ה' יטול ממני את כוחותיי כשאגש לעבור עבירה ואז אהיה מוטל כאבן דומם מבלתי יכולת להניע את איברי, ואעפ"כ מפקיד הקב"ה ברשותי את כל הכוחות שאוכל לעשות כרצוני, ואם כן איככה אשא פנים ואבגוד בו ית' ובכוחות שנתן לי ולעבור עמם עבירה. [והרי הדבר דומה, לאדם השואל מעם חברו קרדום, והוא הולך עם קרדומו זה ועוקר והורס את כל שדהו של חברו. נמצא שהוא משתמש בשל חברו בכדי להרוס לו ולגמול לו רעה תחת טובה ואין לך כפיות טובה גדולה מזו].

וכה אמר יוסף הצדיק - איננו גדול בבית הזה ממנו ולא חשך ממני מאומה וגו' ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וגו' כלומר, אם אדוני - ריבון העולמים, נותן לי כוחות ולא חשך ממני מאומה, איככה אוכל לגמול לו רעה תחת טובה. ומסיים ה'שפת אמת', אבל יישוב הדעת הלזה, בא רק לאחר ה'וימאן' שהוא ממאן ליצר הרע מבלי ליישב דעתו ולתת טעם למעשיו, ורק לאחר מכן הוא יכול להילחם בו על ידי יישוב הדעת.

כ. הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע היה מספר את המשל הידוע בדרך צחות, על 'ההיא סבתא' ששנתה ב'צאינה וראינה' (ספר המספר את הפרשה בלשון 'אידיש', ונהגו נשות ישראל מדור דור להגות בו מידי שבת בשבתו), בהגיעה ל'מכירת יוסף', לא היתה יכולה לעצור את בכייה, וייללה בדמעות שלישי על הנער שנמכר על לא עוול בכפיו, לעבר הבלתי ידוע, והנה לשנה הבאה, בשובה לקריאת פרשת וישב ב'צאינה וראינה' נענתה לאמר, יוסף, יוסף, בשנה הזאת לא אזיל דמעה בעדך, שהרי כבר ראית אשתקד מה אירע לך בלכתך אליהם, ומדוע שבת על אותה הדרך... והיה ה'בית ישראל' אומר, לא מליצה ולא צחות יש כאן כי אם קורטוב של אמת כואבת, כי כך נמי מנהגינו, פעמים ונכשלים אנו בהליכה אחר יצרינו כסומים בארובה, ואם ראית שבעבר נכשלת, מדוע שבת לילך ולהתקרב אל מקום הסכנה - יצרך הרע... ברח לך לבל תכשל שוב, אחרי ש'בעל נסיון' אתה כי המקום מסוכן עבורך.

הנסיון - אין גדול ממני בבית הזה ואין מן הראוי לאדם גדול כמוני לעשות איזולת בזאת^{כב}.

זה הכלל, חייב האדם להכיר בערכו של כל איש ישראל כי רם הוא עד מאד, ואף אם היצר מפתחו כי בריה שפלה ונחותה הוא ואין כל חשיבות בפעולותיו אם בקיום מצוות ה' אם בהתנכרות על הנסיונות, לא ישמע לו. וכן כתב הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם בפרשתן) על דברי חז"ל בפרשתן 'וישמע ראובן ויצילהו מידם (לו כא) - אילו היה יודע ראובן שהקב"ה כותב אחריו וישמע ראובן ויצילהו מידם בכתפיו היה מוענו ומוליכו אצל אביו' (ילקוט וישב קמא), וז"ל. וודאי לא היה הכוונה ח"ו לגאות וכבוד - שהכתוב יכתוב כן עליהם. אלא, כי אין האדם יודע עד כמה מגיעין מעשיו, ואילו היו יודע שמעשיו מגיעין עד להשי"ת -

הדקדוק היה לו לומר להיפך 'לשמוע בקול דברו עושי דברו' שהרי רק לאחר שמיעתם את דבר ה' הם ממלאים רצונו, (ו"ל) אבל פירוש הכתוב, שהצדיקים הם 'עושי דברו' של הקב"ה על ידי בוחם וכבישת יצרם, ואז השי"ת גוזר 'לשמוע בקול דברו' של הצדיק, והיינו לשמוע תפילתו ולעשות לו נס להצילו מהמזיקים (עכ"ל)^{כא}.

איננו גדול בבית הזה - יהשיב את עצמו כ'גדול' ואז יעמוד בקשרי המלחמה

בפרשתן (לט ה-ט) 'איננו גדול בבית הזה ממני... ואיך אעשה הרעה...', ביאר הרה"ק מקאברין זי"ע (אמרות משה, וישב) כי זוהי הדרך הישרה להתגבר על הנסיונות, שיקיים בעצמו 'ויגבה לבו בדרכי ה' (דה"י ב' יו"ו), להחזיק בעצמו כי אין כמוהו ראוי לעבודת השי"ת ורק כך יינצל מרשת היצר, ולכן זעק יוסף הצדיק בעת

כא. ואכן, גדול שכרו של הנלחם, כביאורו של הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (בפרשת ד"ה וימאן) ב'טעם' שעל תיבת וימאן - 'שלשלת'. משל לפועל העובד אצל 'בעל הבית' אף אם יעבוד 'יומם ולילה' - יצא אדם לפעלו מבעוד יום עדי ערב ירוויח את שכרו בשכר נאה, גם תהיה לו פרנסה בהרחבה גדולה, אך עדיין רחוק הוא מן 'העשירות', ורק בהזדמן לפניו איזה 'עסק' טוב ומוצלח המניב רווחים עשרת מונים מההשקעה, בזה יעלה קרנו בפעם אחת למעלה למעלה כמו השלשלת, וייהפך להיות מעשירי העיר. כיוצא בו ממש הוא בעניני רוחניות, תמידים כסדרן עובד הוא את ה', ומתעלה מדריגה אחר מדריגה, אך עדיין ארוכה לו הדרך, אמנם, בבוא אליו פעם אחת 'נסיון קשה ומר' אשר מרגיש הוא ממש טעם מיתה בהתגברו על זה, אם יעמוד האיש בזה הנסיון, ב'וימאן' חזק ואדיר, לשבר את כל כוחות התאוה בגופו ונפשו - זאת היא ההשקעה בעסק טוב המביאה לו רווחים עצומים לנצח נצחים, הרבה יותר מכפי יגיעתו בתחילה.

וזה נרמז בטעם ה'שלשלת' העולה למעלה, כי בהתאפקות אחת מתאוה רעה ובעצימת עיניים מהביט ברע זוכה לעלות מעלה מעלה, והיא ההשקעה הכי טובה בחשבון שלו ב'בנק' של מלך מלכי המלכים הקב"ה, המשלם שכר טוב ליראיו, והוא מאמרם (במדב"ר יד ו) 'אמר הקב"ה עלי לשלם שכר אותה העין', הכתוב גבי יוסף הצדיק שעצם עינו מראות ברע, כי הקב"ה לא נשאר 'בעל חוב', ועל כל התאפקות והתגברות נגד היצ"ה ר ב'וימאן' זוכה לשכר גדול בבחינת עשירות.

כב. שמוע שמעתי על איש שנכנס אל אחד מהאדמורי"ם בעיר בני ברק יצ"ו ושאל את פיו בהעזה, מי התיר לכם לבוא ולתפוס את כסא המלוכה לקרא את עצמכם בשם רבי, ענהו הרבי, אף לי הייתה קשה קושיה זו - 'מי אנכי' בעת שפתחתי את בית מדרשי, והלכתי לשאול בעצת מרן ה'חזון איש' זי"ע, אמר לי ה'חזון איש', בימינו אנו כל מי שמחזק אחרים ראוי לו להקרא בשם 'רבי'. כך אמר לי בעת עמדי בסמוך לו, כאשר פניתי לצאת מחדרו נענה שוב ואמר לי, אפילו באם אינו מחזק כי אם את עצמו כבר ראוי הוא להיקרא בשם רבי...

וכך מצינו שעשה רבינו הקדוש (ב"מ פה) כשמצא את רבי יוסי בנו של רבי אלעזר בן רבי שמעון - וראהו עומד בשפל המדרגה, לקחו בדברים והושיבו עם התנאים, הלבישו ב'איצטלא דרבנן' ואף קרא לו 'רבי'. ומאז כל אימת שהיה רבי יוסי רוצה לחזור לדרכיו מקדם היה אומר לו - הכריזו עליך כי חכם אתה, ו'רבי' קראו אותך, היאך תאמר 'למעללי אני חוזר...? הרי לפניך, שכשיחשיב האדם את עצמו או את רעהו יהא זה למגן ומחסה מכל נפילה ח"ו, וכן יעשה כל איש בעמדו בנסיון - יהיה מי שיהיה באיזה נסיון שיהיה, יעצור בעצמו ויחשוב הרי כה חשוב הנני לאבי שבשמים - וכל פעולה קטנה שלי גורמת לו ל'נחת רוח' בגבהי מרומים, ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוקים...

לא היה היצר מתאמץ בכל כוחו להכשיל אותך, וכשידע האדם שהתגברותו חשובה יצליח בזה^{יד}.

שיכתוב עליהן כן, היה עושה ברצון יותר. וכן בכל אדם אם היה יודע איך מעשיו גורמים טובה לכל העולמות ולכל הנבראים היו עוברים ברצון וחשק יותר, עב"ל. והיינו שעל האדם להכיר שכל פעולה קטנה שלו וכל התגברות אפילו מועטת - אינם נוגעים רק לעצמו אלא הוא מנענע בהם את כל העולם, בזה יבין את חשיבותו הגדולה למעלה למעלה, וממילא יהיו כל מעשיו וכל ה'הלוך ילך' שלו באופן הראוי ביותר^{יג}.

מלבין פני חברו - חומר הלבנת פנים

בפרשתן (לח כה), 'הוא מוצאת...' ובגמרא (סוטה י:), 'אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים, מנלן מתמר' שלא גילתה על יהודה אלא אמרה אם יודה וכו'^{יד}. נוראות מצינו בחומר עוון מלבין פני חברו עד שאמרו (ב"מ נט.) אין לו חלק לעולם הבא, וב'פני יהושע' (ב"מ נח:) מוכיח דעון זה חמור יותר מעון

עוד אמרו רבותינו לחזק ברכיים כושלות, שיאמר האדם לעצמו מהא גופא ש'נסיון' קשה עומד לפניך, הרי שחשיבות גדולה יש בשמים למלחמתך, כי בלאו הכי

כג. כיוצא בזה מתאמרא בשם הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע, לבאר את דברי חז"ל (סוטה מט:) 'בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגא', פירוש תיבת - 'יסגא' הוא ריבוי, ועוד פירושה מלשון 'סגי' - 'די', והיינו שבאחרית הימים די לו להקב"ה ב'חוצפה' שילבשו זקנים עם נערים (דהחצוף יעשה דברים שהם למעלה ממדרגתו), כלומר, שלא יביטו כלל על מצבם הרוחני באמת, אלא יענו ויאמרו 'צדיק אני', קדוש אני, ובוזה יהיו להם כוחות הגוף והנפש לעבוד את ה' כראוי.

כד. וכן איתא מהרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע, דהנה אמרו חז"ל (בר"ר פה ב) שאשת פוטיפר ראתה באיצטרולוגין שלה שעתידה להעמיד ממנו בן, ואמר ה'דברי שמואל' דוודאי גם יוסף ראה מה שהיא ראתה שהוא עתיד להעמיד ממנה בן, והיה 'אובד עצות', כי השתומם בעצמו - וכי ח"ו יהא כאן עבירה לישא נכרית זאת. וזה גופא היה תוקף הנסיון, לחשוב שממילא יכשל לבסוף אם כן אעשה זאת כבר עתה... אמנם יוסף הצדיק השיב לעצמו, וכי מה לי לחקור אחר העתידות, 'כעת', יכול אני להתגבר, אעשה כן, ולא אחשוב על העתיד. ואכן, בהתגברות זו זכה למדרגות עד אין קץ ואין שיעור (סוף דבר היה שהעמיד ממנה תולדות בהיתר גמור בנשאו את בתה אסנת).

ואכן, במדרש (רבה, פז ה, עיי"ש כמה גרסאות) איתא על תיבת 'וימאן' - בדבר מצוה ממאנין (כמו שנאמר ביבום, דברים כה ז) מאן יבמי, בדבר עבירה אין ממאנין - בתמיה, ובשפת אמת ליקוטים כתב דנראה לפרש דקאי אדלעיל שראתה במזל שיהיה לה ממנו זרע ובודאי הראתה זאת ליוסף ולכן השיב שאפילו שבאמת כן עומד שיהיה לה זרע מכל מקום צריך למאן, שהרי אפילו במצוות יבום שהוא להקים זרע ומכל מקום כשאינו חפץ לייבם המציאה לו התורה דרך תיקון אחר על ידי חליצה, כל שכן לדבר עבירה כשימאן יהיה נתקן הדבר באופן אחר כמו שהיה באמת שנשא בתה כנ"ל.

באופן אחר ביאר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (בפרשתן), את הפסוק (לט יב) 'ותתפשהו בכגדו', דבגדו הוא מלשון 'בגידותיו', כי היצר בא אל האדם לאמר הרי כבר בגדת בה' אלוקיך, אם כן 'שכבה עמי' - בוא ועשה עוד עבירות כי ממילא אפסה תקוותך... לזאת יענה ויאמר 'איננו גדול בבית הזה ממני' - קדוש אני, ומעולם לא חטאתי, (ואף אם נפלתי, מכל מקום בנו של מלך אני וקדושתי שגבה למעלה למעלה), על כן 'איך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוקים'... כה. הגה"ק מאוסטראווצע זי"ע היה אומר, שהרבה יש להתבונן בלימוד זה, דאם יהודה לא היה מודה שהוא עשה את המעשה, היו מוציאים להריגה את תמר ושני עובריה - ואף על פי כן העדיפה להפיל עצמה לכבשן האש ולא להלבין ברבים את פני מי שמסכים שיהרגו שלשה נפשות בישראל - בכדי לשמור על כבוד עצמו, היש לך... גדול מזה... ודייקא ממעשה זה למדו חז"ל 'נח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים', כי כ"כ גדול חומרת הדבר...

נוראות מצינו ברמב"ן (לט יב) המבאר את הטעם שהניח יוסף את בגדו בידה של אשת פוטיפר - 'לכבוד גבירתו לא רצה להוציאו מידה בכחו הגדול ממנה', ר"ל, שיוסף היה גיבור ממנה, ובנקל היה יכול להוציאו אלא שחשש על כבוד גבירתו, והדברים נוראים שהרי בגד זה הוא ששימש ראייה לעלילותיה השפלות על יוסף ועי"ז ישב בבית האסורים, ועכ"ז הסכים יוסף להשאיר את הבגד בידה, על אף כל הצרות שיבואו לו מחמת כן, העיקר לשמור על כבודה ולא לבזותה, והתבונן נא, כי אין המדובר ב'צדקת הדור', אלא בנכרית מרשעת שבאה להכשילו בחטא, אך

ענין זה ענין דשפיכות דמים, כיון דאזיל סומקא ואתא חורא, אבל אה"נ דמלבין חמיר משפיכות דמים, כיון שמביישו בפני רבים¹².

ומכאן נלמד עד כמה צריך לחוס על כבוד חברו מלגרום לו צער ועלבון ברבים וביחוד¹³, ואדרבה לחלוק לו כבוד, ולדרוש בשלומם וזכותם של ישראל כל הימים, לעמוד לימינם ולחקל עליהם כמה שבידו¹⁴, ומידה טובה מרובה עד כמה גדול שכרו בזה¹⁵ ובבא לא.

רציחה, שהרי אמרו (ב"מ שם) 'כל היורדין לגיהנם עולים' (לאחר י"ב חודש, כמשפט רשעים בגיהנם), חוץ משלשה שיורדין ואין עולין, ואלו הן... והמלבין פני חברו ברבים¹⁶, והמכנה שם רע לחבירו', ומדייק ה'פני יהושע' דממאי דקתני 'כל היורדין' משמע שגם רוצח השופך דמים בכלל העולים מגיהנם, וא"כ איך אמרו שם 'כל המלבין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים', והלא המלבין פני חברו גרוע וחמור יותר, והא ראיא שאינו עולה מגיהנם, ומתריץ דבודאי כן הוא האמת, 'דהא דקאמר לעיל 'כאילו שופך דמים' לאו דשקולין הם, אלא שיש בכלל

מכל מקום חס על 'כבוד גבירתו', ומעתה קל וחומר בן בנו של קל וחומר עד כמה צריך לשמור על כבוד אדם מישראל ואפילו אם הוא רשע גמור, ועל אחת כמה וכמה שאינו רשע כ"כ...

מענין לענין, כתיב בפרשתן (מ ו) 'וירא אותם והנם זועפים', וברש"י (שם ה) 'ומדרשו, כל אחד חלם חלום שניהם, שחלם את חלומו ופתרון חברו'. הקשה הרה"ק 'הפני מנחם' (שמענו ממי ששמעו ממנו) בשלמא, פניו של שר המשקים היו זועפות שהרי ראה פתרונו של חברו שיתלו את שר האופים, וחשב שאף חלקו יהא כסופו של חברו, אבל שר האופים שראה שישבו שר המשקים כמשפטו הראשון, אם כן למה היו פניו זועפות, הרי היה לו לומר לעצמו שאף הוא יהא פתרונו לטובה, אלא שלא היה לו עין טובה ולא היה יכול לסבול לראות חברו משתחרר ויוצא לחירות למשפטו הראשון, ומשום רשעותו ועינו הרעה נענש.

כו. פעם הלך אה"ז הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע לשפוך צקון לחשו בכותל המערבי, בהיותו שם רצה מאן דהוא לגשת אליו לתת לו 'ספר קודש' בכוונה תחילה שהרבי ישלם לו ב'נדבה' בעין יפה ובנתינה הגונה, משהבחינו בו המשמשים הרחיקוהו משם כדי שלא יפריע לצדיק באמצע עבודת הקודש, ויהי כאשר סיים הרה"ק להתפלל והתחיל לחזור ולצאת מן הכותל הזדעזע כשהבחין לפתע ביהודי זה העומד מרחוק ומחזיק את הספרים בידו, כי הבין שהלה רצה לגשת אליו אך לא נתנו לו, וכשהוא נסער בסערת רוחו נתן ידיו על מצחו וזעק מקירות לבו 'הם מבלבלים אותי לגמרי, איך אפשר לגרום עגמת נפש ליהודי...!' ומיד ציוה למשמשיו למהר ולהביאו לפניו, וכדי לפצותו ולפייסו נתן לו נדבה גדולה, ואז הלך ליטול ידיו וחזר שוב לכותל המערבי להתפלל.

כז. צא ולמד חומר העוון ממה שאמרו (ב"מ נח: נט.). 'כל המלבין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים... אין לו חלק לעולם הבא' וכדאי הוא העיון בתשובתו של הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בספרו 'מנחת שלמה' (ח"א סוף סימן ז) שהאריך לעורר בענין הלבנת פנים, ודן שם באריכות מדוע לא מצינו שהתירו לחלל את השבת כדי להציל את חברו מהלבנת פנים (ועי' שו"ע או"ח שז יד), ואיך א"כ מזלזלים בדבר חמור כזה.

כח. מעשה היה אצל הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע שנכנס פעם להדליק נרות חנוכה וניגש אל המנורה, אך במקום להדליק הורה למשמשו להכניס את המנורה אליו החדרה, ולאחר כמה דקות יצא עם המנורה והדליק את הנרות כדרכו. החסידים שראו מעשה זה התפלאו מאד, והיו סבורים שבודאי היו לרובם בזה ענינים נסתרים וגבוהים העומדים ברומם של עולם, אך לאחר ההדלקה סיפר להם המשמש גופא דעובדא היכי הוי, כי תפקידו היה להכין את נרות המנורה מדי יום ביומו, ובאותו יום התחלף לו בין כד השמן לבקבוק של משקה 'מעד' [-מי דבש], ובטעות הכניס את ה'מעד' במקום שמן זית, ובכניסתו הבחין הרבי מיד בטעות, לפיכך הורה להוציא את המנורה, כי לא רצה לגלות את הטעות ברבים ולבייש את פני המשמש ברבים.

כט. בשם הרה"ק האמרי אמת' זי"ע אמרו, שאף אם אין אדם יכול לעזור לשני ולסעוד אותו, וגם אין בכוחו לדבר עמו דברים המתיישבים על הלב, לכל הפחות ישמע אותו ויקשיב לשוועתו שגם בזה הוא מצילו ומעודדו - כשמרגיש שיש אחד שמבין מצוקתו, וכמו שנרמז בפרשתן (לו כא) 'וישמע ראובן ויצילהו מידם', שעצם השמיעה היא ההצלה.

ל. ומלבד שהקב"ה ישלם לו שכרו, זוכה הוא גם להיות מכובד על הבריות, כי כפי הנהגת האדם עם אחרים כן ישיבו לו כגמולו, לטב ולמוטב. רמז לענין זה מצא הגאון רבי יצחק אלחנן ספעקטאר זצ"ל דבפרשתן גבי יהודה

הנוכה

תוקף קדושת הימים

ושגב מעלת הדלקת הנרות וסגולתם

ובין שאינם מהדרים נוטלים 'אתרוג' אחד, אלא שזה המהדר נוטל אתרוג נקי יותר או נאה או גדול יותר, אבל לא שמענו שהמהדרין יקחו שני אתרוגים וכדומה. ונתבאר בדברי הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תר"ס ד"ה איתא מההדרין) שכל עניינו של נר הנוכה הוא 'התחדשות' בעבודתו ית"ש^ל, לעקור את 'ההרגל' ועשיית המצוות כמצוות אנשים מלומדה, על בן תיקנו שבכל יום ידליקו באופן שונה מיום אתמול, בכדי שלא יתרגל להדלקת נר הנוכה^ל, אלא בכל יום יהיו בעיניו כחדשים, ויגש אל המצוה מתוך התעוררות לב בהתלהבות מחודשת^ל.

ואותי יום יום ידרושון - הדלקת שמונה ימים בהתעוררות והתחדשות

בגמ' (שבת כא:), 'מצות הנוכה נר איש וביתו, והמהדרין נר לכל אחד ואחד, והמהדרין מן המהדרין בית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמונה מכאן ואילך פוחת והולך, ובית אומרים יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסף והולך'. ומן הראוי להתבונן בטעם הדבר שתקנו חז"ל למהדרין וכן למהדרין מן המהדרין צורה אחרת באופן קיום המצוה ממי שאינו מהדר, ולא מצינו כן בשאר מצוות, וכגון לגבי אתרוג, שבין המהדרים

ותמר כתיב (לח טו) 'ויאמר' הבה נא אבוא אליך' והיא השיבה לו 'ותאמר מה תתן לי', והטעמים על תיבת 'ויאמר' - 'ותאמר' שוים המה, שעל שניהם יש 'פשטא', וכן בהמשך כתיב (פסוק יז) 'ויאמר' אנכי אשלח גדי עזים מן הצאן, 'ותאמר' אם תתן ערבון עד שלחך, שהטעם על שתי האמירות הוא 'זקף גדול', וגם בכתוב שלאחריו (פסוק יח) 'ויאמר' מה הערבון אשר אתן לך, 'ותאמר' חותמך ופתילך ומטך' שעל שניהם הטעם 'רביעי', ללמדנו שכך הוא דרך העולם, שתמיד ישיב לך איש שיחך באותו דרך וניגון שהנך מדבר אליו, ואם אתה תתחיל את הדיבור בנחת ולשון רכה גם השני ישיב לעומתך באותה מטבע, ובניגון של 'פשטא', אך אם תפתח פיה ב'זקף גדול', גם רעהו ישיב לך בזו הדרך, ודי למבין.

לא. וכבר אמרו, שכל מעשה הצלתו של יוסף הצדיק מבור בית הסוהר ועלייתו להתמנות למשנה למלך - הכל היה כששאל את שר המשקים והאופים - מדוע פניכם רעים היום, כששם לבו לחזק את זולתו. ללמדך ש'מ'מילה טובה' איש לרעהו אפשר לאדם להציל אחרים ואת עצמו, עדי בואו אל כס המלוכה...

וזאת נדרש גם ממה שנהגו להניח את ה'שמש' מעל הנרות, כי בו מדליקים את הנרות (מהרי"ל), ורמז יש בדבר כי כל המיטיב לאחרים כדוגמת ה'שמש' שהוא מדליק את כל הנרות אזי עולה ומתעלה הוא על כולנה...

עוד במעלת ה'שלוש' ורעת המחלוקת יש להביא מה שכתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה לך) בביאור האמור בפרשתו שאמר יעקב ליוסף 'לך נא וראה את שלום אחיך ואת הצאן והשיבני דבר' (לז יד), כי היתה ברכה מרובה בצאנו של יעקב אבינו, מאחר שהיו השבטים כולם באחדות חוץ מיוסף, וכמו שאמרו בגמ' (ב"מ נט.) שהשלוש מרבה שפע וברכה, ועל כן אמר יעקב ליוסף לך נא וראה את שלום אחיך אשר כולם בשלום, וראיה לדבר הוא מ'שלוש הצאן', שאם לא כן אזי לא היה ברכה בצאן, ומכך תלמד גם אתה להיות עימם בשלום.

לב. והסמיך לזה (תרל"ד ליל ג ד"ה חנוכה) את לשון הכתוב (תהילים מ ג-ד) 'ויעלני מבור שאון מטיט היון וגו', ויתן בפי שיר חדש', כי טיט היון רומז ליוונים שרצו להטביעו בתוך הטיט והרפש שלהם, והקב"ה הציטנו מידם והעלה אותנו מאותו טיט היון, ועי"ז ויתן בפי שיר חדש, כי חנוכה הוא זמן של התחדשות, ושירו לה' שיר חדש.

לג. מספרים על החסיד המפורסם רבי שמואל מונקעס זצ"ל, שנכנס פעם לבית המדרש ושמע איך שמלמד דרדקי קורא לפני תלמידיו את המשנה הראשונה במסכת בבא מציעא 'שנים אוחזין בטלית, זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה, זה אומר כולה שלי, נישג ר' שמואל ושאל - הנה בסוף 'ההלל' כופלים את הפסוקים (כמו ששנינו בסוכה לח.), ובסידורים הדפיסו את הפסוקים האלו בפעם שניה באותיות קטנות יותר, ומדוע במשנה זו שכפל התנא לומר זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה, זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי, - לא נדפס פעם הב' באותיות קטנות יותר, המלמד הביט עליו בפליאה ולא ידע להיכן נוטה כוונת ר' שמואל, אך מיד 'הוא מותיב לה והוא מפרק לה', דבנידון המשנה הרי הראשון זועק בכל כוחו - כולה שלי... ואף השני

ובאמת, כל יום ויום הרי הוא עומד בפני עצמו^{לה}, כי אלא שהנס היה הולך וגדל, וכמו שכתבו התוס' (תענית נעשה בו נס חדש שלא היה אמש, ולא עוד (בא: ד"ה וי"ט) וז"ל, דחנוכה דינא הוא לגמור הלל, דבל

יזעק לעומתו בכל כוחו - לא כן, אלא כולה שלי... וכיוצא בזה, באופן הב' שבמשנה שניהם זועקים אני מצאתיה בכל כוחם, לכן שפיר אפשר לכתוב את טענות שניהם באותיות גדולות ומאירות עינים, שהרי שניהם 'באותו כח' נאמרו, אבל בפסוקים שבהלל מדרך העולם שביום א' דחנוכה יאמרו בקול גדול בצהלה ורינה - 'זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו', ואילו ביום השני תפוג ההתלהבות, ויאמרו 'זה היום עשה ה'' יותר בנחת ובהשקט... על כן נדפסו באותיות קטנות יותר... והדברים נוקבים... דהרי אם כך הם פני הדברים בעיני ממונות, כ"ש שברוחניות צריך להיות כזאת, וחס מלקיים את המצוות בפעם השניה בלא התלהבות בבחינת 'האותיות הקטנות', אלא יגש אל הקודש 'בקול רעש גדול', לעשות נחת רוח להבורא יתב"ש.

לד. החסיד המפורסם רבי יוסף קאזליק זצ"ל מירושלים התגורר בשנות שחרותו בעיר זוועהיל, והיה מחסידי הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע. לאחר שנים כאשר נפגשו שניהם בירושלים עיה"ק, תינה רבי יוסף לפניו את צערו שבצעירותו בהיותו בזוועהיל הרגיש הארה גדולה בשבתות וי"ט, ואילו עתה בארץ הקודש אינו מרגיש בכלום, השיב לו רבי שלומ'קה במשל, שקשה מאד לאדם לשאת דלי גדול מלא מים על שכמו, ואף אם יתאמץ מאד ויצליח להעבירו ממקום למקום יזיע בכל גופו ובקושי יצליח לטלטלו, ומכל מקום בהכנסו 'למקוה מים', יעלה לו הדבר בנקל, ולא ירגיש את כובד משא המים אשר על גביו, ומאי שנא, אמנם, החילוק פשוט, שכאן נכנס האיש אל תוך המים, ואילו התם נוטל את המים על גביו. הכי נמי בהיותך בחו"ל היית כמי שנושא את אורות החגים ומועדים על גביו ולכן הרגשתי את ה'משא' שעליך, והנה בבואה דבבואה שייך נמי בדידן, שפעמים לפני חנוכה תתלהב רוח האדם בקרבו ויתרגש לקראת הימים הגדולים הממשמשים ובאים, ואילו באמצע החנוכה אינו מרגיש עוד התרגשות זו - כי הנו בתוך היו"ט ועל כן אינו 'מזיע' כל כך, וממילא בל יפול רוחו בקרבו. אך מאידך זכור יזכור כי נמצא הוא בתוך הימים הגדולים והקדושים, וידע את אשר לפניו...

משל למה הדבר דומה, למי שהוצרך להגיע למשרד (אפיס) הנמצא בקומה 100 במגדל רם ונישא, נכנס למעלית (עלעוויטע"ר) ולחץ על הכפתור המורה על מספר מאה, בבת אחת הגביה עוף והמעלית המהוללה בתשבחות עמדה בתוך כמה רגעים במחוז חפצה, הלה נשאר עמוד בה כ'גולם', ולא יצא משם... שאלוהו האנשים 'מה לך נרדם'... השיב ב'חכמתו' מה אעשה שאיני מרגיש שעומדות היו רגליי במקום גבוה 'עד השמיים' כמו קומה מס' 100... נענו לו, וכי הדבר תלוי בהרגשתך אלא במציאות הדברים, ומאחר שהאמת הוא שאתה נמצא בקומה המאה אם כן צא מ'התיבה' ולך לך למקום 'עודך'... והדברים אמורים לדידן, עומדים אנו בתוך הימים הקדושים הללו, ימי החנוכה המאירים, אך יש שנשארים עמוד כגולם על מקומם דאשתקד, בטענתם - איננו מרגישים את קדושת ומעלת ימי החנוכה... לאלו תאמר, מה מקום יש להרגשות כאלו, הרי באמת אנו נמצאים בחנוכה, אם כן 'זוז' מהמקום אשר אתה עומד עליו 'אדמת קודש', תחל בעבודת הקודש ותגביה קרנך מעלה מעלה...

לה. בספה"ק הרבו להביא מדברי האר"י הק' זי"ע (פע"ח שער חנוכה פ"ד) כי ימי החנוכה מכוונים כנגד י"ג מידות של רחמים, וכל יום באשר הוא מכוון כנגד מידה אחת, וניתן לפעול ישועות גדולות כפי ענין השפעות המידה היא השייכת לאותו היום, ונביא מעט מזעיר קצת מתוקף השפעות הימים, למען נדע את אשר לפנינו, ובכדי שנוכל לדלות מלוא החפניים מאותם אוצרות מלכים הנפתחים לטובה.

ביום הראשון - יש שפירשו בדברי הגמ' (שבת כא:): 'בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון', שלכאורה אין הלשון מדוקדק כ"כ, כי נראה שכבר שבכ"ה כסליו חלים שמונת ימי חנוכה, והיה צריך לומר כי בכ"ה כסליו מתחילים שמונת ימי חנוכה, אלא רמז יש כאן, כי אכן ביום ראשון דחנוכה מאירים כל הארות של שמונת ימי החנוכה, וכביכול שביום זה מונח כבר שמונה ימים. ויתבאר ביותר על פי מה דאיתא ברוקח 'אין חוזק כחסידות בתחילתה', כי גופא בתר רישא אזיל, והכל קיים כבר בתחילה.

ובספר 'שבט מיהודה' (לנר א' תרס"ז) כתב בזה הלשון, ביום ראשון דחנוכה בודאי רפואה קרובה לבוא לכל מיני מחלה ר"ל. עפ"י דברות קדשו של כ"ק מר אבא (הרה"ק רבי לייבל אייגער זי"ע) מארן זצוקלה"ה שתיבת רפואה הוא אותיות 'אור פה' ונקראת ג"כ 'ארוכה', שהוא אותיות אור כ"ה. והיינו שכל רפואה הנעשית תמיד ע"י תפלה שהוא

באר הפרשה - פרשת וישב - הנוכה

'אור פה', נעשית בחנוכה בעצם יום הראשון בכ"ה בכסליו, והיינו אור כ"ה. עכ"ל. ואם כי בוודאי כל ימי החנוכה מסוגלים לרפואה, אך ביותר ניתן לפעול זאת ביום הראשון.

סיפר לי יהודי חשוב שליט"א מתושבי ענגלאנד (אנגליה), שלפני כחמישים שנה נולדה לו בת בימי הקיץ, ולדאבון לב נולדה הבת בלי בני מעיים (קיבה) רח"ל, והודיעוהו הרופאים שמדרך הטבע לא תחיה אלא יום או יומיים. כשמעו את דבריהם העלה בדעתו למהר ב'קריאת השם' עוד בימות החול כל עוד שהיא בחיים חיותה, וישאל היהודי את הרה"ק רבי איציק'ל מפשעווראסק זי"ע על רצונו לקרוא מיד שם, אך הרה"ק אמר לו שימתין עד שבת. אבי הבת ניסה להסביר כי מי יודע אם תאריך ימים עד שבת, אולם רבי איציק'ל עמד על שלו שיתן שם בשבת. ואכן כך עשה. והנה רופאים נתנו לה לאכול אך 'כבולעו כך פולטו' ומ"מ למרבית הפלא נשארה הבת בחיים, כשהרופאים אומרים שניסי ניסים מתרחשים עמה בכל רגע - מעל לדרך הטבע.

כך נמשך הדבר עד יום א' דחנוכה, באותו היום גילה הרופא להורי הבת שאין בידו כל הסבר בדרכי הטבע - אבל נגד עיניו נראה בצילומים דבר פלא והפלא כי נברא 'יש מאין' ובמקום הקיבה החל לגדול עור קצת ואולי יש תקווה, וביום שמעלים האור עלה העור... עד שבתוך ב' שבועות נבראה בקרבה קיבה חדשה לאורך ימים ושנים, ויהי לפלא ולמופת. ויהי בר"ח ניסן הבעל"ט נכנס האב עם ב"ב לרבי, והזכירו ב'קוויטעל' את הבת, נענה הרבי ואמר, שמיד כשנולדה הבת הבין מדברי האב שאין כל מציאות שתחיה הבת, על כן המתין לשעת הכושר - נר א' דחנוכה, ואז בקע רקיעים בתפילתו עד שהרגיש שפעל לה ישועה (מששמעה אם הבת דברים מפורשים יוצאים מפי הרבי נפלה לארץ חלשות ונתעלפה רוחה, שהרי באותו היום החל העור לצמוח - והם לא סיפרו לרבי באיזה יום אירע הנס כי לא ידעו מתחילה שהישועה הייתה תלויה ביום זה דייקא). **ביום השני** - 'המידה' השייכת בו היא השנייה מסדר י"ג מידות והיא מידת 'רחום' (כפי הסדר של האריז"ל), וכלומר, שבו ביום מאירה מידת 'רחום' ומתגלה ביותר רחמנותו של הקב"ה, ובידנו לעורר 'רחמים', ובאמת כל ימי החנוכה מתגוללים רחמים רבים, וכמו שאומרים ב'על הניסים' ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, אך ביום זה הוא עיקר הארת ה'רחמים'.

והדרך לעורר מידה זו היא כמו שדרשו חז"ל (שבת קנא:): את האמור (דברים יג יח) 'ונתן לך רחמים ורחמך והרבך - כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים', שעל ידי שנוהג הוא במידת הרחמים מתעורר עליו מלעילא מידת 'רחום', כמידה כנגד מידה.

הרה"ק ה'עקידת יצחק' מאלכסנדר זי"ע הי"ד (ליל ב' תרצ"ז) הוסיף להביא מה שאמר הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע כי י"ג מכילין דרחמי מכוונים המה כנגד י"ג מידות שהתורה נדרשת בהן, ונמצא שמידת רחום היא כנגד 'גזירה שווה' שעניינה הוא שכל הגזירות ישתוו ויתבטלו, והיינו שמסגולת היום לבטל כל גזירות קשות ורעות. עוד אמר הרה"ק רבי מנחם מאמשינוב זי"ע כי ימי החנוכה המה כנגד שבעת הרועים, וכמו שאומרים ב'מעוז צור' 'הקם לנו רועים שבעה', ויום זה הוא כנגד יצחק אבינו ע"ה, ועל כן יומא קגרים לפעול זש"ק, שעניין זה מצינו במיוחד אצל יצחק שפעל בנים בתפילתו, וכדכתיב (כה כא) וַיַּעֲתָר יצחק אל ה' וכו', וַיַּעֲתָר לו ה'.

ביום השלישי - המידה המאירה בו היא מידת 'חנון', ומהות מידה זו היא 'מתנת חנם', שהקב"ה נותן וחונן אף למי שאין 'מגיע' לו מן הדין, וכדכתיב (שמות כב כו) 'ושמעתי כי חנון אני, ומקבל תפילת כל פה, וכלשון הרמב"ן שם 'כי חנון אני - חונן ומקבל תחינת כל אדם אע"פ שאינו הגון, מגזירת חינום ('חנון' משרש תיבת 'חינם' הוא) וכו', לפיכך אמר כי חנון אני ושומע צעקת כל' מתחנן לי עכ"ל.

ועל ידי שהאדם נוהג במידה זו, שמעניק משלו אף כשאינו חייב, ונותן גם למי שאינו ראוי (לפי דעתו...) מעורר עליו במרומים הנהגה זו של 'חנון', לתת לו לפנים משורת הדין. ובדרך צחות יש לומר, הנה מנהג ישראל לחלק 'חנוכה געלט', והזמן גרמא להתעורר לתת 'שמייכעל' - חיוך והארת פנים 'בחינם' בכדי לקיים מנהג זה...

ואילו הרה"ק משינאווא זי"ע אמר כי 'היום השלישי' מסוגל הוא לפרנסה טובה בהרחבה ולעשירות, שכן קוראים בו בתורה מעניין קרבן הנשיא של שבט זבולון שזכה לעשירות ולחוף ימים ישכון.

ביום הרביעי - כתב הרה"ק ה'ישמח ישראל' (אות כח) כי המידה הרביעית לפי דעת האר"י היא 'ארך' (כי 'ארך אפיים' מחולק לב' מידות), ורומז לרפואה, כמו שאומרים 'והעלה ארוכה ומרפא', וכן 'כי הוא חייך ואורך ימיו' (דברים ל כ), וכלשונו 'ויוכל להמשיך רפואה לכל תחלואיו ולנגעי נפשו ולטהר המח', עיי"ש עוד.

ביום החמישי - הפליגו צדיקי הדורות במעלת 'נר חמישי', וביארו בזה, כי יום זה לעולם אינו יכול לחול בשב"ק (ואילו שאר ימות החנוכה יכולים להיות בשבת), והרי זה מורה על החשכות הגדולה שיש בו ביום, שהוא מרוחק ביותר מן

הח' ימים היה הנס מתגדל, והיה כל חד וחד יום טוב. וכעין זה כתבו הבית יוסף והב"ח (ס' תרעג) שבכל יום נתחדש הנס ונתגבר הנס. ומהאי טעמא כתב ה'כל בו' (ס' מד) שנהגו להחליף את הפתילות בכל יום, 'כי בכל לילה היה הנס מתחדש', ונמצא שבכל יום ויום צריך להודות ולהלל יותר ממה שהודה להקב"ה עד עתה, שהרי הגדיל חסדו עלינו ביום זה יתר מהימים הראשונים, וככל שאור הנס גדול יותר כך צריך הכנה רבתית יותר לקראתו, ועל אחת כמה וכמה שלא יהיה בבחי' 'פוחת והולך' בהדלקתו...

את כולו וכו'. וביאור הדברים הוא על פי מה דאיתא בגמ' (ב"ב ע"ג:) [ב'אגדתות דרבה בר בר חנה', שאין לנו הבנה בעומקם ובסודם] 'ואמר רבה בר בר חנה, זימנא חדא הוה קא אזלינן בספינתא, וחזינן ההוא כוורא דיתבא ליה חלתא אנביה וקדח אנמא עילויה, סברינן יבשתא היא וסלקינן ואפינן ובשלינן אנביה, וכד חס גביה - אתהפיך, ואי לאו דהוה מקרבא ספינתא הוה מבעינן, פירוש הדברים, פעם אחת הלכנו בספינה וראינו דג שנתקבץ חול מן הים ונאסף עליו, ואף צמחו עשבים, עד שסברנו שהרי זה יבשה מאיי הים, ועלינו עליו ואפינו שם ובשלנו על גבו, עד שנתחמם גב הדג ונתהפך, ואלמלי שהיתה ספינה אחרת סמוכה אלינו היינו טובעים בים בעת נפילתנו ממנו. ויש בדברי הגמ' הללו רמז גדול, כי פעמים שאדם ירוד ב"ב עד שהוא שוכב באדמה וכבר עולים עליו עשבים... שאיבד ל"ע כל צורת אדם, אך האמת שאין מקום לייאוש כללילי, אלא אם 'יתחמם' - יתעורר לחיים, ויתהפך מן הקצה אל

אש לפניו תלך ותלהט סביב צריו - עבודת ה' באש קודש, התלהבות וחיות

בפרשתן (לו א) 'וישב יעקב וגו', וברש"י, 'וישב יעקב, הפשתני הוה נכנסו גמליו טעונים פשתן, הפחמי תמה אנה יכנס כל הפשתן הוה, היה פקח אחד משיב לו ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף

הקדושה, וגם הוא בסוף החודש (כ"ט לחודש) במיעוט הלבנה שאף זה מרמז על עובי החשכות בהעדר אור הלבנה לגמרי, ועוד, שישאל נמשלו ללבנה וממילא 'מיעוט הלבנה' מורה על שפל המצב בתחתית, אמנם נר החנוכה מאיר אפילו את החושך הגדול ביותר, והרי זה מורה באצבע על גודל כח האור שיש ביום זה, שהרי בכוחו להאיר אפילו את עומק החשיכה.

הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע היה דורש בלשון הגמ' (שבת לא.) 'כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים, דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצונות לא מסרו לו, בהי עיילי, ונרמז בזאת על מי 'שלא מסרו לו מפתחות החיצוניות' - שגם בזמנים שמדליקים בהם על פתח ביתו מבחוץ עדיין אינו מתעורר לרוב חסרון יראת שמים, אך בהי עייל (לא בלשון תימה, אלא בניחותא, כי אכן בה"י עייל) - בנר ה' יכול אף הוא להיכנס אל השער לה', לגודל קדושת אור נר החמישי.

ביום השישי - הוא ראש חודש טבת, ומן העניין להביא מה דאיתא ב'בית יוסף' (בטור ס' תכ"ג בד"ה ועומדים) בשם ספר 'ארחות חיים' (הלכות ר"ח ס' ב) בשם 'רבינו יהודה הלוי', על נוסח תפילת המוספין בר"ח, ראשי חדשים לעמך נתת, זמן כפרה לכל תולדותם שהכוונה בתיבת 'תולדותם' עולה על כל התולדות - המעשים, שעשה אדם משך כל ימי החודש. וביום ראש חודש ביד האדם לתקן את כל אשר שיחת משך ימות החודש, ולכן בא עולת ראש חודש, ככפרה ביום המכפר, ביום ראש חודש. וממשיך ה'ארחות חיים' לבאר מה שאומרים אנו שם בתפילה זכרון לכולם יהיו ותשועת נפשם מיד שונא שביום זה יש 'זיכרון לפני ה' להנצל מן היצר'.

גם ידוע מה שכתב הגה"ק רבי שמשון מאוסטרופולי זי"ע בפירושו על 'ספר קרנים' (מאמר ו אות א) שראשי התיבות של 'תקבר בשיבה טובה' (טו טו) הם 'טבת', לרמז שבר"ח טבת נסתלק אברהם אבינו ע"ה, וזכותו הגדולה עומדת ביותר בהאי יומא דהילולא קדישא דיליה, כי 'רחמנא אידכר לן קיימיה דאברהם רחימא'. ומעתה, קדושת ר"ח והארת הילולא קדישא מצטרפים לקדושת הנרות, והמשכיל יבין עד כמה קדוש היום לאדונינו.

לו. והיינו, כי גם אם נראה שהוא שקוע בחטא לגמרי ח"ו הרי עדיין יש בו 'נקודה טובה' שממנה יכול להתחדש ולהתחזק, ואין לו אלא לגלות אותה ושוב תאיר היא כבראשונה. ורמזו זאת בהא דאיתא בגמ' (שבת כא:) לגבי נס חנוכה, 'שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, שאף אם כל 'השמנים' טמאים עדיין יש פך אחד חתום בחותמו של כהן גדול כשהוא שמור בטהרתו ובקדושתו, וממנו נתחדשה כל העבודה...

באר הפרשה - פרשת וישב - הנוכה

הקצה. הן הן דברי רש"י, 'ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו', כי גם אם יש כאן 'פשתן הרבה', חבילי חבילי עבירות שמערים השטן, אך על ידי 'ניצוץ אחד', שיבעיר בעצמו אש ההתלהבות - שורף את כולו וחוזר בבת אחת לכמות שהיה מתחילה לו. והזמן גרמא, בימי החנוכה שסגולתם 'להרליק נר' - שידליק בעצמו את 'הנר' ויזכה ל'תחיית המתים' לח.

פעם ביקש הגה"צ רבי ירוחם ממיר זי"ע מתלמידו שיביא לפניו את ה'ספר מוסר' המונח על החלון הסמוך, הלך התלמיד לשם ולא מצא כי אם תפוז - מאראנץ, חזר התלמיד כשהוא נבוך ואמר לא מצאתי שום ספר מוסר, אמר לו רבי ירוחם שנית תביא את ה'מוסר-ספר', בדלית ברירה הביא את הפרי... שאלו רבי ירוחם, פרי זה הוא חי ועסיסי או שמא הוא כחציר יבש, השיב התלמיד ודאי פרי חי הוא, החל רבי ירוחם לקלף את הפרי, ואמר הנה הקליפה קשה היא ויבשה, אף מתחתיה יש כמין קרום לבן קשה, ואף סביב 'בשר' הפרי יש כמין שקית לבנה (העוטפת כל פלח בפני עצמו) שאף זה יבש לגמרי... אם כן מדוע תאמר כי הוא 'פרי לח וחי', אלא כי 'ממעמקים' ומתחת כל הקליפות הללו העוטפים את הפרי מכל עבר יש פרי נוטף עסיסיות... כך גם אם נדמה שהאדם 'יבש' לגמרי, ומכל עבר מסובב הוא ב'קליפות', אך בעמקי נפשו מלא חיות ולחות הוא, על כן נקרא שמו 'חי' ולא 'יבש כמת'... לז, ודע, כי ה'יבער באש' ההתלהבות, לא רק על עצמו בלבד הוא משפיע לשרוף את כל 'הפשתן' ולכלות את כל אותם יצרים רעים ותאוות רעות, אלא בזה גורם להשפיע חמימות על כל בני ביתו לטוב להם כל הימים. ובוזה ביארו מה שאמרו חז"ל (שבת כג): 'הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים', שמאחר שרגיל בנר וב'אש' הקודש אזי הוא מרתיח ומחמם את בניו שאף הם ילכו בדרכי ה' מתוך התלהבות והשתוקקות, עד שאכן לבסוף יגדלו להיות תלמידי חכמים.

ויתבאר עוד, בהקדם המסופר שאחד שעלה לכהן פאר ברבנות אחת העיירות ניגש אל הרה"ק הרי"צ מליובאוויטש זי"ע, לבקש 'הדרכה' כיצד עליו להדריך בני קהילתו למען ישמעו ולמדו את דרך ה' אשר הוא מנחיל להם, והשיב לו במעשה בעני בן טובים שנקלע ל'שוויץ באד' (סאונה) יחד עם ר' משה גביר העיירה, והנה רואה העני איך שעומד המשמש ומכה בגביר מכות נאמנות בכל חלקי גופו - מעלה מטה מזרח ומערב, ועל כל מכה וכמה שיוצאת ממקלו של המשמש השמיע הגביר את הנאתו בקולי קולות אהה... אהה... אהה.. כך נמשך הדבר במשך שעה ארוכה, כשזה מכה בכל כוחו בגופו של הגביר, ו'לעומתו משבח' הגביר באנחות של הנאה ותענוג, ככלות השעה יצא הגביר מהיכל השוויץ באד, ושלשל לידי המשמש סכום הגון ביותר. בצר לו הבין העני שהגביר נוהג לשלם טבין ותקילין על הכאות בגופו, על כן עקב אחריו בדרכו לביתו, ובבואו הביתה - כשכבר עמד הגביר על סף שערי ארמונו, פנה אליו והחל מפליא בו מכותיו... מימין ומשמאל תפרוצי... ותעל חמת הגביר, וגער בו, החסר משוגעים אנוכי, מה לך כי דלקת אחרי, הנח אותי לנפשי... נענה העני... לא לא... עתה תפתח את לבך ותשלם את משכורתך הנכבדה תמורת המכות... מיהר הגביר והזעיק את שומרי הבית והללו סילקו אותו בבושת פנים הרחק כמטחווי קשת מארמונו של הגביר, ותשקוט הארץ.

נדהם העני ותמה, מה נשתנית מהשמש שב'שוויץ באד', ופרץ בבכי מר על גורלו שלא שפר, ועל מזלו שאינו מיטיב עמו, אחר כמה ימים אצר אומץ, ושב אל הגביר בהכנעה גדולה, ילמדנו רבינו - מה נשתנו מכותיי ממכות המשמש בשוויץ באד, הגביר שהכיר כי אך ורק לטובה כוונתו, ניאות להסביר לו, וכי מדוע לא תבין, במקום השוויץ שורה חמימות יתירה, ותחת השפעת החום המהביל והגדול נכנסת כל הכאה עמוק עמוק בבשרי ופועלת פעולת טוב בבריאות הגוף והנפש, על זה אכן כדאי וראוי לשלם טבין ותקילין, אבל, על מכות גרידא הבאים להכאיב לי - אך רע ומר יהיה סופו של המכה...

כיו"ב, אמר הרה"ק הרי"צ לאותו רב בישראל, אם תשרה בסביבתך השראת חום זוגמת השוויץ שמשרה חמימות יתירה באש להבת אז תוכל להטיף באזן מוסר, להדריכם בדרך הטוב והישר, אבל סתם הכאות - סתם הטפת מוסר לא יכנסו כלל לתוככי אזנם, ולא יפעלו כלל איזו פעולה טובה.

ובדרך זה יבואר מה שאמרו 'הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים', כי אם יהא רגיל בנר - להאיר להם ולחמם אותם באש שבנר, אז יוכל גם לומר להם מוסר להיות תלמידי חכמים, אך אם אינו 'רגיל בנר', אלא רק צועק ומבקר ומעיר הערות אזי לא ישמעו אליו כלל, ודבריו לא יעשו פירות.

לח. החיד"א (פני דוד וישב) מבאר מנין ידע יוסף לפתור ל'שר האופים' את חלומו כי בעוד ג' ימים ישא פרעה את ראשו מעליו וימיתוהו, ומדוע גרע חלקו משר המשקים אשר פתר חלומו לטובה. ומבאר את העניין במשל

הערו למות נפשם על קיום העבודה, ולהלל ולהודות להקב"ה שהיא עבודה שבלב, עב"ד.

ותמה ה'שם משמואל' (מקץ תר"פ ד"ה ועם דרכנו) שלא מצינו בשום מקום שהחסירו בני ישראל אפילו קרבן אחד בימים ההם, ואם כן במה 'נתרשלו בעבודה'. אלא מבאר, שוודאי הקריבו בני ישראל את הקרבנות אלא ש'נתרשלו', וכלומר, שהיה זה מתוך קרירות ובעצלתיים, וכמצות אנשים מלומדה בלא התעוררות רגשות פנימיות הלב, ועל כן נגזר עליהם לבטל את העבודה, וכאשר החשמונאים מסרו נפשם להידוש העבודה הרי בזה תיקנו את הפגם מעיקרו, שהוכיחו שהעבודה יקרה בעיניהם עד שמוכנים למסור את הנפש בעדה, על כן הגדיל הקב"ה לעשות עמהם גם ופלא בנצחון על היוונים לט.

עפי"ז מבאר הא דאיתא בגמרא (שבת כג:): 'הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים', וכבר דקדק המהרש"א מדוע לגבי שאר מצוות כתיב 'זהיר במזוזה זוכה לדירה נאה, זהיר בציצית זוכה לטלית נאה, זהיר בקידוש היום זוכה וממלא גרבי יין', ואילו כאן כתיב 'הרגיל בנר (עיי"ש)', אלא 'שגם לדורות זהו הענין של נר הנוכה להימשך אחר השי"ת בלהב אש עולה

וכבר איתא בספה"ק כי כל מהות ה'הנוכה' הוא חידוש עבודתו ית' מתוך חמימות והתלהבות, שהנה, הקשו הפוסקים, מדוע קבעו חז"ל את ימי הנוכה להלל והודאה ולא למשתה ושמחה, ואילו פורים נקבע ליום משתה ושמחה, ותירץ הב"ח (סוף סימן תר"ע) כי עיקר הגזירה בפורים היתה מפני שנהנו בגופם מסעודתו של אותו רשע (מגילה יב.), וכיון שהפגם היה בגוף על כן נענשו בגזירת כליון הגופים, דהיינו להשמיד להרוג ולאבר את כל היהודים רח"ל, ועל כן ישבו בתענית לענות את גופם עד שנתבטלה הגזירה, לפיכך כאשר עינו את גופם וצמו שלשה ימים ועשו תשובה נתבטלה הגזירה, ולפיכך גם היו"ט שנקבע לדורות תיקנו בו ריבוי אכילה ושתייה שהם צרכי הגוף כדי לזכור עיקר הנס. אבל בחנוכה היתה עיקר הגזירה מפני שנתרשלו בעבודה, ועל כן נענשו שביטלו מהם העבודה שהיא צרכי הנפש, כדתניא בברייתא (אוצר המדרשים אייזנשטיין עמ' 193) שגזרו היוונים על ביטול קרבן התמיד ושימאו את כל השמנים וביטלום מלהדליק נרות המנורה, ומשום הכי היתה דרך חזרתם בתשובה על ידי שמסרו החשמונאים את נפשם על העבודה, וכמו כן הושיעם ה' על ידי כהנים עובדי עבודה בבית ה' ועשה להם גם בנרות, וגם לדורות קבעו להדליק נרות תחת אשר

לצייר אחד שצייר במעשה אומן ציור היאך שאדם עומד וסל פירות בידי, משהעמידו את הציור בחוצות העיר באו עופות וניסו לאכול מהפירות, וכל הקהל הביעו בהתפעלות מכישורו של הצייר שהצליח לצייר ציור 'אמיתי' כל כך, ויחד כולם הודו ואמרו 'ציור זה ממש יש בו רוח חיים' והראיה מהעופות שדימו שאכן אלו פירות האילן ממש. עבר שם פיקח אחד ואמר, אדרבה משם ראייה שהציור אינו 'חי' כלל אלא אדרבה 'מת' הוא, כי באם היה הציור כולו 'חי' הרי היו העופות מתייראות מהאדם המצוייר ולא היו מתקרבות כלל אל הפירות, אלא שמע מינה שאכן הציור 'מת' הוא. כך היה אף אצל יוסף הצדיק מששמע על חלומו של שר האופים שעופות באו ואכלו מהסלים שמעל ראשו הבין שאינו אלא אדם 'מת'. ולעניינו אנו עלינו להיזהר שלא לעבוד עבודתנו כמת בלא חיות דקדושה בעבודת השי"ת, וכך ננצל מכל העופות והציפורים למיניהם המנקרים במוחנו.

לט. באמת אמרו, כי עצם הנס שנעשה בהדלקת המנורה מורה על עניין ההתלהבות מתוך התחדשות, וכלשונו של הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (תרע"ד ליל ג), כי צורת איש ישראל להיות משתוקק לאביו שבשמים, כי נפשו חלק אלוך ממעל, וכמו שלהבת המתנענעת ונמשכת למעלה, וזהו ענין קליפת יון שהיו רוצים לטמטם את הלבבות שלא יהיו נמשכים ומתלהבים אחר השי"ת כמו שטמטמין (סותמים) מקור נובע מים, כי היו מתנגדים לזה שישראל יש בהם חלק אלוך ממעל, וזהו שגזרו 'כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל', וכשגברו מלכות בית חשמונאי ונצחום נתלהבו נפשות ישראל ביותר להימשך אחר השי"ת כרשפי אש שלהבת" המתלקחת ומתלהבת למעלה, ולאות אמת שנרצה עניינם למעלה בא הנס בנרות שענין הנר שהשלהבת עולה מאלי' למעלה, השמן נמשך אחר הפתילה ועולה בלהב אש אוכלה בכל רגע ורגע בחיות חדשה וכו', כי בכל רגע ורגע בא אור חדש וכו', וזה מתאים לענין ישראל שהיו אז באותה בחי' בחיות חדשה בכל רגע ורגע בלתי מתיישנת כלל ולא נתקררו האהבה והחיות.

על אחת כמה וכמה, בגשתו להדליק נר חנוכה, שצריך לבעור בו אש ההתלהבות והתשוקה לעשות רצונו בלבב שלם, ולא יקיים את המצוה 'כמעשה קוף' בעלמא, אלא כבר עובר לעשייתה יתבונן לקראתה ברנשי קודש^מ, ומתוך התבוננות בגדולת וקדושת המצוה, ו'לאן אתה נכנס למקום אש להבת שלהבת', כי רק על ידי ה'הכנה' הראויה יוכה לקלוט בקרבו את השפעות המצוה הנוראות והעצומות^מ, ואין צריך לומר כי הדלקת הנרות גופא תיעשה בדחילו ורחימו^מ, מתוך שמחה של

למעלה בכל רגע בהיות חדשה ללא התיישנות וללא התקררות, וגם נר של שבת יש לומר שהיינו הק' וכו' (עיי"ש), ומעתה יש לומר כי 'הרגיל בנר' הכוונה שהוא רגיל תמיד בהתחדשות, ולא רק לפרקים, על כן שכרו שיהיו בניו ת"ח מאחר שהוא רגיל תמיד בהתחדשות ממילא יהיו תולדותיו ביוצא בו.

וכן העמיסו צדיקים בלשון חז"ל (שבת כא:): 'מצותה משתשקע החמה עד שתבלה רגל מן השוק', דהכוונה לבטל את הרגילות בקיום המצוות.

מ. ידוע מה שאמרו צדיקים 'הכנה למצווה גדולה מן המצווה', והוכיחו זאת מדיני הדלקת המנורה בבית המקדש, שהרי קיימא לן (יומא כד: ונפסק ברמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ט ה"ז) שעצם הדלקת המנורה כשרה בזר, ואילו הכנת והטבת הנרות צריכה להיות אך ורק על ידי כהן.

הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע היה אומר, שבשעה שהכין רבו הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין זי"ע את הפתילות היו פניו בוערים ולוהטים כמו בשעה שעמד על פתח התנור הלוהט בעת אפיית מצות. באחד מימי חנוכה בשעת מנחה שלח הרה"ק רבי יחיאל יהושע מביאלא זי"ע אחד מנכדיו אל הרה"ק ה'בית ישראל' מגור זי"ע טרם ידליק נרות חנוכה, ויהי כאשר הגיע לבית המדרש שהה ה'בית ישראל' בחדרו ביחידות - קודם הדלקת נרות חנוכה, ניגש הנכד אל המשב"ק הרה"ק רבי חנינא שיף ז"ל, וביקש ממנו שיכניסנו אל הרבי אחר שיש לו 'שליחות' מהרבי מביאלא, הציץ הגבאי אל תוך החדר וכראותו שה'בית ישראל' מסתובב אנה ואנה בדביקות עצומה תפוס בשרעפיו, סגר את הדלת והתנצל שאינו מעיז להפריע לרבי בעת כזאת, אך אם דעתו שעליו לקיים דווקא כעת את השליחות ייכנס לבדו, הנכד שהבין שאין לו לעכב את השליחות מזקנו ניגש לפתוח את הדלת, ויהי אך פתח הדלת במעט וראה את פניו הקדושים בוערים כלפידים, נסוב על עקבותיו מרוב יראה ופחד, חזר אל זקנו, וסיפר לו דברים כהווייתן - את המחזה הגדול שראו עיניו בקודש פנימה, בשמוע הרה"ק מביאלא את דבריו עלתה בפניו קורת רוח, וכה אמר לנכדו אכן זאת היתה עיקר כוונתי 'בשליחות' ששלחתיך, כי היה ברצוני שתראה את התלהבותו 'בהכנה דרבה' טרם הדלקת הנרות...

מא. וכך אמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (כי תצא תרצ"א ד"ה כי יקרא) לבאר מדוע נקראת מצות שילוח הקן בלשון חז"ל (מדרש תנחומא פרשת עקב סימן ב) 'מצוה קלה שבקלות', כי דרשו חז"ל (חולין קלט.). 'כי יקרא - פרט למזומן', נמצא שלא שייך הכנה לקראת מצוה זו, ועל כן היא מצוה 'קלה'...

בדרך משל יאמר, כי מדרכו של עולם, בהוציאם את ה'בשר' מתוככי הפריזער (מקפיא) יניחוהו מתחילה עד שיפשר הקרח שמעליו, אז יגשו לבשלו או לחממו, על דרך זה ממש, הרי תחילת העבודה קודם הדלקת נר חנוכה היא 'להסיר את הקרח' האופף אותנו, ולהתנער מכל הקרירות, ורק לאחר מכן נוכל להתחמם באש קודש ולקיים את המצווה בהדלקת הנר.

מב. מן העניין להביא מקצת שבמקצת ממה שכתבו בספה"ק בדרך קיום עבודת הדלקת נר חנוכה, ממש אחד מני אלף, ותן לחכם ויחכם עוד. והנה נהגו רבים לומר 'ויהי נועם' טרם עשיית כל מצוה, וכמו שכתב בספה"ק 'פלא יועץ' (ערך ויהי נועם) 'ויהי נועם צריך לאומרו קודם כל מעשה טוב בין בדיבור בין ממעשה', ומבאר טעמא דמילתא, כי בכל דבור ובכל מעשה גנוז רזין עילאין ורזי דרזין, ואין אנו יודעים אלא פשטן של דברים, ואם כי עצם עשיית המצוה פועלת למעלה, אך הרבה יותר פועלת היא אם מכוונים את הכוונות הקדושות שיש בה, 'זוה כוונת תפילתנו באומרנו ויהי נועם שיכונן ה' מעשי ידינו בשמים ממעל כאילו כווננו בכל הכוונות הראויות לכוין ותפילה עושה פירות. וגם בפסוק זה יש רזין עילאין בכל אות ואות ובכל תיבה ותיבה, והיה ראוי לנו שנאמר ויהי נועם על הויה נועם'.

ולעניין ברכות המצוה כתב ב'קב הישר' (פרק צו) בזה"ל, ויכוין היטיב בברכות של הדלקת הנרות לאומרם מתוך שמחה באשר המצוה היא חביבה בשעתה לזמן פעם אחת בשנה, ולכבוד המלאכים קדישין הבאים להבית בשביל מצוה זו.

ושורפת, 'ושים אותו על נס' היינו ברכת 'שעשה נסים', 'וראה אותו וחי' רומז על ברכת 'שהחיינו וקיימנו', והיינו שסגולת נרות חנוכה היא שאף כל הנשך יביט בנרות וחי (וכמו שיתבאר עוד להלן), כי אף העומד בדיוטא התחתונה אפשר לו להתהפך מן הקצה אל הקצה לעלות מעלה מעלה, אך ה'בראשית' וההתחלה היא עשה לך שרף, לבעור באש קודש בעשיית המצווה ובעבודתו ית"ש"ו.

מצוה"ג, בהלל והודאה, ובתפילות"ד ובקשות"ה לקל חי"ו.

ובמו שרימוזו צדיקים בפסוק (במדבר כא ח) 'עשה לך שרף ושים אותו על נס, והיה כל הנשך וראה אותו וחי', שיש בו רמז על שלש הברכות שמברכים שרם הדלקת הנרות (בלילה הראשון של חנוכה), 'עשה לך שרף' זה ברכת 'להדליק נר חנוכה' כי האש דולקת

וכתב שם עוד, 'והנה בברכה ראשונה של נר חנוכה יש י"ג תיבות, וצריך לכיין שהן מעוררים י"ג מדות רחמים, וכן יש י"ג תיבות בברכה שניה שהן מעוררים י"ג מדות רחמים, ושתייהן יחד הן כ"ו תיבות כנגד שם המפורש' (שעולה אף הוא למניין כ"ו).

עוד שם, שמלאכי עליון שרפים ואופנים באים לבית כל יהודי ומביטים בעבודת קדשו בהדלקת הנרות, ועונים 'אמן' על ברכתו, ורמז לדבר כי 'מלאך' בגימטריא 'אמן'.

ודע, כי כתב היעב"ץ (מור וקציעה סימן תרע"ב) שברכות אלו אינם כשאר ברכות המצוות שמברכין על המצווה, אלא הם חלק מעיקר קיום המצווה, כי הרי עיקרה נתקנה 'לפרסומי ניסא', וכי מדליק בלא ברכה לאו מידי עביד, דהרואה סבור שלצורכו הוא דאדלקה (עי' כע"ז בשבת כב:), נמצא שעל ידי הברכה נעשים הנרות לחפצא דמצווה, לא כן שאר הברכות שאינן חלק מגוף המצווה, ואם כן ביותר צריך להשיג לברך מתוך אש ההתלהבות באותה התלהבות של נר חנוכה גופיה.

מג. זה לשון ה'חווה יאיר' (בהגהות מקור חיים סימן תרעב ס"ב) 'נראה לי, דעיקר מצווה הוא שיהיה המדליק אצל הנרות חצי שעה לראות אותם ולשמוח בהם'.

מד. רמז נאה אמרו כי הנה האש בוערת ומכלה את השמן שבנר, ו'המחבר' את האש לשמן הוא הפתילה, אך בלא הפתילה אין בכח האש לשרוף את השמן, והנה ה'שמן' רומז על כלל ישראל (וכדאייתא במדרש ריש פר' תצוה), ואילו 'האש' רומז על הקב"ה, והחיבור והדבקות בין ישראל לאביהם שבשמים הוא על ידי ה'תפילה' אותיות 'פתילה'... מה. לכן מצינו בזה כמה וכמה מנהגים בעת שהיה אצל הנרות, וכל אחד ינהג כמנהג אבותיו ורבותיו - זה באמירת 'ושב בסתר' ז' פעמים אחר הדלקת הנרות, וכבר כתב אחד הקדמונים (תלמיד הרמב"ן) ב'ספר זכירה' (סט א), סגולה מעולה לשמירה על כל השנה שיאמר בחנוכה כל לילה אחר הדלקת הנרות שבע פעמים 'ויהי נועם', כך מצאתי כתוב, וזה באמירת פרק קי"ט בתהלים, לשפוך לבו בשעה נעלה זו, לבקש על עניינים רוחניים לו ולזרעו אחריו.

מו. כי הזמן מסוגל ביותר לקבלת התפילות, וכלשון התוספתא (מע"ש פ"ה הי"ד) כל העוסקין במצוות פיהם פתוח בתפלה לפני המקום. ועל דרך שכתב רבינו בחיי (שמות יט ג) שתתפלל האשה בשעת הדלקת נרות שבת שיהיו בניה תלמידי חכמים מאירים בתורה, כי התפילה יותר נשמעת בשעת עשיית המצווה.

איש חסיד היה בבני ברק ושמו הר"ר שמעון דאסקאל, ולו חנות כלים במרכז העיר ברחוב רבי עקיבא פינת רחוב ירושלים, ובזמנו, בטרם קנה אותה חנות, היתה לו עוד הצעה לקנות חנות הגדולה פי שלוש מהחנות ברח' ר"ע ובאותם דמים, אך חסרון אחד היתה לה שהיא נמצאת ברחוב צדדי ומרוחק, ושאל את רבו הרה"ק מסאטמאר זי"ע כדת מה לעשות. השיב לו, כי הנה מצינו לתנאים ולאמוראים שחברו תפילות רבות לאומרם בסוף תפילת שמו"ע (כדאייתא בברכות יז). ולא ראינו שהמון העם אומרים תפילות אלו, לעומת זאת יש תפילה אחת שנתחברה ע"י אחד מהאחרונים, וכולם מתעוררים ושופכים ליבם כמים בתפילה זו, היא היא 'תפילה זכה' שחיברה ה'חיי אדם', והטעם ש'זכתה' תפילה זו מפני שהיא נמצאת במקום טוב - קודם כל נדרי... אף אתה, עדיף לך לרכוש את החנות השוכנת במקום טוב במרכז היישוב, כך עשה והצליח למעלה למעלה. אף לעניינינו יאמר, אנו נמצאים ב'מקום טוב' ליד הדלקת הנרות, כאן הוא המקום להשקיע...

מז. אגב גררא מזהירין, בגשתו להדליק נר חנוכה, יזהר בד בבד במשנה זהירות, לבל יכוו אחרים מ'האש', והיינו שלא יבוא חלילה לגאווה או כעס, וידע שכעס אחד ופגיעה אחת בחברו דוחה מאה עבודות ויגיעות במצוות ה', ועיקר העיקרים להיות 'אהוב למעלה' ובד בבד גם להיות 'נחמד למטה'.

באר הפרשה - פרשת וישב - חנוכה

והדברים מפורשים בדברי רבינו 'המאירי', דהנה אמרו חז"ל (שבת כג:): 'הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים מ', ופירש רש"י (ד"ה בנים) דקאי על נרות שבת וחנוכה, וכבר תמה רבינו יצחק בן הראב"ד (בקונטרס סוד הדלקת נרות חנוכה, גרפס בספר הזכרון פחד יצחק להגר"י הוטנר זצ"ל) דהא חזינן שרובא דעלמא מקפידים להדליק נרות חנוכה מידי שנה בשנה ואין כולם זוכים לבנים תלמידי חכמים, וכתב לפי דרכו דמכל מקום 'רק מיעוטא דמיעוטא מקיימין אותה בכל פרטותיה ודקדוקיה'.

סיפר אאדמו"ר הרה"ק מלעלוב זי"ע, ששמע מזקני הדור הקודם, שלאחר פטירתו של הרה"ק היסוד העבודה' זי"ע לא היה ביד חסידיו להכריע מי ימשיך את עול ההנהגה (כי כמה מצאצאיו היו ראויים לאותו איצטלא), לבסוף קיבלו עליהם את מרותו של הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (בנו של רבי מיכל אהרן זצ"ל) משום מעשה שהיה, וגופא דעובדא הכי הוי, במשך כל השנה כולה היה ה'דברי שמואל' עסוק במצות נרות חנוכה, והיה עומד על סדר כתישת הזיתים, בדק והשגיח בזהירות יתירה להוציא מהם שמן זית זך מובחר בלא שמרים, וכן הכין את הפתילות בדביקות עצומה, וכל שכן בשעת ההדלקה היה פניו בוערים כלפידיים ומדליק את הנרות בדביקות עצומה כל יתואר. פעם אחת נסע לשהות בצל זקנו לשבת חנוכה, והתאכסן שם בחדר הסמוך לבית המדרש, בערש"ק בעוד היום גדול התחיל להכין את הנרות ביגיעה ובדביקות כדרכו בקודש, ורק כשהכל היה מוכן ומזומן, עלה לבית זקנו היסוד עבודה' - להביט בעבודתו בהדלקת המנורה, ככלות זקנו את העבודה, מיהר ה'דברי שמואל' לירד לביהמ"ד כדי להדליק את הנרות שלו, אך לתדהמתו מצא שאי מי כבר הדליק את המנורה, מיד נענה מתוך גבורת הנפש ביישוב הדעת - 'אה, כבר הדליקו את המנורה', הבו לי נרות אחרים, אך מחמת דוחק השעה לא מצאו כי אם נר אחד של חלב בלבד, נטל את הנר ואמר בפשטות 'השעה מאוחרת, נו, הבה נדליק נר איש וביתו', הדליק את הנר, ויותר לא דיבר או חשב על הנעשה. משראו זקני החסידים גדלות זו, החליטו כולם פה אחד שהוא הראוי לאותה איצטלא, לקבל על עצמו להמשיך ולפאר את השלשלת הקדושה של אבותיו, ולא מחמת גיעתו והכנתו בכל השנה כולה לקראת ההדלקה של ימי חנוכה, אלא משום אותו מאורע שלא הדליק את המנורה ולא בא לכלל כעס.

שוב מעשה היה אצל הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע, ששנה אחת בערב שבת חנוכה בעת שהיה עומד מוכן ומזומן להדליק את הנרות, עבר שם בנו הקטן רבי שלמה דוד יהושע (לאחר פטירתו הוכתר לרבי' והיה מכונה בפי החסידים 'דער יונגער רבי'. נהרג במלחמה ע"י הצוררים ימ"ש, והי"ד) והפיל את כל המנורה, ולא הייתה שהות להכין שוב את הפתילות ולהדליק הנרות, כל אותו זמן ישב ה'בית אברהם' מן הצד בניחותא וכשחיוך נסוך על פניו אמר אותו הבורא שציונו להדליק, ציונו ג"כ שלא לכעוס...

פעם התלווה הגאון ה'חפץ חיים' זצ"ל אל רבו הגאון רבי נחום קפלן מהורדנא זצ"ל לביתו בזמן הדלקת נרות חנוכה, כבוא הרב לביתו ראה שהרבנית איננה בבית, לכן נמנע מלהדליק והמתין עד שתשוב הרבנית הביתה... בהזדמנות שאלו ה'חפץ חיים' - הרי יש חיוב להדליק את הנרות מיד בבוא זמן ההדלקה, ענהו הרב, איתא בגמרא (שבת כג:): 'אמר רבא פשיטא לי נר ביתו ונר חנוכה (מי שיש לו מעות מועטים ואפשר לו לקנות בהם נרות שבת להאיר, או נר חנוכה למצוה), נר ביתו עדיף משום שלום ביתו', הרי שמשום חשש שלום בית עדיף לבטל הדלקת נר חנוכה, 'והנה, אם הייתי מדליק את הנרות טרם בואם הביתה הייתי גורם להם עגמת נפש, ונמצא שהיה עדיף אם לא הייתי מדליק כלל...!'

עבודה רבה ונפלאה השקיע האדמו"ר רבי יוחנן טווערסקי מטאלנא זי"ע בהדלקת נרות חנוכה, לאחר ההדלקה היה מפזז ומכרכר לפני הנרות בהתלהבות נפלאה, בכל כוחותיו, ומרוב שמחה אף נהג לעשות 'קוויקלאך' לפני הנרות. פעם אחת לאחר שהדליק את המנורה בהתלהבות אש קודש עבר ילד קטן במרוצה ליד הנרות, נתקל במנורה וכל הנרות נפלו ארצה ונכבו. מיד נענה הרבי 'בני יקירי, הנני מכיר לך טובה על שזיכית אותי עכשיו לקיים את ההלכה (שבת כא.) 'כתבתה אין זקוק לה'...'. ואולי תרתי איתנייהו בהאי עובדא, חדא, כפשוטו - שזכה לקיים ההלכה שאין צריך להדליק נר שנכבה, ולא בכל יומא איתרחיש שיוכל האדם לקיימו, ועוד רימז לו, שבכהאי גוונא 'אין זקוק לה' מלהדליק אש הכעס על הילד שכיבה את הנרות בפשיעה, אלא ישאיר את אש הכעס מכובה. מח. בשם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע אומרים (עה"ת, עניני חנוכה), שאם זוכים על ידי הנרות לבנים תלמידי חכמים כ"ש וק"ו שהוא עצמו יכול לזכות להיות תלמיד חכם, עכדה"ק.

אך מדברי המאירי (שבת שם) חזינן דקושיא מעיקרא ליתא, שכתב 'הרגיל בנר דרך חיבוב מצוה והערה (מלשון התעוררות) מפורסמת הוין ליה בנים תלמידי חכמים' וז"ל, והיינו דבכדי לזכות ל'בנים תלמידי חכמים' לא סגי במה שמדליק 'נר חנוכה' כמצות אנשים מלומדה, אלא מתוך חיבוב מצוה, ועכ"פ מבואר בדבריו מהי צורת קיום המצווה בתיקונה - דרך חיבוב והערה מפורסמת.

מט. אמרו צדיקי קמאי, דמה שאמרו 'הרגיל בנר הוין ליה בנים תלמידי חכמים' קאי נמי על הבנים שסרו מן הדרך הישרה חלילה, שבכח הדלקת הנרות יתעורר בלבם הניצוץ דקדושה ויחזרו לילך על דרך המלך, ולזה גם נצרך שידליק דרך חיבוב מצוה והערה מפורסמת, ובזה יבעיר בם אש הקדושה (אף אם אינם עומדים בסמוך לו).

סיפר הרה"ק ה'בית אברהם' ז"ע, שפעם התהלך זקיני הרה"ק ה'יסוד העבודה' ז"ע עם משמשו בשוק, וניגשה אליהם אשה קשת רוח, ותשאל האשה אותם מי הוא הרבי כי לברכת הרבי אני צריכה (אחר שלא הכירה אותם), כמובן שהמשמש הצביע ברמיזה אל עבר הרבי, אך לפליאתו הצביע הרבי על המשמש שהוא הרבי, כך נשנה הדבר שוב ושוב, שהרבי מצביע על המשמש והמשמש מצביע בדרך כבוד על הרבי, עד שפרצה האשה בבכי ובדמעות שלישי אמרה, אנא מכם, בצרה גדולה אנכי ואל תהתלו בי, נענה ה'יסוד העבודה' הגידי נא מה בפוך, ותען האשה ותאמר, בת יש לי אשר לפני זמן מה התדרדר מצבה הרוחני, והנה זה עתה ברחא מהבית, והלכה לרעות במקומות זרים רחמנא ליצלן, וכל ההשתדלויות להחזירה למוטב העלו חרס, וגדול צערי מנשוא. הקשיב ה'יסוד העבודה' לדבריה היוצאים מן הלב, ושאלה, האם יש לכם באיזה מקום בגדים שלבשה הבת בעבר, ותען האשה, הן, אמר לה הרבי, קחו את הבגדים ועשו מהם 'פתילות' ובהם תדליקו נרות שבת, ותראו פלאות, מיד בבואה לביתה עשתה כדברי הרבי, ולשבת הבאה הדליקו בהם את הנר - וראה זה פלא, באמצע סעודת ליל שבת פרצה הבת אל תוך הבית, בבכיות עצומות מאין הפוגות, ואמרה שנכנסה בה רוח שטות לחטוא, אבל כעת הינה מתחרטת מאד על כל אשר עשתה, ונפלו זו על זו באהבה גדולה ומאז חזרה למוטב. הרי שבכח קדושת הנרות אפשר להחזיר נשמות טועות ותועות אל שורשן, ובזה סיים ה'בית אברהם' ואמר, שעל כן מברכים 'להדליק נר של שבת' וכן בחנוכה 'להדליק נר חנוכה', דהיינו שכל מי שתוהה בדרכו יכול לחזור אל מקור הקדושה להדליק את תוכו ופנימיותו על ידי נרות דמצוה.

אגב אורחא נציין מה דאיתא, שעל ידי 'וימאן אביו להתנחם ויבך אותו אביו' - בזכות זה עמד יוסף בנו בנסיון וקיים בנפשו 'וימאן', שנמנע מהעבירה בזכות הדמעות ששפך עליו אביו יעקב. וכך כתב בספר צרור המור (בפרשתן על הפסוק 'ויבך אותו אביו') שהועילו הבכיות של יעקב שנמכר יוסף למצרים דווקא ולא לאיי הים ונעשה אדון בבית פופיטפר, ולכן נסמכו ב' הפסוקים (לז לה-לו) 'ויבך אותו אביו', וסמוך לו 'והמדנים מכרו אותו אל מצרים לפופיטפר סריס פרעה שר הטבחים'.

נ. הגאון רבי חיים עוזר גראדזינסקי זצ"ל בעל ה'אחיעזר', איקלע שנה אחת בימי חנוכה לעיר קראקא, בהיותו שם נקרע מעילו העליון, והלך אל בית החייט כדי שיתקן לו את הקרע, אך בכניסתו אל ביתו התנצל לפניו החייט שהוא עומד כעת לקראת הדלקת נרות חנוכה ולא יוכל לעסוק במלאכה ולתקן את הבגד, הסכים הגר"ע לחכות בביתו עד אשר יסיים את הדלקת המנורה, בחשבו 'כמה זמן ישהה חייט זה בהדלקת נרותיו', והיה מפליא מה שראו עיניו באותה שעה, איך שחייט פשוט ביותר פשט את בגדי החול והמלאכה ולבש את מלבושי שבת, הדליק את הנרות בחביבות ובהתלהבות, ושהה אצלם במשך כחצי שעה כשהוא מזמר בהשתפכות הנפש ובתמימות זמירות שירות ותשבחות למלך א-ל חי וקיים, ורק לאחר מכן החליף את בגדי השבת לבגדי החול ופנה אליו לתקן את בגדו, וכשסיים הגר"ע לספר עובדא זו היה אומר 'באותה שעה הבנתי מדוע זכו בני קראקא (שהיתה עיר ואם בישראל בכל הדורות) שיצאו מהם גדולי תורה ויראה...'. והן הן הדברים הנזכרים, שעיקר הדלקת הנרות צריך שיהיה דרך חיבוב מצוה והערה מפורסמת.

ואען ואומר לשבר את האוזן, דהנה בטעכנאלאגיע (טכנולוגיה) של היום מייצרים כל מיני דברים שונים, ולא מן הנמנע שבעגלא ובזמן קריב יתחכמו ויעשו יצירה נפלאה שתהא דומה בצורתה ובמתכונתה ובטעמה כדוגמת פרי אמיתי, ואף היא ראוי לאכילה ולבישול, אולם עם כל זה - לא יוכל פרי זה להצמיח עוד פירות כיוצא בו, והנמשל, מי שאין מעורר בעצמו התעוררות בפנימיות לבו, הרי הוא דומה ממש ל'פרי' זה, שאף שמבחוץ נראה הוא לגמרי כפרי אמיתי, אך אינו מצמיח בנים תלמידי חכמים, מאחר שאין בו תוכן בפנימיותו, ודי בזה למבין.

וכו' והנה בעבור אלו הדורות שהן סמוכין לגאולה, התחילו חכמי הדור לדבר מעניני המצוה הזאת מה שלא שיערו הראשונים, והוא סוד כמס'.

נמצא שכל יהודי באשר הוא - אף ברור האחרון, בנשנו להדליק את הנר, ידע שלא רק את האור העולה מנרותיו הוא מדליק, אלא הוא מדליק בזה אף את האור הגנוז מששת ימי בראשית.

עוד מצינו על גודל הארת קדושת הנרות בדברי הרמב"ן (ריש פר' בהעלותך) 'ובלשון הזה מצאתיה במגילת סתרים לרבינו נסים, שאמר, ראיתי במדרש (בהעלותך ה) כיון שהקריבו שנים עשר שבטים ולא הקריב שבט לוי, חלשה דעתו של אהרן שלא היה לו חלק עמהם, אמר לו הקב"ה למשה 'דבר אל אהרן ואמרת אליו, יש חנוכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות, ואני עושה בה לישראל על ידי בניך נסים, תשועה וחנוכה שקרויה על שמם, והיא חנוכת בני השמונאי, ולפיכך הסמך פרשה זו לפרשת חנוכת המזבח^{נא}.

עוד כתב שם הרמב"ן שאיתא במדרש (תנחומא בהעלותך) אמר לו הקב"ה למשה, לך אמור לאהרן, אל תתירא, לגדולה מזו אתה מוכן, שהקרבת יתבטלו אחר 'חורבן הבית', אבל שלך - הדלקת הנר, 'לעולם אל מול פני המנורה יאירו'. ולכאורה קשה, הרי בעת שהקרבת יתבטלו, אלא יש לומר, 'שליך לעד קיימת' קאי על הדלקת נר חנוכה שהיא נהגת אף לאחר החורבן, נמצא שפיוסו של אהרן היה על ידי 'הדלקת הנר' בבית המקדש, ובאותה מידה על ידי 'הדלקת נר חנוכה'.

לעד קיימת - ההארה הנוראה המתגלית בהדלקת נרות עד היום הזה

תנינן במסכת סופרים (כ א) 'אסור להדליק בנר ישן', ופירש ב'בני יששכר' (כסלו שבת מאמר ד אות ט) שר"ל שלא ידליק את הנר רק על מאי דהוה - מעשה שהיה, 'אלא צריך להדליק מחדש כי האור מתגלה גם עתה במצות ההדלקה, ודי בזה'.

אמרו חז"ל (תנינה יב.) על האור שבא הקב"ה בששת ימי בראשית 'כיון שנסתכל הקב"ה בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים, עמד וגנוז מהן, ולמי גנוז לצדיקים לעתיד לבא', והגידו צדיקי הדורות, ש'אור גנוז' זה חוזר להתנוצץ בימי החנוכה (רוקח הל' חנוכה רכה).

וכך כתב ה'בני יששכר' (כסלו שבת, מאמר ב אות כא) 'הנה העדותי לך שלשה עדים נאמנים, אשר הארת אור חנוכה הוא מבחינת אור הגנוז, הלא המה הרב עיר וקדיש בעל ה'רוקח' ז"ל אשר דבריו מקובלים מאליהו [הנביא] זכור לטוב, וכן מדברי הרב הגאון מהר"ל מפראג, ידוע שדבריו נאמרו ברוח הקודש והיה משתמש ב'ספר יצירה', והרב הקדוש אשר היה סמוך לדורותינו מפורסם ברוח קדשו הרב מוה"ר רבי פנחס זצוק"ל מקארעין.

על כן לא נכתב בפירוש בתורה [שנגנו בה האור] היות של חנוכה כי אם ברמזיה וגניזיה, וכן בזה"ק לא תמצא מעניני נר חנוכה [זולת פעם אחד (ח"א רלה): מוזכר שם נר חנוכה דרך העברה בעלמא, וכן בתיקון^ז (כט.)], והוא מטעם הנ"ל, שהוא מן בחינת אור הגנוז

נא. כמה מהראשונים כתבו שמצות נרות חנוכה נתקנה דומיא דמנורת המקדש, ולפיכך דינם שווה, וכך פירש הר"ן (שבת כא.) דלכן אסור להשתמש לאור נרות חנוכה, 'דכיון דעל ידי נס שנעשה במנורה תקנוה, עשאוה כמנורה שאין משתמשין בה כלל'...

ואילו ה'כל בו' (סי' מד) ביאר בזה את הטעם שנהגו להחליף את הפתילות בכל לילה, שהוא זכר למנורת המקדש שהיו מחדשים את הפתילות בכל לילה.

בדרך זה ביארו צדיקים מה שאנו אומרים ב'נרות הללו' - 'ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד', שלכאורה מה החידוש יש בהיתר ראייה, ומהיכי תיתי לאסור שהוצרכו לומר שבאמת מותר להסתכל בהם, ותירצו עפ"י האמור שקדושת נרות חנוכה היא כקדושת המנורה, ואם כן היה מקום לומר שכשם שאסור לראות את המנורה (עיי' פסחים כו.) כך יהא אסור להביט בנר נוכח לגודל הקדושה שבה.

נוראות הפליג הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע (לחנוכה) בגודל הדלקת נר חנוכה, כי במנורה שבבית המקדש הדין הוא שאם נכבה הנר שצריך לחזור ולהדליקו, ואילו בחנוכה קיי"ל כבתה אין זקוק לה, והיינו טעמא, כי עצם הדלקת האור כבר מאיר הוא את הנשמה.

במשך ימות השבוע, ובנרות 'הנוכה' אפשר לראות מה יקרה בכל ימות השנה. ואילו הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע היה אומר, שמי שיש לו עינים צופיות יכול לראות את שם הוי"ה מאיר בנרות הנוכה (אמונת משה הנוכה מט).

שכינה למטה מעשרה - כל יהודי אף הפחות ביותר יש לו עלייה

הרמב"ם מפליג בהלכות הנוכה (פ"ד ה"ב) וכותב 'מצות נר הנוכה מצוה חביבה היא עד מאד, וצריך אדם להזהר בה', וכמדומה שבכל ספרי 'משנה תורה' לא מצינו לשון כזה על שום מצוה שבתורה, ועומק הדברים יתבארו בדרך משל, לעשיר מופלג שלקח בתו של איש עני ואביון לו לאשה, והנה הגם שעצם מעשה הנישואין מורה על רוב אהבתו אליה שהרי מכניסה לארמונו, אך ביותר יוכיח חביבותה אצלו אם יצא מארמונו המפואר ויכנס לגור עמה בביתה הרעוע והדל, כי בזה מגלה שהוא מוכן ומזומן לוותר על כל תענוגיו וחפציו מפני חביבותה, והנמשל מוכן מאליו, שכביכול הקב"ה מלך מלכי המלכים חפץ היה להשכין שכינתו בתחתונים, והנה, בדרך כלל 'מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה' (סוכה ה.), אמנם נשתנו ימי החנוכה, שאז השכינה יורדת כביכול אף למטה מעשרה, ובשעה שהאדם עומד בחשכת הלילה בפתח ביתו מבחויץ, ובמקום פחות מעשרה, סמוך לקרקע עולם, המורה על מדריגה נמוכה ופחותה ביותר, גם באותו מקום יורדת אליו השכינה²¹, ומאשפות ירים אביון ועני בדעת, וזו חביבותו של הקב"ה אל כלל ישראל המתגלית בימי חנוכה יותר משאר ימות השנה²².

ובך אמר הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע, דהנה קדושת שבת קודש קביעא וקיימא, והיינו, שאז הקב"ה

וממוצא דבר אתה לומד באיזו הדרת קודש צריך לעמוד אל מול פני המנורה, וכמו שמפרש ב'ישמח ישראל' (בהעלותך ד) שמדברי הרמב"ן הללו למדנו, שבעת הדלקת נר הנוכה עומד כל יהודי על מקומו של הכהן גדול בבית המקדש, וכל איש פשוט ביותר בגשתו אל הקודש, להדליק נר הנוכה, הרי הוא עצמו נעשה ככהן גדול, וביתו נהפך בבית המקדש, ויתבונן בגשתו להעלות את האש שאינו מדליק כאן נרות שמן או שעוה בעלמא, אלא הוא מעלה הוא את האור שמששת ימי בראשית, ויגש אל העבודה באימה וביראה מתוך שמחה של מצווה, על שאיש פשוט כמותו זוכה לחולל עתה 'מהפיכות' גדולות בעולמות העליונים.

הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע היה מפרש מה שאנו אומרים (על הניסים) 'והדליקו נרות בחצרות קדש', ומקשים העולם, הרי 'הדליקו את הנרות' בהיכל הקודש ולא בחוץ, אלא דקאי על 'הנרות' שאנו מדליקים 'כהיום' כל אחד בחצר ביתו בשמונת ימי הנוכה (שהוא במקום מנורת המקדש, כמבואר ברמב"ן), וקדושת הנרות הופכת את רשותו לחצרות קדש. המשכיל בעת ההיא, יראה שיהא רישומו ניכר, ותיספג הקדושה בכותלי הבית, שבכל השנה כולה יהיה בהם קדושת העזרה.

כתב ה'קב הישר' (פרק צו) שהמנהג לישב אצל הנרות ולהביט בהם, וכל הנר הדלוק לדבר מצוה יש בו קדושה נפלאה גדולה אין שיעור, ואילו היינו זוכים להשנות רוח הקדש היינו מברכים ומבינים ומשיגים ע"י מצות הדלקת הנרות של מצוה - עתידות²³.

כיו"ב, מקובל מהרה"ק רבי פנחס מקאריין זי"ע, שבנרות 'שבת' אפשר לראות כל מה שעתיד להתרחש

נב. ואף שאין לנו 'עיניים' לראות, אך מכל מקום 'ראש' יש לנו ב"ה... וממוצא הדברים נשכיל להבין על גודל קדושת הנרות עד שאין לנו יכולת להשיג אפילו אפס מקצהו...

נג. ה'ערוגת הבושם' (בפרשתן ד"ה ויוגד לתמר) מוסיף לבאר במאמרם (סוכה ה.) 'מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה', שהנה ידוע ה'סולם' שהציב רבי פנחס בן יאיר כדי לזכות להשראת השכינה, וכדאיתא בגמ' (ע"ז כ): 'מכאן אמר רבי פנחס בן יאיר, תורה מביאה לידי זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות, זריזות מביאה לידי נקיות, נקיות מביאה לידי פרישות, פרישות מביאה לידי טהרה, טהרה מביאה לידי חסידות, חסידות מביאה לידי ענוה, ענוה מביאה לידי יראת חטא, יראת חטא מביאה לידי קדושה, קדושה מביאה לידי רוח הקודש', צא וחשוב מניין הדרגות ותמצא עשרה, וזהו מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה, שאינה יורדת למטה מעשרה דרגות אלו, ואי אפשר לזכות להשראת השכינה בלתי העולה בעשר מדרגות בהר ה', אולם חנוכה שאני, שאף מי שרחוק מכל אותם המדרגות יכול לזכות לשיא המדרגות. נד. שנה אחת טרם ניגש הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע להדליק הנרות, פנה אל אחד החסידים ושאל אותו 'מי שאשתו נמוכת קומה, האם בשעה שירצה לדבר עמה תעלה האשה על כסא כדי שיהיו שווים בגובה, או שהוא

הבורא בימי החנוכה אל תוך 'בית האסורים' שלנו - להוציא ממסגר אסיר¹¹.

איתא ב'מאור עינים' (מקץ) וז"ל, 'בחנוכה כביכול ה' מוריד את עצמו למטה מעשרה אל האדם לקרבו, וזהו שאמרו (שבת כא:): 'פתילות ושמונים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת, מדליקין בהן בחנוכה', כי כמו בנר נותנין לתוכו פתילה וממלאין אותה בשמן ומדליקו, כמו כן האדם הוא פתילה, ושמן הוא החכמה שה' ממלא בו ומדליקו להיות מאיר במעשיו ובעבודתו את ה'. והנה הפתילות הם בני אדם שאין נדלקין בשבת, שהאור אין נאחו בו מחמת שהפתילות לא טובים, והאור מסוכסכת בהם, ואי אפשר לעלות כנ"ל ושיאחו בהם האור - מדליקין בפתילות אשר לא טובים כנ"ל בחנוכה, כי ה' כביכול בעצמו מוריד את עצמו אל האדם ומאחזו בו את האור להדליקו, ולשוב ולחזור אל ה' ולעבדו בהתלהבות ובשכל גדול... וזה נעשה בכל שנה בבוא הזמן של מצות נר חנוכה. עכ"ל.

מזמין את ישראל אליו כדי ליהנות מזויו כבודו, ואילו ביום טוב שישראל מקדשים את הזמנים הרי כביכול מביאים בני ישראל את הקב"ה לבוא אצלם, אולם בימי חנוכה מבקר קוב"ה את בניו אהוביו בתוך בית האסורים שלהם, איש איש בתוך נגעו ומכאוביו בגשמיות וברוחניות במקומם למטה מעשרה, ולכן באותה שעה חייב האדם לזעוק ולשאוג בכל כוחו 'אנא ה' מלטה נפשי' וביד כל אחד ואחד לפעול בימים אלו כל מיני ישועות, שהרי הקב"ה בא כביכול לשהות במחיצתנו, ומאזין לקול שוועתנו¹².

וז"ל ה'דברי חיים' זי"ע (חנוכה ד"ה והלכתא), על דרך המשל, כשיושב המלך בעיר משכנו, לא יוכלו פחותי הערך ובפרט המעונשים על פי דתי המלך לבוא לפני המלך להתחנן לו, כי המה מתועבים ליכנס בהיכל מלך, אולם בשעה שהמלך נוסע על פני המדינה, דרכו לבקר בתי האנשים היושבים במסגר כלואים, וכולם דבקים במלך ומתחננים הושיעה המלך. כך בא אלינו

יתכופף אליה', ותיכף ניגש להדליק נרות חנוכה, והסביר הרה"ק רבי מרדכי דוב מהורנסטייפל זי"ע (שהיה בן אחותו) ש'המגיד' רצה לפרש בזה את כל מהותם של נרות חנוכה, שכביכול הקב"ה מתכופף אל כלל ישראל ונכנס למחיצתם למטה מעשרה, והיינו דאמרי אינשי (ב"מ נט.) 'איתתך גוצא גחין ולחיש לה', שדרך העולם שהבעל מתכופף אליה, ובהנהגה זו נוהג עמנו קוב"ה בימי חנוכה.

רמז לזה רימז הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע שלכן נקרא המועד 'חנוכה', מלשון 'חנו כה', פירוש, באיזה מצב שהיהודי עומד בו, משם תאיר נשמתו באור הנר.

כן פסק נמי הרמ"א בהלכות חנוכה (סימן תרעג סעיף א) בשם ה'תרומת הדשן', שנר חנוכה (האסור בהנאה) שנתערב בשאר נרות אינו בטל אפילו באלף, כי זהו מהותו של 'חנוכה', כל יהודי חשוב הוא - בכל מצב שהוא אינו 'בטל', ולעולם לא יתייאש.

נה. וכמו שכבר אמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע שנה אחת בליל הסדר, בשם אביו הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע, שבאמירת 'אנא ה' שבהלל אפשר לכל אחד לפעול שימלא ה' כל משאלות לבו לטובה ולברכה, וחשבו החסידים שהכוונה על אנא ה' הושיעה נא, אולם אמר ה'אמרי אמת' - לדעתי הכוונה על אנא ה' כי אני עבדך (הובא בלב שמחה' סוכות תשמ"א), ואלו ואלו דברי אלוקים חיים, שבימי חנוכה אפשר להתפלל בין על גשמיות ובין על רוחניות, והקב"ה שומע תפלת כל פה וממלא כל בקשותיהם לטובה ולברכה, דהרי כך היא המדה, שדרך האב המבקר את בניו בבית האסורים, להשתדל לעשות כל אשר לאל ידו כדי להקל את צערם, לא ינוח ולא ישקוט עד אשר יפעל עבורם לכל הפחות נחמה פורתא, ואם כך הוא אצל בשר ודם שכוחו מוגבל, קל וחומר למלך מלכי המלכים הקב"ה אשר אין חקר לגבורתו והוא כל יכול, שבוודאי יגאל ויושיע את אהוביו מכל צרותיהם.

נו. ולכן לא חזינן בשום מועד שנקבע בימים האחרונים של החודש (המורים על חשכות, כי ישראל נמשלו ללבנה, ובסוף החודש מתמעט אורה) זולת חנוכה, וגם לא מצינו שום יו"ט שמתחיל בחודש אחד ומסתיים בתחילת חודש אחר, וכן נקבע זמנה בחודש טבת שהוא החודש של עשו הרשע כמבואר במקובלים (עי' זוה"ק ח"ג רנט.), וכל זה בא לרמז, שאף בזמנים חשוכים וקשים ביותר - כסוף החודש, אפשר להתחדש באור חדש [הנרמז בתחילת החודש] על ידי האור המאיר בחנוכה, כי שאר המועדות מאירים בנפש האדם, לא כן חנוכה הוא האור עצמו, ומעט אור דוחה הרבה מן החושך.

שהוא ממש מבחין תוכל מצוה זו להאיר עיניו שיתהפך לבריה חדשה¹⁰.

ובן כתב הרה"ק הישפת אמת זי"ע (תרל"ב נר א ד"ה דבר), וז"ל, ונשאר גם כן לדורות, שיש סיוע בימים הללו לעשות רצונו יתברך יותר מן הסדר וההנהגה בכל השנה, בדרך נס ופלא¹¹. עוד כתב הרה"ק הישפת אמת זי"ע (חנוכה שנת תרל"ה) על הא דאיתא בגמ' (שבת כא:) תנו רבנן נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחין, כי בימים הללו יש סיוע ממעל לקנות במידה גדושה 'יראת שמים' - להתגבר ולנצח את יצרו, כמו שאמרו חז"ל (שבת לא:) דהמפתחות החיצוניות רומזות על יראת שמים ויראת חטא¹².

ובן פירש הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע (בית אהרן חנוכה מז.) את הנוסח שאומרים בברכת קרי"ש דשחרית 'משפיל גאים עדי ארץ ומגביה שפלים עדי מרום' דקאי על ימי חנוכה, שהקב"ה משפיל ומוריד את השפע והאור העליון משמי מרום 'עדי ארץ', וכל זאת למה, כדי להגביה ולהרים 'שפלים עדי מרום' למעלה למעלה, וכל יהודי מתעלה בימים אלו אף הנמצא מרחוק.

בה כתב הרה"ק היחידושי הרי"ם זי"ע (ליקוטי הרי"ם חנוכה) וז"ל. נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחין (שבת כא:), כי מצוה זו מאירה אף למי שנפל לרשות הבלי עולם הזה ברשות הרבים ממש, ולמי

נז. הנה פרשת מקץ נקראת תמיד בימי חנוכה, ורמזו בה הישפטי גיבורים' (שבת עט.) כי 'שנתים' ר"ת ש'מאל נר ת'דליק ימין מ'זוזה. וב'תפארת שמואל' (חנוכה לו) מבאר שאף מי שנראה לו כי הוא כבר 'מקץ', שכבר בא עליו סופו, ומתייאש מעצמו לאין תקוה, יזכיר לעצמו 'שנתים' - שמאל נר תדליק ימין מזוזה, כי אף ב'שמאל' בידו לשוב ולהתחזק דוגמת הנרות שמדליקים אותם ב'שמאל' ונעשים 'קודש', ולא עוד אלא שמדליקים אותם והם מאירים גם 'למטה מעשרה' - שבכוחם להאיר בכל מחשך, אף לאותם שהם 'למטה מעשרה'... חזקו ונתחזקה, כי השי"ת עמנו בכל מצב שהוא. כן רמזו לה במה שמצינו שתקנו חז"ל לרואה נר חנוכה שאף הוא מברך, ולא מצינו כן בשאר מצוות, אלא ללמד שאף מי שהוא מרוחק מן המצוה עצמה והוא עומד מרחוק כדוגמת 'הרואה', גם לו יש עלייה מכח הדלקת נר חנוכה, ואף הוא יכול לברך.

ואדרבה, מבואר בספה"ק כי עיקר היו"ט תכליתו להאיר לאותם הבינונים והחלשים, אלו המרוחקים בכל השנה, וכמו שהיו אומרים בלשון מליצה כי חנוכה הוא 'יום טוב אין די וואַכן' [-יו"ט בימי החול], אינו אסור במלאכה ואף אין לובשים בו בגדי שבת ויו"ט, כי שייך הוא ביותר לאלו שהם בבחי' 'ימות החול', שאף הם יוכלו להיתפס ולהיאחז באש הקדושה.

וכן אמרו בדרך צחות על הא דאיתא (משנ"ב סי' תרעג סק"ב) שמצוה מן המובחר ליקח לפתילה 'צמר גפן', כי בשפת האידיש מכנים לצמר גפן 'וואטע', ולשון נופל על לשון שהכוונה ל'רחוקים' (כי גם 'רחוקים' מכנים בשפת האידיש 'וואטע'), כי מצוה זו בכוחה לקרב את הרחוקים...

וזה האומר כי הרחיק עד מאוד, ואור החנוכה אינו יכול לרדת עד אליו הרי הוא מופקע לגמרי מכל עניין החנוכה, וכמו שרימזו הרה"ק ה'נחל יצחק' מזוטשקא זי"ע בהא דאיתא בגמ' (שבת כב.) 'נר של חנוכה שהניחה למעלה מכ' אמה פסולה' כי לא שלטא ביה עינא, שזה האומר שר חנוכה גבוה הוא עד מאוד, ולא שלטא ביה עינא כי הוא נשגב ממנו, הרי לא עשה ולא כלום...

נח. איתא מצדיקים על דברי הגמרא (שבת כב. לגרסת השאלות וישלח סי' כו) שצריך להניח את נר חנוכה בפתח הבית משמאל 'כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה בימין, ובעל הבית בטלית מצוייצת ביניהן', והנה מזוזה חנוכה טלית ר"ת 'מחט', כי בימים אלו אדם פותח כפתחו של מחט, והקב"ה מסייעו כפתחו של אולם בשאר ימות השנה. נט. מעשה באחד שהגיע אל הרה"ק ה'מגיד' הגדול ממעזריטש זי"ע והתאונן בפניו שאין בכוחו לעמוד ולהתגבר על כל הרהורים ודמיונות שיצרו מפתחו לחשוב בהם בכל עת מצוא ובפרט בעת 'התפילה והלימוד', מששמע ה'מגיד' את דבריו, שלחו שיפנה אל בית ה'אור המאיר' זי"ע, והוא יורה לו את הדרך הנכונה, חיש מהר עשה היהודי את דרכו אל בית ה'אור המאיר', משהגיע למחוז חפצו באישון ליל וראה שהאור מאיר בבית החל דופק על דלתות הבית ואין קול ואין עונה, אין הדלת נפתחת, מכיוון שהכפור שלט בחוצות, והיהודי הרגיש שעוד מעט קט וכולו נעשה כגליד קרח הוסיף לדפוק בדלת שוב ושוב, ועדיין לא נפתחה הדלת... אחר זמן שאל היהודי את ה'אור המאיר' מדוע לא פתחת לי את הדלת הרי נשלחתי בשליחות מיוחדת אליכם, ענהו הרה"ק, הן אמת, ובזה

למעלה משלושה טפחים, דהן אמת שאף מי שכבר נמצא 'למטה מעשרה' - בדיוטא התחתונה, בידו להתעלות בימים הללו ולהגיע למקום גבוה מעשרה, מכל מקום אסרו חכמים להדליק בתוך שלשה סמוך לקרקע משום לבוד וכארעא סמיכתא דמיא. והיינו שעל האדם לעשות את המוטל עליו ולפתוח פתח כדי להתעלות, וכאשר הוא עצמו יתרומם מעט להיות 'למעלה משלושה' יזכה שהקב"ה יגביהו הרבה, אבל אם ישב בחיבוק ידים^{סא} ובאפס מעש^{סב} ולא ידליק בתוכו את ניצוץ הקודש, אזי לא יועילו לו כל הנרות שידליק, שהרי הוא כמי שעניו עצומות, היאך יועיל האור להזריח שמשו^{סג}.

הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (להנוכה) פירש בפסוק (משלי כ כז) 'נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן', ואפשר לדרוש 'חופש' מלשון 'שחרור' כדכתיב (שמות כא כז) 'לחפשי ישלחנו', כי האור של נרות הנוכה משחרר לחרות את נשמות ישראל מכל הפסולת והרע הנטמן ב'חדרי בטן' (וכן איתא באמרי אמת תרע"ז נר ג)^פ.

למעלה משלושה טפחים - שלא יהיה כארעא סמיכתא אלא יזי עצמו בעבודתו

צדיקן הדורות (כע"ז בתפארת שמואל הנוכה אות לו) רמזו בהא דקיי"ל (סי' תרע"א ס"ז) שמצות נר חנוכה

גופא עניתך, שבביתי אנכי הוא ה'בעל הבית' - למי שארצה אפתח את הדלת, ולמי שאין ברצוני להכניסו לא ייכנס הנה... כמו כן, דע היטב שאתה הוא 'בעל הבית' על עצמך, את מי שברצונך תכניס ומי שאינו מרוצה בפניך - אל תתן לו זריסת רגל במוחק ולבך, כי ביד בעל הבית לסגור את הדלת ולא לתת לאחרים להיכנס, ברצותו פותח וברצותו נועל, ו'בעלות' כזו צריך יהודי להראות לשטן זה היצר הבא להכשילו בעוונות, לסגור את הדלת בעדו. ולכן נקטו חז"ל בהלכות ודיני חנוכה (שאליתות פרשת וישלח סימן כו; ועי' שבת כב.) 'כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה בימין, ובעל הבית בטלית מצוייצת ביניהן, ובדווקא אמרו ובעל הבית באמצע, ולא והמדליק עומד באמצע וכיו"ב, כי בכדי שיוכל להעלות הנרות בכל פרטיהן ודקדוקיהן שתהא השלהבת עולה למעלה ותגרום נחת רוח לבורא יתב"ש, צריך המדליק להיות בעל הבית השולט על עצמו, ולא שיהיו רצונותיו ותאוותיו שולטות עליו, וימי חנוכה מסוגלים שיוכל כל אחד להשריש מדת הטהרה באבריו וגידיו לכל ימות השנה.

ס. מובא ב'בני יששכר' (מאמר הלל והודאה אות א) שבשכר נר חנוכה זוכה להינצל מדינה של גיהנם, שהרי ידוע מהמקובלים שגיהנם הוא בצפון העולם, והלא צד צפון הוא משמאל למזרח, ועל ידי ההדלקה בשמאל ניצל מאור ואש הגיהנם.

סא. בפרשתן (מ ט-ט), 'ויספר שר המשקים את חלומי ליוסף וגו', ויאמר לו יוסף זה פתרונו וגו', בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך והשייבך על כנך וגו', וירא שר האופים כי טוב פתר ויאמר אל יוסף אף אני בחלומי וגו', ויען יוסף ויאמר וגו', בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך מעליך ותלה אותך על עץ ואכל העוף את בשרך מעליך'. והקושיא נודעת, מה ראה יוסף לפתור חלום שר המשקים לטובה ואילו את חלום שר האופים פתר לרעה, ואיזה רמז וסימן מצא בדבריהם שלפי זה הבין את צורת פתרון החלומות. ומבארים בשם הגאון רבי אלחנן וואסערמאן זי"ע הי"ד, כי הנה שר המשקים אמר (פסוק יא) 'זכוס פרעה בידי, ואקח את הענבים ואשחט אותם אל כוס פרעה ואתן את הכוס על כף פרעה' - והיינו שראה בחלום כיצד הוא עושה פעולות שונות, ומי שנמצא בעולם העשייה שמע מינה כי הוא חי... אמנם שר האופים אמר (פס' טז-יז) 'והנה שלשה סלי חורי על ראשי, ובסל העליון מכל מאכל פרעה מעשה אופה והעוף אוכל אתם מן הסל מעל ראשי' - שהוא עצמו יושב בחיבוק ידיים ואינו עושה מאומה, אלא מונחים סלים על ראשו, ובאים עופות לאכול, ומי שאינו עושה כלום אינו מבני העולם הזה... על כן היה פתרונו כיוצא בו שאכן אינו מן החיים.

סב. כיו"ב רימז הרה"ק ה'דמשק אליעזר' זי"ע במנהג ה'דריידעל' (סביבון), דלכאורה יש לתמוה, למה נהגו לכתוב ולחרוט בר"ת על 'דריידעל' קטן ניס ג'דול ה'יה ש'ם - לשם 'פרסומי ניסא', והרי עדיף היה לתלות מודעות בראש חוצות ובו ייכתב באותיות 'קידוש לבנה' כל ענין הנס, ואז יהא 'פירסום ניסא' גדול יותר, אלא מכאן, שעדיף 'דריידעל' קטן ובמילים של ראשי תיבות כשהוא מסתובב ואינו נח, יותר ממודעות גדולות העומדות דומם על מקומן ואינן עושות כלום, כי זה כל האדם לעשות ולפעול כפי כוחו ולא לנוח, אלא יעבוד ויפעל כפי כוחו ושוב אין חילוק מה יהיו התוצאות, רק אל ישב באפס מעש.

סג. ולכן אמרו 'הרואה מברך', דלא סגי במה שהאור מאיר כי אם יהלך בעיניים עצומות לא יראה את האור כלל - אפילו אם ידליקו עברו אלפים ורבעות נרות ואבוקות. כן הוא נמי ברוחניות, אם האדם מכין את עצמו

'הרחמן', ויאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים כמו שעשה בימים ההם... והכי נהוג', ותמהו הפוסקים (בכור שור שבת כא. ישועות יעקב סי' תרפ"ד) הרי אסור לבקש ולהתפלל על מעשה נסים (ברכות נד.), וכדמצינו גבי מעשה דרבא (תענית כד:) שמשום מעשה שהיה ביקש רחמים שירדו גשמים בתקופת תמוז, ונתגלה אליו אביו בחלום שישנה מקום שנתו, ולמחר מצא סימני סכינים על מימתו, שהיו מזויקים רוצים להזיקו ולהרגו, וכל זאת מפני שהטריח כלפי מעלה ופעל נס שלא לצורך, ואם כן איך הותר בחנוכה לבקש 'הרחמן הוא יעשה לנו נסים'.

ומבאר בעל השואל ומשיב' (בספרו דברי שאול דרוש לחנוכה), דהני מילי בשאר ימות השנה שעולם כמנהגו נוהג, אז אסור לבקש על הנהגה ניסית ולמעלה מדרך הטבע, כי בזה הוא משדר בריאת שמים וארץ, אבל בימי החנוכה שכל העולמות מתנהגים בהנהגה ניסית, ובימים אלו הנס הוא בטבע הבריאה, אם כן בשם שמבקש בכל השנה כולה על הטבע כך בידו לבקש על הנס בחנוכה^ס, ושפיר מבקשים ומתפללים

הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זי"ע (נגז' תרפ"ד) רמז לה בלשון הש"ס (שבת כב:) 'היה תפוש נר חנוכה ועומד, לא עשה ולא כלום', כי לא זו הדרך 'ישכון אור' - לתפוס את הנרות ולעמוד על עמדו... אלא יקיים (ישעיה ב ה) 'לכו ונלכה באור ה' - שהאור יאיר לו להתחיל 'ללכת' בעבודת ה'^ס.

וכך היה אומר הרה"ק הבית ישראל לדקדק בלשון הגמ' 'וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקן ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול', הרי שכל הנס היה על ידי שבדקן, אבל אם היו יושבים ומצפים לירידת שמן מן השמיים לא היו מוצאים אותו פך שמן ולא היו זכאים לנס^ס.

שעשה נסים - בימים ההם ובזמן הזה

פסק הרמ"א (או"ח קפו ד) 'ואומרים על הנסים בחנוכה ובפורים קודם 'ועל הכל', ואם לא אמרו אין מחזירין אותו, ומכל מקום יוכל לאומרו בתוך שאר

לקלוט הקדושה ופוקח את עיניו יזכה שיאיר לו החשיכה לדחות כל המפריעים המעכבים בעדו מלהתקרב אליו יתב"ש, אך אם חלילה אין אבריו מוכשרים כראוי, איך יועילו לו כל האורות הגדולים.

סד. וזה מרומז נמי בפלוגתת בית שמאי ובית הלל (שבת כא:) במנין הנרות אם 'מוסיף והולך' או 'פוחת והולך', ואומרים בשם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, דלא נחלקו אלא אם פוחת או מוסיף, אבל בזה שעליו להיות הולך לא נחלקו כלל. כי הכל מודים שעל האדם להיות 'הולך', ולא יעמוד חלילה במקום אחד מבלי לעשות כלום, מעשה הובא ב'שפתי צדיק' (חנוכה אות ג) בשם זקיני הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שפעם באו חסידים אל הרה"ק ה'חווה' מלובלין זי"ע, ובי'פתקא' הזכירו צרתם מ'מוסר' הדר בעירם וכבר כשל כוח הסבל, הרה"ק קרא את ה'קויטל', ונענה 'הלא איש זה מאיר בשמים בכל העולמות העליונים', ויתמהו החסידים עד מאד, הייתכן כדבר הזה - ששפל אנשים כמותו תאיר נשמתו כל כך, אך לא העזו לשאול על כך לרבם, לאחר זמן מה הזכירו שוב לפניו את שמו של המסור הרשע ואז בירכם הרבי מלובלין שינצלו מציפורניו. בהזדמנות נשאל ה'חווה' על כך, השיב ה'חווה', שבשעה שהגישו לפניו את הפתקא בפעם הראשונה הדליק ה'מסור' נרות חנוכה, ועל ידי זה שרה עליו באותה שעה אור גדול שהאיר את נשמתו.

והנה בפי העולם מקובל ללמוד מסיפור זה את גודל הסגולה של הדלקת נרות חנוכה, המאירה אף בנשמת מסור רשע, אך עוד יש ללמוד ממה שאח"כ הצליח ה'חווה' לפעול במרומים להושיע את בני העיר מידו, הרי שגם מי שמאיר באור עליון בשעת הדלקת נרות חנוכה לא יהא ניכר עליו שום שינוי לטובה אחר ההדלקה, אם לא יפעל בעצמו שתהא בר קיימא על ידי שיתחיל בעבודתו ית"ש מכאן ואילך.

סה. גם נרמז זאת באופן הדלקת הנרות שמצוותם שיהיו מונחים למטה מעשרה, ועליו להתכופף להדליקם, כי רצו חז"ל להורות לנו חוקי חיים שלא ישב על מקומו מבלי לעשות מאומה, אלא 'תתכופף' ותצא מעצמך או אז תזכה 'להדליק נר'...

סו. הנה פלא מצינו כי כששרה אמנו ילדה את יצחק אבינו כשהיא בת תשעים שנה 'ותיהום כל העיר'... הכל סחו ודשו בענין זה ואף בתורה מצינו התייחסות לנס גדול ופלא זה, ואילו כשיוכבד ילדה את משה רבינו הייתה בת ק"ל ולא מצינו 'רעש' מזה, ומבאר המגד מדובנא (במשל מתוק) כי במצרים היה 'יריד' של ניסים 'ששה בכרס

באר הפרשה - פרשת וישב - הנוכה

מורה על הטבע, וכמו שנאמר (משלי ט א) 'חצבה עמודיה שבעה' ואמרו (סנהדרין לח.) אלו 'שבעת ימי בראשית', שהבורא ברא עולמו בשבעת ימי הבנין, והוא הנהגת הטבע, וכל מה שלמעלה משבע - דהיינו 'שמונה' מורה על למעלה מן הטבע. והוה כוונת אומרם 'יום ראשון מדליק שמונה' - בלשון יחיד, וקאי על הקב"ה, שהוא בעצמו מדליק מנין שמונה בעולם. כלומר הנהגה שלמעלה מן הטבע. ובזה מבואר נמי מה שאמרו 'והמהדרין' שהוא מלשון 'הדרי בי', ר"ל, שעבודת ימי החנוכה היא להחזיר בתוך תוכו הנהגה זו שמעל לטבע^ט, ובזה יושפע עליו הנהגה זו לכל השנה^ז.

'הרחמן הוא יעשה לנו ניסים'^{סז}. (ומכל מקום פשיטא, שגם בכל השנה כולה בידנו לפעול ניסים ונפלאות על ידי תפלה, אך גדלה מעלתם של ימי חנוכה שאז אפשר 'להתפלל' על הניסים^{סח}).

אמרו חז"ל (שבת כא:): מצות חנוכה נר איש וביתו, והמהדרין נר לכל אחד ואחד, והמהדרין מן המהדרין בית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמונה, ולכאורה תמוה מדוע פתח בלשון רבים 'מהדרין' וסיים בלשון יחיד 'מדליק שמונה', ועוד, מדוע נקט לשון 'מהדרין' ולא לשון 'מתמירים' כבכל הש"ס.

ואומרים בשם ה'חידושי הרי"ם' זי"ע לבאר על פי דברי המהר"ל (נר מצוה ח"ב) שמספר 'שבע'

אחד' יולדות ביער ושני שיניים צומחות להם וכו' אזי אין כל משמעות וחשיבות לנס בין הניסים... אף לדידן ייאמר, ימי החנוכה הם ימי 'יריד' לניסים ואין כל כך חשיבות לנס הנעשה ליחיד אף אם הוא בעצם נס גדול, והמשכיל ינצל לפעול לעצמו ניסים ונפלאות שיגיעו אליו בקל יותר...

סז. אולם עדיין יש להקשות, אם הותר לבקש בימים אלו על ניסים, מדוע לא קבעו חז"ל לומר כן לכתחילה בנוסח הברכה (ולא רק למי ששכח), ותירץ האדמו"ר מטשערנאביל זי"ע בתוכחת מוסר, כי מי ששכח 'על הניסים' בתפלתו סימן הוא שמסיח דעתו מימי הניסים, לכן עליו לבקש שיזכה לנס פרטי - להתעורר מתרדמתו, ולהשכיל ליהנות מן האור הגנוז הנשפע בחנוכה.

אולם חסידים ואנשי מעשה פירשו לאידך גיסא, שאף בימי חנוכה זקוק האדם שתהא בידו זכות כל שהיא כדי שיוכל לבקש על הנס, והשוכח לומר 'על הניסים' בתפלתו וודאי נשבר רוחו בקרבו, ולכן בשכר מדת ענוה ושפלות רוחו זוכה שהותר לו לבקש על הניסים. ואלו ואלו דברי אלוקים חיים, אלא שיש להשתמש בכל אחד ממאמרים אלו בזמן הנכון, כי על ידי החלק הראשון יתעורר לעבודת ה', ומ"מ אם ינסה היצה"ר להפילו מחמת כך בפח היאוש, מיד יזכיר לעצמו שלב נשבר ונדכה לא תבוזה, ובזה יבטל מעליו כח היצר הרע.

סח. הנה לפי דברי ה'שואל ומשיב' היה מקום לטעות ולומר, דמשמע הכא שרק בחנוכה אפשר לבקש על דברים שמעל להנהגת הטבע, אבל בשאר ימות השנה אסור להתפלל על החולה שיתרפא במקום שאין רפואה למכתו בדרך הטבע, אך הדבר ברור שזה אינו, וכדמבואר במהרש"א (קידושין ח"א דף כט:): שנס המתרחש על ידי תפלה לא חשוב נס לענין 'מנכין לו מזכיותיו' (עי' שבת לב:), ומשום הכי מותר ואף חובה להתפלל בכל ימות השנה על כל צרה וצוקה שלא תבוא, ומכל מקום שונים ימי החנוכה שאפשר לבקש אפילו על הנס, כי כל ההנהגה היא מעל לדרך הטבע.

ומכל מקום אל תתמה מעובדא דרבא (הנוכרת בפנים) דמשמע שנגזר עליו עונש על שהטריח כלפי מעלה בבקשו על נס, דשאני רבא שפירט בבקשתו שיעשה לו השי"ת נס ופלא שלא כדרך הטבע, שירד גשם בימות החמה, וזה אין ראוי לעשות, אך המתפלל סתמא על פלוני שיתרפא מותר, אע"פ שלפי דעת הרופאים אי אפשר לרפאותו בדרך הטבע.

ולכן צריך לעולם להתפלל אל ה' בכל מצב, וכמו שאמרו (ברכות לב:): 'אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל, שנאמר (תהלים כז יד) קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'', ואף אם כל הרופאים פכרו ידיהם ביאוש ואומרים שאין בידם להציל את החולה, אל יאמין להם ואל יקשיב לקולם כי הקב"ה הוא הרופא חולים, וכלפי מלך מלכי המלכים אין שום חילוק באיזה מצב של סכנה נמצא החולה, וכן ייאמר לענין הפרנסה והזיווג, לענין נחת מיוצאי חלציו וכדו' בשאר מיני ישועות שנראה לו כי אבדה כל תקוות טוב, לא יסכים לכל המייתשים אותו, אלא יענה ויאמר הריני מקווה אל ה' ובוודאי יושיעני בקרוב בב"א, וזה פשוט.

סט. ואכן ניסים ונפלאות נעשים לישראל בזמן הזה, ולא ניזיל כרוכלא למנותם, אלא נביא בזה שתי עובדות אשר אירעו בשנים עברו, וכפי ששמעתיים בשעתו מפי בעלי המעשה.

והוא חוזר ומתחדש שוב ושוב בכל שנה ושנה כבימים
ההם ממש (אלא שבכל דור מתעוררים הניסים למה שנצרך לנו
באותו מקום ואותו זמן), ולכן גם זה היה הנס האחרון, גם
לכן נקרא 'חנוכה' - מלשון חינוך והתחדשות, כי גם
זה יש בו התחדשות מידי שנה בשנה עד ביאת הגואל
בב"א ע"ב.

בה דקרק האדמו"ר מבלאזוב זי"ע (בהקדמה' לספר 'צבי
לצדיק' שהדפיס בשנת תרצ"ו) בלשונות הכתוב לגבי
הברכות שבירך יצחק את יעקב, שם נאמר (כו כה-כו)
'ויגש לו ויאכל ויבא לו יין וישת וכו', ויגש וישק לו,
ומדוע חזר הכתוב כמה פעמים על תיבת 'לו', ומבאר

וכל אשר דברנו בשבחי הנס של חנוכה חוזר להיות
מידי שנה בשנה ע"כ, כי הנה בגמרא מצינו שחנוכה
הוא הנס האחרון שהיה לבני ישראל (שנקבע עליו יו"ט
כוכר לנס, ע"י יומא כט.), ומבאר הר"ק ה'שפת אמת' זי"ע
(חנוכה תרל"ו ד"ה חנוכה) טעמא דמילתא, דכל תכלית
ומטרת הנס היא לחזק את האמונה בלבנו שהקב"ה
הוא לבדו מנהיג את העולם בהשגחה פרטית (שהרי
הקב"ה כל יכול ובידו להצילם מיד שונאיהם מעיקרא, ואו לא יצטרכו
כלל לנס, אלא שאו לא יתחזק יסוד זה בלבבות בני"), ומזמן לזמן
עשה הקב"ה לבני עווד ניסים אחר שנשכח הנס האחרון
מבני, כדי לחזור ולחזק את האמונה בהשגחתו ולגלות
אלוקותו בעולם, אבל גם של חנוכה עדיין מאיר לנו,

סיפר אחד מבני חבורתנו בעיה"ת בני ברק יצ"ו (בשנת תשע"ט), כי ב"ב לא חשה בטוב כבר כמה שבועות, וחששו
הרופאים שהמחלה הידועה מקננת בקרבה, והורו לעשות סדרת בדיקות מקיפות וצילומים, ביום כ"ד בבוקר אמרו
הרופאים כי אכן נתאמת החשש הנורא, והם רואים בצילומים את הגידול רח"ל. מיד נפלה בבית אימה וחשכה
גדולה, והפעיל האיש עסקנים גדולים שיסדרו לו תור בדחיפות אצל פרופסור גדול, וביקש לקבוע את הביקור אצלו
בזמן שאחר השקיעה למען יזכה ל'המתקת הדינים' בכח ימי החנוכה, ואכן בערב היו אצל הרופא שבדק היטב
אותם הצילומים, ולטענתו הרופאים הראשונים טעו בדבריהם ואין כאן אפילו זכר לגידול...

עוד מעשה שמעתי מאחד מבני החבורה באלעד, אשר בנו עבר תאונה קשה בתחילת חודש כסלו, והיה מוטל
בבית חולים, והנה מיד לאחר שהחשיך הלילה והחלו ימי החנוכה להאיר על הארץ נעשה נס גדול, ופתח הבן את
פיו לראשונה והחל לדבר בשפה ברורה כאחד האדם.

ע. וכדרך שפירשו את לשון הגמ' (שבת כא:): 'לשנה האחרת קבעום בהלל והודאה', שלכאורה מדוע קבעום רק בשנה
שלאחריה ולא באותה שנה, אלא שהתבוננו חכמים בעצמם וראו שהשנה שעברה עליהם היתה שנה אחרת -

שכל השנה היתה במציאות אחרת לגמרי לאחר אור החנוכה, ועל כן קבעו לדורות ימים אלו בהלל ובהודאה.
עא. כן ידוע מה שפירש הקדושת לוי (קדושה ראשונה) בלשון הגמ' 'לשנה האחרת קבעום בהלל והודאה', שבשנה
הראשונה כשירדו ההארות של חנוכה סברו שמא אלו רק הארות לשעתם, אך לשנה האחרת הרגישו בעצמם
את גודל האורות החוזרים ויורדים לקראת ימי החנוכה, וכבר נוכחו לראות שהארות אלו עתידים לירד בכל שנה
ושנה, על כן קבעום לדורות.

עב. וכן למדנו בגמרא (שבת כא:): 'מאי חנוכה, דת"ר בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה וכו', שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו
כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה
מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים, לשנה
אחרת קבעום ועשאו ימים טובים בהלל והודאה, וביאר הגה"ק הבן איש חי (בן יהודע ד"ה לשנה) את קושיית הש"ס
'מאי חנוכה', דהכי קאמר, הלא 'חנוכה' היא מלשון חינוך והתחדשות, ומדוע נקרא בשם 'חנוכה' בתוספת אות ה"א
הנראית לכאורה כמיותרת, ומשני שהתרחש הנס בימי החשמונאים בכ"ה בכסלו, 'לשנה אחרת קבעום ועשאו ימים
טובים בהלל והודאה', וכוונת התירוץ, כי האות ה"א מורה על דבר הפרה ורבה, וכמו שנאמר (בראשית מז כג) 'הא
לכם זרע', וכיון שקבעו את הימים הללו לכל הדורות בהלל והודאה, לכן אף שהנס התרחש בפועל רק בימים ההם
מ"מ פעלו החכמים בקדושתם להמשיך את אורות הנסים בימים אלו לעולם ועד, ומשום הכי שפיר נקרא 'חנוכה'
בתוספת אות ה"א, לרמז ולהורות על שפע הניסים שמתעוררים בכל שנה ושנה ממה שהיה בימים ההם.

וב'דברי חיים' (לחנוכה) האריך, שחז"ל הוסיפו יו"ט אלו על יו"ט של תורה כדי שיהא קיום ועמידה לבני מעמד
גלות ולא יפלו ברוחם חלילה, כי בדורות הראשונים הספיק להם האור מן השלש רגלים בלבד, אך בדורות הללו
תיקנו חז"ל להוסיף עוד ימים טובים כדי לדחות את החושך, ולכן קבעו את ימי חנוכה לדורות עולם.

בשעה שמדליקין את הנרות בשמן זית, כי אז מסורין המזונות בידך לקבלם במתנת חנם, וממילא יזכה כל אחד לשפע הפרנסה, ואל יהיו מתוקין בדבש זה ראש השנה שטובלים בו את התפוח בדבש, כיון שאז מסורין בידי בשר ודם - באותה שעה מודדים לפי מעשי האדם, ומי יצדק לפניך בדיון.

מעוז צור ישועתי - שפע רב הנשפע בימי החנוכה ובפרט בעת ההדלקה

כתב הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע (ייטב פנים 'הוד והדר' אות ב) שורש מצות הדלקת נר חנוכה הוא, כדי לעורר נסים ונפלאות גם עתה. וכתב עוד (אות כו) זהו עיקר תשמישן, להיוושע בהם גם היום.

ובן אמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע ('שפת אמת' חנוכה תרל"א), שלכן תיקנו לברך שעשה נסים לרואה נר חנוכה, כי הארת הנסים מתעוררת על ידי הנרות ע"ה.

והנה איתא בגמ' (ע"ז יח.) שאחות אשתו של רבי מאיר היתה בבית האסורים, עיי"ש כל המעשה, והלך רבי מאיר לשחד את השומר, ואמר לו שאם יתפסוהו יאמר אלקא דמאיר ענני וינצל, והקשה מהרש"א (ח"א"ג יח:) איך ייחד רבי מאיר את שמו של הקב"ה על עצמו, שאמר 'אלקא דמאיר' והלא אמרו חז"ל (בר"ר צד ה) 'אין הקב"ה מייחד שמו על הצדיקים בחייהם', ומתריץ בתירוץ השני, שלא היתה כוונתו על עצמו, אלא 'שאמר אלקא דמאיר לנו במלכות יון הקודמת, בנס הנרות של חנוכה', ונמצא, שכשאנו מבקשים תמיד 'אלקא דמאיר

כי הנה ברכות אלו לא נאמרו ליעקב לבדו, אלא בזה השפיע יצחק את הברכה לבני ישראל לדורותיהם, ומקור הברכה נמשך על ידי ל"ו נרות החנוכה בכל שנה ושנה, על כן נכתב וחזר נכתב תיבת 'לו', למען נדע את אשר לפנינו לשאוב ממעייני הישועה מלא חפניים, ולא להיות בשוטה המאבד מה שנותנים לו ע"ה.

כתב ב'מחזור ויטרי' (לחנוכה, סדר התפלה וקריאה"ת) ש'חנוכה' הוא מלשון 'חנינה' ע"ה, גם נודע מה שכתב הרה"ק ה'מאור עיניים' זי"ע (מקץ ד"ה זמן) לרמוז עניין חנוכה בלשון הכתוב בפרשת מקץ (מג כט) 'אלוקים יחנך בני', וכוונת הדברים, שיש בה הנהגה של לפנים משורת הדין ושלא לפי מעשי האדם.

ומתאמרא משם הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע, שהשפע היורד בחנוכה דומה לשפע היורד בראש השנה, אולם חילוק יש ביניהם, שהשפע הנקצב ביומא דראש השנה הוא כפי מעשי האדם, ותלוי באתערותא דלתתא, ואילו בחנוכה בא השפע במתנה ובחנינה, באתערותא דלעילא בלבד.

בדברים האלה רימו הרה"ק רבי משה מראזווארוב זי"ע (בן הרה"ק רבי אליעזר מדויקוב בנו של הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע) בלשון חז"ל (עירובין יח:) 'אמרה יונה לפני הקב"ה, רבש"ע יהיו מזונותי מרורין כזית ומסורין בידך, ואל יהיו מתוקין בדבש ותלויין ביד בשר ודם', כי כנסת ישראל נמשלו ליונה (ברכות נג:), וזהו - אמרה יונה לפני הקב"ה, בני ישראל מתפללין קמיה דקודשא בריך הוא שיפסוק להן מזונותיהן בימי חנוכה

עג. כללו של דבר, כאותו מעשה שפעם נכנס הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע לביהמ"ד בימי חנוכה, והפטיר בלשונו (בקוצר אמרים, וכדרכו), 'אוצרות דרייען זיך און וואלגען זיך, מדארף זעהן צו אריין כאפן' - 'אוצרות' מסתובבים ומתגלגלים וצריך לתפסם ולחטפם. ועל כגון דא היה זועק הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (בירח האיתנים) מנהמת לבו הטהור 'מען זאל זיך נישט דרייען ווי א נאר אויפן מארק' - שלא ידמה לאותו שוטה וסכל המסתובב ביום השוק, ובמקום לנצל את הזמן לקנות 'סחורה טובה' בזול ולהרוויח הון רב במשך השנה הבאה, הינו מתעסק בזוטות ושטויות...

עד. גם נודע מה שכתב הרה"ק ה'מאור עיניים' זי"ע (מקץ ד"ה זמן) לרמוז עניין חנוכה בלשון הכתוב בפרשת מקץ (מג כט) 'אלוקים יחנך בני'.

עה. ורמזו כן בפסוק (תהלים קכד ז) 'הפח נשבר ואנחנו נמלטנו' דקאי על נרות חנוכה, כאשר תשבור ותחצה את הגימטריא של 'פח' יעלה למנין מ"ד, כמנין הנרות שמדליקים בחנוכה (ל"ו נרות ועוד שמונה שמשים). ואחרים רמזו בתיבת 'פח', שכשם שבנ"י מדליקים למטה, כך כביכול הקב"ה מדליק למעלה, וביחד עולה מספר הנרות פ"ח [כעין זה איתא בקדושת לוי (דרושים לחנוכה ד"ה בחנוכה), והוסיף, כי ר"ת של להדליק נר חנוכה הוא כמניין פ"ח]. בין כך ובין כך, ע"י הנרות זוכים להצלה של 'ואנחנו נמלטנו' - להינצל מכל פגע רע ושאר פורענויות המתרגשות ובאות לעולם.

חנוכה הם מעין נרות המנורה במקדש, אם כן אף במקום נרות חנוכה 'אין שטן ואין מזיק' ע"י.

ובן רמזו צדיקים בכתוב (תהלים קיח א) 'מן המיצר קראתי י-ה ענני במרחב י-ה', דהנה 'מרחב' עולה בגימטריא כמספר 'נר', ללמדנו שבשעה שמעלה את אור הנר בידו לצאת מכל המיצרים והדוחקים ולזכות להרחבה גדולה.

ובך רימו הרה"ק רבי ישראל ממשורטקוב זי"ע בנוסח התפלה 'בחכמה פותח שערים', דהנה שטן זית רומז לחכמה (וזה"ק ח"ג לד.), והיינו בחכמה - בעת שמדליק את הנרות בשמן זית, פותח שערים - נפתחים כל השערים ע"י ונשפע שפע רב מן השמים (ישמח ישראל חנוכה תרצ"א ד"ה בחכמה).

ובזכות נרות חנוכה נזכה לכל הברכות ובפרט בבני חיי ומזוני, בני - כי הרגיל בנר הויין ליה בניס

ענני' (והיא 'סגולה' נודעת רבות בשנים) כוונתנו לעורר את נס הנרות של חנוכה, שמכוחם ניוושע גם בשאר ימות השנה, ומעתה הגע עצמך כמה רב חילם להמשיך את הישועה בימי החנוכה עצמו.

עוד מצינו, מהרה"ק רבי חיים פאלאג'י זי"ע (רפואה והיים אות עא) שבשעת הדלקת נרות חנוכה נעשית 'עת רצון' במרומים ע"י, ומדת הדין מתבטלת ומתעוררת מדת הרחמים. ומביא בשם הוזה"ק, שהדלקת נרות המנורה בבית המקדש הייתה מעוררת מדת הרחמים בעולם דומיא דתקיעת שופר של ראש השנה, והבי נמי מעוררת הדלקת נרות חנוכה (ששורשה ממנורת המקדש) רחמים וחסדים גדולים דומיא דהשופר בראש השנה, דכלפנים דמי, ומהפך את מדת הדין והרוגו לרחמים ולרצון.

ובן איתא ב'בעל הטורים' (פר' תרומה) 'ואין בפרשת המנורה אות סמ"ך (המורה על השטן), לומר, במקום נר אין שטן ואין מזיק', ע"כ. אמור מעתה, אם נרות

עו. וב'בני יששכר' (מאמרי חודש כסלו-טבת מאמר ד אות סה) כתב, שהגם בדרך כלל סגורים שערי גן עדן בשעות הלילה, אך מדברי הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע (מדרש פינחס א) משמע, שבשעת הדלקת נרות חנוכה תרעין פתיחין אף לעת ערב.

עז. בספר 'שיח הפרשה' (פרשת תרומה) להחסידי הישיש רבי חיים יצחק שוויץ ז"ל מביא, שנהגו בבית זקינו הרה"ק רבי שלמה אלטר זצ"ל (נכדו של החידושי הרי"ם) להדליק נר כל פעם שהיו זקוקים לאיזו ישועה, כגון כשהיה חולה בתוך ביתו או יולדת ואפילו כאשר שרר מזג אויר קשה היו מדליקים נר לישועה, וכנראה ראה שכך נהגו בבית אבותיו, והוא לא פירש טעמא דמילתא, אך לפי דברי ה'בעל הטורים' (שהובא בפנים) אתי שפיר, שעל ידי הדלקת הנר דוחים ומבטלים כל הקליפות והמשטינים.

עח. הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע הגיד, דהנה ידוע שהסימנים בטור וש"ע ושאר ספרי המצוות יש בהם רמז וקשר לעצם המצוה (עי' באגרא דכלה' פרשת נשא על מצות וידוי, ועוד), ודיני חנוכה כתובים ומבוארים בש"ע או"ח מסימן תר"ע ואילך, והנה תר"ע דומה לתיבת 'תרעא' שמשמעה דלת ושער בלשון ארמי. והרמז שעל ידי הדלקת נרות חנוכה נפתחין כל שערי ברכה והצלחה, ואם אמרו (ב"ק פ): 'ודלת הננעלת לא במהרה תפתח', ק"ו במדה טובה שהיא מרובה, שאם זכינו לתרעין פתיחין בודאי לא תהא הדלת ננעלת במהרה ונזכה לכל מיני ישועות למעלה מן הטבע. סיפר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע שאחד מנכדי הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע היה דחוק לפרנסתו, ובלית ברירה יצא לחזר על הפתחים. בבואו לפני אחד הגבירים אמר לו אותו עשיר, אשאלך קושיא אחת שהנני מתקשה בה, ואם תדע ליישבה כראוי אשקול לך שכרך משלם בעין יפה. וזו היתה שאלתו, הנה אמרו חז"ל (שבת קנא): 'אמר רב יוסף, נקיטינן האי צורבא מרבנן לא מיעני, והא קא חזינן דמיעני, אם איתא דמיעני אהדורי אפתחא לא מיהדר' - אמר רב יוסף מסורת בידנו כי צורבא מדרבנן אינו נעשה עני, והקשו על כך שהרי עיינו הרואות תלמידי חכמים עניים, ותירצו שאף על פי כן אינו מחזר על הפתחים]. וסיים הגביר את שאלתו, כיצד אתה תלמיד חכם ובנן של קדושים מחזר על הפתחים, והרי למסקנת הגמרא לא מצינו ת"ח מחזר על הפתחים. פתח הבנש"ק את פיו בחכמה, ואמר לו שאינו מפרש כראוי את דברי הגמ', אלא כך הוא ביאורם של דברים, תלמיד חכם אינו נעשה עני, ואם הינך רואה שביתו ריקם מכל ואין לו פרוטה לפרוטה הרי זה משום ש'אהדורי אפתחא לא מיהדר' - כלומר, שלא עשה את ההשתדלות המוטלת עליו לחזר על הפתחים, שאם היה עושה כן בודאי היו מרחמים עליו ונותנים לו נדבות הגונות כפי מהללו ומעמדו.

והעמיסו בן בנוסח התפלה (יקום פורקן) 'בריות גופא ונהורא מעליא', הרי לך שזוכים לבריאות הגוף על ידי אור הנרות של מצוה, ועוד כי 'להדליק נר חנוכה' עולה בגימטריא כמניין 'מלך רופא נאמן' (518)³.

מזוני רויחי - כמו שרמזו הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בפסוק (משלי ג טז) 'אורך ימים בימינה, בשמאלה עשר וכבוד', דשמאל רומז על נר חנוכה שמדליק בצד שמאל שבדלת, ואז נשפע עושר וכבוד לרוב (שפתי צדיק חנוכה אות ג)⁴. ועוד כי אם אמרו (ביצה לב): 'כל המצפה על שלחן אחרים עולם חשך בעדו', נמצא, שבכדי שיאיר האור לאדם יש להמציא לו מזונות ברווח שלא יהא מצפה ח"ו לשולחן אחרים, אם כן בעל כרחך יזכה למזוני רויחי ולא יזדקק לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלואתם.

וביותר נמשך חינא וחיסדא ממרומים על ידי ההבטה בנרות החנוכה, ובלשון קדשו של הרה"ק ה'ייטב לב' (הוד והדר אות י) 'והנה מנהג ישראל תורה, לישב

תלמידי חכמים ע"ט. בן רימזו בפסוק (תהלים קיט ט) 'במה יזכה נער את ארחו', ארחו נוטריקון אור ח', שעל ידי מצות שמונת נרות חנוכה אפשר לפעול לזכות לנער, אלו בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות.

חיי - כמו"ש (משלי טז טו) 'באור פני מלך חיים', שעל ידי אור הנרות זוכים לחיים טובים וארוכים. ובשם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שסגולת ימי חנוכה היא אריכות ימים ושנים, שהרי קבעום חז"ל (שבת כא): להלל והודאה, והרי 'לא המתים יהללו י-ה' (תהלים קטו יז), נמצא שהמהלל את ה' יזכה לאורך ימים ושנות חיים (שש"ק ח"ב אות קנט).

ועוד רמז נתנו מלשון חז"ל (שבת כב). 'שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין', הרי שיש שייכות למזוזה עם נר חנוכה, וכמו שבמזוזה כתיב (דברים יא כא) 'למען ירבו ימיכם וימי בניכם, כך נמי יקויים בנר חנוכה.

ובשם הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע (תורת אבות פר' וישב) שהדלקת נרות חנוכה מביאה רפואה לעולם,

הוסיף הבית ישראל לבאר עומק הדברים, כי 'אהדורי אפתחא לא מיהדר' אין הכוונה על פתחים של מטה כי אם על פתחים של מעלה, שמי שאינו מחזר ומבקש רחמים בעת שכל פתחי שערי מעלה היו פתוחים בעתות רצון - זה האיש נשאר עני ורש. והדברים אמורים הן בגשמיות ואף גם ברוחניות - אל יהיה שוטה המאבד את שעת הכושר כששערי השמים פתוחים והוא נשאר טרוד בעסקיו ושטויותיו. ולעניינו יאמר, שבימים אלו, המביט אחר 'הדריידע"ל והפונטשעק"ס' (הסביבון והסופגניות) והולך אחריהם ואינו מקיש על שערי תפילות הפתוחים לרווחה, הרי נעבעך יישאר במצבו ל"ע כי אהדורי אפתחא לא מיהדר... והמבין יבין.

עט. בן רמזו זאת בלישנא דגמ' (שבת כא): 'מצות חנוכה נר איש וביתו', והיינו שמשגולת המצווה שיהיה אכן 'איש וביתו' - שיהיה לו 'בית' ובני בית...

פ. כתב הרה"ק ה'מנחת אלעזר' זי"ע בספרו 'שער יששכר' (ימי אורה יד) שימי חנוכה מסוגלים לרפואה אחר שהם ממדת הוד, ומבואר בסידור האר"י ש'בורא רפואות' הוא בחינת הוד עי"ש, ולכן אפשר לפעול רפואות וישועות בימים אלו. ואחרים רמזו במה שאמרו (ב"ק פה). 'מכאן שניתן רשות לרפואות', שעל ידי סעודות רשות הללו בשירות והודאות זוכים לרפואה ברוחניות ובגשמיות.

סיפר בעל המעשה מתושבי קוממיות ת"ו, שיום אחד התעורר משנתו והנה ראייתו אינה צלולה והוא רואה את הכל כפול ומטושטש, מיד הלך לדרוש ברופאים ומומחים שימצאו מזור למכאובו, אך לאחר בדיקות קצרות וארוכות נאלצו כולם להשיב פניו ריקם, כי לא היה בידם לרפא אותו בדרך הטבע.

הימים היו ימי חנוכה, ובעת הדלקת הנרות שפך דמעות כמים לפני הבורא שירפאהו בתוך שאר חולי ישראל ויזכה לראות כאחד האדם, ובכל אותו הזמן לא הסיר עיניו מהביט בנרות הקדושים, ואכן תפילתו התקבלה, וראייתו החלה להשתפר עד שנתרפא לגמרי למול עיניהם המשתאות של הרופאים והמומחים. והאמת שאין זה פלא כלל, כי הימים הם ימי ניסים והנהגת הבריאה היא למעלה מדרך הטבע, לכן בקל אפשר לפעול ישועות ונפלאות.

פא. וכתב שם שלכן נקרא 'חנוכה געלט' (מעות חנוכה), כי אז הוא זמן שפע העשירות.

וכן פירש הרה"ק ה'אהבת ישראל' זי"ע בלישנא דגמ' (שבת קנא): 'אמר רב יוסף, נקיטינן האי צורבא מרבנן לא מיעני, והא קא חזינן דמיעני, אם איתא דמיעני אהדורי אפתחא לא מיהדר' [ובפשוטו הכוונה, שאף אם יהא ת"ח עני אך לא יחזר על הפתחים], שאם הוא עני סימן הוא שלא חזר והידר בנר חנוכה שמצוותה על פתח הבית משמאל הרומז לעשירות (הובא בלקוטי אהבת ישראל).

אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה' פד שלא אמרו קבעום להלל ולהודאה, אלא בהלל והודאה, כי היו"ט עצמו נעשה ונקבע ע"י ההלל וההודאה, ורק על ידם מעוררים את הניסים שהיו בימים ההם לבוא עלינו שוב בזמן הזה - בכל שנה ושנה מחדש' פה.

אחר הדלקה ולשים עין באור הנרות, והטעם להמשיך בזה אותן הניסים ונפלאות' פב על ידי הראייה' פי.

קבעום בהלל ובהודאה - ימי הלל והודאה ושמהה ידועים דברי הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (הנוכה ליקושים ד"ה קבעום) בלשון הגמרא (שבת כא:): 'לשנה

פב. כן אמר הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע דמהלשון שאנו אומרים 'אין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם', נראה ש'לראותם' הוא כמין השתמשות (ורק השתמשות זו מותרת), כמו רופאי הנפשות שמביטים בעינו של אדם ומשם יבינו מהותו ומצבו של החולה גם דרכי רפואתו יבינו מההבטה בעיניו, והכי נמי על ידי ההבטה 'באישון עינו' על הנרות חנוכה, אפשר לו לזכות לרפואת הנפש והנשמה על ידי שישאב אל תוכו מקדושת הנרות. סיפר הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב זי"ע, שפעם הזכירו לפני הרה"ק בעל ה'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע איש שהיה שקוע במרה שחורה ובעצבות, והורה לו הרה"ק מאפטא שיביט ויסתכל בנרות חנוכה, ואכן אחר שעשה כן יצא הלה מכל מיצריו (הובא בבית ישראל לחנוכה ד"ה שמעת').

הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (נר ד' ד"ה רק בעיניך תביט) אמר ש'אלא לראותם בלבד' קאי על הסתכלויות אסורות - שיש להם תיקון בנר חנוכה. והרחיב בזה הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע (הנוכה עמ' פה) וז"ל, ויש לומר שענין זה מרומז באומרו (תהילים ל ו) 'כי רגע באפוי', ואיתא בספה"ק 'באפוי גימ' 'חנוכה', שהרי לתקן הפגמים היא עבודה קשה, אבל כח התיקון של חנוכה שרק בעיניך תביט הוא בבחי' כי רגע באפוי, שכאשר יהודי מביט בנרות חנוכה יכול לתקן ברגע אחד. 'רק בעיניך תביט ושלומת רשעים תראה' (תהילים צא ח), כשרק מביט בעיניו מיד ושלומת רשעים תראה - שמתקן ומשלים אותם עניינים בהם הוא רשע וכו'. על ידי שיהודי מברך על נרות חנוכה ומביט עליהם ומקבל על עצמו מאי דהוי הוי ומכאן ואילך לא ישוב לכסלה מועיל לו הכח של חנוכה לתקן את הכל ברגע אחד. עכ"ל.

פג. מעשה נורא שמעתי מאחד שהיה באותו מעמד נשגב, פעם אחת שהה הרה"ק מריבניץ זי"ע בימות החנוכה בלאס אנדזשעלעס (לוס אנדז'לס), בין הבאים לחזות בעבודת הקודש של 'הדלקת הנרות' הגיע איש יהודי שהביא עמו 'תינוק' אחוז בידיו, והיה ניכר דאגה ואנחה על פני האיש, ומעשה שהיה כך היה, תינוק זה נולד לו לפני כמה חדשים קודם זמנו, על כן הניחוהו ב'אינקובטור', והנה, מדרכי הרפואה להניח מנורה המאירה באור חזק וחם בכדי לחמם את הוולד, אך חשש סכנה יש בדבר שמא האור הגדול יסמא את עיניו, על כן מניחים רטייה לכסות את העיניים לבל ינזקו, אכן מאת ה' היתה זאת שנפל 'הכיסוי' ונתעווור התינוק בשתי העיניים רח"ל.

כאשר הבחין בו הרה"ק הבין כי הוא בצרה גדולה ושאל עליו, וסיפרו לו מה שאירע לו ל"ע, מיד החל הרה"ק להביט בחזקה בנרות ואח"כ הביט בעיניים יוקדות על התינוק, וחזר הדבר ונשנה כשהוא מביט בנרות ובתינוק וחוזר חלילה, עד שלאחר עשרים דקות הכריז הרה"ק, הודו לה', התינוק כבר רואה בעינו הימנית, שוב המשיך בעבודתו הקדושה, כשהוא מביט בנרות ובעיני התינוק חליפות, עד שאמר עתה עדיין אינו רואה בעין השמאלית אבל בעזהשי"ת יראה בה בעתיד. ומסיים אותו עד ראייה לנס המופלא שהתחולל ברוב עם, כי לאחר עשרים שנה קיבל הזמנה לחתונה של אותו 'תינוק' (וכן קבלו גם שאר הנוכחים באותו מעמד) להודות ולהלל על שרואה כאחד האדם.

פשיטא שאין לנו שייכות למדרגות הנשגבות של הרה"ק מריבניץ, אך ללמדנו על גודל הניסים והנפלאות הנעשים על ידי ההבטה בנרות חנוכה, ועל כוחם הגדול להאיר כל 'מחשכים', לפקוח עיניים עוורות כל אחד ואחד בשלו, ולסלק כל עקמימות שבעין...

פד. מתאמרא בשם הגה"ק החיד"א על הפסוק (משלי כז כא) 'מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו', דהיינו דכמו שכלי המצרף מברר את ב'כסף' מתוך הפסולת המעורב בו, כן ה'כור' מטהר ומנקה את הזהב מפסולתו, כך ממש, האיש המודה, מהלל ומשבח לבוראו נטהר עי"ז מכל הפסולת, ונעשה נקי זך ומצוחצח.

כך אומרים בשם הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע על הפסוק (תהלים קו מז) 'להשתבח בתהלתך' דלא אומרים לשבח בתהלתך, דמי שמשבח את השי"ת הרי הוא בעצמו משתבח ונהיה משובח יותר, ונמצא שהוא משתבח בתהלתך היינו כשמהלל את השי"ת.

פה. איתא מהרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (כסלו-טבת מאמר ד אות קלט) שקיבל מרבתיו לפרש הפסוק (תהלים יח, ד) 'מהולל אקרא ה' ומן אויבי אוושע', כי המשכיל אינו מבקש בקשותיו מאת השי"ת דרך בקשה אלא דרך שבח, כגון

והתלהבות כראוי וכנכון לעומד ומהלל לבוראו על ניסיו ונפלאותיו.

את חשיבות אמירת הלל בימי חנוכה אפשר ללמוד ממה שהעלה הנאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל להלכה בהגהות 'חכמת שלמה' (או"ח סימן תרפ"ג), בענין יהודי שהיה אסור בבית האסורים של גויים בימי חנוכה, ונתנו לו ברירה לעשות רק מצוה אחת - להדליק נרות חנוכה או להתפלל שחרית בציבור בהלל והודאה, מה עדיף, כמו כן, מה יעשה, המהלך בדרך ובשעת הדלקת הנרות הגיע למקום שיש שם נרות חנוכה עבורו, אבל אם יתעכב להדליק הנרות לא יוכל להגיע למחר למקום שמתפללים שם, ומסיק דתפלה [בציבור] בהלל והודאה עדיף, והיינו כי עיקר הימים נתקנו להלל והודאה פ"ב.

והנה, אמירת 'הלל' בימים אלו היא חיוב מדברי קבלה, וכמו שאמרו (פסחים ק"ו) 'הלל זה מי אמרו - נביאים שביניהן תקנו להן לישראל, שיהו אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבא עליהן^פ, ולכשנאלין אומרים אותו על גאולתן, יש מהראשונים שסוברים דיש חיוב מן התורה לומר הלל בחנוכה, ראה בביאורו של הנאון ירוחם פישל פערלא זצ"ל ל'ספר המצוות - לרס"ג' (מצות עשה נ"ס, עמוד רנח ד"ה וראיתי) שהאריך מאד בדבריהם, ובתוך דבריו כותב קריאת ההלל כבר אמרו בפירוש שהיא מדאורייתא, על כן צריך כל איש לאזור כגבר חלציו, לקיים מצוה זו בשלימות מתוך שמחה וחדוה^פ, ואף שאומרה שמונת ימים בזה אחר זה יתחדש לאומרה בכל יום בהתחדשות

אם יש לו חולה בתוך ביתו רח"ל לא יבקש על הרפואה, אלא יודה לה' וישבח שהוא רופא חולים, ועי"ז תיעשה בקשתו ממילא, והיינו דכתיב מהולל אקרא ה' - בדרך הלול ושבח אקרא להקב"ה, ולא דרך בקשה, אז מיד ומן אויבי אוושע. ובה מפרש מדיליה מאי דכתיב (תהלים קיח כא) 'אודך כי עניתני ותהי לי לישועה', דהכי קאמר 'אודך כי (פירושו, כאשר) עניתני', כלומר בעודי בעניי אודה לך הקב"ה, ותיכף ותהי לי לישועה' גם בלי הבקשה.

וטעמא דמילתא, כי המתפלל ומבקש שיעשה הקב"ה עמו אזי בודקים את מעשיו אם הוא זכאי וראוי לכך, ולכן אפשר שח"ו לא תיענה בקשתו, אך בשעת הודאה שהוא משבח לה' אי אפשר לעכבו שאין כל מקטרג ומשטין כי בשמים רוצים לשמוע שבחו של מקום, על כן המשכיל מתפלל אל הקב"ה מתוך הודאה ותפלה כזו ודאי עולה עד לשמי השמים ועוברת כל המחיצות המבדילות בלי שום מפריעים ומשטינים, וממילא מובטח לו שתפילתו תתקבל. וכבר מילתנו אמורה רבות, כי על ידי שאדם אוחז בפלך ההודאה הוא ממשיך על עצמו עוד ניסים ונפלאות, ואף תפילתו נשמעת, וביסוד זה ביארו מעלת יום 'זאת חנוכה' אשר ניתן לפעול בו ישועות ללא גבול ומידה (וכאשר יתבאר להלן), כי אחר שבעת ימי הודאה אכן נקל הוא לפעול גדולות ונצורות בתפילתו...

פ. בביאור הלשון 'על כל צרה וצרה שלא תבוא עליהן' פירש רש"י (ד"ה ועל כל צרה) לישנא מעליא הוא דנקט, כלומר שאם חס ושלום תבוא צרה עליהן וישעו ממנה אומרים אותו על גאולתן. אכן ה'בן יהודע' כתב, ועוד נ"ל נקיט כן, לומר שתיקנו לאומרו על כל פרק ופרק, וכווננו בזה שתהיה בו תועלת באמירתו גם כן בעבור על כל צרה שתהיה נגזרת בעולם שלא תבוא עליהם שיגאלו ממנה בשביל ההלל, כי זכות זה של אמירת ההלל דוחה הצרה מעליהם וגם אם מוכרח שתבוא עליהם יהיו נגאלים ממנה תיכף. עכ"ל.

פז. פעם נכנס הגאון רבי דוב בעריש וויידנפלד גאב"ד טשעביץ זצ"ל אל בית המדרש בימי החנוכה, ובטרם תפילת שחרית אמר למתפללים, שיש לכוון באמירת הלל בחנוכה יותר מבראש חודש, לאומרו בנעימה מתוך שמחת הלב, כי בחנוכה יש חיוב מדברי קבלה לאומרו ואילו בר"ח אינו כי אם מדרבנן משום מנהג אבותינו בידינו (עי' תענית כח:). ואכן במקור הדין לאמירת 'הלל' בחנוכה במסכת סופרים (פ"כ ה"ט) איתא וצריך לקרותה בנעימה, משמע שעיקר התקנה נקבעה לאומרה בנעימה ובזמרה.

בימי הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע נכנס 'דיבוק' בתוך גופו של אדם והלה סבל ממנו רבות, הביאו את החולה אל הרה"ק מצאנו שיושיעו, ויוציא ממנו את נשמת הדיבוק, אותם ימים ימי חנוכה היו, הורה להם הרה"ק מצאנו שכאשר יאמר למחר את ההלל בבית המדרש יכניסו את החולה לשם, ואכן, תיכף בכניסתו לביהמ"ד יצא הדיבוק דרך החלון. והגם שאין לנו עסק בנסתרות, אולם עלינו ללמוד מכאן, שעל ידי אמירת ההלל כדבעי אפשר לצחצח את הנפש מכל מרעין בישין שנדבקו בנשמותינו הטהורות, שגם הם בתורת 'דיבוקים' נינהו, אמן כן יהי רצון.

פח. הנה לא תקנו חז"ל הזכרת חנוכה בברכת 'מעין שלוש', ללמדנו כי אי אפשר להזדות 'בקיצור' או רק 'מעין' (דוגמת מעין שלש שהיא קיצור ומעין ברכת המזון), אלא צריך להרבות בהודאה. וכמו שידוע על הרה"ק מהר"א מבעלזא

את שנפשו חפצה יקח, אוי 'לכסיל' אשר בזה היום ששערי אוצרות המלך נפתחים לא פנה אליהם, רק ישן כל היום². לכן ראוי כל האדם רק לשמוח בעבודתו ולא בהבלי עולם, רק בעבודת השי"ת ב"ה ישמח כל היום, עכ"ל. ואפשר לומר שבכוונה תחילה נקט 'אוי לכסיל', ולא 'אוי לרשע' או 'לפושע', כי המבזבז זמן יקר זה לבטלה אינו אלא כסיל ושוטה³ המאבד מה שנותנים לו⁴.

וביזון שהזמנים יקרים ונשגבים כל כך, על כן צריך להשגיח מאד לנצלם כהוגן, כדחזינן מפתרונו של יוסף, שאמר לשר המשקים (ט יג) 'בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך והשיבך על כנך', ולשר האופים

וכך כתב הרמב"ם (פ"ג ה"ג) 'ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור, שיהיו שמונת הימים האלו שתחילתן מלילי חמישה ועשרים בכסליו ימי שמחה והלל', ועל פי זה כתב המ"ז (סי' תע"ר ס"ד) מצוה לשמוח בחנוכה. וכן הוא בסדר היום' (לחנוכה) 'ימי חנוכה אין להתעצב בהם⁵, כי אם להראות ששון ושמחה על כל הטוב שעשה עמנו אלוקינו בימים האלו'.

חטוף ואכול - לנצל את ימי החנוכה כדבעי

הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (קדושה שניה) המשיל את ימי החנוכה למלך רם ונשא, שפתח את שערי אוצרותיו יום אחד בשנה, ובאותו היום כל הרוצה ליקח

זי"ע שכשרצה להודות לאי מי על טוב שגמל עמו, היה מחזר אחריו להודות לו בעצמו, ולשאלת מקורביו הרי לדברים רבים ממנה הרבי שלוחים, אף בזה ימנה הרבי שליח ולא יצטרך לטרוח כ"כ, נענה הרה"ק ואמר הנה מצינו כי אף ב'חזרת הש"ץ' יש 'מודים דרבנן', כי מודים - על האדם להודות בעצמו ולא ע"י שלוחים (עיי' א"ר קצו א). ובדרך זה ביארו עוד מנהג ישראל שכל אחד ואחד מבני הבית מדליק כ'מהדרין מן המהדרין', אף שמעיקר הדין סגי ב'נר איש וביתו', ולכאורה מאי שנא משאר מצוות שאחד מוציא את כולם. אלא כי 'הנרות הללו אנו מדליקין על הניסים וכו' כדי להודות ולהלל לשמך הגדול', וכלשון הרמב"ם (פ"ג מהל' חנוכה ה"ג), 'ומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות להראות ולגלות הנס', וממילא חובת גברא היא על כל אחד, ואין די בהודאה על ידי בעל הבית בלבד...

והנה איתא (שו"ע תרעג ס"א ובהג"ה) 'כל השמנים כשרים לנר חנוכה וכו'', ומיהו שמן זית מצוה מן המובחר, ואפשר לבאר הרמז בדבר, בהקדם מה שאמר הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע שהנה אומרים אנו (בתפילת נשמת) 'שכן חובת כל היצורים', וראשי התיבות הם 'שכחה', שכן זה דרך הבריות לשכוח מחובתם להודות ולהלל... ומהאי טעמא מחזרים אחר 'שמן זית' שסגולתו הוא להרבות את ה'זכרון' (כדאיתא בהוריות יג), ולמנוע את השכחה מאותו חובת כל היצורים להודות ולהלל... פט. דבר חידוש הובא בספר 'תולדות הצדיק רבי יוסף זונדל מסלנט' (עמ' טז) 'פעם אחת היה מדבר עם אנשים בימי חנוכה, ובתוך הדברים הזכירו בסיפורם דבר אחד של צער, ואמר להם הס כי אין להזכיר דבר של צער בימים אלו כיון שחז"ל אסרו ימי חנוכה בהספד'.

צ. הרה"ק רבי שלמה אייגער מלובלין זי"ע הי"ד [בנו של הרה"ק רבי לייבל זי"ע] אמר, כי בשני אופנים אפשר להעיר את האדם משנתו ולהקיצו מתרדמתו. א. להקים קול שאון ורעש גדול עד שהלה יתעורר משנתו. ב. להדליק ולהאיר באור בהיר וחזק את החדר שבו ישן האיש ועי"ז יקיץ משנתו. ובב' דרכים אלו מעורר הקב"ה את בני ישראל, פעם בכה ופעם בכה, בראש השנה מעוררם בקול רעש גדול על ידי 'תקיעת שופר', ואילו כעבור שלושה חדשים מעוררם על ידי 'האור' בהדלקת נר חנוכה. וזה נרמז בדברי רש"י כשפירש את הכתוב בהדלקת נרות המנורה (במדבר ח ג) 'ויעש כן אהרן - להגיד שבחו של אהרן שלא שינה', היינו שלא נשאר לישון מחמת האור הגדול (הובא בתורת אמת מהדו"ח סוף ח"ג, בדברי תורה מנכד המחבר, חנוכה תרפ"ז לסעודה שלישית ד"ה בהפטרה).

צא. וגם זאת נלמד מהדריידעל, שהוא מסתובב וחג סביב עצמו אולם 'לא לעולם חוסן'... ובסופו של דבר יפול עדי ארץ, כך ה'מסתובב' סביב עצמו בלא שכל ובינה לא ישאר בו מאומה מאורות החנוכה אלא יפול כאותו הדריידעל... אמנם מי שיש לו מח בקדקודו ידע לנצל ימים אלו וליטול מלא חפניים לכל השנה הבאה עלינו לטובה. וזהו דקדוק לשון הפייטן 'בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים', שמי שיש בו בינה זוכה להמשיך מימי שמונה אלו לשיר ורננים באופן קבוע לכל השנה.

צב. מסופר שפעם יצאו הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב והבעל התניא זי"ע לקבץ מעות לצורך פדיון שבויים, ולא פסחו על שום אחד מבני העיר, ואפילו על הדל שבדלים. והגיעו לעני מרוד אשר התגורר בבית קטן המט

החנוכה, שעל ידי זה מתפרסם הנס ביותר שהנה הספיק פך השמן לשני ימים ולשלושה. ולכאורה תימה רבתי יש כאן מדוע אותו יום שעומד בו נמנה עם הימים היוצאים, והרי לא 'יצא' ועבר מאותו יום אלא זמן קצר מאוד מתחילת הלילה, ועוד היום גדול לפניו [וכגון, ביום השני מדוע מדליק שנים, והלא לא יצא מימי החנוכה אלא יום אחד, ועוד כמה רגעים מתחילת ליל שני]. אלא הא גופא באו חז"ל ללמדנו עד כמה חשוב כל רגע ורגע מימי החנוכה, עד שאם כבר עבר זמן קצר הרי זה נחשב כיום שלם, ומכאן יתעורר כל איש ישראל לאחוז בכל רגע ולנצלו כדבעי. ועוד בזה, שבאו חז"ל לעורר אותנו, כי ימי החנוכה עוברים 'במהירות' וכי גז חיש ונעופה³², ואם לא יתפוס את הזמן הקדוש הלזה הרי כהרף עין יחלוף, וכמו אותם רגעים שכבר יצאו מתחילת היום³³.

מאי חנוכה דתנו רבנן - זמן ראוי לעסק התורה

כתב ב'של"ה הקדוש' (חלק עשרת הדברות, מסכת תמיד אות קנ"ב), תוכחת מוסר לחנוכה - יחשוב שעיקרו

פתר (פסוק יט) 'בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך מעליך ותלה אותך על עץ', ותימה יש בזה, שהרי מפורש בקרא (פסוק כ) שאותו יום היה 'יום הולדת את פרעה', ודרך מלכים להתנהג ביום הולדתם ב'חנינה' להתנהג עם הפושעים לפנים משורת הדין, ואם כן קשה, אף אם לא ישיב את שר האופים על כנו, מכל מקום מדוע יתלהו ביום חגו, ואמרו צדיקים דהתורה באה ללמדנו, שבזמנים הקדושים שאפשר אז להתעלות מעלה מעלה, לזכות לחנינה בהנהגה לפנים משורת הדין, או אז מי שאינו מנצל את הזמן כראוי גרע שפי על זלוולו בזמנים הטובים, על כן הזמן גופא מחייבו... ולכן, אף שמצד אחד זיכו את שר המשקים והשיבוהו על כנו, הרי לעומתו הוכרחו 'לקיים פסק' בשר האופים...

והנה נפסק להלכה כדברי בית הלל (שבת כא:): שביום הראשון מדליק אחד וביום השני מדליק שני נרות וכן על זה הדרך עד שביום האחרון מדליק שמונה נרות, ושעמא דמילתא 'כנגד ימים היוצאים' - שבכל יום צריך להראות כמה ימים כבר יצאו ועברו מימי

ליפול, ובקשו ממנו שירים אף הוא נדבתו, אמר להם וכי אינכם רואים את מצבי השפל עד שאתם מבקשים ממני תרומתי. שאלו רבי לוי יצחק 'מהיכן ירק זה חי', כלומר מהיכן פרנסתך, השיב העני כי הולך הוא ללקוט את בגדי העשירים אשר משליכים אותם לאשפה ונוטלם וגוזרם ומתקן מהם 'שמאטעס' וסמרטוטים להטליא בהם בגדים וכדומה, ואח"כ מוכר אותם בעד כמה פרוטות המספיקות בקושי כדי קניית לחם לקיום הגוף, ומאין לו ליתן להם כאשר לרש אין כל חוץ מהלחם אשר הוא אוכל. נענה לו רבי לוי יצחק אם כן איפוא תן לי שמאטע אחד ונתן לו, מיד אמר הבעל התניא תן גם לי אחד, תמה עליו העני על בקשתו, אך הבעל התניא הכביר עליו דברים בגודל מצות פדיון שבויים וכמובא ברמב"ם שאין מצוה כדוגמתה, ונתן לו. שוב ביקש הקדושת לוי עוד אחד וחוזר חלילה עד שנטלו ממנו את כל 'רכושו'.

אחר הדברים האלה אמרו לו, דע לך כי מן השמים גזרו עליך 'עשירות' - זהב וכסף ואבנים טובות לרוב, אלא שעד עתה נמנע ממך השפע הואיל וכל עסקך היה ב'שמאטעס' וממילא חששו שתמשיך לנהוג כיוצא בזה גם בכל האוצרות הגנוזים ומיועדים עבורך, אך עתה משנטלנו ממך כל אותם בגדים מטולאים כבר יוכל כל השפע להגיע אליך, אך ראה לנהוג בהם כראוי להם.

ולענייננו יאמר, כי חג ה' לנו, ימי החנוכה, ומצפה עבורנו אוצרות יהלומים ומרגליות טובות ללא גבול, אך אנו מתעסקים ב'שמאטעס'.. והקב"ה מצפה ומייחל שנחדל להתעסק בדברי הבל בכדי שיוכל להריק עלינו ברכה עד בלי די.

צג. בעלי הרמז רמזו זאת במצות נר חנוכה שזמנה כל עוד שלא כלה רגל מן השוק, והיינו לכחצי שעה (והאידינא, לא קי"ל כן ומצותו כל הלילה, ורק לדעת הרמב"ם גם בזמנינו מעכבת הדין של חצי שעה), ולא מצינו בכל התורה שיעור קצוב - כל כך קצר, לזמן המצוה, [שהרי מצוה מצוותה כל הלילה עד חצות, וקרי"ש הוא עד שלש שעות וכו'], אלא הא גופא באו חז"ל ללמדנו כי הזמן קצוב ובווער, ועלינו 'לתפוס' אותו בכח, כי 'ברגע אחד' כבר חלף ועבר לו... צד. וכבר אמר חכם אחד, הנה ידועה קושיית הבית יוסף ורבו התירוצים עליה, אמנם באמת יש עימי קושיא אלימתא טפי, איך אפשר בימים נעלים כאלו לבטל את הזמן... אך באמת על קושיא זו יש הרבה יותר תירוצים מעל קושיית הבית יוסף...

והרה"ק ה'מאור עינים' זי"ע (ד"ה ויהי מקין) כתב וז"ל, לזה נתן לנו השם מצות נר חנוכה, כי כל המצות שנצטוונו בבוא עת זמן של כל מצוה ומצוה נתעורר הדבר שהיה בעת זמן המצוה כמאז ומקדם... ובחנוכה הוא עת לקרב האדם אל השם על ידי התורה, כמו מאז ומקדם בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול שהיוונים טמאו כל השמנים הם כל החכמות ולא נשאר כי אם פך אחד של שמן היא התורה, עכ"ל.

עוד כתב הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם חנוכה), שבימי חנוכה נותנים כח של זכרון בתורה, שעל ידי שרצו היוונים להשכיחם תורתך נתקיים 'נקמת נקמתם' ונוסף להם זכרון.

נתקן להלל ולהודות לה' יתברך, על כי היוונים חשבו לבטל תורה ומצוות, אם בן הימים הקדושים האלה ראויים ביותר להתמדת התורה יותר מבשאר ימים^{צ"ה}, כי תלמוד תורה כנגד כולם (פאה א א), ובפרט ב'תורה שבעל פה'.

וז"ל הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (דרושים לחנוכה) ואם בן שעיקר הנס היה רק על שרצו להעבירנו מתורתנו הקדושה, והקדוש ברוך הוא ברוב רחמיו הצילנו מגזירה הזאת, מהראוי לכל אחד אשר בשם ישראל יבונה, לשום בשכלו להתמיד בתורתו יתברך, כי הם ימים ראויים לבך, דהיינו שבכל חנוכה החל להאיר עלינו הארתו יתברך מתורתו^{צ"ו}, עכ"ל.

צה. וביותר בעת הדלקת הנרות וכמו שנאמר (משלי ו כג) 'כי נר מצוה ותורה אור', כמאמרו של הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שאחר הדלקת הנרות ראוי להגות בתורה, כי בכח התורה ישיג את שלימות האור מן הנרות (שש"ק

ח"ב, הובא בלקוטי הרי"ם, חנוכה)

וכבר שאל הרה"ק מקאזניץ זי"ע לאיש שראהו מתפלל בכוונה, האם נסית ללמוד לאחר תפילת 'אתה חונן' איזה לימוד שנתקשית בהבנתו עד עתה, והיה אומר בזה"ל, לאחר שבעיניהם רחוקים שיפעלו האיך יכולים לפעול באמת הרי"ם חנוכה).

מליצה נאה אמרו בלישנא דגמ' (שבת כג): 'הרגיל בנר הוויין ליה בנים תלמידי חכמים', כי כבר ידוע שגם הקב"ה כביכול מקיים את המצוות, וכמו שכתבו בספה"ק (קדושת לוי דרושים לחנוכה ובשא"ס) שגם הקב"ה 'מדליק נרות', והלא כולנו בנים למקום, וא"כ מסגולת המצווה שנהיה תלמידי חכמים אחר שהקב"ה הוא הרגיל בנר...

אגב גררא, מן העניין להביא מה שפירש הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע בדרך צחות, כי 'הרגיל בנר' רומז למי שלומד תורה בלילות טבת הארוכים כאשר החושך יכסה ארץ, ואז זקוק הלומד להאיר חשכת ליל ע"י הנר למען יוכל ללמוד כדרכו, בשכר זאת זוכה לבנים תלמידי חכמים. וכבר קדמו לפרש כן ב'עיון יעקב' (שם).

צו. והביא ה'קדושת לוי' (קדושה חמישית) ראייה לדבר, שהרי אין לך עוד יום חול שמוציאים בו שני ספרי תורה זולת ראש חודש טבת, שבאחד הספרים קוראים פרשת ראש חודש ובשני פרשת הנשיאים לחנוכה, אלא משום שרצו חז"ל ללמדנו שהחיבה של חנוכה היא בתורה ומכאן נסין עד כמה צריך להתחזק בלימוד התורה בימים אלו

זאת חנוכה

שזאת חנוכה דומה בטעמו לשמיני עצרת, ואם אמרו על שמיני עצרת בזוה"ק (ח"ג לב.) ובהוא חדווא לא משתבחי במלכא אלא ישראל בלחודייהו (באותה שעת שמחה, לא נמצא אצל המלך כי אם בני ישראל עצמם), ומאן דיתב עם מלכא, ונטל ליה בלחודיה, כל מה דבעי שאיל ויהיב ליה (והיושב עם המלך לבדו יקבל כל אשר ישאל מאתו), אף על זה היום נאמר בן - כל מאי דבעי שאיל ויהיב ליה^{צז}.

ומתאמרא בשם צדיקים שקדושת יום זה היא כמו יום הכיפורים, כי כבר איתא מהגר"א (על תיקוני זוהר) שחז"ל קבעו לומר הלל שלם בשמונת ימי חנוכה כנגד שמונה ימים בשנה שהיו צריכים לומר הלל שלם ואין גומרים בהם את ההלל, ובאו אלו ומשלימים על אלו, ואלו הם ח' הימים - ששה ימי פסח שאין גומרים את ההלל (שהיה לנו לומר בהם הלל השלם, אלא שבשש"פ אין אומרים מטעם (מגילה י:)) 'מעשי ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה', ואף בכל חוה"מ בן, עי' מ"ב ת"צ סק"ז), וראש השנה ויום כיפור שאין אומרים מטעם 'אפשר מלך יושב על כסא דין, וספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו, וישראל אומרים שירה' (ר"ה לב:), ומשמע שם שבלא 'תשובת' ספרי חיים וכו' היה לנו לומר הלל שלם בר"ה ויוה"כ. השתא נמצא שששה ימים הראשונים של חנוכה משלימים לימי הפסח, יום ז' דחנוכה משלים לראש השנה, וזאת חנוכה היא כנגד יום הכיפורים.

מתנה זו מורה על האהבה רבה שיש להשי"ת אל ישראל עמו, וכמו שרימוז ה'שמח ישראל' (חנוכה אות נג) בפסוק (תהלים מא יב) 'בזאת ידעתי כי חפצת בי כי לא יריע אויבי עלי', בזה שהבורא נתן לנו 'זאת חנוכה' ניכר גודל האהבה והרצון שחפץ השי"ת בעמו ישראל, ועלינו מוטלת החובה לנצל את הזמן כדבעי, כדי 'שלא יריע אויבי עלי', בימים ההם ובזמן הזה.

'בזאת' אני בוטה - ביד כל אחד לפעול ביום 'זאת חנוכה' גדולות ונצורות

ונתנה תוקף קדושת היום כי גדול היום לאדונינו, ואמר הרה"ק מרוז"ן זי"ע (עירין קדישין השלם) מה שהצדיקים יכולים לפעול בראש השנה ויום הכיפורים יש ביד כל יהודי פשוט לפעול בזאת חנוכה.

יש שביארו את הענין כי אין נצרך כהיום הזה להביא את הניסים והנפלאות אלא הם מוכנים ועומדים בשמי מרום, על בן סני בתפילת כל יהודי פשוט להוציאם מן הכח אל הפועל.

והנה כבר הבאנו לעיל מה שכתב המהר"ל (נר מצוה ח"ב) שהנהגת העולם בחנוכה היא למעלה מדרך הטבע, דבהנהגת הטבע מצינו רק מספר שבע, כמו שבעה ימי שבתא ועוד, וכל הגבוה ממנין שבע הוא למעלה מדרך הטבע, ומאחר דחנוכה הוא מספר שמונה, על בן כל השפעתו עלינו הוא - ניסים ונפלאות למעלה מדרך הטבע, ולפי זה אפשר לומר דחיבה יתירה נודעת לו ל'זאת חנוכה' שהוא יום השמיני של חנוכה, ונמצא שאז הוא שמיני שבשמינית, המורה על כפילות ההנהגה למעלה מן הטבע, גבוה מעל גבוה.

הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (חנוכה תר"מ ד"ה א"ז) מבאר, שזאת חנוכה הוא כ'שמיני עצרת', דהנה אמרו חז"ל (הובא ברש"י ויקרא כג לו) שנקרא 'עצרת' - כי 'עצרת' אתכם אצלי, כמלך שזימן את בניו לסעודה לכך וכך ימים, כיון שהגיע זמנו להפטר, אמר, בני בבקשה מכם עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם, והרי בפרשת אמור הסמיכה תורה את חג הסוכות לציווי הדלקת המנורה, דכתיב בתריה (ויקרא כג ב) 'ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור', ובדרך רמז מביא ה'רוקח' (ריש הל' חנוכה) שלבן קבעו שמונת ימי חנוכה דומיא דחג הסוכות שאף הוא שמונת ימים, אמור מעתה,

צז. ולפי זה הרווחנו ליישב קו' הבית יוסף (תר"ע), שאכן מצד הדין היה לקבוע רק שבעת ימי חנוכה, דהנס היה רק שבעת ימים, אך הקב"ה מבקש מאתנו עכבו עמי עוד יום אחד נוסף על השבעה ימים, וביום 'זאת חנוכה' מתייחד קוב"ה עם כנסת ישראל בינם לבין עצמם בייחוד עליון ונשגב, ואין המקטרגים והמשטינים רשאים להיות שם באותה שעה, וממילא ממלא קוב"ה לישראל כל משאלות לבם לטובה ולברכה.

אין לנו אלא לקיים בנפשנו 'הרחב פיך ואמלאהו' לבקש
מבעל הרחמים ובוודאי ימלא משאלותינו.^ק

'זאת' היתה לי - סגולת זאת הנוכה לזש"ק ולפרנסה טובה
וכל מיני ישועות

כתב הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (מאמרי חודשי כסלו שנת
מאמר ב י) 'מרגלא בפומייהו דרבנן רבותינו כת

הקודמים, אשר בחנוכה יש מקום לעורר פקודת עקרים
ועקרות בעין ראש השנה, הנה לדעתי עיקר הסגולה
ביום האחרון הנקרא בפי כל זאת חנוכה^{קא}, שבכח יום
זה לפקוד עקרות (הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע היה חוזר על
דברים אלו בשולחנו המהור בזאת חנוכה, וכן נהגו כמה צדיקים)^{קב}.

מיהו צריך לזכור את שני הצדדים, וכפי שאמרו צדיקים
שמצד אחד אומרים בהתפעלות 'זאת חנוכה',
היינו שאפשר להרגיש ולראות את הניסים והנפלאות
הנשפעים ביום זה כי הוא עיקר החנוכה, אולם לאורך
גיסא יפרש בניהותא 'זאת חנוכה', ותו לא, והיינו שהימים
חולפים ועוברים. ולא יתחרט למחר שלא ניצלו כדבעי^{צח}.

זאת עשו וחיו, להודרו כל אחד ליקח לידו את ספר
התהלים בידו ביום גדול ונשגב זה, ולפני ה'
ישפוך שיחו לבקש מעומק הלב ובהשתפכות הנפש
שיזכה לצאת מכל המיצרים בגשמיות וברוחניות^{צט}, כי
ביום הזה אשר הבורא מריק עלינו רב שפע מכל טוב

צח. הגה"צ רי"ש אונגאר זצ"ל גאב"ד 'חוג חתם סופר' (ב"ב) היה אומר משם רבו הרה"ק ה'ויגד יעקב' מפאפא זי"ע,
שלפעמים בהגיע יום זאת חנוכה עורך האדם חשבון הנפש ונופלים בלבו מחשבות עצבות ויאוש, בראותו שלא
מילא כראוי את הזמנים הקדושים בימים אלו, אמנם, על זה אמרינו ליה, התגבר בשעה זו לדחות מחשבות פסולות
אלו, כי 'זאת' חנוכה, עדיין עומדים אנו בתוקפן של ימי החנוכה - עדיין אפשר לפעול נשגבות. זאת ועוד כי 'הכנעה'
זו גופא היא תכלית ימי החנוכה, וזהו 'זאת חנוכה', להביא את האדם לידי שפלות וענוה (אבל לא לעצבות ויאוש ח"ו).
ויזהר שלא יתקיים בו חלילה (תהלים צב ז) 'איש בער ולא ידע וכסיל לא יבין את זאת', להיות כשוטה וכסיל שאינו
מבין ומנצל את גודל הזמן של 'זאת' חנוכה, ומחמת חוסר ידיעה נותן ליום זה לעבור מבלי להתאמץ למלא אסמיו
בהשפעות טובות, אלא 'לו חכמו ישכילו זאת' ויבינו סגולתו של יום גדול וקדוש זה להתחזק ולומר 'בזאת אני בוטח'.
צט. פעם נכנס הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע בזאת חנוכה לבית המדרש, ומצא את החסידים משחקים ב'דריידעל'
כמנהג ישראל תורה, נענה ואמר להם 'וואס מ'שפילט חנוכה - קען מען נאך פאר-שפילן, אבער וואס מ'שפילט
זאת חנוכה - קען מען נישט פאר-שפילן...'<sup>מה שמרוויחים בימי חנוכה, שכידוע אפשר להרויח כסף במשחק זה אפשר עוד להפסיד,
שבמשחק הבא יכול להפסיד כל מה שהרויח במשחק זה, אבל מה שירוויח בזאת חנוכה יתקיים אצלו לעולם).</sup>

ק. כה אמר הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע בימי החנוכה ('חנוכה' ד"ה עוד אמר) צריך האדם להאמין, שבאמירת תהלים אפשר
לצאת מכל השטותים ומכל המיצרים ומכל השינויים שיש לאדם - ובזה יוכל עמוד נגד מחשבות הייאוש שמכניס
בו היצר.

קא. איתא בבית אהרן (מב.) וז"ל, פתח ואמר, עיקר הנס ביום השמיני, הגם שבכל שבעה היה הנס מ"מ עיקר הוא
השמיני שהוא למעלה מהשבעה, וכפי שאומרים העולם על נס דער נס איז איבער דער וועלט.
הגה"ק מאוסרובצה זי"ע אמר, שהנה כבר היה זאת לעולמים שנה ידלוק שבעת ימים, וכמו שמצינו בשרה אמנו
שדלק הנר מערב שבת לע"ש, אמנם שידלק שמונה לא מצינו אלא בחנוכה, ואכן, כשדלק הנר ביום השמיני אז
נגלה לעיני כל שהוא נס שלא כפי סדר ההנהגה ומעל דרך הטבע, ובא זה ולימד על שאר הימים שהכל הוא 'מנין
שמונה', אך עכ"פ זאת חנוכה עצמו ודאי הוא תוקף הנס.

עוד הוכיחו זאת צדיקים מסדר קריאת התורה, שבכל ימי החנוכה קוראים מעניין הנשיאים, ואילו בזאת חנוכה
קוראים בפר' 'בהעלותך את הנרות' שהוא ממש מעניינו של יום - הדלקת נמרות, ללמדנו שהעיקר הוא ביום זה.
הוסיף ה'שפת אמת' (תר"מ ד"ה אא"ז) כי הנה בכל יום קוראים סדר ההקרבה של נשיא אחד, ואילו ביום השמיני קוראים
סך כל הקרבנות, 'קערות כסף שתיים עשרה' וכו', ללמדנו שביום האחרון נכללים בתוכו כל הארות הימים שעברו.
קב. סיפר הרה"ק ה'חקל יצחק' זי"ע שאביו הרה"ק ה'אמרי יוסף' זי"ע המתין שנים רבות לאחר נישואיו לזש"ק
ולא נפקד, באחת השנים ב'זאת חנוכה' הזכירה אמו את עצמם לטובה לפני הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע, לא
ארכו הימים ולתשעה חודשים נולד להם בן למזל"ט.

כתב ה'אמרי נועם' (סוף יום ז' דחנוכה) כי 'בנים פרנסה' עולה כמנין 'זאת חנוכה' (497), ללמדנו שהזמן גרמא לפעול
בבני ובמזוני.

באר הפרשה - פרשת וישב - הנוכה

בעל מלחמות, זורע צדקות, מצמיח ישועות, בורא רפואות, נורא תהלות, אדון הנפלאות, הרי שמונה, ובכל יום יש שפע אחר כפי הסדר שנמנה כאן, נמצא שבזאת הנוכה נשפעת המדה של אדון הנפלאות, היינו שהנהגת הפלאות והניסים נעשית כמו טבע ביום זה ק"י.

ובן פירש הרה"ק מהר"ש (הראשון) מבאבוב זי"ע בפסוק (תהלים קיח כג) 'מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו', שהיום השמיני המרומו בתיבת 'זאת', מוכן ומזומן לפעול דברים שהם בבחינת 'נפלאות בעינינו', וכמו שאמרו צדיקים שאפשר למשש בידיים את ההנהגה הניסית הנשפעת מלמעלה ביום גדול וקדוש זה ק"י.

הרחמן יעשה לנו ניסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בימים ההם בזמן הזה, ובזכות מתתיהו כה"ג ובניו אראנו נפלאות ובאורך נראה אור, 'אור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו יחד מהרה לאורו' אכ"ר.

עוד זאת מסוגל יום זה ביותר לפרנסה טובה ומזוני רויחיקי, וכמו שרימו הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע (זאת הנוכה) בפסוק (דה"י א' כט יא) 'לך ה' הגדולה (זה יום א' הנוכה), והגבורה (יום ב'), והתפארת (ג'), והנצח (ד'), וההוד (ה'), כי כל בשמים ובארץ, והמתנשא לכל לראש (ו'), לך ה' הממלכה (ז') והעושר והכבוד' זה זאת הנוכה, שאפשר לזכות ביום זה לשפע רב של פרנסה ועשירות, וגם שאר ימי חנוכה מסגולים לעשירות, וכמו שכתב ב'ערוגת הבושם' (פרשת וישב) לרמוז בן מן הפסוק (בראשית מה ה) 'כי למחיה שלחני אלקים לפניכם', שלחני ר"ת ל'הדליק נר של חנוכה ש'מונת ימים, שאם מדליק הנרות כל שמונת ימים זוכה למחיה ולפרנסה בריווח.

ידוע בשם המקובלים - שבכל יום מימי חנוכה מתעוררת מדה אחרת משבחי הקב"ה שאומרים בברכת 'יוצר אור' בתפילת שחרית 'פועל גבורות, עושה חדשות,

קג. פעם נכנס יהודי אל הגאון ה'חזון איש' זצ"ל, והתאונן בפניו על מצבו הדחוק בענייני פרנסתו, והוסיף ואמר, שזקוק הוא לנס גדול כדי שיצליח לפרוע חובותיו ולחזור לדרך המלך, ולא כל יומא מתרחיש ניסא, נענה החזון"א ותיקן אותו כך 'לאו, בכל יומא מתרחש ניסא', היינו שלא כן הוא, ויכול האדם לזכות לנס. וב'זאת חנוכה' תרווייהו איתנייהו ביה, חדא שאפשר לזכות לניסים בכל העניינים, ועוד כי בזמן זה אין טבע כלל, וכל עניני העולם מתנהלים למעלה מדרך הטבע, ואז הנס גופא בדרך הטבע.

קד. שמעו נא למעשה נורא שאירע לפני עשרות בשנים, בישיבתו של הגאון רבי חיים יצחק חייקין מתלמידי החפץ חיים בעקס-לע-בען שבצרפת חלה אחד התלמידים ונתגלה 'גידול' בצווארו ל"ע, מיד החישו אותו לפני רופאים מומחים וכולם כאחד אמרו שיש כאן סכנת נפשות, ואין מנוס מלנתח אותו בדחיפות כדי להסיר הגידול, אולם מאידך עצם עריכת הניתוח אף היא כרוכה בסכנת נפשות, שכן אם ינתחו יתר על המידה אפילו כחוט השערה או אם שמא תזוז הסכין במשהו יש חשש מיתה בדבר, והבהילו את הבחור לרופא מומחה היושבים בפאריז, ואף הוא הסכים שמוכרחים לנתחו להצילו, אבל גם הוא חשש לקחת את האחריות על עצמו. באותו הזמן התגורר הרה"ק רבי איציק'ל מפשעווארסק זי"ע בפאריז והלכו לדרוש בעצתו לדעת כדת מה לעשות, והנה זה מעשה היה כג' שבועות לאחר חנוכה, אמר להם הרה"ק עדיין שמורים עימי פתילות מימי החנוכה העבר עלינו לטובה, קחו פתילות אלו ושינחם הבחור על אותו המקום ויסתגר בבית ג' ימים ובל יצא חוצה (ומי יעמוד בסוד קדושים), מלאו את דבריו, לאחר מכן שב הבחור אל הרופא, וזה ערך לו 'צילום' וראה שהנה סר ה'נגע' לגמרי ואין זכר למה שהיה, ויצא בהתפעלות ושאל מי הוא הרופא הלזה שעשה את הניתוח, הרי הוא ממש יחיד מומחה בתחומו שהוריד את כל מה שהיה צריך להוציא בדיוק נמרץ לא פחות ולא יותר...

ואכן, לעשות מופתים כאלו עם הפתילות לאחר חנוכה זקוקים אנו לכוחו הגדול של איש האלוקים רבי איציק'ל, אך עתה חנוכה היום, וכל אחד יכול לשדד מערכות הטבע, וכדבריו של הרה"ק מרוז'ין שאפילו איש פשוט הוא כצדיק הדור.

קה. ב'חסד לאברהם' (זאת חנוכה) להרה"ק רבי אברהם מראדאמסק זי"ע מביא, שיום זה מסוגל לעורר את הגאולה השלימה, כדכתיב (במדבר ז פד) 'זאת חנוכה ביום המשח אותו', 'המשח' מלשון משיח בן דוד, לרמוז שהוא הזמן המסוגל למהר ולהחיש גאולתנו ביום זה.

ואחרים נתנו רמז דר"ת של 'משיח' הוא 'מדליקין ש'מונת ימי חנוכה', ובא ללמד שבימי חנוכה יש ניצוץ מאורו של משיח, והזמנים נעלים ונשגבים ביותר, וצריך רק להתחזק שלא תיפול עליו תרדמה גדולה ועמוקה חלילה (ראה בזרע קודש ליל א ד"ה וכו').

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת וישב - חנוכה תשפ"א

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת.

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

עם פרוס חג החנוכה - מאמר מיוחד:

סיפור נפלא - גודל עת הרצון לתפילות על חינוך הצאצאים בזמן הדלקת נרות החנוכה

הגיע ליל שבת קודש -
עשרים וארבע שעות לפני שחג החנוכה יפרוס את כנפיו, כל בית ישראל ידליקו נר ראשון.
החבר עולה על יצועו, מבלי להתכונן למה שעומד להתרחש בלילה הזה.
אוריה זצ"ל מופיע בפעם השלישית.
הפעם, עם כל העוצמה! בלי להשאיר ספקות או סימני שאלה.
"תגיד לי אתה חבר שלי או לא?!" פתח מיד בתביעה נחרצת!
והמשיך מיד -
"אתה לא מבין שיש לי צער מזה שבני אינו לומד?!" "אני לא יכול לפרט לך מידי הרבה, אבל יש לי ממש צער מזה!!!"
"מה בסך הכל ביקשתי ממך, תפנה אל אמא שלי ותגיד לה שתנצל את העת רצון בזמן הדלקת נרות החנוכה להתפלל על בני! שערי שמים פתוחים בזמן הדלקת הנרות ושהיא תתפלל על בני שיחזור לו הטעם בלימוד!!!"
והוסיף בחרדה ממש: "מחר בלילה כבר חנוכה! מה יהיה?!!!" - - -
אוריה ז"ל ממשיך ומתרחף לו מעצמו את אחת השאלות שנקרו במוחו מאז החלום הראשון -
"אני לא רוצה לבא ישירות להורים שלי, אני לא רוצה להבהיל אותם"
"תגיד לאמא שלי שאמנם היא מתפללת על הנכדים, וזה עוזר! אבל הבן הזה זקוק ליותר תפילות. ואי אפשר, וחס וחלילה, שלא נפספס את העת רצון המיוחדת בעת הדלקת נרות החנוכה להצלה בחנוך הילדים!"
החבר היה המום!
תוך כדי החלום, אזר אומץ ושאל את אוריה:
"למה אתה מגיע אלי, למה שלא תפנה ישירות לאשתך - האלמנה - אם הילדים, שהיא תתפלל עבורם!!!"
עונה לו אוריה:
"מכיון שהיא נישאה, שוב אין לי יכולת להגיע אליה" - - -
תוך כדי הדו שיח, שם לב החבר כי פניו של אוריה מאירים ובפניו מופיעות שתי עיניים יפות וברורות, ומיד הוא שואל את אוריה:
"היכן נעלמה הרטיה הקבועה שהיתה לך בשנים האחרונות?"
אוריה ענה לו בתוכחה:
"שכחת היכן אני נמצא? אני רואה פי אלף יותר טוב ממך! מה זה בכלל הגוף?! מעטפת חיצונית בלבד!
בסיום משפט תוכחה זו - נעלם מעיניו!
החבר התעורר באחת!
זה אמיתי! אמיתי לגמרי!
עכשיו ליל שבת, לישון - אני כבר לא אצליח יותר הלילה הזה. הוא קם, פתח ספר תהילים והתחיל לקרא ברגש רב עבור נשמת חברו הטוב - אוריה ז"ל.
המחשבות רצות, והוא כולו לחוץ, "אני חייב להשיג את אמא שלו לפני שהם מדליקים נרות, ויהי מה!"
"אוי ווי! יש בעיה!"
דאגה כבדה ממלאת את ליבו של החבר - "מה אעשה אם הרב שטיין מדליק נרות מיד בצאת השבת, ואני הרי כן נוהג להחמיר להוציא את השבת רק בזמן רבינו תם".
מראהו המתחנן של אוריה לא משאיר אצלו מקום לספיקות, ומחליט הוא לעצמו - אדעתא דהכי לא קיבלתי על עצמי להחמיר.
מיד, אבל מיד בצאת השבת, ניגש החבר אל הטלפון ומתקשר לבית הרב מנחם שטיין שליט"א, ובלבו תפילה שיצליח במשימתו לתפוס את הרבנית שטיין - לפני הדלקת הנרות!
מתקשר ומתקשר, שוב ושוב, - אין מענה!
"רבונו של עולם, תעזור לי! שיענו כבר, שיענו לפני הדלקת הנרות!"
עבר זמן רבינו תם. והוא מתקשר ומתקשר - - -

החבר התעורר בבהלה, "זה אמיתי!!!"
"אבל עכשיו שבת, מה באפשרותי לעשות???"
מחשבות חרטת מלאו את ליבו. "מדוע המתנתי עם השליחות עד היום, הרי זו כבר הפעם השלישית שהוא מגיע, ומבקש, ומתחנן..."
מיהו החבר? ואיזה שליחות הוטלה עליו? ומדוע לא יכול לעשות זאת בשבת? לקבל תשובות על השאלות הללו, ולהתפעם ממסר ברור ואמיתי מעולם האמת עלינו לחזור לאחור, עם פרוס החנוכה בשנת תשע"ז.
בעצם, עלינו לחזור עוד יותר אחורה לשנת תשע"ג.
ואולי לתחילת הסיפור, שנת תשס"ח.
הרב אוריה שטיין זצ"ל בנו של המגיד מישרים המפורסם הגאון רבי מנחם שטיין שליט"א, חלה במחלה האיומה.
אברך צעיר עם 2 ילדים!
במשך שש שנים התמודד ונלחם על חייו הרב אוריה כאריה, במהלכם אף הוציאו את אחת מעיניו - בכדי להציל את חייו.
במהלכם קידש שם שמים בצורה מדהימה ובלתי נתפסת בדרגות גבוהות של אמונה, של בטחון בהקב"ה, של "שמחים ביסורים".
בניגוד גמור לתחזיות הרופאים שלא נתנו לו יותר מחודשים ספורים, המשיך לחיות עוד שש שנים כאמור, ויתירה מכך - נולדו לו עוד שני ילדים ב"ה.
בשנת תשע"ג נלקח נפש נקי לבית עולמו, והותיר אחריו משפחה שבורה, אלמנה, ארבעה יתומים - שלשה בנים ובת אחת, וכמובן ההורים והסבים האחים והגיסים וכו'.
הילדים - היתומים - גדלו, ונכנסו כולם ללמוד באותו תלמוד תורה חשוב בשכונת "בית וגן" בירושלים.
וכאן מתחיל סיפורנו...
תשע"ז. תחילת החורף.
מנהל ה'תלמוד תורה' יוצר קשר עם אם הילדים ומדווח על חוסר חשק ללמוד של הבן - היתום - כבן העשר וחצי שנים שנמצא לאחרונה "מחוץ לעניינים" כלשון המחנך.
האם מאוד הצטערה, אך אי אפשר לומר שהופתעה, גם היא ראתה את חוסר חשקו ללכת לחיידר.
כל המעורבים בדבר טכסו עצה כיצד לרומם את הילד ולהצית בליבו שוב את חשקת התורה - המחנכים והנהלת החיידר, הסבים - הרב שטיין שליט"א והסבא השני, אבי האלמנה. ניסו כך וניסו כך, ללא הצלחות מיוחדות.
באותם ימים, חברו הטוב (לשעבר) של הרב אוריה ז"ל - חבר שהיה בקשר מאד טוב עימו בחיים חיותו - להבדיל. מתעורר בבוקר בבהלה.
הוא ראה את אוריה בחלום - - -
ככל שהוא מהרהר בחלום, נזכר הוא בכל הפרטים המצמררים:
אוריה הגיע אליו ואמר לו כך: "אחד מבני לא לומד כל כך בתקופה האחרונה. אני מבקש ממך שתיצור קשר עם אימי ותגיד לה שכיון שימי החנוכה מתקרבים, והילד הזה זקוק ליותר תפילות כדי שיחזור לו הטעם בלימוד, שתראה לנצל את העת רצון המיוחדת בשעת הדלקת הנרות ותבקש במיוחד עבור הבן הזה" - - -
חלום מוזר - חושב החבר לעצמו.
"וכי לא היה לו אל מי להגיע? מה הוא צריך לבא אלי שאני יפנה אל אימו? אין הוא מכיר את כתובתם?"
"ובכלל, מה יותר מתאים שהאמא - אם הילד בעצמה שתבקש עבור בנה - בנם. ככל הנראה שזה סתם חלום, 'חלומות שוא ידברו'".
כעבור יומיים -
"ויחלום שנית", אותו החלום פוקד אותו שוב.
החבר מבטל זאת שוב בליבו וחושב לעצמו: "כנראה שחשבתי ביום על החלום הקודם, ולכן חלמתי זאת שוב".
עברו עוד כמה ימים.
חג החנוכה מתקרב, הנר הראשון יחול בליל מוצאי שבת קודש הקרוב.

ועבר היתה שלא להיות מושפעים מן הסביבה, שהסביבה הקלוקלת לא תחלחל, חלילה, אל תוך בית המדרש שלהם.

"תורת אברהם" היא להשפיע על אחרים. "תורת שם ועבר" היא לא להיות מושפע מאחרים.

יעקב אבינו, בטרם לכתו לבית לכן הארמי, ישב בבית מדרשם של שם ועבר, שם למד כיצד מפתחים את הכוחות לחיות בתוך סביבה קלוקלת ולא להיות מושפע ממנה לרעה. לימוד זה שנמשך ארבע עשרה שנה, נתן לו את הכוחות לשנות במחיצתו של לכן הרמאי ולא ללמוד, חלילה, ממעשיו הרעים.

את התורה הזאת, "תורת שם ועבר", לימד יעקב רק את יוסף. יוסף שעתידי לחיות עשרים ושנים בתוך סומאת מצרים, תועבותיה וערוותה, צריך ללמוד כיצד לא להיות מושפע מן הסביבה.

יתר האחים לא היו זקוקים ללמוד את התורה הזאת משום שכשהם ירדו למצרים – הם ירדו כולם יחד, ולמדו בישיבה שהקים יהודה לפני בואם למצרים.

(יחי ראובן)

והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה (לו, ב)

כתב רש"י "את בני בלהה - כלומר רגיל אצל בני בלהה לפי שהיו אחיו מבזין אותן והוא מקרבן". יש להבין היכן נרמז בפסוק שהיה מקרב את בני השפחות? אפשר לבאר עפ"י המעשה שהיה עם הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן ז"ע, שדרכו היה, שאם נצרך אחד לאיזה שליחות כגון לקנות משהו או לסדר היה אומר שיתנו לו לסדר זאת כיון שיש לו נער אחד שמוכן לעשות כל השליחות, במשך הזמן עקבו אחריו, וראו שהוא בעצמו מבצע הכל. שאלוהו למה אמר שיש לו נער?

ענה ואמר, שדרך כלל כל אחד, בהיותו בחור ונער צעיר, מוכן לבצע שליחותות לאנשים מבוגרים, אבל כשגדלים, מפסיקים מכך. אמר רבי מאיר, אני, נשארתי "נער" לגבי המידה הזאת, ואני מוכן לעשות הכל בשביל השני... לפי"ז, כאן יוסף העדיף לקרב את בני השפחות אף שזה לכאורה כפחיתות כבוד להתרועע עימהן ולא עם אחיו בני האמהות, אבל יוסף העדיף לעשות "מעשה נערו", וזה מה שאמר הכתוב "והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה".

(ציוני תורה)

ויאמר האיש נסעו מזה כי שמעתי אמרים נלכה דתינה (לו, יז)

במדרש רבה על הפסוק "נסעו מזה" כי שמעתי אמרים נלכה דתינה וגו' נסעו מזה ממדותיו של הקב"ה.

וצריך להבין מה זה ועל מה זה. ויש לפרש על פי מה דאיתא בגמרא ובמדרש על הפסוק ויתנכלו אותו להמיתו שראו שיצא ממנו ירבעם שעתידי להחטיא את ישראל וכו' עיין שם. אם כן חזינן שהאחים דנו את יוסף על שם סופו. והנה ידוע דמדת הקב"ה אינו כן דאינו דן אלא באשר הוא שם כמו שמצינו גבי ישמעאל כידוע. וזה הוא שאמר המדרש נסעו מזה ממדותיו של הקב"ה שאינו דן אלא באשר הוא עכשיו והם רוצים לדון אותך על שם סופך:

(חנכות התורה)

וישמע ראובן ויצלהו מידם (לו, כא)

במדרש רבה (רות, ה, ו) "אלמלא היה ראובן יודע שעתידי תורה לכתוב עליו וישמע ראובן ויצלהו מידם, על כתיפו היה מוליכו לאביו". וכבר נלאו כל המפרשים למצוא פשט בדברי המדרש. והנה בגמ' שבת (כב, א) "והבור ריק אין בו מים - אבל נחשים ועקרבים יש בו". יש להבין אם יש בו נחשים ועקרבים, אם כן מה הצלה שייך בזה? הרי ימות מחמת הנחשים והעקרבים.

ויש לישב על פי דברי זוהר הק' שתמיד יותר קל להציל מיד מזיק שאינו בעל בחירה מאשר להציל מיד אדם שהוא כן בעל בחירה. לכן אמר ראובן להשליכו אל הבור שאו צריך להינצל מידי נחשים ועקרבים שאינם בעלי בחירה, כיוון שראובן סמך על זכותו של יוסף שאם אין לו חטא של לשון הרע, יזכה להינצל. והנה ראובן עצמו היה מסופק האם באמת יוסף אין בו נדנדוד של לשה"ר או שמא הדין עם אחיו השבטים הקדושים. לכן אמר להשליכו אל הבור כאמור. אמנם, אם היה יודע ראובן בוודאות שיוסף אין בו שום נדנדוד של לשה"ר, היה מצילו בידיים. וזה מה שאמר המדרש, שאם היה יודע ראובן שעצתו להשליך את יוסף אל הבור היא הצלה גמורה שהרי התורה אומרת "ויצלהו מידם", אם כך ודאי שיוסף אין בו שום חטא, ואם כך היה מצילו בידי.

(זהב שאב)

והבור ריק אין בו מים (לו, כד)

אומרת הגמרא {מסכת שבת כא, ב. כב, א} - אמר רב כהנא דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרבי תנחום רב נתן בר מניומי, בדרשו לפני הציבור, לימד בשם רבי תנחום: נר של חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה וכמבוי: ואמר רב כהנא: דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרב תנחום: מאי דכתיב מהי כוונת הכתוב {בראשית לז-כד} בענין הבור שלתוכו השליכו אחי יוסף את יוסף: והבור ריק אין בו מים? והלא ממשמע שנא "והבור ריק", איני יודע שאין בו מים?! אלא מה ת"ל מה בא הכתוב ללמד במילים 'אין בו מים' ? שרק מים אין בו בבור. אבל נחשים ועקרבים יש בו.

אלו שתי המימרות, שסמוכות אחת לשניה.

הרב שטיין, מגיע הביתה, והרבנית פונה אליו בדאגה: "החל מזמן צאת השבת של הגאונים - הטלפון לא חדל מלצלצל! איני מכירה את המספר, מי יודע מה קרה..."

הרב שטיין ממחר לענות לטלפון:

"שבוע טוב הרב שטיין! מדבר החבר של בנך אוריה ז"ל, האם כבר הדלקתם נרות חנוכה????? - - - יהודים יקרים, סיפור זה שמע כותב השורות מפי בעל המעשה - הרה"ג רבי מנחם שטיין שליט"א, בכלי ראשון.

להשלמת היריעה, אציין בפניכם שתי שאלות ששאלתי בסיימו לספר סיפור זה:

שאלה ראשונה, אומרים אתם שבנכם ז"ל טען בפני חבריו שיש לו צער מכך שבנו נמצא בירידה רוחנית, האם אכן הילד התדרדר מבחינה רוחנית בצורה משמעותית ח"ו או ש'רק' לא למד? ענה הרב שטיין: ממש לא משהו מיוחד. פשוט חוסר חשק ללכת לחיידר וחוסר חשק ללמוד.

שאלה שניה שאלתי: האם הבן אמר להצמיד חברותא או לשלוח את הבן ליועץ מסויים וכדומ', משהו של "השתדלות" או רק תפילה? עונה הרב שטיין: הבן ביקש, אך ורק להתפלל!!!---

כפי שמובא וידוע ומפורסם בספרים הקדושים שחג החנוכה מסוגל מאוד לבקש על חינוך הילדים, הנה לנו חיזוק רב, ומעשה מפעים בגדולת הזמן הקדוש.

מי יכול להשיג ולהעריך כח של אמירת "תפילת השל"ה" על ידי אם בישראל המבקשת ומתחננת בזמן הדלקת הנרות עבור צאצאיה שיאירו במעשיהם הטובים, שיטעמו את אור התורה ויהנו מכל נר מצוה ותורה אור! הבה ננצל את הזמן הקדוש הזה למשאת חיינו לראות את הצאצאים גדלים ומאירים בתורה וביראת שמים וכלשון התפילה קודם הדלקת הנרות:

...ולא ימוש התורה מפנינו ומפי זרעינו ומפי זרע זרעינו מעתה ועד עולם,

ונזכה לבנים תלמידי חכמים אמן כן יהי רצון.

בכרכה ארוכה

האריך

כאת, לפרשת השבוע...

וישנאו אתו ולא יכלו דברו לשלם: (לו, ד)

כהקדמה לפרשת וישב, ועל הזהירות הנצרכת בדברנו על יוסף והשבטים מן הראוי להביא מעשה רב כדלהלן.

היה זה באחת התקופות הסוערות בקרב היהדות החרדית כאשר גבה טורא בין גדולי ישראל בהשקפה הנצרכת לעניין מסוים שעלה על הפרק. אחד העסקנים פתח את פיו ודבר סרה בצד השני כמבין גדול ופסל את הצד השני מכל וכל. מרן הרב מטשעבין זצוק"ל אשר שמע מדבר זה ביקש לקרוא לאותו עסקן.

כאשר הגיע אל הרב מטשעבין בקש אותו הרב מטשעבין אם יכול לומר "אתה חוננתנו" בעל פה. העסקן התפלא על הבקשה, אך כמובן ציית ואמר "אתה חוננתנו" מרישא ועד גמיא. כעת - ביקש הרב - תאמר "ותודיענו" בעל פה... העסקן התחיל: ותודיענו ה' אלוקיני את משפטי צדקך... ונתקע. "אני לא זוכר" "זה הרי ברכה נדירה רק כשחל יו"ט במוצ"ש. ועיינו מביטות אל הרב בבקשת הסבר לבקשות המוזרות האלו

אמר לו הרב מטשעבין, בא והסבירך נקודה חשובה. היודע אתה מדוע ידעת לומר "אתה חוננתנו" ולא ידעת לומר "ותודיענו"? כי להבחין בין קודש לחול זה דבר קל אבל להבחין בין "קודש לקודש" זה לא כל אחד יודע!...

בזמנים אלו, המשיך הרב מטשעבין, החכמה היא לשבת בשקט ולא לחוות דעה כלל בין קודש לקודש.

כך, כשבאים לדבר על יוסף והשבטים צריכים זהירות שבעתיים שאין לנו שום מושג ואחיה בגודל קדושתם ואין אנו רשאים לנסות להבין צד כזה או אחר וכסומא לא יבחין צבע אנו לא נבין את הנהגתם הקדושה. (טעם הצבי)

כי בן זקונים הוא לו (לו, ג)

וברש"י: "ואונקלוס תרגם בר חכים הוא ליה, כל מה שלמד בבית שם ועבר מסר לו".

ראש ישיבת תורה ודעת באמריקה רבי יעקב קמינצקי זצ"ל, שאל:

יעקב אבינו למד תורה גם מאברהם ויצחק, וגם משם ועבר. את יוסף הוא לימד, לפי המבואר ברש"י, את מה שלמד משם ועבר. ויש להבין מה ההבדל בין שתי התורות הללו? מדוע את יוסף לימד יעקב את "תורת שם ועבר", ואת יתר השבטים, כך משמע, לא לימד תורה זו אלא "תורת אברהם"?

הוא מבאר: תורתו של אברהם אבינו היתה להשפיע אמונה בעולם, להשפיע אידישקייט. "תורת אברהם" היתה מסכת עבודה זרה של ארבע מאות פרקים...

לא כן תורתם של שם ועבר. להם היה סוג אחר של "עבודה". שם חי בתקופת דור המבול, דור מושחת, "כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ". עבר חי בתקופה של דור הפלגה, דור שהולך להילחם עם ה', כביכול. תורתם של שם

נשאלת השאלה – אם כבוד הזה היו נחשים, איך התורה מעידה שראובן רצה להחזיר אותו לאביו? ועוד, אם הוא יצא מתוך בור של נחשים ועקרבים, איך האחים מכרו אותו למצרים, לאחר נס כזה שאירע לו?
אומר בעל התורה תמימה – וצ"ל שראובן ואחיו לא ידעו שבבור יש נחשים ועקרבים, שהרי חשב ע"פ עצה זו להשיבו אל אביו, וגם אחיו אלו היו יודעים וראו אח"כ שנצל ממקום סכנה ודאית, א"כ זכותו גדול מאד, ואז הלא בודאי לא היו הולכים עמו אח"כ בקרי, במכירה למדינים, כי הלא אפילו נבוכדנצר שהי' רשע מוחלט, בכ"ז אחרי שראה לחנניה מישאל ועזריה שנצולו מכבשן האש, הרהר תשובה בלבו, וכש"כ בני יעקב. ולא יפלא אם לא ראו מה שבתוך הבור, כי לפי מה שכתב המפרש למס' תמיד ספ"ק דאין השלכה פחות מעשרים אמה, וכאן דכתיב 'וישליכו', א"כ היה הבור עמוק עשרים אמה ויותר, וקיי"ל דלמעלה מעשרים אין עינו של אדם שולטת כמו דקיי"ל לענין נר חנוכה וסוכה [ויש לכיין לפי"ז סמיכות ושייכות דרשא זו בגמרא עם הדין נר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה משום דלא שלטא בה עינא, ולבד הסמיכות שנאמרו שני הענינים מחד אמורא, י"ל עוד משום דטעם שניהם שוה, להורות דלמעלה מעשרים אמה אין העין שולטת, ודו"ק]. ודע – דע"כ צ"ל דהא דניצל יוסף מן הבור הי' בנס, שהרי קיי"ל בסוף יבמות (קכ"א, א): נפל לבור מלא נחשים ועקרבים מעדיין עליו שמת ומתירים את אשתו, משום דאמרין ודאי מת שם, יעו"ש, וא"כ בדרך הטבע לא הי' יכול להינצל משם.

יוצא, שאם העין לא שולטת בגובה של כ" אמה למעלה, ודאי שהיא לא שולטת גם למטה, כיון שהקירות שנמצאות בדפנות הבור, מסתירות מה נעשה בתוכו. לכן זרקו האחים את יוסף לבור, אעפ"י שנחשים היו בו, אבל הם לא ראו שהם ישנם שם, כי העין לא שולטת בגובה כזה. לכן באה הגמרא, ומביאה את שתי המימרות האלה בסמיכות זו לזו. (ברוך שאמר) וילך יוסף אחר אחיו וימצאם בדתן: ויראו אתו מרחק ובטרים יקרב אליהם ויתנכלו אתו להמיתו...
האחים רוצים להרוג אותו... למה? ישנם כמה וכמה שיטות... לא ניכנס עכשיו להרחיב בזה... נאמר רק את השיטות... מי שרוצה, יעיין במקורות בפנים:
דעת הספורנו – הם רצו להרוג אותו, מדין רודף.

השל"ה הקדוש (תורה שבכתב, מאמר צאן יוסף, פרשת וישב) כותב – הסיבה שאחיו רצו להרוגו היתה, משום מרידה במלכות. היות והם יהודה שיהודה צריך להיות המלך, ויוסף חולם חלום, שהוא יהיה מלך וכולם ישתחו לו... הם הבינו שהוא מורד במלכות... ודין של מורד במלכות – חייב מיתה.
האור-החיים הקדוש סובר – הם רצו להרוג אותו, מדין עד זומם.
האדמו"ר מאזורוב מביא דבר נפלא, שהאמת היא, שזה מופיע במדרש, והוא מרחיב בזה...
במדרש כתוב, שהשבטים ראו ברוח הקדוש, שמיוסף הצדיק, עתיד לצאת ירבעם בן-נבט, והיותו עתיד לצאת ממנו ירבעם בן-נבט, שעתיד לחלק את מלכות ישראל... הוא יקח עשרה שבטים, וישאיר ליהודה רק את בנימין... וזה מלכות דוד...
אם ככה, הם ראו שמיוסף, עתיד לצאת אחד שיחלק את המלוכה!
אז אם כמו שכותב השל"ה הקדוש, שהם רצו להרוג אותו מדין רודף במלכות... זאת היתה הסיבה...
כותב החיד"א (חומת אנך) – ויראו אתו מרחק. הם ראו "מרחוק", מה עתיד יוסף לעשות, עם ירבעם בן נבט, ולכן רצו להרוג אותו!
ויתנכלו אתו להמיתו... למה? בגלל שעתיד לצאת ממנו ירבעם בן-נבט, ובגללו רצו להמיתו.

היות והם חשדו שהוא חולק על מלכות בית-דוד, כיון שאמרו המלך תמלך עלינו אם-משול תמשל בנו – חשבו שהוא רוצה לחלוק על יהודה, אבל כשהוא להם ברוח הקדוש – "מרחוק", שעתיד לצאת ממנו ירבעם בן-נבט, אז הם ראו שמה שהם רואים, זה נכון... אם ככה, הסכים גם יהודה, להריגתו של יוסף...
למרות שהוא אמר אחר-כך מה בצע כי נהרג את אחינו וכסינו את דמו... אבל אחר-כך גם הוא הסכים, שיש לו דין שהוא מורד במלכות...
אומרת התורה – (לו, כ) ועתה לנו ונהרגהו ונשלכהו באחד הברות ואמרנו חיה רעה אכלתהו ונראה מה-יהיו חלמתי: (כא) וישמע ראובן ויצלהו מידם ויאמר לא נכנו נפש...
מביא כאן רש"י, שאלה שמתבקשת – אם האחים אומרים, בואו ונשליך אותו לבור, ונגיד "חיה רעה אכלתהו"... אז מה הם אומרים " ונראה מה יהיו חלומותיו"?! אם הוא מת, על איזה חלומות אתה מדבר?!

אלא אומר רש"י, שזה רוח הקדוש אומרת זאת... אתם אומרים – בואו ונהרוג אותו, ורוח הקדוש אומרת – נראה מה יהיו חלומותיו... אתם תראו, שכל החלומות יתקיימו!
לשון רש"י – ונראה מה יהיו חלומותיו. אמר ר' יצחק מקרא זה אומר דרשני, רוח הקדש אומרת כן. הם אומרים נהרגהו, והכתוב מסים ונראה מה יהיו חלומותיו, נראה דבר מי יקום או שלכם או שלי. ואי אפשר שיאמרו הם ונראה מה יהיו חלומותיו מכיון שיהרגהו בטלו חלומותיו.
בא הפנים יפות, ואומר ביאור נפלא :

ישנה גמרא (מסכת תענית כא, א) שמספרת – אילפא ור' יוחנן הוו גרסי באריותא דחיקא להו מילתא טובא הגיעו למצב של פת לחם... לא היה להם מה לאכל אמרו ניקום וניזיל וניעבד עיסקא ונקיים בנפשין (דברים טו-ד) אפס כי לא יהיה בך אביון אולו אובתי תותי גודא רעיעא הוו קא כרכי ריפתא הלכו בדרך, ישבו מתחת לקיר רעוע לאכל אתו תרי מלאכי השרת שמעיה רבי יוחנן דאמר חד לחבריה נישדי עלייהו האי גודא ונקטלינהו בא ונזרוק עליהם את הקיר הזה, ונהרוג אותם שמניחין חיי עולם הבא ועוסקין בחיי שעה אמר ליה איך שבקינהו דאיכא בהו חד דקיימא ליה שעתא עזוב אותם, אחד מהם עתיד להיות ראש ישיבה, ועדין לא הגיע זמנו למות רבי יוחנן שמע אילפא לא שמע אמר ליה ר' יוחנן לאילפא שמע מר מידי אמר ליה לא אמר מדשמעי אנא ואילפא לא אם אני שמעתי, ואילפא לא שמע, שמע ש"מ לדידי קיימא לי שעתא אם אני שמעתי והוא לא שמע, סימן שאני הולך להיות ראש ישיבה אמר ליה רבי יוחנן איהדר ואוקי בנפשאי (דברים טו-יא) כי לא יחדל אביון מקרב הארץ

אומר בעל הפלאה תירוץ נפלא – היתה כאן בת קול. האחים אמרו "נהרוג אותך, ונזרוק אותך לבור", והבת קול אמרה – "ונראה, מה יהיו חלומותיו"... אומרת התורה – וישמע ראובן – היחיד ששמע את הבת-קול, היה ראובן. שאל ראובן את האחים – תגידו, שמעתם איזה בת-קול? אמרו לו – לא.
אם ככה, אמר ראובן – זה דיבר אליי - (כא) וישמע ראובן ויצלהו מידם... זאת אומרת, שראובן היחיד ששמע את הבת-קול, כמו ר' יוחנן, אז הוא הלך להציל אותו...
כך כותב בעל הפלאה, תירוץ נפלא. (ברוך שאמר)
ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע כי נהרג את אחינו וכסינו את דמו: (לו, כו)
ואני שמעתי מעטרת ראשי הרב אבא מארי זלה"ה, ששמע מרבו הרב המופלא מהר"א יצחקי ז"ל, ורבו מרבו, הרב הגדול המג"ן, שהשבטים היו רוצים להמיתו בהוראת שעה, כהוא דרכב על סוס בשבת, ודנוהו בסקילה למגדר מילתא ולהוראת שעה, וכן השבטים רצו להורגו להוראת שעה, שלא יהיו רגילים בלשון הרע, והשיגם יהודה מה בצע כי נהרוג את אחינו וכסינו את דמו, דמאחר דמשום כבוד אבא נכסה דמו, אין כאן הוראת שעה, דמי שמע כזאת לקחת מוסר השכל, עד כאן שמעתי.

(הרב החיד"א בספרו ראש דוד) שמעתי כי נגזר על המת שישתכח מן הלב וזה המצאת יהודה שאם יהרגהו באיזה זמן ישתכח מהלב ותשרה שכניה על יעקב אע"ה יודע מי הרגו ויענישם אך אם לא יהרגהו יתעצב ולא ישרה עליו רוח הקדש ולא יודע הדבר וז"ש מה בצע כי נהרוג את אחינו בהריגה "וכסינו את דמו"? בתמימה זה לא אפשר דישתכח וברוח הקדש יודע לאבינו ולכן לכו ונמכרונו וגו'
(הרב החיד"א בספרו נחל קדומים) וימכרו את יוסף לישמעאלים בעשרים כסף (לו, כה)
בפרקי דרבי אליעזר כתב שמכרו את יוסף בעשרים כסף וחלקו את המעות ביניהם והגיע לכל אחד שתי כסף ולקחו מהמעות נעליים. ותמוה למה לקחו דוקא נעליים, ומה רומז החשבון של שתי כסף.
ונ"ל דאיתא במדרש הנה בעל החלומות הלזה בא שעתידין בניו לעשות בעלים לע"ז. ואיתא בהרבה מהמפרשים שהטעם שלכך רצו השבטים להרג את יוסף היה בשביל ירבעם שעתידי לצאת ממנו, ויגרם חרבן ביהמ"ק מכח שלא היה מניחם לעלות לרגל ונתרבה ע"ז. וזה הרמז בנעליים עפ"י הכתוב "מה יפו פעמיך בנעלים" שבני ישראל משתבחים בעלייתם לרגל בנעליים, לכן קנו נעליים מיד לאחר המכירה לרמז שכעת יוכלו בני"י להתהדר בנעליים בעלייתם לרגל. וקנו דוקא בשתי כסף כדאי' בגמ' שקרבן חגיגה עולה לפחות שתי כסף.

(בן פורת יוסף - תקנ"ז)
במה שכתב שקבלו עשרים כסף, וכל אחד קנה נעליים בזה, יש להבין, מה עשו עם שתי הכסף המיותרים, שהרי הרי בשעת המכירה היו רק תשעה שבטים וצירפו את הקב"ה עימהם כמובא ברש"י.
איתא חידוש נפלא ב"מדרשי תימן": באותה שעה לקחו השבטים את שתי הכסף וזרקו כלפי מעלה, כביכול ליתן להקב"ה את חלקו, שהרי צירפו את הקב"ה לחרם כנ"ל. המעות שזרקו נפלו באיזה מקום בסביבתם. לאחר הרבה הרבה שנים, בא יוסף אבי התנא הק' רבי עקיבא, ויוסף זה היה גר, עני ואביון, יוסף זה רצה לישא אשה ולא היה לו במה לקדשה, אותה האשה ג"כ היתה עניה מרודה ולא היה לה נעליים לרגליה. יוסף זה מצא מטבע – את אותה מטבע שזרקו השבטים – וקנה עם זה נעליים וקידש את אשתו בנעליים אלו. ונולד להם רבי עקיבא.
ונהג ידועים דברי הגה"ק רבי שמשון מאוסטרופולי ב'מעשר בהמה', הרמז שמביא שם שרבי עקיבא היה מעשרה הרוגי מלכות, והרי לא היה מצאצאי השבטים ולמה נתפס בעוון זה? אלא שהוא כנגד הקב"ה. ולפי דברי המדרש הרי זה מובן ביותר שהרי באמת נולד ר"ע בזכות הכסף שהיה כביכול עבור הקב"ה.

(הגרמ"י רייזמן)
וישב אל אחיו ויאמר הילד איננו ואני אנה אני בא (לו, ל)
במדרש: "ואני אנה אני בא במעשה בלהה", וצריך ביאור.

אלא, מתרץ הגאון רבי עקיבא אייגר זי"ע, ידוע ש"הנכוה ברותחין נזהר בפשוטיו", שר המשקים חשש שאף אם יחזור לתפקידו הראשון, הרי שיוקשה עליו העבודה מחמת הזכרונות וה"משקעים" שיש לו מהזבוב שנמצא, ובגלל זה הושלך הרי לבית האסורים, ומעתה בכל פעם יעביר את היין בסינון אחרי סינון לאין גבול ומספר.

על זה הבטיחו יוסף "ההשיבך על כנך ונתת כוס פרעה כמשפט הראשון אשר היית משקהו" אתה יכול לעשות את מלאכתך כבראשונה, בלא שום חשש. כי כל מה שנגרם לך כעת שנפל הזבוב אל תוך היין והושלכת לבית האסורים זהו רק "כי אם זוכרתני" רק בשביל שתספר לפרעה בוא העת על פתרון החלום שאמרתי לך. וזה היה עם מטרה מיוחדת משמים.

(ע"פ זר סופרים).

מאוצרות המגידים

נזדמנו לו בשמים שלא יוזק מריח רע

וישאו עיניהם ויראו והנה ארחת ישמעאלים באה מגלעד וגמליהם נשאים נכאת וצרי ולט (לז, כ"ה)

לשם מה נחוץ לנו לדעת איזה משא שהיה על גמליהם של הישמעאלים? פרש רש"י: "להודיע מתן שכרן של צדיקים, שאין דרכן של ערבים לשאת אלא נפט ועטרן שריחן רע, ולזה נזדמנו בשמים שלא יוזק מריח רע" – הקב"ה הפך את הטבע, כך שערבים שנושאים תמיד נפט יבואו הפעם בלי נפט, ולא עוד אלא שניקו גם את הגמלים שלהם, כדי שלא יהיה ריח רע שיקלקל את הבשמים. כל זאת על מנת זאת על מנת שכאשר הצדיק יסע למצרים יהיה לו ריח טוב במשך הנסיעה.

על דברי רש"י הללו – אמר רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל, מראשי ישיבת מיר – ישנה שאלה מפורסמת:

מדברים כאן על אדם שאחיו מכרו אותו, והוא בדרכו למצרים, מקור הטומאה של העולם. הוא אינו יודע כיצד הוא ישמור שבת, איך יהיה לו אוכל כשר לאכול ומניין יהיה לו תפילין. בגדי נקרעו, והוא הושלך לתוך בור מלא נחשים ועקרבים. הוא מנותק ממשפחתו, אחיו שחטו שעיר עזים, והם עומדים להודיע לאביו שהוא מת, כך שהוא אפילו לא יתפלל עליו ולא יחפשו. בזאת נלקחת ממנו גם התקוה שהתפילות של אביו הגדול תתקבלנה בשמים.

האם מה שמעניין אדם במצב כזה הוא הריח הטוב שישנו בכל החוטפים? נדמיין שבוי שנחטף ומעבר במנהרות החמאס. מה הוא חושב? על הריח הטוב שיש מנהרה, או על הדרך לצאת בחיים מידי שוביו? נקל לשער שהו אינו מרגיש בשום ריח, ומוטרד ביותר ממצבו העגום.

שאלה זו תורצה בישיבות השונות, בהתאם למאפיין של כל ישיבה – אמר רבי אליהו ברוך, ופרט שבעה באורים לפי שבע שיטות שונות, כדלהלן:

שיטת קלם – דקדוק ענישי שמים

ישיבת קלם היתה ישיבה שכולה סדר מופתי. היו חלונות בישיבה, אך איש לא הסתכל בהם, כי ההוראה היתה שלא להסתכל. אחד מטריה, וכעבור שלוש עשרה שנה מצא אותה בדיוק באותו מקום ובאותה זווית שבה הניח אותה, כי איש אינו נוגע במטריה שאינה שלו.

החינוך הוטמע בתלמידי הישיבה, שהיו גדולי עולם: רבי דוד פוברסקי זצ"ל, שהיה מתלמידי קלם, נהג ללכת מידי יום ביומו בשעה ארבע בבוקר על אותן מרצפות, באותו מסלול. היתה מרצפת אחת שבה תמיד היה פונה.

הם חונכו לשליטה מוחלטת. רבי אליהו לופיאן זצ"ל עמד פעם בתחנת אוטובוס והזיז את ראשו לראות אם האוטובוס מגיע, משום שמיהר לנתוח בירושלים. אלא שמיד עצר בעצמו ואמר: "בקלם הייתי מקבל 'מנה רצינית' על הזזת הראש הזו. וכי בהסתת ראש לעבר הכיוון שממנו עתיד לבוא האוטובוס, תביא את האוטובוס מהר יותר? אלו סתם עצבים, ואדם צריך לשלוט בעצמו!"

על בסיס הגישה הזו תרצו בקלם, שהקב"ה אינו נותן לאדם דבר שאינו מגיע לו בדיוק נמרץ – לא יותר ולא פחות. ליוסף הגיע עונש שיימכר לעבד, משום שהעליל על השבטים שהם קוראים לבני השפחות עבדים. אך הרחת ריח רע לא היתה כלולה בעונש, לכן דאג הקב"ה שלא יהיה ריח רע. כשאדם מעניש לא מעניין אותו כמה יסבול הנענש, אך הקב"ה נותן עונש בדקדוק הדין. הנענש מקבל רק מה שנגזר עליו בהתאם למעשיו.

שיטת סלבודקה – גדלות גם בעת צרה

ישיבת סלבודקה חניכה לגדלות האדם. הנקודה היתה: אתה אדם חשוב, ועבורך כל הועלם נברא. כדי שלך תהיה כוס קפה ותוכל לשמוע שיעור בראש צלול – בברזיל יש כמה מיליונים שמגדלים פולי קפה, ויש כמה מהנדסים בגרמניה שמתכננים מכונה שתטחן את הקפה הזה, וכמה מספנות בכמה מדינות שמייצרות ספינות שישננו את הקפה, וכמה אנשים שמיצרים את התנוורים שיבשלו בהם את הקפה, וכמה בתי חרושת שייצרו מכונות שיסיעו אותו – כולו אלו עבור בחרו ישיבה שיוכל ללמדו עוד דקה אחת בצלילות הדעת! ראה כמה חשוב אתה לפני הקב"ה!

בני הישיבה היו הולכים בכבוד ובהדר, עד שהיו מכנים אותם 'התיירים מחברון'. שהשטבא היה רואה בבית המדרש בחור שאינו מגולח, היה שולח אותו לחדרו להתגלח, באמרו: "אתה בן מלך, ועליך להראות בהתאם!"

בספר "ארץ חמדה" להמלבי"ם, וכן הוא בחומת אנך להחיד"א, ביארו עפ"י דברי האריז"ל שכשהניח יעקב מיטתו באוהל בלהה אחר פטירת רחל, חשב להעמיד ממנה עוד ב' שבטים. וכשבלבל ראובן את יצועי אביו, שוב לא העמיד עוד שבטים. אמנם, הספיקה מחשבתו של יעקב, בכדי שיתעקרו שתי נשמות ממקורם, וכיוון שלבסוף לא העמיד עוד שבטים, נשארו תלויים ועומדים, עד שבא יוסף והוליד את מנשה ואפרים. וזה מה שאמר יעקב מנשה ואפרים כראובן ושמעון יהיו לי, שנשמתם שייכת אלי וכבני הם.

והנה ראובן, גם הוא ידע כל זאת, וקיווה שאכן יוסף יהיה הדומה ליעקב בזיו איקונין שלו, דוקא יוסף יכול לתקן את הנשמות הנ"ל, וכעת שראה שיוסף איננו בבור נתבהל שלא יהיה תיקון למעשה בלהה, וזה מה שאמר המדרש "ואני אנה אני בא במעשה בלהה".

(ארץ חמדה)

היא מוצאת (לח, כה)

"אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בר יוחאי: נח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים. מנלן – מתמר, שנאמר 'היא מוצאת' (ברכות מג, ב)

ידוע המעשה שהיה מספר רבי ישראל שיינקר זצ"ל, כי רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל, מטעמי בריאות, היה עליו לשתות את התה שלו עם הרבה סוכר. והיה היום, ובעת השיעור הכניס לו השמש כוס תה שבטעות הניח שם מלח במקום סוכר, וכיון שהשמש ידע שהוא זקוק להרבה, הכניס הרבה מלח... רבי יהושע לייב שתה את התה, ולא ראו עליו שום תגובה חריגה, שתה עד הסוף.

באמצע נכנסה הרעבצין בבהלה ולחשה לתלמידים: "אוי וי, היכן התה? אני מגלה שהשמש טעה והשתמש עם צנצנת המלח!"

התלמידים הרגיעו אותה, ואמרו כי כנראה היה שם סוכר כרגיל.

"מהיכן אתם יודעים?" שאלה.

"כי הוא שתה את הכוס כמידי יום, כרגיל, ללא תגובות" ענו התלמידים.

היא טעמה את השריית וצעקה: "כן כפי שאני אומרת, הרי זה פקוח נפש בשבילי!"

למחרת שאלוהו התלמידים: "למדנו רבינו, אם זה פקוח נפש, מדוע הרב שתה?"

והרב השיב בפשיטות: "למדנו, נח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ולא ילבין פני חברו ברבים"

יהי אחר הדברים האלה (מ, א)

וברש"י: לפי שהרגילה אותה ארורה את הצדיק בפי כולם לדבר בו הביא להם הקב"ה סרוחנם של אלו שיפנו אליהם ולא אליו. ועוד שתבוא הרווחה לצדיק על ידיהם.

הנה מכאן יקבל האדם הבטה והשקפה אחרת לגמרי על החדשות המפליאות המופיעים על העתונים מידי יום ביום, כי כולם מתרחשים ונשמעים במחשבה ובכוונה מאת השי"ת נורא העלילות, והוא היודע נסתרות סיבת פרסום כל דבר בעולם כקטון גדול, כי יתכן ששני שרים גדולים ונכבדים כאלה הקרה לפניהם מכשול ונתפרסם בפי כל אך ורק לתכלית מיוחדת להסיר חרפת נבל מאותו צדיק, והמכשול וכן הפרסום הכל במכוון.

(דעת תורה)

ויאמר לו יוסף זה פתרנו שלשת השרגים שלשת ימים הם: ויען יוסף ויאמר זה פתרנו שלשת הסלים שלשת ימים (מ, יב יח)

כשפתר לשר המשקים כתוב "ויאמר יוסף" ואילו כשפתר לשר האופים כתוב "ויען יוסף".

והנה הגמרא (סוטה לב, ב) אומרת שכשכתוב לשון של ענייה היינו שיש לומר בקול רם כמו "וענית ואמרת". אם כן יש להבין למה אצל שר המשקים אמר שלא בקול רם, ואצל שר האופים אמר בקול רם?

מבאר הגר"ח קנייבסקי שליט"א, עפ"י הגמרא ברכות (נה, א) "ואמר רב חסדא חלמא בישא עציבותיה מסתייה, [חלום רע, העצבות ממתיקה אותו, דהיינו מה שהאדם מתעצב עליו מבטל את החלום] חלמא טבא חדויה מסתייה [חלום טוב, השמחה מבטלת אותו].

יוסף הרי ודאי רצה שיהיה להם טוב. והנה כשמפרסמים על אדם שהוא הולך לעלות לגדולה, זה כבר גורם לו שמחה גדולה. כמו"כ כשמתפרסם על אדם שהוא להייה, כבר יש לו מזה עצב גדול.

לכן, אצל שר המשקים רצה יוסף שיתקיים, ושלא תהיה שמחה גדולה מדאי שלא יתבטל אז רק "ויאמר יוסף", שלא אמר בקול רם. משא"כ אצל שר האופים, שרצה שיתבטל החלום, "ויען יוסף" אמר זאת בקול רם, כדי שיתעצב ואולי יע"ז יתבטל החלום.

(טעמא דקרא)

בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך והשיבך על כנך ונתת כוס פרעה בידו כמשפט הראשון אשר היית משקהו: כי אם זכרתני אתך כאשר וגו' (מ, יג, יד) יש להבין בפסוק זה, מהו הלשון של "כמשפט הראשון", הרי כבר אמר והשיבך וכו', כמו"כ מה שאמר "כי אם" וכי רק אם יזכרהו ישוב לתפקידו הראשון? עוד יש להבין וכי יוסף אכן אמר זאת רק בשביל להינצל, ולא סמך ח"ו על הקב"ה?

יחד עם זאת, הסבא היה נוהג לומר, שהכובע צריך להיות על הראש, ולא הראש בתוך הכובע, כלומר: הראש אינו צריך להיות מונח בזה. בסלבודקה תרצו את הקושיה על פי דרכם – יוסף נמכר לעבד, וזנרק ממשפחתו. אדם רגיל במצב כזה מאבד את עשתונותו. הוא אינו שומע כלום, אינו מריח ואינו יודע כלום, ורק טרוד במה שעומד לקרות איתו, אך יוסף הצדיק שמר על גדלותו. הוא נשאר באותו ישוב הדעת, כאילו הוא נוסע כעת לירושלים... הוא לא איבד את דעתו מן הלחץ – מה יהיה אתי כעת. הוא בטח בה', וידע כי בשבילו נברא העולם והקב"ה נמצא עמו.

במצב כזה, של הרגשת הגדלות גם בזמן הצרות, ודאי שירגיש בריח רע והוא עלול להפריע לו, לפיכך דאג הקב"ה שיריח טוב.

שיטת נובהרדוק – פחיתות המתעניין בריח בעת שבי

ישיבת נובהרדוק חנכה בדיוק לקצה השני – הם עבדו על שבירת המידות. הם הראו כמה קטן האדם, ועד כמה הנאה קטנה של העולם הזה עלולה להוציאו מכל שיקול הדעת שלו.

בחור רץ לחפש פחית קולה, ומסוגל בשל כך להפסיד שיעור שלם... אדם רוצה שלבת קצת יותר בנוח, ועבור זאת נוסע לתל אביב לחפש ריפוד לרכב... כמה שעות מבזבזים בשביל ברוז לאמבטיה... בשביל שטויות – יכולים לאבד את הכל.

בנובהרדוק חינכו לשבור את הרצונות. כל מה שאתה רוצה – שתעשה ההפך. מי שאהב להתלבש יפה, חונך בנובהרדוק לקנות לעצמו כובע חדש, לשבת עליו ולרסק אותו, וכך ללבוש אותו...

על פי שיטתם זו תרצו בנובהרדוק – ראו כמה יכול אדם להיות קטן. הוא נמכר לעבד, ומה יכול לעניין אותו בזמן הזה? לא אבא ולא כלום, רק הריח שיש לו בנסיעה... משום כך צריך הקב"ה לדאוג לכך.

הם, כמובן, לא דברו על יוסף הצדיק, אלא על כך שאדם צריך להיות מודע למדות ולכוחות היצר, כלומר: לכוחות הכהים והאפלים שבו, כדי לשבור אותם. הקב"ה ברא אדם עם הכוחות הללו, שוגרמים לו לשכוח את כל מה שיש מסיב בשביל איזו הנאה, ואלמלא ישבור אותן הוא עלול ליפול.

שיטת בריסק – כדי שלא יופרע תלמודו

ישיבת בריסק היתה ישיבה שכולה תורה. הם לא למדו מוסר, אלא כל היום תורה. בבריסק נהגו שחתן בשעת חופתו נותן 'חבורה' מתחת לחופה בסוגיות של קדשים. כשעושים שם ברית מילה, באמצע ההגשה לסנדק לברית מדברים איתו על הרמב"ם...

פעם גאשתי את ראש ישיבת בריסק בירושלים בחנות כובעים. הוא הגיע עם בנו לקנות לו כובע ראשון לכבוד הבר מצוה. במקרים אחרים יש בקניה זו התרגשות גדולה, אך אותו ראש ישיבה דיבר עם בנו על הרמב"ם בהלכות ספק טומאת תהום, ואמר לו ששיטת תוספות בנוזד נראית לא כמו הרמב"ם, ורבי חיים אומר ככה... תוך כדי כך הוא מדד את הכובע, החליף למידה אחרת, ושילם...

בבריסק לא מתעסקים בכלום. יש רק משהו אחד שצריך לעשות בעולם – ללמוד.

לשיטתם אמרו, שאילו היה ליוסף ריח רע הוא לא היה יודע מה מקורו, וממילא לא היה יכול ללמוד... כדי שיוסף הצדיק יוכל ללמוד בשעת הנסיעה למצרים ולשנן את התורה שלמד, דאג הקב"ה שיהיה לו ריח טוב.

שיטת טלז – הריח הוא אות בשמים

טלז היתה ישיבה של ענקי המחשבה. בטלז הדלקת נרות חנוכה לא היתה פעולה שטחית של הדלקת אור, אלא מעשה שפועל בעולמות העליונים. בפעולה הזו מאירים את החושך שהוא היצר הרע! הם חוננו לתפוס בכל דבר את המחשבה שעומדת מאחוריו ואת הועמק הטמון בו. לא היו בטלז שיחות מוסר אלא שיעורי מחשבה, להבין את העומק וההבנה שמסתתרים מאחורי הדברים, ולדעת מה אתה עושה ואיך אתה פועל.

בטלז תרץ רבי מרדכי פוגרמנסקי זצ"ל תרוץ מדהים –

שני אנשים דוקרים בן אדם בסכין – אחד מהם הוא רוצח שפל, והשני הוא מנתח בבית חולים. מה ההבדל ביניהם? הרוצח סכיני מלוכלך. מעולם לא ראינו שרוצח שדוקר אנשים לוקח אלכוהול ומחטא את הסכין שלו בין דקירה לדקירה... לעומת זאת מנתח בבית חולים, שמטרתו לרפא אדם, מחטא את הסכין היטב, כך שיהיה סטרילי לגמרי ולא יעביר חיידקים.

יוסף לא ידע אם מכירתו מגיעה משום שהקב"ה כועס עליו ביותר על שדיבר לשון הרע על אחיו, וכביכול רוצה לזרוק אותו מעל פניו, או שמדובר בנייתוח שנועד לתקן את מדותיו ולרומם אותו. מהו המבחן? אם מנקים את הסכין או לא, כלומר: איזה ריח יש לו בדרך, אם יש לו ריח רע, סימן שהקב"ה אומר לו 'לך למצרים, איני רוצה לראות אותך', ומגרש אותך כפי שגרש את ישמעאל שונאו על שיצא לתרבות רעה. אך אם יש ריח טוב, מעיד הדבר שיש כאן משהו טוב, תהליך שביא לתיקון ולריפוי.

זה היה האות שנתן לו הקב"ה בריח הבשמים!

שיטת מיר – גילוי השגחת ה'

בישיבת מיר היו עובדים תמיד על אמונה. במיר הצליחו לעבור את השואה בכוח האמונה, בידיעה שיהודי אף פעם אינו לבד, ותמיד הקב"ה נמצא עמו.

רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, ראש ישיבת מיר, נהג לומר: כשילד נכנס לניתוח הוא רואה את כל הרופאים עם מסכות, בגדי מוסרים ממנו, והוא מושכב על

מיטה קרה כשמעילו דולקת מנורה גדולה. הילד מבוהל ביותר, אך הנה הוא מבחין מבעד לחלון באימו שעומדת ומנפנפת לו לשלום. האמא אינה מורידה בפועל משהו מן הכאב, אך הילד רגוע – אם אמא איתו הוא לא לבד הכל בסדר.

על פי זה בארו במיר – הקב"ה מראה ליוסף, שעל אף שהוא נמכר כעת לעבד, ואינו יודע מה יאכל וכיצד יקיים מצוות, ומה בכלל יקרה איתו, מכל מקום ה' איתו. הקב"ה הראה לו: תראה, אני חושב עליך. לערבים אין אף פעם ריח טוב באמתחתם. פתאום הם נושאים בכליהם בשמים. תזכור שאינך לבד, אלא עם הקב"ה. גם כי אלך בגיא צלמות – לא אירע רע כי אתה עמדי.

שיטת החסידיים – בנשמה אי אפשר לגעת

החסידיים מחנכים לפעול עם לב. הם מדריכים לקיים מצוות עם כל הלב, בהתלהבות דקדושה. לחיות עם שמחה, ולא לפעול כמו רובוט.

את קושינתו באר רבי יצחק מוורקי זצ"ל על פי שיטתם באופן הבא – כל ההנאות שבועול: אכילה, שתייה, רחיצה ושינה – הן הנאות גשמיות. יש הנאה אחת שהיא רוחנית: הריח, כפי שאמרו חז"ל (סברכות מג ע"ב) איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו? זה הריח. זוהי היסבה להרחת הבשמים במוצאי שבת – כשהנשמה היתרה מסתלקת מן האדם.

בריח הטוב אומר הקב"ה ליוסף: הם יכולים למכור את גופך, לקרוע לך את הבגדים ולזרוק אותך לתוך בור. בגוף הם יכולים לענות אותך, אך בנשמתך הם אינם יכולים לגעת. שם תמיד ישאר ריח טוב. על הנשמה שלך תשמור כעל בבת עינך.

עד כאן דבריו של רבי אליהו ברוך פינקל.

לחטוף כל דבר טוב

כאשר אמרתי את הדברים לפני בחורי הישיבה שלנו, הם שאלו: ומהו התרוץ לפי דרך הישיבה שלנו?

נענית ואמרתי להם:

יש לכם רב שמשנן לכם כל הזמן: תתפסו מה שאפשר לתפוס. אתם יכולים לחטוף ברכה אחת טובה? מצוה אחת קטנה? שתי דקות מהשיעור? תעשו כל מה שאתם יכולים לעשות.

לפי זה נבין מה רמז הקב"ה ליוסף הצדיק. הקב"ה אמר לו: נכון, הכל שחור, אבל משהו טוב אתה יכול לחטוף. יש לך ריח טוב במקום ריח רע – קח ותהנה לפחות מזה. אל תאמר: אם הכל רע לי, כבר לא שווה כלום. יהודי צריך להעריך אפילו דבר קטן כמו ריח טוב בדרך למצרים!

(רבי גואל אלקריף – דורש טוב)

וישאל את סריסי פרעה אשר אתו במשמר בית אדניו, וגו' מדוע פניכם רעים היום" (מ, ז)

כשלומדים אנו פסוק זה, צריך להבחין ולהתעורר בנקודה חשובה מאוד, והוא, שחובת האדם להיות מטיב פנים לחבירו בכל מצב, וכדאמרו "לעולם יקדים אדם שלום לכל אדם ואפי' לגוי שבשוק".

"לעולם" מהו? כי אצל האדם יש לפעמים מצבים קשים, שרוחו שבורה בקרבו מפני הצרות שיש לו, וכשחבירו נפגש בו ומברכו בו "בוקר טוב" לבבי, משיב לו בפנים קודרניות... וכ"ש אם כמה ערביים שבשוק יפנו אליו לברכו, שלא יביט לעברם כלל, וק"ו בן בנו של ק"ו לראות גוי במצוקה ולגשת אליו ולשאלו "מה אירע?" "מה אפשר לעזור?" דברים כאלו לא עולים על דעתנו בזמני צער ויגון.

והנה, יוסף במצרים מכור לעבד, נתפס על מעשה שלא היה ולא נברא, והוכנס לבית הסוהר, וכבר עשר שנים יושב שם ללא עוול בכפו, ואינו רואה פתח הצלה משום מקום, ובוודאי שמצב כזה היה לכאן' צריך להעכיר את רוחו, לפי מושגינו, ובוקר אחד, רואה יוסף שני הערביים שאתו בבית הסוהר ומבחין כי פניהם רעים היום הרי בהכרח שהבין וראה כל אותם הימים יום יום וראה את שלומם, שלכן הבחין שהיום אירע משהו, וכבר הוא מקדים לשאלם "מדוע פניכם רעים היום", ולא שהם באים להתייעץ עמו, ואינו ממתין יום או יומיים לראות מה מצבם אלא תיכף הוא שואל אותם למצבם.

ושינוי בברייתא (מסכת כלה רבתי) ר' יהודה אומר דרכן של ת"ח, עניו, ושפל רוח, זריז, וממולח. ומפרשין התם, דכתיב "ממולח טהור קודש", שצריך תלמיד חכם להיות ערב לכל אדם, ולא יהיה כקדירה שאין בה מלח!

כלומר: כי כמו כשחסר מלח בתבשיל הרי כל התבשיל אין בה טעם טוב... כך גם ת"ח שהוא מלא בעניות שפילות רוח, וכל שלל המעלות שמנו שם חכמים, אבל אם אינו "ממולח" אין בו טעם... שאם שוקע הוא בתלמודו או רץ לעשיית מצוות ואפי' גמ"ח, ובדרכו פוגשו אדם ואומר לו שלום בפנים מסבירות, והלה לרוח טרדתו עונה לו בוקר טוב חמוץ... הרי אין בו טעם טוב, וא"א לקרא לו "טהור קודש" ואימתי נהיה מושלם עם טעם וריח, כשיודע להסביר פנים כראוי בכל מצב, ולכל אדם, בעריבות ובשמחה, ושלא יהיו פניו החמוצות בכור ברשות הרבים... ובכך הרי הוא ממולח טהור וקודש!

סיפר לי אדם אחד, שבבחרותו תר אחרי ישיבה ללמוד בה ונסע לסלבודקה להכיר את המקום, וכשהגיע, אמר בדיוק הסבא ז"ל שיחה לתלמידיו, ושמע אז רעיון עמוק ונחרתו הדברים בליבו, וכך אמר הסבא, נתאר לעצמינו שרואים אנו אדם שעומד בפתח בית הכנסת עם כד חלב בידו האחת וכוס בידו האחרת, ומוזג ומשקה לכל נכנס, כוס מליאה חלב... הלא היינו מתפעלים מאותו איש עד למאוד.

גם עם יעקב אבינו ע"ה היה כך. "ביקש יעקב לישב בשלווה" ולא עלה בידו. חיינו המשיכו להתפתל בשבילי הצער והייסורים, והוא בטח באלוקי השמים והארץ, וכידוע, צרות אלו בנו את העתיד, עתיד האומה – את כל שבטי קה. מנגן רבי יעקב בקול בוכים מלא בטחון ואמונה – רבותי, גם בימינו צריך לדעת. האניה לא טובעת. ההיפך הוא הנכון – בונים אניה! רק שבדרך כלל אנחנו לא יודעים לקרא את החדשות...

(להגיד)

מן הראוי להסמיך לכאן מה שמביא בספר ציוני תורה בשם אחד מהצדיקים, שביאר, שספר השל"ה הק' עה"ת מחוברים ג' הפרשיות וישב, מקץ, ויגש, לפרשה אחת שלימה, ומה הטעם? וביאר, עפ"י המסופר על הרה"ק בעל ה"שנח משה" זי"ע, שנוהג היה שלא ללמוד מסכת בבא בתרא אלא אם כן יהיה לו זמן ללמוד מדף כ"ג עד קס"ה ברציפות! ומדוע? מפני שבדף כ"ג מסופר שהוציאו את רבי ירמיה מבית המדרש, ובדף קס"ג מסופר שהחזירו אותו. ולא רצה להפסיק כשרבי ירמיה בחוץ... כן הדבר גם כאן, בפרשת וישב התחיל מכירת יוסף ובפרשת ויגש כבר התוודע אל אחיו, ולא רצה השל"ה הק' להפסיק באמצע.

ויהי כדברה אל יוסף יום ולא שמע אליה (לט, י)

... רשע אומרים לו" מפני מה לא עסקת בתורה? אם אמר נאה הייתי וטרוד ביצרי, אומרים לו: כלום נאה היית מיוסף, אמרו עליו על יוסף הצדיק, בכל יום ויום היתה אשת פוטיפר משדלתו בדברים... ולא רצה לשמוע אליה, נמצא וכו' יוסף מחייב את הרשעים" (יומא לה, ב)

לכאורה, שואל רבי איצ'לה בלור, תשובת הרשע אינה מובנת כלל. שואלים אותו מדוע לא עסק בתורה, ומה הוא עונה? איך אלמד תורה, הלא "טרוד הייתי ביצרי" – הייתי עסוק בשטויות... נתאר לעצמנו שמשגיח ניגש לבחור בישיבה ושואל אותו: "היכן היית אתמול, מדוע לא באת ללמוד?" והוא יענה: "כבוד הרב, כי"ר רציתי ללמוד, אבל הייתי עסוק".

- "במה היית עסוק?"

- "ישבתי עם חבורת פרחים על הברזלים ולא יכלתי לעזוב באמצע..."

וכי תירץ הגיוני הוא זה? הלא ההתנשאות שבדבריו כבר גדועה יותר מעצם הטענה!

כדי לשבר את האוזן כמה לכאורה מגוחכת טענה זו, נזכיר מעשה שמספר ה'בן איש חי', על אדם שהגיע אל רב העיירה בערב יום הכיפור ואמר: "באתי לבקש דרך תשובה על מעשה עבירה שעשיתי".

- "מה עשית, איזו עבירה?"

- "כבוד הרב, לא נטלתי מים אחרונים".

נו, טוב, זה באמת לא בסדר, אך עדיין ביטול נטילת מים אחרונים אינו כה חמור..."

- כבוד הרב, לא נטלתי מים אחרונים מפני שגם לא נטלתי מים ראשונים לפני הסעודה".

- "אכלת בלי נטילת ידיים!?"

- "כן".

- "מדוע?"

- "כבוד הרב, אם אני אוכל מאכלי טריפה, היעלה על הדעת שאטול ידיים לפני הסעודה?"

- "אכלת נבילות וטריפות?! מדוע? הרי ישנן כל כך הרבה מסעדות כשירות, ומדוע הוצרכת לאכול מאכלי טריפה?"

- כי כל החנויות היו סגורות, זה היה בשבת..."

ואדם זה בא לבקש תשובה על מים אחרונים...

וכן, שואל רבי איצ'לה, כיצד זה שעל התביעה מדוע לא עסק בתורה, אומר הרשע: "טרוד הייתי ביצרי" – עברתי עבירות ולא היה לי זמן ללמוד גמרא. איזה מן תרוץ הוא זה?

התשובה היא, שאכן כך הוא: עד כמה שמעשי העבירות גרועים הם, עוון ביטול תורה עולה עליהם בחומרתו! "טרוד הייתי ביצרי" פחות חמור מביטול תורה. לכן, אדם מעדיף שיענישוהו על העבירות שעבר מחמת יצרו, רק שלא יענישוהו של עוון ביטול תורה שהוא החמור מכל!

מנהג האשכנזים שבכל עניין שיש צורך להזכיר שמו של אדם, מזכירים אותו עם שם אביו, כגון כשקוראים יהודי לתורה אומרים: "יעמוד יוסף בן יעקב" וכן על הקבר כותבים: פה נטמן ראובן בן יעקב" וכו'. המקום היחיד שמזכירים את שם האמא הוא בתפילה על החולה.

מדוע?

באר ה'בן איש חי': משום שלאביו יש גם עוון ביטול תורה, משא"כ הנשים שאינן חייבות בלימוד תורה ואין להן עוון זה. לכן כשבאים להתפלל על חולה, מזכירים את שם אימו, כי הזכרת שם האב עלולה לפעמים אף להזיק יותר כי יש בידו ביטול תורה (ומתוק האור)

התשובה האמיתית לטענת ה"אילו"

יוסף הורד מצרימה ויקנהו פוטיפר סריס פריעה שר הטבחים (לט, א) היצר הרע עובד הרבה עם כוח הדמיון. אחד מן הדמיונות שבהם הוא משתמש הוא ה"אילו". אצל בחורים מדובר ב"אילו הייתי לומד בישיבה אחרת".

ואם כך, טיים הסבא, הרי תוכחה מוסרית לכל אדם, שיכול בקלות להעפיל לדרגה גבוהה יותר, בפחות מאמץ! שאילו בכניסתו וביציאתו מביהמ"ד יאמר וישיב לכל אדם בלבביות, בחיוך עד שהלה ישיב כמו"כ חזרה כשחיוך על שפתיו, הלא הוא גדול מאותו זה שמשקה חלב, ומפורש אמרו חז"ל (כתובות קיא) גדול המלבין שיניים לחבירו יותר ממשקה חלב!!! כנראה אפוא, שמלאכה זו להשקות חלב כל בוקר עם כל המאמץ וההוצאות הכרוכות בה קלה יותר מלחייך לחבר!... נביא אם כן מעשה נוסף המלמדינו דעת, ומידות דרך ארץ ומוסר, אולי ישמעו באזנו ויפתח ליבנו.

ר' ראובן מלצקי שוחח פעם על גדולי הדור הקודם, ונתגלגלה השיחה למעשה נפלא ומוסרי על ר' לייב חסיד מקעלם, וכך סיפר:

בהיותי אברך צעיר לימים, חשקה נפשי להכיר את גדולי וצדיקי הדור, וללמוד מדרכיהם, ושמעתי על ר' לייב חסיד, שהיה מפורסם לצדיק וחסיד בעיירת קעלם, שמתו פעמי אל העיירה, חיזרתי על מקום מגוריו ודפקתי בדלתו, בעודי דופק, שומע אני מיד שמעבר לדלת "רץ" מאן דהו, וכשנפתחה הדלת ראיתי שהיה זה ר' לייב חסיד בעצמו, שכיון ששמע דפיקות רץ תיכף לפתוח. ובעודי משתהה על הדבר, כבר הושטה לי ידו בשלום עליכם נלבב עד למאוד ובמתניקות שלא תתואר בעט סופר, ותיכף אחז בי בשתי ידיו והכניסני לביתו פנימה, והניח ידו האחת על שכמי, משל היינו ידידי נעורים, והחל מתהלך עימי כך אנה ואנה בחדרו והשאלות זרמו מאליהם, מה נשמע, מה עושים אתם, איך אתם מרגישים ומה שלום הילדים ואיך הפריסה וכו', כך שוחח ושוחח כשחיוך נסוך על פניו וידו על שכמי במשך עשרים רגעים!

וכאן פנה ושאל, נו... כעת תאמר לי בבקשה מי אתם? כלומר שלא ידע ולא הכיר מי אני כלל, מסביר ר' ראובן, אלא מאי למדתי, שהיו מקבל את כל אדם בסבר פנים יפות, "כל אדם" באשר הוא, ובסבר פנים היפות ביותר! דרכן של תלמידי חכמים... פלאי פלאות!

ולכשנתבונן בכל מה שאירע ליוסף למן היותו בבית אביו עד בואו אל מלכות מצרים, נראה שהכל שרשרת ניסים אחת גדולה, מעשה גורר מעשה כל פרט אחוז במשנהו, יעקב עשה כתונת פסים האחים שנאוהו, מכוהו למצרים, ומעשה דפוטיפר ענין החלומות וכו'.

ואולם מעשה זה של שאילת שלומם של אותם שני המצריים, יוסף עשה בעצמו זאת בעצמו ומזוהר ליבו, כמבואר לעיל באריכות והרי אם לא היה ניגש לשאול בשלומם, או שלא היה מבחין כל הימים במצבי הרוח של השנים הרי שלא היה נעשה למלך מצרים, ונמצא ששאילת שלום אחת הביאה וגלגלה את יוסף מן הבור עד "ויוסף הוא השליט" ומכאן מה כוחה של שאילת שלום ולהיפך חומר מניעת מעלה זו עד היכן מרחיקה לכת.

העיתון ההפוך - רבי יעקב גלינסקי

אימי ע"ה הייתה מנוייה על עיתון של אגודת ישראל בפולין, שקראו לו "טאג בלאט", העיתון גמא מרחקים עד שהגיע אל בתינו בעיירה בשעות אחר הצהריים. הוא היה מוקד משיכה לנשים רבות בסביבת מגורינו, כדלהלן. חרוט בזכרוני מימי ילדותי פרט מעניין שהתרחש סביב העיתון.

באזורינו התגוררו נשים שלא ידעו לקרוא בשפת המדינה הכתובה, הן ידעו לקרוא לשון הקודש, ולדבר פולנית, אבל לא ידעו לקרא ולכתוב בפולנית. וכיוון שהם – כמו כולם- רעבים היו לחדשות מהעולם, הרי שלפנות ערב, היו אותם נשים מפנות לעמן קצת זמן ונכנסות לבתינו לשעה קלה, אימי הייתה קוראת להם את ה'חדשות' הכל טוב ויפה.

ויהי ערב.

אחת השכונות, אשה מבוגרת, הקדימה לבוא. היא נכנסה לבית בשעה שאמא עדיין הייתה עסוקה בקילוף תפוחי אדמה במטבח. כאשר ראתה שהעיתון כבר מונח בפתח הבית, הגביהה אותו והסתכלה על כתבה בעמוד הראשון, בנושא בניית אניה חדשה (האנגלים בנו אז אניה חדשה) לפתע, נזעקה הישישה בקול גדול, האשה שלא ידעה לקרוא רצה פנימה עם העיתון וצעקה:

- "דבורקי (לאמי קראו דבורה) מה קורה לך, ספינה טובעת בים ואת עומדת ומקלפת תפוחי אדמה במטבח!..."

אמא שעדיין לא עלעלה בעיתון, מיהרה לקראתה, יצאה מהמטבח עם הסינר. נטלה את העיתון והביטה בו. מיד הבחינה בטעותה של הישישה:

כיון שלא ידעה לקרוא, היא אחזה את העיתון הפוך – וראתה ספינה הפוכה... אמי סנטה בה בידידות: מה איתך? כך קוראים עיתון?! הלא כתוב כאן שבונים אניה! את לא יודעת לאחוז עיתון. תביני באנגליה בנו אניית פאר חדשה".

כילד, המילים האלו נחרטו במוחי, עם מוסר השכל שבהן:

האדם קורא את המציאות בצורה הפוכה, הוא לא יודע לקרוא, חושב שהספינה טובעת, בו בזמן שההיפך הוא הנכון – בונים אניה חדשה...

אין לנו השגה באבות הקדושים, אך מה שאנו כן יכולים ללמוד מפרשתינו, שהם, ידעו לקרוא ואנו לא..

יוסף הצדיק ע"ה הסתובב במקומות קשים ורעים, מי בכלל יכול להעלות על הדעת את הסבל שלו עשרות שנים. הוא החזיק מעמד למה כי "ה' עמו". יוסף ידע שה' מנהל אותו ויכל מה דעביד רחמנא לטב עביד" – לא אני מנהל את העולם. ולבסוף? התגלה כי הצרות רק הועילו לו להרויח כפל כפליים.

'אילו היו לי יותר כשרונות'. 'אילו היה לי חברותא אחרת' או 'אילו הייתי גדל בבית אחר', 'אילו הבנים היו יותר מוצלחים ורגועים'... איש איש ונסיגותיו וה'אילו' שלו.

הנסיגון של יוסף הצדיק הוא מורה דרך להתמודדות עם היצר הרע של 'אילו'. הוא מדריך אותנו כיצד לחשוף שהכל דמיון אחד גדול ולפוגג את כח היצר. ליוסף הצדיק היה את ה'אילו' הגדול ביותר בהיסטוריה:

יוסף נפל בבת אחת מאגרא רמה לבירא עמיקתא – עד גיל שבע עשרה הוא היה מרופד בתנאים הטובים ביותר שהיו בתבל. הוא גדל בחממה רוחנית שאין כמותה. הוא מצד עצמו היה נשמה גבוהה – זיו איקונין שלו דומה ליעקב, אביו היה יעקב אבינו, אמו – רחל אמנו. יעקב אבינו היה עם הרב'ה שלו וגם החברותא, והעביר לו את כל מה שהוא למד משם ועבר. אין מצב מושלם יותר מן המצב הזה. לא מדובר כאן רק בישיבה טובה וחברותא טובה אלא משהו שהוא הרבה מעבר לכך ואין לנו מושג בו. יוסף צועד במסלול של גדילה, ובדרך הטבע הוא עומד לצמוח לתנא אלוקי.

והנה בגיל שבע עשרה, בבת אחת – טאראח. נפילה עצומה אל התנאים הקשים ביותר שיכולים להיות בתבל. לא מדובר שמצא את עצמו לפתע בישיבה סוג ג' עם בעיות של חברותות וחברים, אלא שהגיע למקום שאין בו לא ישיבה ולא בית כנס, לא טלית ולא תפילין, לא חומש, לא משנה ולא גמרא. הוא מגיע למצרים, הנקראת 'ערות הארץ', מוקד הטומאה, מקום שיש בו עבודה זרה, גילוי עריות וכשפים.

הוא עצמו נמצא בבית פוטיפר וסובל נסיגות נוראים מאשת פוטיפר. במשך תקופה ארוכה הוא נאלץ להתמודד עם פתויים איומים מהבוקר עד הלילה. לאחר מכן הוא נכלא למשך עשר שנים בבית סוהר, בתוך בור אפל. אין מדובר כאן בתנאים שזוכים להם בימינו אסירים פלשתינאים. בתהלים (קה, יח) מתוארים התנאים הקשים שהיו לו: 'עיני כבבל רגלו ברזל באה נפשו'.

באותם ימים לא היה טלפון או פקס. שום תקשורת עם בית אבא לא היתה לו. יתרה מזאת, מצרים הייתה מקום שבדרך הטבע לעולם לא יוצאים ממנו, ויוסף לא ידע אם קיים סיכוי כלשהו שאי פעם יראה את אביו ואחיו.

היצר הרע מפתה אותו: אתה בחור מוכשר, יפה תואר, תפתח חיים חדשים, תבנה קריירה! אך למרות הכל ממשיך יוסף לעמוד בצדקותו!

ואז בא היצר הרע ומתחיל לטעון את טענות ה'אילו' – אילו הייתי נשאר בבית של יעקב, איזה שטייגען היה לי... הייתי מלאך אלוקים... מה רוצים ממני כעת? למה כבר אפשר להגיע בתנאים כל כך קשים??

גם אם יוסף עצמו לא חשב על כך, אכחשו היינו חושבים כך במצב כזה.

מהי האמת שמהווה תשובה לטענת ה'אילו' שטען היצר הרע ליוסף? בפרשת פנחס מפורטים כל יחוסיהם של ישראל: "חונן משפחת החנוכי לפלוא משפחת הפלאי" (במדבר כו, ה), בכל משפחה יש תוספת של יו"ד בראש וה"א בסוף. רש"י הקדוש נותן טעם בדבר: "לפי שהיו האומות מבזין אותם ואומרים: מה אלו מתיחסין על שבטיהם, סבורין הם שלא שלטו המצריים באמותיהם, אם בגופם היו מושלים קל וחומר בנשותיהם, לפיכך הטיל הקדוש ברוך הוא שמו עליהם, ה"א מצד זה ויו"ד מצד זה, לומר: מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם".

מצרים מכונה 'ערות הארץ'. כאשר הגיעה לשם שרה, מיד לקחו אותה למלך, ואברהם ידע לצפות זאת, משום שהנהוג במצרים היה שאם אשת איש מוצאת חן בעיני המלך – הורגים את בעלה. שם היו בני ישראל! נתונים בטומאה הגדולה ביותר שקיימת בעולם.

אם לא די בכך, הם היו עבדים של המצרים. מי שקצת מבין את משמעות המושג 'עבדים' שכיום אינו מצוי, יודע כי בעבד יכול האדון לעשות כל מה שהוא רוצה בלי לתת דין וחשבון לאף אחד. הוא יכול להטביע אותו, לחנוק אותו ולעשות לו כל מה שעולה על דעתו. כך בכל העולם, ובמצרים – על אחת כמה וכמה, עבדים במצרים נחשבו לאבק אדם.

לפיכך, אך טבעי היה שאומות העולם ביזו את ישראל ואמרו להם: אתם מתיחסים למשפחות ולשבטים... הרי אם בגופכם שלטו המצרים – בנשותיכם על אחת כמה וכמה.

אך התורה מעידה שבני ישראל היו כולם מיוחסים, וכולם כשרים – שבטי ק-ה עדות לישראל. המצרים לא פגעו בשום בת ישראל לרעה ולא טימאו אותה, מלבד אחת שפרסמה הכתוב – שלומית בת דברי. כולם אהובים, כולם ברורים. לעניות דעתי, זהו נס שמבחינה מסוימת הינו הרבה יותר גדול מקריעת ים סוף, שכן קריעת ים סוף היה נס של לילה אחד, והנס הזה חל יום יום, לילה לילה, כפול שש מאות אלף איש! נסו להכפיל את זה בשלוש מאות ששים וחמישה ימים בשנה, ואת התוצאה במאתיים ועשר שנות שיעבוד... בכל הזמן הזה – אחת הייתה ופרסמה הכתוב!

איך ארע הנס הגדול הזה? זמן רב לפני בוא בני ישראל למצרים שלח הקב"ה לשם את יוסף הצדיק. יוסף עמד מול פתויים נוראים של אשת פוטיפר. הנסיגון היה עד לב השמים, וכשהו אעמד בזה הוא הכניס כוח של קדושה לכל עם ישראל. זהו שאמר יוסף: "כי למחיה שלחני אלקים לפניכם" – למחיה רוחנית. הוא העניק להם כח לעמוד בנסיגון.

ה"שפת אמת" העיר הערה נפלאה על הפסוקים. נאמר: "ויוסף הורד מצרימה ויקנהו פוטיפר סריס פרעה שר הטבחים... ויהי בבית אדניו המצרי (לט, א-ב). מה בא הכתוב להדגיש במילים "ויהי בבית אדניו המצרי" לאחר שכבר אמר התורה שהיה שם?

תמיהה זו חוזרת ונשנית גם כשהגיע יוסף לבית האסורים. הכתוב אומר "ויתנהו אל בית הסהר", ומיד חוזר ואומר "ויהי שם בבית הסהר" (שם, כ), ושוב אנו תמהים – מדוע? הרי כבר אמרנו שהוא הגיע לשם!

אלא, שאדם אחר היה שוגה בחלומות של 'אילו' – אילו לא היו אחי מורידים אותי לכאן... אילו יכולתי לחזור אל אבי יעקב... אך יוסף לא נתן לעצמו לעשות זאת. הוא אמר: בלי חלומות וכלי דמיונות. העבודה שלי כעת היא: 'ויהי שם!' הקב"ה שם אותי בבית פוטיפר, למרות הנסיגון שיש בו, כי פה העליה שלי, כאן ה'שטייגען' שלי. לאחר מכן הוא הוביל אותי לבור האסורים, וזה תפקידי.

יש אנשים שאוהבים להזכר: פעם היו לי תנאים טובים... פעם יכולתי לגדול... יש כאלו שמדמיינים את העתיד – בישיבה קטנה אתחיל ללמוד... כעת אני בשידוכים, אחרי החתונה אתפוס את עצמי... יוסף מלמד אותנו: "ויהי שם" – למקד את המאמצים בתפקיד שנתן לנו הקב"ה כעת!

קורה לפעמים אצל אברך שהאשה חולה ואינה מתפקדת רח"ל או שהילדים חולים, והוא נאלץ לבלות לילות שלמים בבית חולים. במצב כזה אפשר להכנס לתסכול – מה עם השטייגען?

עלינו לדעת שיש שטייגען של סטנדר ויש שטייגען שעושים בבית חולים. כל תפקיד שנתן לנו הקב"ה הוא הזדמנות לעליה רוחנית. אדם יכול לעבוד בכל מצב. השטייגען של יוסף התחיל אצל יעקב אבינו, אך לאחר מכן השטייגען שלו היה לעמוד בנסיגות של בית פוטיפר ושל בית סוהר עם אמונה וביטחון, כששם שמים שגור על פיו. לכל שלב יש את הנסיגות שלו.

פעם אמר לי אברך: התנהלות בבית דורשת הרבה סבלנות כלפי האשה והילדים, ואני מרגיש שאני לא תמיד עומד בנסיגון הזה.

אמרתי לו: יש לך טעות יסודית בכל הגישה. אתה התרגלת לחשוב, שאדם יורד לעולם לעשות שטייגען – עם הגמרא והסטנדר והחברותא, והאשה והילדים הם הנסיגות של החיים. אך האמת היא, שהאשה והילדים הם השטייגען של החיים. זו העליה הרוחנית של האדם! כל מצב עם הקשיים שלו מזמן לאדם תפקיד שהקב"ה רוצה ממנו. לפעמים תפקידו הוא להרגיע את הילד או את האשה.

זהו הלימוד הגדול מיוסף הצדיק: דוקא שם, בחושך, היה לו תפקיד לבנות את כלל ישראל.

לכל אחד בעולם יש תפקיד – שאף אחד אחר אינו יכול לעשות! לפיכך נברא האדם יחיד. גם בחור שנדמה לו שיש לו את המידות הקשות ביותר בעולם ותאוות רעות, וגם בכשרון הוא מוגבל – יש לו תפקיד מסויים שאותו לא יכול לעשות לא החפץ חיים ולא רבי חיים עוזר, ולא רבי אהרן לייב, וגם לא משה ואהרן. אחרת הוא היה מיותר פה ולא היה נברא. ההתמודדות הללו הן קידוש השם שהוא, ורק הוא, יכול להביא.

(רבי אליהו דיסקין – דורש טוב)

"עצת ה' היא תקום"

יוסף סיפר לאחיו על חלומותיו. התקוממו: "המלך תמלך עלינו [בהסכמתנו], אם משול תמשל בנו" [בעל כרחנו] (בראשית לו, ח). ומכרהו לעבד, באמרו "ונראה מה יהיו חלמתיו" (שם, כ). ומה, בסופו של דבר? לא זו בלבד שלא מנעו קיומם, אלא שעל ידי המכירה נסתבכה המלוכה! "ואתם חשבתם עלי רעה, אלקים חשבה לטובה!" (בראשית כ).

פרעה שמע מאצטגניניו שעתיד להולד מושיען של ישראל וילקה במים [במי מריבה], ואמר: "הבה נתחכמה לו", למושיען של ישראל. גזר "כל הבן הילוד היאורה תשליכהו". ולבסוף, על ידי גזרה זו עצמה, גדל בארמונו את משה רבינו, ושם למד טכסיסי מלכות (ראב"ע שמות ב, ג).

והספור הידוע בגמרא (שבת קט ע"א) ביוסף מוקיר שבת, שהחוזים בכוכבים הודיעו ולשכנו הנכרי עתיר הנכסים שיוסף ינחל כל רכושו. מה עשה, מכר כל אשר לו, את האחוזות והנחלות, הבתים והטירות, התבואה והסחורות, והמיר הכל במרגלית יקרה. כדי שלא לאבדה, טמנה בכובעו. כשעבר על הגשר באה רוח והעיפה כובעו לנהר, בא דג ואכלו. עלה הדג ברשת בערב שבת לנפות ערב. אמרו: "מי יקנה בכזו שעה", והשיבו: "יוסף מוקיר שבת!" קנאו ומצא את המרגלית. מכרה בשלש עשרה עליות מלאות דינרי זהב. אמר לו אותו סבא [אליהו הנביא (תוספות חולין ו ע"ב)]: מי שמלוה לשבת, השבת פורעת לו!

יהנה, אילו לא היה אותו נכרי מוכר כל נכסיו ומשקיע תמורתם במרגלית, איך היה יוסף זוכה בכל הנכסים הפוזורים? נמצא, שכאשר בקש להפיר את הגזרה פעל למעשה בשליחות עליון!
ובענין זה -

רבתינו נתנו טעמים רבים, מדוע קוראים בספר יונה ביום הכפורים בין הערביים, בשעה הדוחקת והקובעת ביותר בשנה. גם רבנו ה"חפץ חיים" זצ"ל נדרש לכך ("שער הצינון" תרכ"ו, ו) וכתב, שספר יונה בא לומר שאין אדם היכול לברוח מה', ועצת ה' היא תקום בכל מקרה. וכן אמרו בירושלמי (סוף מסכת ברכות) "ואתה מרום לעולם ה'" (תהלים צ"ב, ט), לעולם ידך על העליונה!
ויותר מכך -

אשאל שאלה: אילו היה יהודי גדול, צדיק ובעל רוח הקודש, ה"חפץ חיים" למשל, מגיע לעיר זרה במדינה זרה, עיר של פריצות והוללות. פריז, למשל. למרות ששמעתי שפריז מלאה ביראת שמים. כי יהודים רבים הגיעו אליה, והשאיר שם את היראת שמים שלהם. אבל זה רק משל. והיה הולך בשדות שאנס אליזה ומכריז: "בעוד ארבעים יום פריז נהפכת". האם היה סיכוי שמישוהו ישים אליו לב? שיקבל איזו פינה בעתון?

יונה הנביא נשלח להחזיר את נינה בתשובה, כי הקדוש ברוך הוא חס על מעשה ידי. פחד יונה שאכן יחזור, ותשובתם תעורר קטרוג על ישראל. לכן החליט לערוק ולברוח. ניח שהיה הולך, וקורא את קריאתו, איזה הד היה לה? היו מושכים בכתפיהם וממשיכים במעשיהם. ככלות ארבעים הימים היו נבלעים באדמה, אות לבני מרי. והי המתברר למפרע שחשש שוא חשש, ולא התעורר כל קטרוג על העם. אדרבה, יכול היה להשתמש בענשם כאזהרה לישראל, ככתוב: "הכרתי גוים נשמו פנותם החרבתי חצותם מבלי עובר, אמרתי: אך תיראי אותי, תקחי מוסר" (צפניה ג, ו).
ובענין זה -

מסופר, שסוחר יהודי המתגורר בסין החליט ליבא בעצמו סחורות מאירופה. הפליג ויצר קשרים עם יצרנים וספקים, ולפני שובו נסע לראדין לקבל ברכת ה"חפץ חיים". הציג עצמו: מסין הגיע. סין, בקצה העולם.

"מה נשמע בסין", התעניין ה"חפץ חיים".

נאנח: "העניינים יגעים. היהודים מפוזרים. אין חינוך יהודי, אין שחיטה כשרה, יש נסיונות קשים בשמירת השבת, השם ירחם".

ה"חפץ חיים" לא התפעל. ענה: "צרתכם צרת רבים בדורנו, בקהילות רבות, מאוסטרליה ודרום אפריקה ועד לדרום אמריקה וצפונה. חברתי עבורם את ספרי "נדחי ישראל". קח עמך כמה ספרים, תפיץ אותם בסין. הם מורים איך להחזיק נעמד בתנאים הקשים -

ומה עוד נשמע בסין?"

תמה: על מצב היהודים כבר ספר, על מה עוד ידווח? אמר: "זה כמה שבועות שיצאתי משם" -

"אבל לפני שהפלטת, על מה דברו שם. על מה דווחו העתונים?"

ענה: "הסינים בנו סכר ענק, שפינה עמק שלם להתישבות חקלאית. אבל הסכר נבנה ברשלנות ומסת המים הכבירה ערערה אותו. הוא קרס, ומאה אלף סינים טבעו למוות!"

ה"חפץ חיים" הזדעזע: "אוי ואבוי. מידת הדין מתוחה, עד לסין הגיעה!"

"הרב, מותר לשאול שאלה?"

"ודאי".

"כשספרתי על מצבת העגום של היהודים, הגיב הרב בהשלמה. וכשספרתי על טביעתם של קולים, אכרים סיניים, מזדעזע הוא כל כך?"

"ברכות יחולו על ראשך! אמור לי, בורשא היית?"

"ודאי!" לראדין, מגיעים דרך ורשא.

"כמה יהודים גרים שם, ומה חלקם באוכלוסייה?"

תמה, אבל ענה: "מספרים שכשלוש מאות אלף יהודים, מתוך כמיליון תושבים"

"כן", אישר ה"חפץ חיים", "כך אומרים. אמור נא, אילו היית רואה אדם עומד בככר העיר ונואם באידיש, אל מי היה פונה?"

"מה השאלה, ליהודים העוברים ושבים!"

"אבל בעצמך אמרת שאינם אלא מיעוט!"

חיך: "אכן, הגויים הם הרוב, אבל אינם מבינים אידיש. אם דיבר באידיש, ליהודים דיבר".

"כדברייך", הנהן ה"חפץ חיים". "אם כך, הלא תבין. שטפון הגורף מאה אלף יצורי אנוש, מי בתבונן בו ומי ידעזע ממנו. הסינים? הרי אינם מבינים שפה זו! אם כן, אל מי פנו, למי אותתו? לנו! אבל אנו, בראדין אנו. ומהיכן נדע על האיתות, איך נשמע אל הנאום השמימי? הביאוך הנה, שתספר אודותיו..."

זה המבט הנכון, המפוכח. המבט של ה"חפץ חיים" זצ"ל!
זה מה שהיה קורה, אילו מילא יונה את שליחותו.

אבל הקדוש ברוך הוא אכן ביקש שבני נינה ישוּבו בתשובה. ולכן, לכאורה, אין סיכוי.

ברח יונה.

ירד בספינה, והתרגשה סערה. המלחים קראו איש לאלוהיו, ולשוא. יונה התגלה בירכתי הספינה וסיפר סיפורו, וחרדו חרדה גדולה. הורידוהו לים, ושקט מיד. העלוהו, והסערה התחדשה. הורידוהו שוב, ובלעו הדג. "וייראו האנשים יראה גדולה את ה', ויזבחו זבח לה', וידרו נדרים" (יונה א, טז). התפלל יונה ממעי הדגה, והקיא את ליבשה. שב ונצטווה, והלך. קרא קריאתו, "ויאמינו אנשי נינה באלקים". כתב הרד"ק: "כי אנשי האניה היו בעיר והעידו עליו כי הטילוהו אל הים וכל ענינו כאשר היה, לפיכך האמינו בנבואתו ושובו בתשובה שלמה" -

הרי לנו שכאשר האדם מנסה להתחכם על רצון הקדוש ברוך הוא, "וישב בשמים ישחק, ה' ילעג למו" ואדרבה, על ידו יסובב את עצתו ביתר שאת ועוז! (והגדת)

"נכאת וצרי ולט"

יום אחד פגש בי ר' יצחק וידר, יהודי בני ברק, חסיד בורשא. סיפר לי סיפור אודות דין תורה מעניין שבא לפני הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל מברודי. (היה זה לפני הגאון המהרש"ם מברעזאן, ומופיע בשו"ת מהרש"ם) ומעשה שהיה, כך היה.

פרנס הקהילה זומן ללשכת המושל. זימון כזה לא בישר טובות. עלה, וחששו התאמת. המושל הודיעו שגדוד צבא עומד לערוך אימונים במחוז, ויהודי העיירה נדרשים לארח את החיילים, חייל ושנים במשפחה. חשכו עיניו: לארח בריון גוי בבית, על הליכותיו ושפתו ההמונית וגדופיו הנוראים. להאביסו, ולהשביע רצונו, שאם לא כן מי יודע כיצד יביע מורת רוחו. ובבית נערות צנועות. בקצרה, בשורת איוב. אבל גזרת המלכות היא. כינס את יהודי העיירה והודיעם.

הידיעה הממה, אבל היו ביניהם חסידים שהתעשתו מיד: "נפנה אל הרבי, ויעתיר להעביר רוע הגזרה!" היו שם 'מתנגדים' שהתייחסו בספקנות, אך מובן שלא התנגדו.

הגיעה המשלחת אל הרבי, שנענה: "כמה שווה עבורכם להעביר רוע הגזרה?" אמרו: "כל מחיר, רבי!" מלבד הפגעים הרוחניים, הרי 'הארוח' יעלה הון עתק! אמר הרב: "אני אוסף עתה כספים למצוה רבה של פדיון שבויים. אם תתנו לי אלף קרונות - אלף כתרם, המטבע האוסטרית - תושעו!"

אורו עיניהם. אם יחלקו סכום זה בין המשפחות, יצאו מורוחים. שבו לעיירתם ובשרו על הישועה. החסידים שמחו, וה'מתנגדים' פקפקו.

בטחו החסידים בכוחו של רבם, והציעו עסקה: יתנו הכל את חלקם, ואם הרבי לא יפעל לבטול הגזרה יחזירו להם החסידים את כספם!

היתה זו הצעה שאין לסרב לה. שבה המשלחת אל הרבי וצורו הכסף בידה. שמח והבטיח שבזכות המצוה "שאיין לך מצוה גדולה כמוה" ומצוות אין ספור כלולות בה (רמב"ם הלכות מתנות עניים פ"ח ה"י) לא יהיו הם שבויים בכף אורחיהם.

כעבור ימים מספר נקרא פרנס הקהילה אל המושל. הודיעו שהגיע מכתב המבטל את התכנית הקודמת. האימונים לא יתקיימו במחוז זה, וגזרת הארוח בטלה. לחסידים היתה אורה ושמחה וששון ויקר. אחת היא, אם פעל זאת רב או זכות המצוה פעלה.

ה'מתנגדים' לא ויתרו. עלו אל המושל, ובקשו לראות את המכתב שהגיע מעיר המלוכה. עיינו בו ומצאו, שנכתב לפני שבועיים ימים והתמהמה בשיגורו וכדרכי הדואר. הווה אומר, שהגזרה בטלה עוד לפני שהיו אצל הרבי. הווה אומר, שלא הרבי פעל את הישועה.

תבעו שהחסידים יעמדו בדיבורם וישיבו להם את כספם.

החסידים טענו שהרבי צפה הכל ברוח קדשו, וביטל את הגזרה בשרשה עוד לפני בואם. ה'מתנגדים, בטלו ולעגו, והעיירה היתה כמקחה. החליטו להגיש תעצומותיהם לפני הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל. אבל לפני כן, הצהירו נציגי ה'מתנגדים': "רבי, אין רצוננו בפשרה אלא בדין תורה, ונבקש לדעת מהיכן דנתנו, מה מקור הפסק!"

שמע את טענות הצדדים, ואמר: "דינו לבקר משפט (ירמיה כא, יב), שובו מחר".

הזכיר ה'מתנגדים': "אך ורק דין תורה!"

מוסכם.

למחרת התיצבו, והרב פתח: "התנ"ך, הוא מקור מספק?"

בלי ספק.

"ובכן, הבה נלמד פרשה בנביא (שמואל ב, ו). דוד המלך ביקש להעלות את ארון הברית מקרית יערים לירושלים. נהג בו עוזא שלא בכבוד הראוי, וה' המיתו. כיון שכך, פחד דוד מקדושת הארון, מי יוכל להזוהר בו, והביאו לבית עובד אדום הגיתי שהיה לוי, וראוי לשרת לפני הארון. ראה דוד שבית עובד אדום הגיתי התברך בעבור ארון האלקים, והעלהו לירושלים. עד כאן, דברי כתוב.

ואמרו בגמרא (ברכות סג ע"ב): מה היא ברכה שברזו? זו חמות [הינו אשת עובד אדום] ושמונה כלותיה [הנשואות לשמונה בניה] שילדו ששה ששה בכרס אחד. שנאמר (דברי הימים א, כו) "ולעבד אדם בנים שמונה כי ברכו אלקים, ששים ושנים לעבד אדם". כלומר, היא וכלותיה ילדו ששה בכרס אחד הרי חמשים וארבע, ועם שמונה הבנים מנו ששים ושנים.

הבה נתבונן. כמה הם ריחי לדה, תשעה. ויש מיעוט, היולדות לשבעה (יבמות לו ע"א). וכמה זמן היה הארון בבית עובד אדם הגתי, פסוק מפורש הוא: "וישב ארון ה' בית עבד אדם הגתי שלושה חדשים ויברך ה' את עבד אדם ואת כל ביתו" (שמואל ב' ו', יא), פרש רש"י: אשתו ושמונה כלותיה ילדו ששה בנים בכרס אחד - "ויגד לדוד לאמר ברך ה' את בית עבד אדם ואת כל אשר לו בעבור ארון האלקים, וילך דוד ויעלהו עיר דוד בשמחה" (שם, יב). והנה, אם ילדו כעבור שלושה חדשים, הוברר למפרע שהתעברו חצי שנה לפני כן. אם כן, מה הראיה שבית עובד אדם התברך בעבור ארון הברית? על כרחך, שהקדוש ברוך הוא מכין הברכה והישועה מראש כשכר עבור מה שיעשה בעתיד, ובפועל בא השכר לאחר המעשה הטוב -

כך בבית עובד אדם, וכך בעניינכם. שנתתם עבור פדיון שביים, והרבי התפלל, ובאה הישועה. וגם אם הוכנה מראש, עבור המצוה והתפלה הוכנה!" נעניתי ואמרתי: "נאה פסק, אך מזלם של החסידים שהיו מוחזקים בכסף, והמתנגדים בקשו להוציא מידם..."

ר' יצחק וידר נדרך: "מה מבקשים אתם לרמוז, שאם המתנגדים הבטיחו ועדיין לא נתנו חלקם, לא היו החסידים יכולים לתבוע מהם?!"

אמרתי: "יכולים היו לטעון שאין משם ראייה. כי בתלמוד הירושלמי (יבמות פ"ד הי"ב) ובמדרש (במדבר רבה ד, כ. שיר השירים רבה ב, יח) אמרו, שילדו שנים בחודש, ששה בשלושה חדשים. ואם כך, אין משם ראייה -

ומהרני להרגיענו: "אבל היסוד, עמוד של ברזל! ואביא לך ראייה. שספרו בגמרא (כתובות סד ע"ב): מעשה בעני אחד, שבא לפני רבא. שאלו: במה אתה סועד? אמר לו: בתרנגולת פטומה, ויין ישן. אמר לו: ואיך חושש להטיל עצמך על הצבור. הרי מקושש אתה נדבות למחיתך, מי התייר לך להרגיל עצמך בכאלו מותרות על חשבונם? אמר העני: וכי משלהם אני אוכל, משל הבורא אני אוכל! שלמדנו: "עני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו" (תהלים קד, כז), 'בעתם' לא נאמר, אלא 'בעתו', מלמד שכל אחד ואחד נותן הקדוש ברוך הוא פרנסתו בעתו!- אדחכי, בינתיים, הגיעה אחותו של רבא שלא ראה אותה שלש עשרה שנה, והביאה איתה תרנגולת פטומה ויין ישן.

אמר רבא: "מאי דקמא". פרש רש"י: מה דבר זה שארע לפני עתה, שלא הייתי רגיל בכך. שבאה זו לכאן ותרגולת ויין ישן בידה. "נעניתי לך", דברתי יותר מדאי, "קום אכול!"

עד כאן דברי הגמרא. ואני שואל: יש כאן אשה שזכתה שאחיה הוא רבם של ישראל, עומד בראש הסנהדרין (כמבואר בקונטרס הסמיכה לרלב"ה, אלא שלא היה להם דין בין דין הגדול], ראש לכל החכמים (יומא נג ע"ב), חכם ועשיר (מועד קטן קח ע"א), גדול בנגלה (ערובין כט ע"א) ובנסתר (סנהדרין סה ע"ב) - ואינה מתראת אתו - לא חודש וחודשיים, לא שנה ושנתיים - שלוש עשרה שנה! כנראה שהתגוררה ברחוק מקום.

ומה ארע כעת? כנראה שתקפו עליה געגועיה. והחליטה שלא תבוא בידיים ריקות. נשאה עמה תרנגולת פטומה, ויין ישן. מתי יצאה לדרך? לפני ימים. ומתי הגיע העני? לפני דקות. ואיך הגיעה האחות בדיוק עתה, הזדמנה ברגע הנכון, ובידה התשורה המותאמת? "מאי דקמא!?" איזה תזמון!

ומוכח בעליל, שממרום מכינים מראש כל הנצרך, שיעיג ברגע הנכון! - והוספתי: "בין אם המקור ליסוד זה מהגמרא, בין אם מהנביא, ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא, אין לך דבר שאינו רמוז בתורה!" והיכן, כאן בפרשתנו. בענין מכירת יוסף.

האחים מתנכלים ליוסף להורגו, בחסדי שמים מתערב ראובן ומצילו מידם, משכנעם להשליכו אל הבור. יהודה מציע למכורו לארחת ישמעאלים מזדמנת - השתלשלות מקרים אקראית. והנה מתברר שהשירה לא נושאת נפט ועטרון, אלא נכאת וצרי ולוט, שלא יסבול אותו צדיק מריח רע אלא אדרבה, ישיב רוחו בבשמים משובבי נפש!

מתי יצאה השירה מגלעד, מתי רכשה והטעינה מטענה - אבל במרום מכינים הכל, לזמנו ברגע הנכון!

(הגדת)

"זה פתרונו"

ידועה השאלה, שר המשקים ושר האופים חלמו חלומות כענין עבודתם. האחד חלם שהוא סוחט ענבים עבור כוס פרעה, והשני שהוא נושא סלי מאפה על ראשו. שמע יוסף, ופתר לשר המשקים לטובה, שבעוד שלושה ימים, כמינין שריגי הגפן שראה, ישיבו פרעה לשרת לפניו. ולשר האופים פתר שבעוד שלושה ימים כמינין הסלים שראה יתלהו פרעה. כיצד ידע לפתור לזה לרעה ולזה לטובה?

כאמור, ידועה השאלה ותשובות רבות לה, וכולן נכונות. אבל אנו, להרגלנו, חותרים לתשובה מחיבת, שתזעזע ולו במעט את שויון הנפש. שתבקיע ולו כסדק את שריון האדישות.

וכהרגלנו, נפתח בספור. איכר צרר יבולו בשק, כתפו על שכמו והלך למכרו בעיירה הקרובה, להרויח כמה פרוטות. רוח נעימה נשבה, וכובע הקש רחב התיטורא הצל מפני קרני השמש היוקדת. הדרך השתרעה לפניו למלא העין, והיה לו פנאי למכירי לחשוב. וכפי שנראה, בחור הוגה היה.

אמר לעצמו: אשרי שיש לי רגלים, להלך בהן לעירה. ואשרי שיש לי כתף, לכתף עליה את השק הכבד. ואשרי שיש לי גב, לתמוך את השק הכבד.

אבל ראש, למה?!

חשב וחשב, ואשריו, שהדרך ארוכה. יכול היה להקדיש זמן רב למחשבה. הפך בה והפך בה, יגע ומצא: ודאי, מה השאלה -

הראש, לחבוש עליו את הכובע הרחב, להגן מפני קרני השמש הקופחת!

ואם זו המסקנה אליה הגיע, באמת לא היה לראשו כל שמוש אחר!

אנו, הרי יודעים עבור מה נועד הראש -

"שיר המעלות, אשרי כל ירא ה' ההלך בדרכיו. יגיע כפיך כי תאכל, אשריך וטוב לך" (תהלים קכח, א-ב). ודרשו רבותינו: "גיע כפיך", ולא יגיע מוחך. וכבר דרש רבנו ישראל מסלאנט זצ"ל ("אור ישראל" אגרת טו) שירגיל האדם עצמו לעסוק במלאכתו ובמסחרו וראשו יהיה שקוע בתלמודו.

וכבר היה מעשה -

בחור בן עליה, מתמיד ושקדן, בנה ביתו. חותנו הבטיח נדוניה נאה, וחמש שנות מזונות. נצל האברך את שנות השבע לשקוד על דלתות תורה, הרחיב ובסס ידיעותיו. בנתיים גדלה המשפחה, ושנות המזונות כלו. בקש את כספי הנדוניה, וחפש מלאכה נקיה וקלה, שתאפשר לו להמשיך ולשקוד על התורה במדת האפשר. יגע ומצא: ירכוש סוס ועגלה ויהיה לעגלון. יסיע אנשים ויוביל משאות. לא עשה את הצעד בטרם נסע לרבו, לקבל רשותו וברכתו.

שמע הרב, הסכים וברך.

קנה את הסוס והעגלה, רכש את המקצוע והצליח בו. הסיע והוביל, ונצל את הדרכים הארוכות לשנון מזמורי תהילים, פרקי משניות ודפי גמרא. לתקופת הימים נסע לרבו. אך ראהו, פסק פסקו: "תמכור את הסוס והעגלה, ותחפש מלאכה אחרת" -

תמה: "הלא הייתי אצל הרב ונועצתי בו, קבלתי הסכמתו!"

ענהו רבו: "אכן כן, אבל לא שערתי בשעתו, שאם תרכוש סוס ועגלה תעשה את מוחך לאורוה!"

איי, כמה אברכים יש, שראשם הוא מסלקת גמ' חים, או קיטון של יעוץ השקעות. קטלוג של ריהוט או מפת מסלולים...

שאלנו שאלה, והנה התשובה -

שר המשקים פעל בידי, סחט ענבים והניח את הכוס על כף פרעה, ניחא. אבל שר האופים השתמש בראשו כבמדף, שלושה סלי חרי על ראשי -

וכי עבור זה נועד הראש?!

(הגדת)

כי אם זכרתי אתך כאשר ייטב לך ועשית נגל עמדי חסד והזכרתי אל פרעה והצאתני מן הבית הזה (מ, יד)

במדרש רבה מקץ [פ"ט ג' איתא "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו זה יוסף. ולא פנה אל רהבים ע"י שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי ניתוסף לו שתי שנים" וכו'.

והנה בתהלים (כו, יד) כתיב "קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'".

ובחידושי מרן ר"ז הלוי על התורה ביאר כוונת הפסוק, דמי שבוטח בה' אין שחר בעולם אשר יוכל להקב"ה לשלם בו שכרו, אלא רק שיעשנו בעל בטחון גדול יותר. וזהו דכתיב "קוה אל ה' וגו', שכרו יהיה 'קוה אל ה'' היינו שהקב"ה יחזק ויאמץ לבבו, ויהיה בטחונו עוד יותר גדול ויותר חזק. יעו"ש בדבריו.

והנה כאשר אמר זאת מרן הגר"ח זצ"ל, ישב שם סוחר אחד והתפעל מאד, והיה חוזר ואומר "ייעיר א גוטער ווארט..." והתפעלותו היתה עצומה. שאלו מרן זצ"ל "נו, ר' פלוני ובלו באמת תניח את עסקיך, ועם בטחונך הגדול בהקב"ה תשב ותלמד תורה ובעז"ה תמצא פרנסתך"... וכמוכן שלא השיבו הסוחר דבר.

התבטא מרן זצ"ל "דאס נישט"...

וסיפר דכשהיה מרן הגר"ח זצ"ל דבריסק, היה בבריסק משולח אחד שהיה נוסע לאסוף כספים והתפרנס מן האחוזים כדרך משולחים. ויהי בסוף החורף, כשהלך לדואר לשלוח לביתו כמה מאות רובל, שכרו מחודשים ארוכים של אסיפת כספים, ראה לפתע כי הכסף איננו.

ומיד נסע לבית מרן הגר"ח זצ"ל, התפרץ לחדרו וגעה בבכיה עד שבקושי היה ניתן להרגיעו לספר המעשה. תוך כדי שסיפר את כל השתלשלות העניינים הוסיף כי יודע הוא מי שגנב ממנו הכסף, כי שם בדואר ראה אדם אחד אשר ג"כ הולך לשלוח דבר מזה, ונכנס הלה עמו בדברים ואמר לו "ר' יהודי הלוא תראה כי מעילך קרוע" ונכנס עמו למשא ומתן למכור לו מלבוש חדש. וכדי לראות את מדתו היה ממשמש בכל הצדדים בהמלבוש שלבש. ובתוך כדי כך ודאי גנב את הכסף.

והנה מרן הגר"ח זצ"ל הרגיעו באמרו לו, שישתדל עבורו אצל עשירי העיר לאסוף עבורו את הכסף שאבד. ובקשו שיכנס אליו בעוד שבוע ועד אז הינו תקוה כי יצליח לאסוף עבורו סכום נכבד.

לאחר שבוע כשנכנס הנ"ל שוב לבית הגר"ח זצ"ל קבלו מרן הגר"ח בשמחה, ובישר לו כי הצליח למעלה מן המשוער, וכי יש לו עבורו את מלוא הסכום אותו איבד ועוד עם תוספות וכו'.

באותה שעה ישבו בבית מרן זצ"ל דייני הבית דין דבריסק. המשולח בראותו שכבר נאסף הכסף התיישב על שככה התמרמר וככה אודות "כסף" לפניו שובע. ונענה כי מה שהצטער כך וככה אודות מה שקרה לו, לא היה זה רק כיון שאיבד את הכסף אלא היה זה כיון שהצטער על עצמו... על שככה היה שוטה להיכנס בדברים עם אותו אדם שרצה למכור לו המלבוש, ולא הבין מיד שהוא גנב. ענהו הגר"ח זצ"ל "אם כך הם פני הדברים שעל הכסף אינך מתמרמר, ואלא רק על שהתפתית לשווח עם אותו גנב, ומחשיב אתה את עצמך כשוטה, הנה הכסף נדע מה לעשות בו לדבר אחר שבצדקה, ומה שכבודו דואג שנחשב "לשוטה" הנה אני והבית דין ניתן לך "כתב בית דין" שאתה חכם ולא שוטה"...

המשולח בשמעו זאת, התחיל לצווח "אבער די געלט... אבער די געלט..."
כך המשיך מרן הגרייז"ל זצ"ל לאותו סוחר שהתפעל מן הוורט על "קוה אל ה"
"אבער די געלט, אבער די מסחר..."

יש בנותן טעם להוסיף כאן מעשה בעניני הגשחה ובטחון בה'.

לאחר שהיתה שריפה הגדולה והידועה בעיר "בריסק" אשר כלתה הרבה מבתי
העיירה עמד אחד בהשטיבל של הבית דין וסיפר לאנשים שעמדו שם, שהוא אחד
מאותם אנשים אשר בסביבת מקום מסחרם אירעה הדליקה. שיש לו מחסן עם
הרבה סחורה יקרה, וכל אותה העת כשהשתוללה השריפה פחד ודאג על רכושו
לכל תכלה אותו האש.

ובשעת מעשה כשאחזה השריפה באותו רחוב שבו נמצא רכושו, אמרו לו כמה
אנשים שיתנו לו בעבור סחורתו חמשים אחוז משווייה, אם ימכור להם עתה את
סחורתו, ולא הסכים. וכשנתקרבה האש יותר למחסן שבו נמצאת סחורתו, באו
והציאו לו עשרים אחוז משווי הסחורה, וגם לא הסכים. ואף כשהגיע האש לאותו
בית עצמו והציאו לו עשר אחוז משווי הסחורה לא הסכים.

ואכן להפתעת הכבאים וכל האנשים שעסקו בכיבוי השריפה, נעצרה האש ממש
בפתח המחסן של אותו האיש, ויהי לפלא!

וסיפר זאת הסוחר לאנשים שעמדו בפתח בית הדין, כדי להראותם גודל חכמתו
ופקחותו, שלא התפתה למכור את סחורתו היקרה בפחות משווייה.

מרן הגרייז"ל זצ"ל שמע מהחדר הסמוך את כל סיפור המעשה שסיפר אותו הסוחר,
מיד יצא ואמר לסוחר "הנה כי כן אתה התכוונת לספר את גודל חכמתך ופקחותך,
אך האמת שהוא להיפך, ספרת זה עתה את גודל טפשותך. דהא עפ"י השכל לא
היה שום צד הצלה לסחורתך כהאש אחזה בתחילת הרחוב, וכל שכן כשכבר
אחזה האש באותו הבית ממש, וכל מה שהיו נותנים לך באותן דקות גורליות, היה
לך לרווח נקי, והיית צריך למוכרו.

אכן זה עתה ספרת דבר אחר והוא "שאפילו אם האדם הוא טיפש גמור, מ"מ אם
נגזר עליו שלא יפסיד את כספו לא יפסיד מאומה, אפילו יעשה כל טפשות
שבעולם..."

זכה העולם שרבינו הקדוש הגרייז"ל זצוק"ל העלה על הכתב את הביאור הנ"ל,
ונדפס ב"חדושי מרן רי"ז הלוי" על התורה [דף נג ע"א]

וזה לשון קדשו שם: "קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'. נראה להסביר כוונת
הפסוק, כי הכתוב אומר שהתשלום הגדול שיוכה לזה הבעל בטחון הוא שהקב"ה
יחזק ויאמץ לבבו ויהי בטחונו עוד יותר גדול ויותר חזק.

ואבאר דברי בדרך משל לשני אחים, אחד עשיר ואחד רש, והאחד העשיר הי' טוב
לבב, והעניק מעשירותו לאחיו העני בכל מלוא מדת ההרחבה, הן באכילה ושת'
והן בליבישה ודירה נאה, ושאר דברים, הכל ביד רחבה, עד שלא נשאר בהנהגתם
שום חילוק ביניהם.

פ"א אמר העשיר לאחיו העני: אמת כי לא יחסר לך שום דבר, אבל זה בעצמו הוא
לא טוב, כי יהי' כל מצרך תלוי בי, וכל מחסורך יהי' נשען על טוב לבי מה שאני
אתן לך, ולכן הציע לו כי יקציב למענו סכום גדול, ויעשה לו ממנו עיסקה שימצא
בה כל פרנסתו ברווח, ולא יהי' עוד תלוי בו ובטוב לבו.

והנמשל מזה לענין בטחון, שהכתוב מעיד שע"י מדת הבטחון יכולים להשיג כל
דבר, כענין שנאמר והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך, ביאור הדבר, שאם תהי'
בטחונך בה' כל כך חזק עד שתתענג ע"י זה, אז יתן לך משאלות לבך, וכן הכתובים
מעידים להלן גול על ה' דרכך ובטח עליו והוא יעשה והוציא כאור צדקך ומשפטך
כזהירים, וכן דום לה' והתחולל לו, שכפי פי חז"ל ענין הכתוב שאם יש לאדם
שונאים המבקשים רעתו ידום והי' יפילם לפניו חללים חללים, הכל לפי ערך
שלימות הבטחון ככה ישלם מאתו ית"ש לפי אותה מדה, וישיג כל משאלות לבו
בהרחבה.

אבל האם נוכל לומר גם שהקב"ה ישפיע לו עשירות גדולה עד שלא יצטרך עוד
לבטחון, זהו דבר שאי"א לאומרו.

כי הנה בחובות הלבבות בשער הבטחון מסביר והולך שמדת הבטחון יתירה בערכה
על כך מה שיש בעוה"ז כגון שדות ובתים וכרמים וכל עשירות שבעולם וגם מבעל
האלכימיאה שבדיו להפוך כל מיני מתכות לזהב שכל אלו יש להם פחד מבנ"א
ומגנבים וליסטים ושי"ד ואילו הבעל בטחון יש לו תמיד מנוחה שלימה ואין לו
דאגה משום דבר עיי"ש בדבריו, באופן שהבטחון בעצמו יתירה ערכו על כל
עשירות שבעולם, ואיך נאמר שהי' ישלם לו בעד מדת בטחונו דבר שהוא פחות
במעלה מהבטחון, אלא מה הם התשלומים יותר גדולים שיכולים להשיג ע"י מדת
הבטחון הוא שהקב"ה יחזק ויאמץ לבבו ויזכה לבטחון עוד יותר גדול ויהי' עוד
יותר מאושר, והן הן דברי הכתוב קוה אל ה' יחזק ויאמץ לבך וקוה אל ה', שבזכות
הבטחון יזכה לבטחון עוד יותר גדול וזהו שכרו, ודו"ק, עכ"ל רבנו מרן הגרייז"ל הלוי
זצוק"ל זי"ע ועכ"א.

וזכינו ללמוד בדבריו הקדושים הללו של רבינו הגרייז"ל זצוק"ל, שאמנם כן
"שהכתוב מעיד שע"י מדת הבטחון יכולים להשיג כל דבר", והנה רבים מקשים
ושואלים: שהנה יש להם [לפי דמיונם] מדת הבטחון, ולא השיגו על ידה כל דבר,
והנה בא רבנו הגרייז"ל זצוק"ל וביאר היטב: מה היא זו "מדת הבטחון" אשר על ידה
"יכולים להשיג כל דבר" - "כענין שנאמר והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך,
ביאור הדבר, שאם תהי' בטחונך בה' כל כך חזק עד שתתענג ע"י זה, אז יתן לך
משאלות לבך... הכל לפי ערך שלימות הבטחון ככה ישלם מאתו ית"ש לפי אותה
מדה, וישיג כל משאלות לבו בהרחבה", עכ"ל רבינו הגרייז"ל זצוק"ל.

(לב שלום)

כתוב בספר צבי לצדיק להרה"ק מבלאז'וב זי"ע בפרשת וישב ע"פ הקדמה ידועה
של המגיד הגדול ממעורטש זי"ע, ליישב קושיית המפרשים עה"פ וישב יעקב
בארץ מגורי אביו בארץ כנען, שכל זה הפסוק לכאורה מיוחד שכבר כתוב בפ'
וישלח שיעקב אבינו נתיישב בארץ ישראל, ויבא יעקב אל יצחק אביו ממרא קרית
הארבע היא חברון אשר גר שם אברהם ויצחק, הרי כבר כתוב מדויק היכן ישב וגם
הוזכר ענין מגורי אביו. והרי לימדנו הבעש"ט שאין פסוק בתורה שאין בה לימוד,
א"כ יש ללמוד מה בא זה הפסוק ללמדנו. מלבד מה שביאר הרמב"ן על דרך
הפשט, הרי צריך גם למצוא בזה הוראה לעבודת השם.

מעשה היה בימי המגיד שעשיר אחד שנתקרב אליו ירד מנכסיו, ובא לשאול את
המגיד איך יזכה לשני שלחנות. כרבינו הקדוש ורב אשי, הרי אמרו חז"ל הרוצה
להחכים ידרים, הרוצה להעשיר יצפן, ולכא"ו הדרום וצפון רחוקים מאד זה בזה,
ממש כרחוק מזרח ממערב, וא"כ לאיזה צד היה רב אשי מתפלל לדרום או לצפון?
והשיב המגיד ברוח קדשו שהעצה לזה שיהיה האדם בעונה ושלמות הרוח
בבחינת אין, ומי שהוא 'אין' אין לו קצוות ויכול להיות בשני הצדדים כאחד. כך
יזכה לתורה וגדולה במקום אחד, כי דרום וצפון יתאחדו כאחד. וכמו שמצאנו
במשה רבינו הענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, וזכה לשתי שלחנות.
וזש"כ 'משמת רבי בטלה ענוה' והוא זכה לתורה וגדולה במקום אחד.

כמו כן אמר המגיד זי"ע שבענייני עוה"ז אי אפשר לאהוב ולירא כאחד, כי כשאדם
נמצא בתוקף האהבה אינו מושפע משום יראה, ואם יתיירא ויתפחד מאד מאיזה
ענין מפחיד, לא יפעל בו מדת האהבה באותה שעה. משא"כ בעבודת ה' הולכים
כאחד אהבת הבורא ויראת הבורא, וכמו שהמשנה ברורה מונה שני המצוות הללו
כמצוות תמידיות, הרי שגם בשעה שהוא אוהב יכול לירא וגם בשעה שהוא ירא
הוא גם יכול לאהוב. וגם בזה ביאר המגיד שכיון שהשכינה שורה על האדם
כשהוא נכנע בשפלות הרוח, וכיון שהוא בבחינת אין, ממילא אין בו גבול וקץ כלל,
ויכול להתדבק באהבה ויראה כאחד, בצפון ודרום כאחד. כי כשאני 'אני', יש גבול
קץ ומדה, כשאני 'אני', אין שום צמצום של גבול. וכנודע שתלמידי המגיד היה
אסור להם לומר 'אני', אם אמרו 'אני', היו צריכים אח"כ לומר 'אני לא' כמנין
פעמים שאמרו 'אני'... וכך יכולים אהבה ויראה להתיישב בלבו של אדם.

ובזה מבאר ה'צבי לצדיק' הפסוק וישב יעקב. כי אברהם אבינו עבד את השי"ת
במדת אהבה, ויצחק הלך לצד השני, במדת היראה, הראשון שמחבר שני המדות
הוא יעקב אבינו, כמ"ש אלה תולדות יצחק בן אברהם, שהוא כלול מאברהם
ויצחק כאחד. ובפרשת וישלח כתוב שיעקב בא אל ממרא קרית הארבע אל
המקום אשר דר שם אברהם ויצחק, היינו שיעקב אינו הולך אל המקום אשר דר
שם יצחק מצד מדת הגבורה לבד, כדרכו של עשוי שהלך לגמרי לצד הרע
שבגבורות דיצחק ולא היה לו שום שייכות לאברהם, וכן ישמעאל לקח צד הרע
שבמדת החסד דאברהם ונפל אל הקליפות, אך יעקב אבינו לקח הטוב שבאהבת
אברהם והטוב שביראת יצחק ומחבר שניהם בחדא מחתא, וזש"כ 'אל המקום
אשר דר שם אברהם ויצחק'.

וזהו וישב יעקב, כנודע שמדת התפארת אע"פ שהיא מדה המכרעת אך היא
נוטה יותר לצד החסד, וישב יעקב בארץ מגורי אביו, מגורי לשון רבים, היינו הן
אביו יצחק והן אביו יעקב, כמבואר בראשונים דברי המדרש שתיבת 'מגורי'
בגימ' מספר שנות אברהם ושנות יצחק ושנות יעקב עד לאותו יום, כי אברהם
היה חי מאה שנה לפני לידת יצחק, יצחק היה חי ק"פ שנה הרי ר"פ, ויעקב עדיין
חי ונבלע בשנות יצחק. מגורי" בגימ' רנ"ט, וחסרים כ"א שנה שהם ממיזי יצחק עד
לאחר מכירת יוסף כנודע. ויש שהקשו בחשבון זה ואכהמ"ל.

ולזאת מגלה הפסוק איך יכולים לחבר שני העבודות כאחד; 'בארץ כנען' לשון
הכנעה, כשאדם נכנע ושפל בדעתו, אזי יוכל לזכות למדת אהבה ויראה כאחד.
ולכן כתוב וישב יעקב ולא וישב ישראל, כי עתה מדבר מענין הענוה והשפלות
הרוח בחי' יעקב, עקב ענוה. וממשיך הפסוק 'אלה תולדות יעקב יוסף', פי הרה"ק
מבלאז'וב שמספר החשבון של 'יראה - אהבה - ענוה' הוא בגימ' 'יוסף הצדיק'.
כי כל מה שזכר יעקב לחבר שני העבודות כאחד, היה ע"י ענוה, ולכן אלה תולדות
יעקב יוסף, שיוסף הצדיק בגימ' אהבה יראה ע"י הענוה. זכה רבינו המגיד הגדול
זי"ע שכל צדיקי הדורות אמרו תורה ע"פ היסודות שלו בעבודת השם. זכותו יגן
עלינו ועל כל ישראל אמן.

(הגרמ"י רייזמן)

אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו

כי אם זכרתי אתך כאשר ייטב לך ועשית נא עמדי חסד והזכרתי אל פרעה
והוצאתני מן הבית הזה (מ, יד)

יוסף הצדיק ישב בבית הסוהר במשך שנים עשרה שנה. ברור שהיו טעמים
אמתיים משמים לכך שנענש בעונש זה, אך המצרים טענו שנענש משום שביקש
לטמא את אשת פוטיפר.

היתה זו עלילת השווא המרושעת ביותר בתולדות העולם. יוסף הצדיק התגבר על
יצרו עד שנעשה יותר מלאך מכן אדם. למרות שאשת פוטיפר פתחה אותו לעברה
מידי יום בוקר, צהריים וערב, החזיק מעמד ופטפט ביצרו. לכן דווקא הוא, מכל
השבטים נקרא בשם יוסף הצדיק, על אף שכל אחיו גם הם היו צדיקים גמורים.
דווקא על מעשה זה של מסירות נפש בקדושה ובטרה, אסרו אותו המצרים בבית
האסורים.

במשך עשר השנים שבהן ישב יוסף בבית הסוהר, לא חדלו המצרים מלדבר
אודותיו ולהעליף עליו עלילות שווא.

וישב יעקב בארץ מגורי אביו

לכית הסוהר של שר הטבחים אינו יוצא משם בחיים. האפשרות היחידה להשתחרר, תתממש במידה שפרעה בעצמו יחון אותו באחד מימי הולדתו.

זהו הנהוג הנהוג בכל ארצות העולם. גם מלכת אנגליה וגם נשיא ארצות הברית משחררים אסירים בימים מיוחדים. אבל את מי חוננים? רק את מי שיש לו אבא עשיר, אח מפורסם או דוד המקושר לשלטונות. הקרובים הם אלו שפותחים במסע שתדלנות, ומשחדים אנשים קרובים למלך שימליצו בפניו לחון את יקירם. אבל מה יעשה מי שאין לו שום פתחון פה לפני המלך? הרי ליוסף לא היה כל קרוב, ידיד ומכר במצרים. הוא היה עלול להנמק בבית הסוהר עד יום מותו, לא היה לו שום פתח תקווה. מי בעולם יכול היה לקשר אותו עם פרעה? על פניו הוא נתון במצב של יאוש מוחלט!

והנה לפתע ראה יוסף הצדיק שמתרחשים מאורעות פלאיים. עצם הדבר ששר המשקים ושר האופים חטאו לפרעה, שכעס עליהם עד כדי כך ששלחם לאותו בור בו שהה יוסף – זה כבר פעלא עצום. ולמרות זאת, יוסף לא פנה אף פעם אל מי מהם בשאלה: "אמור לי, בבקשה, כבוד השר, האם יש לך מישהו שמכיר את המלך פרעה ויכול להשתדל עבורי?"

מרב בטחוני בה' הוא לא שאל כלום ולא בקש כלום. רק בסוף אותה השנה, כשפתר את חלומי של שר המשקים לטובה, אמר יוסף בלבו: 'ברוך ה' אלקי אבי יעקב, עושה נפלאות גדולות לבדו. איזו השגחה פרטית הוא טובב כדי להוציאני מבית הסוהר! כנראה שהשר הגדול הזה, שבעוד שלושה ימים ישתחרר, עתיד לקשר ביני לבין המלך ולחלצני מהבור. איזו השגחה עליונה, אני כבר רוצה לומר הלל על הנס הגדול הזה. לא הייתי מעלה על דעתי שיוצא עבורי ערוץ תקשורת כזה לפרעה!...

אבל עדיין ניקר בלב יוסף ספק גדול. אמנם התברר לו שהקב"ה רוצה להצילו, אבל לא התברר לו מה נדרש ממנו בעת זו? האם עליו לשתוק ולהמתין עד שישחררוהו, או שעליו לפתוח את פיו, ולומר לשר המשקים שלא פשע במאומה.

בפני יוסף נצבה שאלה גדולה בהלכות בטחון. הוא לא ידע האם במידה וישתוק הוא יהיה בגדר פושע שלא קיים את חובת ההשתדלות, או שלפי מדרגתו אסור לו לומר דבר, ועליו להותיר את הכל בידי הקב"ה. יוסף דן עם עצמו ולבסוף הכריע שרצון ה' שיאמר כמה מילים של השתדלות לשר המשקים, ולכן הוציא מפיו רק מילים ספורות ותו לא.

לשר המשקים, שבאותם רגעים כה שמח מהבשורה הטובה שהגיעה לאזניו, באמת לא היה אכפת לעשות טובה לבחור הנחמד שפתר את חלומי לטובה. שלושה ימים חלפו והנה הוא רואה כי הוא יוצא בדיוק ביום שצפה יוסף. מיד מחליטים את בגדי לבגדי שרד, וכבר נתון הוא את הכוס על כף פרעה. הוא רצה להזכיר את יוסף, אבל הדבר נשמט מזכרונו.

כיצד אנו היינו נוהגים לו היינו במצבו של יוסף? מן הסתם היה כל אחד חושב לעצמו, כי אם באמת היה זה רצון ה' שיפנה לשר המשקים, עליו להמתין בדריכות עד שיבוא השליח מבית פרעה ויוציאו לחרות, שהרי הוא קיים את רצון ה', ואם היה חולף יום והשליח המיוחל לא היה מופיע, היה מתחיל לחשוב מה ארע, ומדוע לא הצליח עדיין שר המשקים להביא את בקשתו בפני המלך. אולי פרעה נמצא כעת בסבב פגישות מדיניות חשובות, אולי שר המשקים עסוק כרגע בענינים דחופים שאינם סובלים דיחוי.

גם אם היו חולפים עוד מספר ימים בלא כל התקדמות, הוא היה מתעודד ואומר לעצמו: 'טוב, בן אדם הוא רק בן אדם, אולי שר המשקים חולה. אולי פרעה חולה, אולי הוא יצא לציד ועדיין לא חזר, מי יודע?'

גם אם היו עוברים מספר חודשים, גם אם היתה חולפת שנה שלמה, עדיין הוא היה מייחל לרגע בו ימצא שר המשקים את שעת הכושר ויזכיר אותו לפני פרעה. מדי שנה ביום ההולדת של פרעה, הוא היה מתמלא תקווה, שאולי הפעם זה יקרה, אולי השנה יזכר שר המשקים להזכירו לפני פרעה, ויבקש שיוציאו אותו סוף סוף מבית האסורים.

ניתן להניח שבינתיים הוא היה מנסה לאתר איזה שליח, שיוכיח לשר המשקים את הבטחתו. הרי השר כל כך נהנה מפתרון החלום. הרי הוא ממש חיבק ונישק אותו לשמע הבשורה הטובה, בטח יזכר בסוף, ויזרוק כמה מילים לפרעה...'

גם אם היו עוברות שנים רבות, והאסיר האומלל כבר לא היה חושב על כך יומם ולילה – תמיד היה נותן בלבו ניצוץ תקוה שבסופו של דבר יממש שר המשקים את הבטחתו, ויבא להוציאו מעמק הבכא.

ישנם אנשים רבים החווים ציפיות כגון אלו בחייהם. הם מבקשים ממישהו לדבר עם פלוני שיעשה עבורם טובה, ולאחר מכן ממתנים וממתנים, בתקווה שאולי הוא יתעורר יום אחד וימלא את מבוקשם.

ומה עשה יוסף במשך כל אותה תקופה?

אומר דוד המלך: "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו ולא פנה אל הרבים ושטי כזב" (תהלים מ, ה), ואמרו חז"ל (בראשית רבה פט, ג): "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו" – זה יוסף, ולא פנה אל הרבים – על ידי שאמר לשר המשקים 'זכרתיני' ו'הזכרתיני' נתוסף לו שתי שנים."

רבים מתקשרים בבאור פסוק זה, שהרי כיצד יתכן שבתחילה נאמר שיוסף בטח רק בה', ולפתע רומז הכתוב שמפני שבטח בשר המשקים נוספו לו כעונש עוד שתי שנים בבית האסורים.

התשובה לכך היא, שבעשר השנים בהן שהה יוסף בבור הוא בטח רק בה', והתפלל בכל יום שיוציאו מבית האסורים. הוא לא ניסה להפעיל שום פרוטקציה או

כדי לשים קץ להוצאת הלעז המתמשכת הזו, ונצר הצורך ליצור חדשות אחרות. לפיכך גלגל הקב"ה את פרשת שר האופים ושר המשקים, כפי שנאמר: "ויהי אחר הדברים האלה חטאו משקה מלך מצרים והאפה לאדניהם למלך מצרים" (בראשית מ, א), ופרש רש"י: "אחר הדברים האלה – לפי שהרגילה אותה ארורה את הצדיק בפי כולם לדבר בו ולגנותו, הביא להם הקדוש ברוך הוא סחרנם של אלו, שיפנו אליהם ולא אליו".

כשנתבונן בהשתלשלות הענינים נבין, כי באותה העת התרחשו במצרים ארועים יוצאים מגדר הרגיל.

הרי שר המשקים של פרעה היה חייב להיות אדם הגון ומוכשר, לא יתכן שמי שמתמנה לשר בממשלת מצרים יתן על כף פרעה כוס יין עם זבוב בתוכה. כמו כן, אין זה בגדר האפשר ששר האופים יגיש למלך עוגה עם אבן בתוכה. כמו כן, אין זה בגדר האפשר ששר האופים יגיש למלך עוגה עם אבן בתוכה. ברור, אפוא, שהיתה זו השגחה למעלה מדרך הטבע. הקב"ה גלגל להשרים לא ירגישו בזבוב ובאבן, ופרעה יקצוף עליהם וישלח אותם למשמר "בית שר הטבחים" (בראשית מ, ג), וכפי שמפרש התרגום "בית ר' קטוליא", כלומר, פרעה כה קצף על שני השרים עד ששלחם לבית הסוהר לנידונים החייבים מיתה.

ניתן לשער כי פרעה תכנן להניח לשניים להתבשל במשך כמה ימים, עד שיחליט מה יעלה גבורלם, אבל בפועל הם ישבו בבית האסורים במשך שנה שלמה. מרגע זה והלא הפסקו המצרים לדבר על יוסף, והחלו לרכל על שני השרים שסרחו. העתונאים התחילו לחטט בעברם ולהעלות באוב פרשיות נושנות. באלו בית ספר הם למדו, באלו אוניברסיטאות הם השתלמו, וכמה סמים צרכו בנעוריהם.

ישנם אנשים המחפשים את האמת, ומנגד ישנם אנשים התרים אחר ידיעות מעניינות ומרעישות. הם קוראים בשקיקה את כל מה שמדפיסים בעתונים, מתוך סקרנות לדעת ולראות מה קורה בעולם. לכן, אפילו אם קוראים הם דברים חיוביים, הם לא חוזרים על ידי כן בתשובה, כי כשאדם קורא רק מתוך התעניינות גרידא, הדבר לא משפיע עליו לטובה.

הדבר נכון לא רק לגבי עתונים. אפילו אם אדם קורא ספר תולדות צדיק מתוך סקרנות לשמה, הוא לא יחזור מכך בתשובה. אבל אם הוא אומר קודם הקריאה: 'רבונו של עולם, הנני מוכן ומוזמן לקרוא בספר הזה, כדי ללכת בדרכי הצדיק!' הוא יעלה מעלה מעלה.

כזה היה טבעם של המצרים. הם עסקו בחדשות מתוך סקרנות בלבד. האם מישהו באמת האמין לעלילה על יוסף? האם למישהו באמת היה אכפת מגורלו? היה זה רק סיפור מעניין שלא חדלו לדוש בו במשך זמן רב. אבל ברגע שצץ ארוע חדש, שכחו את יוסף ועברו לרכל על הפרשיה העכשווית של שר האופים ושר המשקים.

את כל זה תכנן הקב"ה, כדי שיפסיקו לדבר על יוסף הצדיק, ואט אט ישכחו את עברו, וכך יהיה מוכן למלוכה.

שר המשקים ושר האופים, כאמור, שהו בבית הסוהר במשך שנה שלמה, כשיוסף משמש אותם בנאמנות, והם נוכחים לראות שהוא אדם ישר, הגון וצדיק. בסוף השנה חלמו שניהם חלומות שונים, וכמובן שגם זה היה בהשגחה משמים.

ויחלמו חלום שניהם איש חלמו בלילה אחד איש כפתרון חלמו המשקה והאפה אשר למלך מצרים אשר אסורים בבית הסוהר. ויבא אליהם יוסף בבקר וירא אתם והנם זעפים" (בראשית מ, ה-ו). מכאן שמע מעד אותה עת הם לא היו זועפים. זאת למרות שאדם שאינו יודע אם מחר עומדים לתלותו או להחיותו, לקברו או להשיבו למשרתו, אמור להיות דואג וזועף, אך מאחר ששהו בבית האסורים במשך שנה שלמה, עם שמש טוב כיוסף הצדיק, הספיקו להרגע מעט.

ברם באותו בוקר נראו שניהם זועפים באופן יוצא מגדר הרגיל. מה גם שבדרך כלל שר בממשלה לעולם אינו מראה פנים זועפות. שר הוא דיפלומט. את כל מה שהוא מרגיש הוא שומר בפנים, וכלפי חוץ מציג את ההפך. אם הוא שונא אותך, הוא מחייך אליך. אם כואב לו משהו, הוא טוען שהוא בריא כמו שור. אבל באותו בוקר הראו שני השרים ליוסף פנים מכורכמות. וגם את זאת גלגלו משמים, ששר המשקים ושר האופים לא שלטו בעצמם, וכך יוסף, שמונה לשרתם ולדאוג לרווחתם, התעניין בשלומם ושאלם: "מדוע פניכם רעים היום?" (בראשית מ, ז).

ויאמרו אליו חלום חלמנו ופתר אין אתו ויאמר אלהם יוסף הלא לאלקים פתרנים ספרו נא לי". רחמנות על שני הגויים הללו, שנאלצו לשמוע מיהודי את המילה 'אלוקים'... אבל כך דיבר יוסף, בלי להתגאות כשוריו, כשהוא תולה הכל בבורא יתברך.

שר המשקים החל לספר את חלומי, ומיד נתנה ליוסף בינה יתרה משמים להבין את הפתרון לטובה. וכך היה פתרונו: "בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך והשיבך על כנך ונתת כוס פרעה בידו כמשפט הראשון אשר היית משקהו".

לנוכח הבשורה הטובה שהחיתה את נפשם, מהר שר המשקים לחבק ולנשק את יוסף, אשר חשב בלבו האם כדאי לבקש ממנו שיפעיל את קשריו וינסה לחלצו מבית הסוהר, ומיד אמר לשר המשקים: "כי אם זכרתי אתך כאשר יטיב לך ועשית נא עמדי חסד והזכרתי אל פרעה והוצאתני מן הבית הזה. כי גנב גנבתי מארץ העברים וגם פה לא עשיתי מאומה כי שמו אתי בבור".

הבה נתאר לעצמנו את מצבו של יוסף.

גנבו אותו בנעוריו מבית אביו ומארץ מולדתו, והביאוהו לבית של שר מצרי, וגם שם לא חטא מאומה, אלא רק קידש שם שמים. ולמרות היותו חף מפשע העלילו עליו עלילות שווא וכלאו אותו בבית האסורים למשך עשר שנים. ומי שנשלח

לא עוול בכפו. יוסף לא ביקש משר המשקים לבקש מפרעה מלמט פושע מבית האסורים, הוא לא חקר ולא ברר אצלם מתי וכיצד פרעה משחרר אסירים, אלא ציפה לישועת ה' יתברך.

רק בסוף השנה, כשפתר את חלום שר המשקים לטובה, אמר יוסף לעצמו: 'הנה, אני רואה שזה משמים, כנראה זו יד ה' שעל ידי האיש הזה אצא מהבור!' ובכך שג, כביכול, בהלכות בטחון. אמנם בתחילה הוא לא ידע שטעה, ולכן המתין באותו יום לראות מה יקרה, כיון שאם היה זה רצון ה' שידבר, היה אמור להשתחרר תכף ומיד. אבל כאשר הוא לא השתחרר בתוך יום אחד – הגיע יוסף מיד למסקנה שפנייתו לשר המשקים לא היתה נכונה, ואסור היה לו לנקוט בהשתדלות הזו, ולכן התוודה מיד ואמר: 'אנא ה', חטאתי, עויתי, פשעתי, פניתי אל רהיבים. אנא ה', אני מתחרט על כך מאד, מכאן ואילך לא אפנה לאף אחד מלבדך!'

אולם מאחר והקב"ה מדקדק עם חסידים כחוט השערה, נענש יוסף וישב עוד שנתיים בבית האסורים. מן הסתם היו שם ליצינים שאמרו לו: 'יוסף, מה קרה בסוף עם החבר שלך, שר המשקים, למה הוא לא מוציא אותך מכאן?' ויוסף היה עונה: 'שר המשקים! לא זכור לי שראיתי אדם כזה בבית הסוהר!...'

כיצד אתה לא זוכר, הרי אתה בעצמך דברת איתו ובקשת ממנו שימליץ לפרעה להשחרר אותך?! שאלו הליצינים את יוסף, שהשיב: 'אני לא זוכר אדם בשם שר המשקים! מדוע בכלל צריך שר מיוחד כדי להשקות את פרעה? מה הוא תינוק שאינו מסוגל לשתות לבד?'

יודעים מה עשה יוסף הצדיק? הוא עקר מלבו ומחק מזכרונו את כל המאורע, עד שחש כאילו שר המשקים לא היה מעולם. מני אז שם מבטחו רק בה' יתברך, ובמשך כל השנתיים הבאות לא העלה על דל מחשבתו את התקווה: 'אולי בכל זאת יזכר בי שר המשקים ביום מן הימים, וידאג להוציא אותי מבית האסורים?' הוא מחה את שר המשקים מזכרונו, והחזיר ללבו כי רק ה' יתברך יוציא לחפשי בבוא השעה.

זהו פרוש דברי המדרש על הפסוק: "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו", יוסף בטח כל ימי חייו רק בה', ולא בשום דבר אחר. ולא זו בלבד, אלא שגם לאחר ששגג פעם אחת והשתדל אצל שר המשקים, הוא חזר מיד בתשובה – "ולא פנה אל רהיבים", ולא ציפה שמשם תבוא לו הישועה.

את הפרוש הזה אומר הגאון מוילנא במילים קצרות על הפסוק: "ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי בה' רמה קרני בה' רחב פי אל אויבי כי שמחתי בישועתך" (שמואל א, ב, א), וזה לשונו הטהורה:

"כי שמחתי בישועתך – זו מדת יוסף וכו', כי שמחתי בישועתך, שלא היתה סיבה להוצאתו על ידי אדם. וכשבטח על שר המשקים נוסף לו יגון ב' שנים. וכאשר תלה עיניו על ה' יתברך, אז נגאל פתאום בנפלאות ה' על ידי חלומות פרעה. וידעו הכל כי ה' יתברך היה בעזרו ולא אדם. וזהו 'בישועתך', ולא בישועת אדם."

מהי כוונת הגאון באמרו: "וכיון שתלה עיניו על ה' יתברך", האם כוונתו שקודם לכן לא תלה יוסף, חלילה, את עיניו בקב"ה?!

אלא הכוונה כפי שבארנו, שלאחר שיוסף שגג פעם אחת, וסבר שרצון ה' שיאמר כמה מילות השתדלות, ושזה חלק מההשגחה שנועדה לחלצו מכלא, מחק את כל המאורע מזכרונו וקבל על עצמו לא לעשות יותר כל השתדלות אלא לשים יבירו על ה' יתברך.

ה"חזון איש" זצ"ל מבאר את הדברים בספרו "אמונה ובטחון" בלשונו הזהב: "אם כי עקרי הבטחון מחובת הלב, ומסתעפים ממנו מצוות מעשיות, בחובה של מניעה מפעולות נגד חברו, יש בזה גם גדרים בפעולות של השתדלות המותרת, ולפעמים הבטחון מתנגד להשתדלות ואוסר אמצעים מיוחדים.

"והנה נתחייבנו לדון במחשבתנו כל פעולה טרם עשייתה, אם היא מוסכמת ממידת הבטחון. וחז"ל אמרו במדרש רבה מקץ, כי השתדלותו של יוסף הצדיק לבקש משר המשקים 'והזכרתי', היתה כולו במדת הבטחון. ואמרו: 'אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו', זה יוסף, 'ולא פנה אל רהיבים' וגו', שבשביל שפנה אל שר המשקים נתוסף לו שתי שנים. רצונם לומר, יוסף ידע שאין הצלתו תלויה בהשתדלות והכל מיד ה', אבל בהיות שנתחייב האדם בפעולות ולא לסמוך אנוסא, חייב יוסף את עצמו לשמש בהזדמנות זו ולבקש משר המשקים.

"ואמנם בהיות שלפי תכונת הרהיבים אין בטבעו לזכור ולהיטיב, אין ראוי המעשה הזה רק מתוך יאוש, והמיואש עושה כל מה שיכול, אף בדברים הרחוקים מכל תועלת. אבל אין לבוטח לעשות כמו אלה, ואין פעולה זו מפעולות החובה. ויש במעשה זה כעין זריית אבק על זוהר האמונה והבטחון, ואחרי שאינה חובה, היא אסורה. וכוונת חז"ל על הפעולה, ולא על מידת הבטחון של יוסף חלילה. וידע יוסף שאין עור מבן אדם בלתי מיד ה' לבד. אבל מה שחייב עצמו לשאול משר המשקים לא היה לפי קבלת חז"ל דין אמת, אלא לא היה לו לפנות אל רהיבים", עד כאן לשון ה"חזון איש".

ואכן כשמבוננים במה שהתרחש לאחר מכן, רואים בחוש, שפעולת ההשתדלות הזו היתה מיותרת, ושר המשקים לא היה האיש שהביא להוצאת יוסף מבית האסורים. וראיה לכך, שהרי יוסף בקש משר המשקים שיאמר לפרעה, שגנבו אותו מארץ העברים, וגם במצרים הוא לא חטא במאומה, ונורק לבית הסוהר על

ששומעים אותו אך אין אנו רואים ולא שומעים כלל מה שנעשה מדברינו ומעשינו ומחשבותינו. אין אנו שומעים מציאת כפיים על כל התגברות על היצר, השאירו אותנו לא רק רבע שעה, אלא מאה שנה על סוג טלפון כזה, אתה תדבר ולא תשמע ולא תדע אם שומעים אותך, רק תצטרך להאמין בזה באמונה שלימה. שגם שאתה במצב השתקה ולא יודע אם משהו שמח איתך, דע והאמין שכל העולמות עליונים מקבלים שפע עליון על ידך. כמו שדוד המלך נקרא בדחנא דמלכא, כך אנו צריכים כביכול לשמח את מלך מלכי המלכים הקב"ה, וכל העולמות עליונים יושבים ומצפים לנו, ופעמים שיש לנו נסיון קשה מאד מאד, כשיעלה למעלה ישאל 'האם נהנו ממני', ואז יספרו לו שכולם השתעשעו ממנו עד מאד. דוד המלך עשה רגל רביעי במרכבה ואתה צדיק! הוספת כמה ברגים, חזקים, אלא שלוח צריך להמתין מאה עשרים שנה. וזהו עיקר נסיון האדם, אומרים לו מה לעשות, אין לו ספיקות בכך, מספרים לו שנהנים ממנו, והוא צריך להתחזק כל החיים שמסתמא שומעים אותי, מקוה שממחים איתי... כשתעלה לשמים לאחר מאה ועשרים, יספרו לך כמה שמחות וצהלות גרמת בכל העולמות. ואם אח שלך לא מתקשר אליך אחרי שעתיים שנהנו ממך, תאמר את זה אתה לעצמך, כי אם אין אני לי מי לי.

רבת את ריבם

כתב השם משמואל (חנוכה תרע"ג מוצש"ק ליל ד', ותר"פ מוצש"ק ליל ה') לבאר תפילת על הניסים 'רבת את ריבם' מלשון 'כי יהיה ריב בין אנשים', ענין הריב הוא שיש לאחד טענות ותביעות על השני. ומה שבח יש במה שהקב"ה 'רב את ריבנו' הרי אין בזה לשון שיש לראובן איזה ויכוח עם שמעון, רק שהוא רב את הריב שלנו. למשל שיש לראובן איזה ויכוח עם שמעון, ובא לוי ומסייע לראובן להתווכח עם שמעון, האם זה אומר שהוא ניצח אותו? אמנם אצל השי"ת בוודאי כשהוא לוקח את הריב, בוודאי הוא מצליח, אך עדיין צריכין אנו למודעי מה תוספת שבח יש בזה שהקב"ה רב את הריב שלנו.

ופי' השם משמואל שהיוונים הרשעים השפילו מאד את בני ישראל, בבחי' שחה לעפר נפשנו, דיכה לארץ חיית, וכמ"ש במדרש לחנוכה וכ"כ פיוט דשבת חנוכה - שהיו עוקרים את הדלתות של בתי ישראל כדי שלא יוכלו להתנהג בצניעות, לזאת מדליקין נר חנוכה על הפתח להודות להשי"ת על הצניעות שבבתי ישראל. כי היוונים השפילונו מאד עד שרבה אבדו את החשק ללחום עם היוונים, מרוב יאוש ושפלות הרוח. וכן שמעתי מאנשים שעברו את המאורעות הקשות בשנות הזעם שממש כך הרגישו כדברי השם משמואל: 'נכנעו לסבול נפשם עול הגזרה ולא הרהיבו עוז בנפשם לחשוב שיש להם ריב עמם, וכל תקותם של הכשרים היה רק לההרג על קדושת שמו יתברך...'

צא מהיאוש, תפסיק לסבול

כי כל זמן שאין אדם נופל לשפלות הנפש, יש לו עדיין רצון לריב, אך כשמשפילים אותו למטה מג' טפחים הוא מאבד כל רצון לריב, אם אינו כראוי הוא מתייאש, ואם הוא איש כשר הוא מצפה למסור נפשו על קידוש השם. ולפי דרך הטבע לא היה צריך להיות כלל ריב בין ישראל ליוונים לפי מה שהם השפילו אותנו. אבל הקב"ה אימץ את רוחם והגביה את נפשם עד שחישבו את עצמם בעלי ריב עם היוונים, והוא נס נפלא שלא כדרך הטבע, לאחר שהשפילו אותנו כ"כ, באו 25 אנשים בחבורת מתתיהו ובניו ונתעלו להיות בעלי ריב עם היוונים בדרך נס ופלא. וכן אמר החידושי הרי"ם עה"פ 'הוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים', הוצאתי אתכם מהמצב שהייתם סובלים בשקט את הגזרות, אלא עשיתי נס שתאבדו את הסבלנות לסבול, והרצו לצאת. כמו שאמר החפץ חיים בגזירות דרוסיה שאם היה לנו כח לריב איתם היו נעשים ניסים גדולים, אע"פ שיתכן שהיו הרגין כמה וכמה, מ"מ היו צריכים להיות בעלי ריב עם הסובייטים, וזהו דרך נס שחשבו כך. וכן היו כמה יהודים שהיו אנשי פלא להיות בעלי ריב עם מעצמה כזאת.

וזהו 'רבת את ריבם' שאנו מכירים שלא היינו בעלי ריב מכח עצמנו, מרוב שפלותנו, אלא שאתה עשית אותי בעל ריב ולא כמתייאש. לאחר מכן 'דת את דינם' כי כשיש כבר שני בעלי ריב, בין קודש לחול, בא הקב"ה ודן את דינו, ונקם את נקמתנו וקיים הפסק כראוי והצילנו.

נס חנוכה שאדם יוצא מהיאוש ומתחיל לריב עם עזות הגוף

עוד כתב שיש לבאר בעוד אופן, כי יש אנשים שמתייאשים וכופפים את ראשם בצפייה 'מתי יעבור הזמן', כי מי יוכל לעמוד כנגד כוחות נוראות של רשע שמפצים בעולם טובאות וזוהמא, אני וביתי נעבוד את ה', אך נשאר לדורות בימי חנוכה שנתעורר טובאיש ללחום הן כנגד הרע שבחוץ והן כנגד הרע שבלבו, שלפעמים האדם מתייאש מללחום עם הרע שבנפשו, מאחד שמרגיש שאין מספיק חלק הטוב בנפשו שיוכל ללחום בכל כך הרבה חלקי הרע, ולכן הוא סובל ורובץ תחת משא מלך זקן וכסיל, ואינו מתחזק עם הנקודה הטובה, עוד מעט ואין רשע, שהרי עשוי יש לו רב, יש לי רב, מה עשה הקב"ה 'בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות', כי הנקודה הטובה שבנפש האדם נקראת נקודת ציון וירושלים, ציון בגימ' יוסף, ושם יש נר דולק בנפש האדם, כמ"ש בגמ' פסחים ז': 'בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות' ששם מדובר על העוונות, דברות אפי' עון זוטא משתכח, וזה לעומת זה עשה האלקים, כי היצר הרע מחפש את העוונות הזוטות להחליש דעתנו, אך הקב"ה יש לו נר גדול למצוא נקודה טובה קטנה שבקטנות, כדפי' בפסיקתא. וכפי מה שאדם אוהו עצמו בעלי ריב עם היצר הרע, אך הקב"ה רב את ריבו, וזהו 'לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע' ומרגיש תמיד שאתה בעל ריב עם היצר הרע, לאחר שאתה בעל ריב, בא הקב"ה ומציל עני מחזק ממני ועני ואביון מוזהר. ולא להתיאש לומר שאין אנו יכולים לריב עמו כלל. (הגרמ"י רייזמן)

וזהו 'רבת את ריבם' שאנו מכירים שלא היינו בעלי ריב מכח עצמנו, מרוב שפלותנו, אלא שאתה עשית אותי בעל ריב ולא כמתייאש. לאחר מכן 'דת את דינם' כי כשיש כבר שני בעלי ריב, בין קודש לחול, בא הקב"ה ודן את דינו, ונקם את נקמתנו וקיים הפסק כראוי והצילנו.

נס חנוכה שאדם יוצא מהיאוש ומתחיל לריב עם עזות הגוף
עוד כתב שיש לבאר בעוד אופן, כי יש אנשים שמתייאשים וכופפים את ראשם בצפייה 'מתי יעבור הזמן', כי מי יוכל לעמוד כנגד כוחות נוראות של רשע שמפצים בעולם טובאות וזוהמא, אני וביתי נעבוד את ה', אך נשאר לדורות בימי חנוכה שנתעורר טובאיש ללחום הן כנגד הרע שבחוץ והן כנגד הרע שבלבו, שלפעמים האדם מתייאש מללחום עם הרע שבנפשו, מאחד שמרגיש שאין מספיק חלק הטוב בנפשו שיוכל ללחום בכל כך הרבה חלקי הרע, ולכן הוא סובל ורובץ תחת משא מלך זקן וכסיל, ואינו מתחזק עם הנקודה הטובה, עוד מעט ואין רשע, שהרי עשוי יש לו רב, יש לי רב, מה עשה הקב"ה 'בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות', כי הנקודה הטובה שבנפש האדם נקראת נקודת ציון וירושלים, ציון בגימ' יוסף, ושם יש נר דולק בנפש האדם, כמ"ש בגמ' פסחים ז': 'בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות' ששם מדובר על העוונות, דברות אפי' עון זוטא משתכח, וזה לעומת זה עשה האלקים, כי היצר הרע מחפש את העוונות הזוטות להחליש דעתנו, אך הקב"ה יש לו נר גדול למצוא נקודה טובה קטנה שבקטנות, כדפי' בפסיקתא. וכפי מה שאדם אוהו עצמו בעלי ריב עם היצר הרע, אך הקב"ה רב את ריבו, וזהו 'לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע' ומרגיש תמיד שאתה בעל ריב עם היצר הרע, לאחר שאתה בעל ריב, בא הקב"ה ומציל עני מחזק ממני ועני ואביון מוזהר. ולא להתיאש לומר שאין אנו יכולים לריב עמו כלל. (הגרמ"י רייזמן)

נס חנוכה שאדם יוצא מהיאוש ומתחיל לריב עם עזות הגוף
עוד כתב שיש לבאר בעוד אופן, כי יש אנשים שמתייאשים וכופפים את ראשם בצפייה 'מתי יעבור הזמן', כי מי יוכל לעמוד כנגד כוחות נוראות של רשע שמפצים בעולם טובאות וזוהמא, אני וביתי נעבוד את ה', אך נשאר לדורות בימי חנוכה שנתעורר טובאיש ללחום הן כנגד הרע שבחוץ והן כנגד הרע שבלבו, שלפעמים האדם מתייאש מללחום עם הרע שבנפשו, מאחד שמרגיש שאין מספיק חלק הטוב בנפשו שיוכל ללחום בכל כך הרבה חלקי הרע, ולכן הוא סובל ורובץ תחת משא מלך זקן וכסיל, ואינו מתחזק עם הנקודה הטובה, עוד מעט ואין רשע, שהרי עשוי יש לו רב, יש לי רב, מה עשה הקב"ה 'בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות', כי הנקודה הטובה שבנפש האדם נקראת נקודת ציון וירושלים, ציון בגימ' יוסף, ושם יש נר דולק בנפש האדם, כמ"ש בגמ' פסחים ז': 'בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות' ששם מדובר על העוונות, דברות אפי' עון זוטא משתכח, וזה לעומת זה עשה האלקים, כי היצר הרע מחפש את העוונות הזוטות להחליש דעתנו, אך הקב"ה יש לו נר גדול למצוא נקודה טובה קטנה שבקטנות, כדפי' בפסיקתא. וכפי מה שאדם אוהו עצמו בעלי ריב עם היצר הרע, אך הקב"ה רב את ריבו, וזהו 'לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע' ומרגיש תמיד שאתה בעל ריב עם היצר הרע, לאחר שאתה בעל ריב, בא הקב"ה ומציל עני מחזק ממני ועני ואביון מוזהר. ולא להתיאש לומר שאין אנו יכולים לריב עמו כלל. (הגרמ"י רייזמן)

נס חנוכה שאדם יוצא מהיאוש ומתחיל לריב עם עזות הגוף
עוד כתב שיש לבאר בעוד אופן, כי יש אנשים שמתייאשים וכופפים את ראשם בצפייה 'מתי יעבור הזמן', כי מי יוכל לעמוד כנגד כוחות נוראות של רשע שמפצים בעולם טובאות וזוהמא, אני וביתי נעבוד את ה', אך נשאר לדורות בימי חנוכה שנתעורר טובאיש ללחום הן כנגד הרע שבחוץ והן כנגד הרע שבלבו, שלפעמים האדם מתייאש מללחום עם הרע שבנפשו, מאחד שמרגיש שאין מספיק חלק הטוב בנפשו שיוכל ללחום בכל כך הרבה חלקי הרע, ולכן הוא סובל ורובץ תחת משא מלך זקן וכסיל, ואינו מתחזק עם הנקודה הטובה, עוד מעט ואין רשע, שהרי עשוי יש לו רב, יש לי רב, מה עשה הקב"ה 'בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות', כי הנקודה הטובה שבנפש האדם נקראת נקודת ציון וירושלים, ציון בגימ' יוסף, ושם יש נר דולק בנפש האדם, כמ"ש בגמ' פסחים ז': 'בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות' ששם מדובר על העוונות, דברות אפי' עון זוטא משתכח, וזה לעומת זה עשה האלקים, כי היצר הרע מחפש את העוונות הזוטות להחליש דעתנו, אך הקב"ה יש לו נר גדול למצוא נקודה טובה קטנה שבקטנות, כדפי' בפסיקתא. וכפי מה שאדם אוהו עצמו בעלי ריב עם היצר הרע, אך הקב"ה רב את ריבו, וזהו 'לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע' ומרגיש תמיד שאתה בעל ריב עם היצר הרע, לאחר שאתה בעל ריב, בא הקב"ה ומציל עני מחזק ממני ועני ואביון מוזהר. ולא להתיאש לומר שאין אנו יכולים לריב עמו כלל. (הגרמ"י רייזמן)

נס חנוכה שאדם יוצא מהיאוש ומתחיל לריב עם עזות הגוף
עוד כתב שיש לבאר בעוד אופן, כי יש אנשים שמתייאשים וכופפים את ראשם בצפייה 'מתי יעבור הזמן', כי מי יוכל לעמוד כנגד כוחות נוראות של רשע שמפצים בעולם טובאות וזוהמא, אני וביתי נעבוד את ה', אך נשאר לדורות בימי חנוכה שנתעורר טובאיש ללחום הן כנגד הרע שבחוץ והן כנגד הרע שבלבו, שלפעמים האדם מתייאש מללחום עם הרע שבנפשו, מאחד שמרגיש שאין מספיק חלק הטוב בנפשו שיוכל ללחום בכל כך הרבה חלקי הרע, ולכן הוא סובל ורובץ תחת משא מלך זקן וכסיל, ואינו מתחזק עם הנקודה הטובה, עוד מעט ואין רשע, שהרי עשוי יש לו רב, יש לי רב, מה עשה הקב"ה 'בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות', כי הנקודה הטובה שבנפש האדם נקראת נקודת ציון וירושלים, ציון בגימ' יוסף, ושם יש נר דולק בנפש האדם, כמ"ש בגמ' פסחים ז': 'בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות' ששם מדובר על העוונות, דברות אפי' עון זוטא משתכח, וזה לעומת זה עשה האלקים, כי היצר הרע מחפש את העוונות הזוטות להחליש דעתנו, אך הקב"ה יש לו נר גדול למצוא נקודה טובה קטנה שבקטנות, כדפי' בפסיקתא. וכפי מה שאדם אוהו עצמו בעלי ריב עם היצר הרע, אך הקב"ה רב את ריבו, וזהו 'לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע' ומרגיש תמיד שאתה בעל ריב עם היצר הרע, לאחר שאתה בעל ריב, בא הקב"ה ומציל עני מחזק ממני ועני ואביון מוזהר. ולא להתיאש לומר שאין אנו יכולים לריב עמו כלל. (הגרמ"י רייזמן)

שאף הטבע נעשה על ידי הבורא לבדו, אין טבע בעולם בכלל הכל נוצר מתפתח ומקבל חיותו מהקדוש ברוך הוא לבדו. מי שחושב שגם הטבע משתתף בבריאה והנהגה הריהו עובד עבודה זרה ומאמין בשינוף.

אבל אין זאת אומרת שהאדם לא יעסוק בשום דברים טבעיים שיש להם שייכות לטבע וישב בחיבוק ידים, האדם מצדו בתור נזרהבריאה שהקדוש ברוך הוא המשילו על היצירה, צריך לעשות את המוטל עליו וכפי שכתוב "וברכתך בכל אשר תעשה", כי כך גזרה חכמתו העליונה שהכל יעבור דרך השפופורת ששמה "טבע" אבל בדעתו ושכלו צריך האדם לדעת כי אין הטבע מועילו כלום אף במשהו. - דרכי מוסר

תירוץ נוסף

מסופר על הגאון המקובל רבי יצחק אייזיק הכהן זצ"ל רבה של קוריץ שהיה חריף מאד בקטנותו, ופעם אחת בהיותו בן שמונה שנים, שאלוהו חכמי ברודי שאלה זאת, והילד הרהר כמה רגעים והשיב: לפי דעתי קבעו שמונת ימי חנוכה בשבילנו הילדים שנדע בכל יום ויום מימי החנוכה כי אנו פוסקים הלכה כבית הלל ולא כבית שמאי...

חכמי ברודי הסתכלו זה בפני זה ותמהו על תשובה סתומה ומזוהה זו, אבל הילד המשיך את דבריו, הלא במסכת שבת (דף כא) מוזכרים את המחלוקת שבין בית שמאי ובית הלל בנוגע להדלקת נרות חנוכה, בית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמונה מכאן ואילך פוחת והולך [ביום שני שבעה ביום שלישי ששה ביום רביעי חמשה וכן הלאה] ובית הלל אומרים יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך [בשני שנים בשלישי שלשה ברביעי ארבעה וכן הלאה] ואם היו קובעים רק שבעה ימים, כי אז ביום רביעי של חנוכה לא כל ילד היה יכול לדעת אם הלכה כבית שמאי או כבית הלל, משום שלפי דעת שניהם הלא היו מדליקים ביום רביעי ארבעה נרות אבל עכשיו כשקבעו שמונת ימי חנוכה הרי בכל יום ויום יודע ומבין כל ילד לפי מספר הנרות הדולקים כי הלכה כבית הלל...

"ועל המלחמות"

באחר מימי חנוכה תשכ"ו הופיע הרב הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן גאב"ד פוניבז' זצ"ל במושב ארצישראלי של חרדים, מושב "יסודות" בנחל שורק, כדי להשתתף בשמחת חנוכה הבית של ביה"כ המקומי, כיון שנתכבד לשאת דברי ברכה לכבוד המאורע שילב בדבריו רעיונות מעניני דיומא, והסביר בין השאר את נוסח ההודיה שאומרים בתפילה ובברכת המזון "על הנסים ועל הנפלאות ועל המלחמות" הוא שאל בפליאה כאיש משתומם: מהו שאנו מודים על המלחמות? וכי אוהבי מדון אנחנו, ועל חרבנו נחיה, ששמחים כביכול על שזימנו לנו ה' מלחמות? וכי אינו מתאים יותר שנודה על הנצחונות שבהם מיגרנו את האויב?

והשיב: להודות על הנצחון - עדיין מוקדם מדי. הלא המלחמה ביוונים היתה מלחמה רוחנית בעיקרה מלחמת הקדושה נגד הטומאה, והנצחון הסופי לא היה אלא בעת שיבוא משיח צדקנו, אפס, בינתיים מודים אנו על עצם הדבר שאנו נלחמים. על כך שבכל המצבים הקשים ביותר כשהטומאה מאיימת להשתלט ולכבוש הכל יהודים, אינם נכנעים, אלא נלחמים בעוז על יהדותם...

(אוצרותיהם של צדיקים)

ניסר שבכל יום

ימי חנוכה הם ימי שמחה והודיה על הנסים. נס הנצחון במלחמה ונס פח השמן. נוסח התפילה בחנוכה "על הנסים ועל הנפלאות שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה". ההבנה הפשוטה היא שכיון שבימי כסלו היו נסים גדולים לכן קבעו עליהם זמן שמחה והלל והודאה להשי"ת.

אכן, יש המתעוררים לשאול כיצד מבינים את נוסח התפילה "בימים ההם בזמן הזה" איך בזמן הזה בימים שאנו חיים בהם רואים נסים? כל הסיפורים של הנסים הם על אירועים שקרו בעבר פעם היתה קריעת ים סוף וכל עם ישראל עברו בתוך הים ביבשה נס הכניסה לארץ ישראל והנסים שהיו בבית המקדש וכו' אך מדוע רק הדורות הם ראו נסים ואנו לא רואים בימינו התרחשות של נסים? וכי רק לדור המדבר או לחשמונאים היתה הזכות לראות בחוש נסי שמים, ולנו אין את הזכות הזו?

יתכן שהשאלה אינה במקומה, אבל התשובה, לדעתי אינה פשוטה כלל, ומונח בה יסוד גדול והבנה אחרת במהות הנסים ימי החנוכה.

ניסים גלויים בזמנינו

אספר לכם מעשה שהיה, כפי שסיפרו בעל המעשה, הוא גר היום במונסי בארה"ב, ועובד לפרנסתו כרופא, אבל הוא שוקד על התורה והנו תלמיד חכם. לא כל ימיו היה מסופר שומר תורה ומצוות, לפני שנים הוא היה בלוס אנג'לס כחילוני גמור, ועבד כרופא בחדר מיון של בית חולים. באחד הימים הובהל לחדר המיון אדם מחוסר הכרה אשר נמצא מוטל ברחוב אחרי התקף לב קשה, הרופאים הוועקו להצילו, ולאחר חצי שעה התייאשו מחייו, ניתקו את המכונות וקבעו את מותו. הרופא מספר שלפתע הוא הבחין בתנועה בידו של המת. בתחילה חשב שאילו עצבים שעדיין מפרכסים לאחר המוות,

אבל אח"כ הבחין בתנועות נוספות של הגוף, הוא הסיר את הכיסוי מעל פניו, ולתדהמתו הוא רואה את ה"מת" - חי. הוא התחיל מחדש לעסות את לבו. ה"מת" הרים את ידו וסימן לרופא להפסיק להתעסק בו. הוא שואל את הרופא: "לך קוראים חיים מאיר?" הרופא נדהם לחלוטין! זהו אמנם שמו היהודי אבל אין אדם בעולם שקורא לו כך, כולם יודעים שהוא "בארי", רק מסבתו הוא שמע ששמו "חיים מאיר". והנה החולה ממשיך ושואל: "אתה מניח תפילין?" והוא עונה בשלילה. החולה מצוה: "מהיום תתחיל להניח!" ושוב שואל אותו: "אתה אוכל כשר". וכשענה לא, חזר וצוהו "תאכל כשר!" כשיסיים החולה את דבריו, עצם את עיניו ונפטר לבית עולמו.

ימי החנוכה הם ימים המסוגלים לראות ולהבין את הנסים. ה"זמן הזה" שבחנוכה, מהותו החינוך. אין די שהנסים מתרחשים אלא שאנו לומדים ומושפעים מהם. כשאב ובנו עומדים בתפילה כלפי האב זוהי מצות תפילה, אך כלפי הבן הקטן לא שייכת כעת מצות תפילה. עבור הבן משמשת תפילת אביו כאפשרות של חינוך. הוא רואה וקולט ומסתכל ומבין בצורת התפילה של המבוגר, ומושפע ממנה בעומק נשמתו. כל פעולה של חינוך, בונה נדבך נוסף במבנה אישיותו של החניך. כך מתעצבת ממותו של הקטן, כך הוא גדל, משתנה ונבנה.

ההכנה הרוחנית של החשמונאים "בימים ההם" היתה שהם היו מסוגלים ומוכנים להתחנך מהנסים. כאשר מצד האדם יש את כלי הקליטה וההשפעה, הקב"ה מראה לו את נסיו ונפלאותיו. כשנמצאים במדרגה רוחנית שמוכנה להבין את משמעות הנסים, להתחנך מהם ולשנות מחמתם את צורת ההתנהגות, אז יש ענין ותועלת בגילוי הנס וזוכים לראותו בחוש.

ממור"ר הגרי"ד זצוק"ל שמעתי, שהנה בחנוכה אנו קובעים הלל ושמחה על כך שפח שמן קטן דלק בדרך נס שמונה ימים. וידועים דברי חז"ל (שבת כב ע"ב) שגר המערבי היה דולק במקדש שנים רבות ולא כבה אף פעם. ובמשך מאות שנים של המשכן ובתי המקדש היה נס במנורה שהשמן שהספיק רק למשך הלילה, דלק מעת לעת תמיד, וא"כ צ"ב מהו הנס המיוחד במנורה ובשמן של חנוכה?

אמנם התשובה לזה, שבחנוכה היינו מסוגלים לקלוט את הנס להבין שהשי"ת מדבר אלינו ומשפיע עלינו שנוכל להתחנך ממעשיו.

החינוך של חנוכה הוא שהקב"ה הוא בעל הכוחות כולם בבריאה, והוא בעל הבירה והוא עשה ושהו ויעשה את כל המתרחש בעולם, בין בטבע ובין בנס, בין בגלוי ובין בנסתר ו"אין עוד מלבדו".

חנוכה "להודות ולהלל"

ימי החנוכה נועדו לעורר בנו את הכלים לקלוט את נסי הקב"ה. להתחנך לראות את הנפלאות והתשועות, ולהבין שהשי"ת מנהל את עולמו בחסד וברחמים בכל עת ושעה. ובפרט צריכה להיות גודל ההכרה בהנהגת הישועה של השי"ת שגם בעת צרה ומצוקה נוכל לראות שמתוך הצרה מצמיח הקב"ה את נס הישועה. בבחינה של "כי אשב בחושך ה' אור לי". נרות החנוכה מיועדים להאיר לפני המתבונן שמתוך הצרה ממציא הקב"ה פדות ורווחה.

מעשה נורא שמעתי על קבוצה של ארבע מאות יהודים, שהיו אזרחים גרמניים ונתגלגלו בשנות המלחמה לאנגליה. הבריטים לא יכלו להחזיק בתוכם פליטים גרמניים, החשודים כמרגלים בזמן מלחמה, ולכן אספו את כל הקבוצה ושלחו אותם באנית מסחר לגירוש באוסטרליה. הם שחררו אסירים ופושעים מבתי כלא, כדי שישמשו כמלחים על האניה. אך יצאה האניה מהנמל באנגליה התחילו המלחים להתעלל בקבוצת היהודים. נגבו מהם את מזוודותיהם ובזזו לעצמם כרצונם, את הנותר השליכו באכזריות את הים.

הים הצער ועגמת הנפש על איבוד החפצים, המזכרות והמכתבים האישיים היו גדולים מאד. "מה זה עשה ה' לנו?" כך הגיעו הפליטים, בעירום ובחוסר כל והתאקלמו באוסטרליה.

לפני שנים מספר, עשרות בשנים לאחר הגירוש ההוא, מצא יהודי אחד יומן של קצין גרמני ששרת בשנות המלחמה בצוללת. באחד הפרקים המתארים את שנות המלחמה הוא כתב על אותה אנית מסחר בריטית שנקלטה בראדר של הצוללת. הפלגה ללא ליווי צבאי הינה בימים ההם כהתאבדות. ניתנה הוראה לירות על האניה, אך לא היה ברור אם אכן היריות פגעו במטרה. כיוון שנקלט בראדר שמוזרות וחפצים פזורים

שביבות האניה, נשלחה סירה למשוח את מן המים. בבדיקה גילו מכתבים בגרמנית של אזרחים גרמניים. ורשם הוא: "שחננו שלא פגענו באניה עם גרמנים כמותנו. בהוראה שקיבלנו מהפירר בעצמו [היטלר ימ"ש] הופקדנו ללוות את האניה עד לאוסטרליה בכדי להגן עליה מפני תוקפים בריטים אפשריים".

לאחר שנוסעי האניה ירדו והיא חזרה לאנגליה, זיהו הגרמנים שהיא שייכת לאנגלים ופוצצו אותה.

נתבונן כעומק המעשה, ארבעים שנה יהודים בכו והצטערו על אובדן המזכרות והמכתבים האישיים, אולי אפילו התמרמרו על מדת הדין שפגעה בהם, והנה מתברר למפצע גודל החסד שעשה עמם השי"ת, ובנס ממש איפשר להם להגיע בשלום לחוף מבטחים. מתוך מצב של חוסר סיכוי להנצל, זימן להם ה' מלחים באניה, פושעים ואכזריים, שזרקו את חפציהם למים ובכך ניצלו חייהם.

הנסים מתרחשים סביבנו, אך אין לנו תמיד את הכלים לקלוט ולהבין את גודל חסדי השי"ת עמנו, בכל ימי חיננו.

לשם כך נקבעו שמונת ימי החנוכה "להודות ולהלל", לפתח את יכולת ההבנה. להתחנך מהנסים ולהיות מושפעים מהעולם הנפלא בו אנו חיים. וממאורעות היום יום "שכולם נסים ואין בהם טבע ומנהגו של עולם" (רמב"ן סו"פ בא)

הודאה על "בחן בחסד וברחמים"
הנה דיבני ברכות הנהנין מחולקות, לחם ברכתו המיוחדת "המוציא" ולאחריו נתחייבנו מן התורה בברכת המזון. על העץ ועל האדמה ישנן ברכות נוספות במטבע שטבעו לנו בהם חז"ל. אבל ישנה הלכה של ברכה כוללת ומיוחדת: הוראה אילנות יפים, נוף מיוחד וכדומה מברך "ברוך שככה לו בעולמו". [שו"ע או"ח רכה, ועי"ש במשנ"ב ס"ק ל"ב ויעכשו לא נהגו כלל לברך ברכה זו ומ"מ נכון לברך בלא שם ומלכות].

משמעות נוסח הברכה היא שאנו מודים להשי"ת שיש ככה בעולמו. וה"ככה" הוא העולם היפה שברא לנו הקב"ה. אין מברכים כך על חכם גדול, ולא על גיבור גדול, הברכה נתקנה על מראה יפה. הכח והתכונה המבטאים יותר מכל את מציאות הבורא בתוך הבריאה, ש"ככה בעולמו", הוא היפה. "הק" יפה דודי". וכשרואים בריים יפים בעולם אפשר להתבונן ולראות את גודל יופיו של הבורא, שכך הוא בעולמו.

נתאר לעצמנו שהעולם היה נברא בשני צבעים בלבד, שחור ולבן, כיצד החיים היו נראים? והנה גדל חסדו עלינו והרבה צבעים וגוונים בעולם. "בחן בחסד וברחמים" - עוד קודם שמודים על החסד, אנו מודים על החן".

עלינו להתבונן ולראות את הטוב והיפה שבבריאה. את החכמה בה יצר השי"ת את גוף האדם. את חלוקת האיברים ותועלת תנועתם, בעין פקוחה נוכל לקלוט את חסדי השי"ת ורוב נפלאותיו בעולם, ולהתחנך להלל והודיה בכל יום.

(שיחות הגר"ש פינקוס)

"מסרת גיבורים ביד חלשים ורכים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים וזדים ביד עוסקי תורתך ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך."

"טמאים ביד טהורים!" איזה נס זה?

בשלמא גיבורים ביד חלשים - נס, כיוון שטבע העולם שהחלש נמסר ביד הגיבור, "רכים ביד מעטים" ג"כ - נס, כי טבע העולם שהמעטים נמסרים בידי הרבים, אבל טמאים ביד טהורים וכי מצד דרכי הטבע הטמאים יותר חזקים מהטהורים? אדרבה, הטמא מטמא את עצמו ומשליך אפילו את כוחותיו הגשמיים לרצונות ותאוות. שאלה גדולה זכרנו עוד בבחרותי שהתפלאתי על כך, אמר ר' שלום.

היה זה בערבי שבתות כשהיינו יוצאים קבוצות מבני הישיבה להזיז על סירת החנויות. נפרדנו לשתי קבוצות, כל אחת בסימטה אחרת - בשוק מחנה יהודה. והנה בשבועות הראשונים שמענו מהרחוב המקביל, (שם עברו, מחנות לחנות - הקבוצה השניה) קולות המומים של פחד: "בלי ידיים! בלי ידיים!"... לא כל כך שמנו לב לקריאות שנשמעו מרחוק, אך כאשר הדבר נשנה על עצמו גם בשבועות שאח"כ החלנו לחשוש שמא הקריאות הם מפי חברנו ליישיבה.

שאלנו אותם לפשר הצעקות, ואכן אישרו שהם הצועקים מפחד, וסיפרו כי אחד ה"ספרים" ממאן לסגור את חנותו, וכאשר הם מפצירים וסונטים בו - הוא מניף את ידו הגדולה ומאיים במכת אגרוף, לפעמים יוצא לקראתם עם מקל או ברזל. לכן הם צועקים.

"מה הולך פה?" שאלתי אותם "וכי אתם מפחדים מאיזה שייגעץ? אתם גיבורים ממנו ברוח ובגשם, מה הפחד הזה?!" הוחלט שמשבוע הבא הקבוצות מתחלפות ואנו הולכים ברחוב שלהם.

עברנו מדוכן לדוכן ומחנות לחנות. כשהתקרבו לחנות התספורת, הזדרו אותו איש לצאת לקראתנו באיומים, נעמדתי על מקומי. אח"כ התקרבתי מספר פסיעות, הפשלתי שרוול יד אחת, אח"כ את שרוול היד השניה וקראתי לעברו: "נראה שתפגע בי או בפורנו של אחד מחברותנו הקדושה".

והוא? מיהר לסגור את החנות מעתה ועד עולם...

וכי בגלל שהם טמאים, הטהורים צריכים להמסר בידיהם? אתמהא!

נשוב לעניינינו - ליישב את השאלה ששאלנו.

טמאים ביד טהורים אין הכונה לגבי גבורת הגוף נגד היונים - שהטהורים הרגו את הטמאים.

יש כאן נושא נוסף.

רבתי, אם לא היינו זוכים הנס היה רק הניצחון הגשמי החיצוני גבורת הגוף גיבורים ביד חלשים ורכים ביד מעטים וזה רק חצי נס. ולמה רק חצי? כי המתיוונים, אלו שבתוכנו (לא היוונים הגויים) רבבות המתיוונים שהסתובבו בתוך העם היו ממשכיכים שלש - בשלטון הרוח היוונית המשוקצת.

אם מלכות יון לא הייתה נופלת ביד עוסקי תורתך ובידי הטהורים, אלא הניצחון היה רק רבים ביד מעטים, מה התועלת יש בזה? הרי הצורך העיקרי בניצחון היה ניצחון הרוח? - שהטהורים כופפו את הטמאים. וזו ההודאה להקב"ה: מסרת טמאים ביד טהורים וזדים ביד עוסקי תורתך

עוד דבר צריך להדגיש, כי כאשר הטהורים יצאו למלחמה וניצחו, הם הצילו את העם הצלה נוספת - כי היה מי שידריך את העם איך ללמוד את הנס... כי אם חלילה מבינים את הניסים בצורה מעוותת לא מפקינים מהם את התועלת האמיתית, כסופו של דבר - הצרות חוזרות שוב רח"ל.

ידוע, כי בזמן מסעות הצלב התחוללה מגפת חולירע באזורים ענקיים באירופה, ומהיהודים לא מתו כמעט. רק מאומות העולם נפלו חללים, והיה זה נס. ביום מן הימים הבחינו הגויים בכך, והיה מי שיזם אסיפה ובה התסיסו הגויים זה את זה והכריזו - כי היהודים הרעילו את הארצות להרוג בגויים ולכן רק הם לא נפגעו, ומאותו יום יצאו הגויים להרוג ולהשחית, פוגרומים נוראים - ונפל עם רב מישראל.

נשאלה אז שאלה גדולה בין הצדיקים - מה חרון האף הגדול הזה, כאשר ממש עד אותו זמן היו ניסים גדולים ולפתע התהפך הגלגל, מדוע. גדולי ישראל אמרו כי הטעם משום שלא למדו את הנס שהתחולל עימם, לא התעוררו ממנו לראות חסדי ה' ולעבדו בלבב שלם, הקב"ה רצה שילמדו את הנס כמו שצרי! וכשלא למדו נהי' חרון אף... וזכה נבין שורה אחת ב"על הניסים":

"וטמאים ביד טהורים וזדים ביד עוסקי תורתך ולך עשית שם גדול וקדוש" רק בעקבות שהטהורים הם היו הלוחמים והמנצחים, הייתה לנו היכולת להבין את משמעות הניסים כראוי - ולעשות שם גדול וקדוש להקב"ה, כי אם הצבא החילוני היה המנצח, הוא היה מפרש את הניסים כרצונו, ומי יודע איזו תוצאה של חרון אף הייתה באה עלינו. רק כאשר הטהורים ניהלו את הניצחון - זכינו לחנוכה "וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל לשמך הגדול".

למה נקרא שמו אחז
נסיים בדבר חכמה ששמעתי לפני עשרות שנים מרבי בין ציון ידלר המכונה "המגיד הירושלמי". הוא דיבר אז על המתיוונים שביקשו לקעקע את יסודות החינוך.

בירושלמי נאמר "למה נקרא שמו אחז - שאחז בבתי כנסיות ובבתי מדרשות - כך אמר אחז אם אין גדיים אין תישים אם אין תישים אין צאן אין רועה" (ירושלמי סנהדרין פ"ג).

נשאלת השאלה, למה באמת נקרא שמו אחז וכי הוא אחז בבתי הכנסיות, הוא סגר אותם, ושמו היה צריך להיות סגור.

נהם המגיד רבי בן ציון בקול בוכים ואמר: הוא לא סגר. אם הוא היה סגור, היו הכל אזורים חיל למסור נפשם על התורה והעבודה, היו מתפלשים בעפר, מתכסים בשקים, עורכים מערכות להעביר את רוע הגזירה - בצומות וזעקות לשוכן מרומים. הוא התחכם.

אחז, בסך הכל - הכניס מפקח חינוכי מטעמו לתלמודי תורה, מפקח רוחני מטעם הממשל לישיבות. הוא אחז בהם. ועם אחיזה זו, לאט לאט, טיפין טיפין היה בטוח להגיע רחוק, לעקם מעט את הילדים הקטנים, להסיט את השלימות בראשיתה, וכך, בקרוב או בארוך לא יהיו גדיים "ואם אין גדיים אין תישים, אם אין קטנים אין גדולים, אין חכמים, אין נביאים, אם אין נביאים אין רוח הקודש"

היוונים, בסיוע המתיוונים, גם התנהגו בדרך זו. בתחילה, הם לא ציוו להניח מנעולי ברזל על הישיבות, התוכנית שלהם הייתה שהישיבות תסגרנה מאליהן. אילצו את הכוללים והישיבות להוסיף שעה או שעתיים של חכמה יוונית וכדומה. זו הייתה ראשיתה של הגזירה האיומה - להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך.

כי אין צורך לקרוע את הגמרות או לשרוף את החומשים, יש דרכים אחרים להשכיח את התורה...

"נזהרתי ולא חשבתי כלל"

אתם רוצים מעשה? שואל ר' שלום את היושבים סביבו, אז אספר לכם מה שסיפרתי היום בשולחן שבת, לאורח פלוני שסעד על שולחני.

איש היה בירושלים אבן דאוד ז"ל כך היה שמו. רבים דיברו על צדקותו ושחרו לפתחו לשמוע את דבריו.

אמרו לו, את שם האב, אם והגיל, והוא פשוט התחיל להגיד ולגלות נסתרות. דמות נדירה, הלכתי למעונו בהזדמנות מסויימת, היה זה כאשר הגאון הצדיק רבי אליהו לאפיאן היה חולה מאד.

לא רציתי ללכת לאבן דאוד, אבל ידידי רבי לייב פרידמן הכריע שהאיש צדיק, לכן הסכמתי ללכת יחד לאיש הצדיק הנ"ל, יצאנו יחד אני ור' לייב פרידמן זצ"ל.

בדרכנו, פניתי לר' לייב ואמרתי בפסקנות: "שמע נא אני מתכוון בקרוב לנסוע לחו"ל, אף אחד לא יודע מהסיפור, רק סוכן הנסיעות, עימו שוחחתי. עכשיו גם אתה יודע. אם 'אבן דאוד' יידע על הנסיעה - יש בו ממש, ואם לאו - אין בו ממש. לדידי - זה יהיה האות והמפתח".

נכנסנו. אמרנו את השם שלי. אבן דאוד הרים את העיניים הגביה את ידו ושאל: "כבודו, חושב לנסוע רחוק מעבר לים?"... המשך לדבר על עוד כמה עניינים שאין מקומם כאן. אח"כ הזכרנו את שמו של רבי אליהו לאפיאן. והוא החל לפרש על השולחן בקצרה, את ההסטוריה של חייו, ואף פירט באיזה מוסד הצליח במשרתו והיכן לא, אח"כ המשך ואמר כי להבנתו שורש נשמתו מצדיק פלוני, ולפתע הרים את קולו ביראה: הוא יהלום שאין בו פגם, עד לפני זמן מה היה בו פגם אך תיקן גם את זה, הוא בסכנה (בצעקה) אבל הוא עוד יאריך ימים כיון שהשכין שלום בין איש לאשתו... דברי האיש.

רבי אליהו התרפא באותה שעה, ועוד חזר להרביץ תורה. כאשר שב לאיתנו, העזתי ושאלתי: האם רבינו השכין שלום, לאחרונה, בין איש לאשתו?

הביט עליי ר' אליהו בהתפעלות: "רוח הקודש הרי אין היום, מניין לך דבר זה? פון וואנעט וויסט איר" סיפרתי על האיש ודבריו, רבי אליהו שמע ושתיק.

טוב, המעשלה עם אבן דאוד לא כל כך חשוב, מה שנחוץ לכם לשמוע ולהבין הוא ההמשך: מה סיבת הסכנה הרפואית שרבי אליהו היה נתון בה אז?

זאת הורנו הקדוש ברוך הוא כשלא ויתר למשה רבינו על התממהות של שעה במילת בנו, כששלח מלאך להמיתו. ואלמלא הזדרזה צפורה ומלה את בנה, היינו מאבדים את משה רבינו חלילה, וגאולת ישראל מה תהא עליה. אבל אין המטרה מקדשת את האמצעים!

ונספר - מלכתחילה, בקש רבי ישראל סלאנטער להיות "צדיק נסתר", ואף הכין עצמו לכך. למד להתפלל במהירות עצומה תוך כוונת כל הכוונת, התמחה במלאכת הנגרות וסיגל את היכולת לשנות תלמודו ולעיין בו במהלך עבודתו. בגדר: "יגיע כפיך כי תאכל, אשריך וטוב לך" (תהילים כח, ב), יגיע כפים ולא יגיע מחו.

לבסוף החליט, שלא לשם כך נטעו בו כשרונותיו. החליט לזכות את עם ישראל בתנועת המוסר להשפירות ולהתעלות. וכדי שאימצוהו, מצא לנכון לגלות גאונותו העצומה - הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל מנאו ראש וראשון לגאוני דורו, לפני השרף מבריסק וה"בית הלוי" ושאר גדולי דור דעה! - והיה מסבב בקהילות ישראל ומשמיע שעורי תורה, לפוליס עמוקים שארכו כשש שעות ובהם בלל חצי ש"ס, שהדחיקו שומעיהם ובגינם התקבלו דבריו.

פעם הפע בוילנא ודרש בפני גדולי תלמידי החכמים בעיר. הציע את הסוגיא ושטח סדרת תמיהות, הציב את יסודו ובקש ליישב על ידו את כל השאלות, ולפתע קם אחד הלומדים והקשה על היסוד המחודש מגמרא מפורשת.

חכך רגע קט, ואמר: "הצדק אתכם, היסוד נסתר", וירד מן הבימה.

כתרוהו הלומדים וניסו כוחם בדחיית הסתירה, זה אומר בכה וזה אומר בכה. נענה רבי ישראל ואמר: "באותו הרגע שהזכיר אותה גמרא, עלו במוחי שתיים עשרה דחיות לקושייתו. ויודעני בברור, שכל אחת מהן היתה מתקבלת על דעת הלומדים. אבל אני ידעתי שהן דחיות סרק, והקושיא איתנה. אמרתי לעצמי: אבל הלא אינך דורש כדי לחדש חידושים בעלמא. כל מטרתיך לבצר את סמכותך התורנית שיהיו דבריך נשמעים לביסוס תנועת המוסר. ועכשיו, כשישמעו שלומד אלמוני סתר את שיעוריך, ועוד גמרא מפורשת שנשכחה ממך, תזולזל בעיני הלומדים ויזלזלו בתנועת המוסר. לא למענך, אלא למען המטרה הנעלה, דחה את קושייתו בקש!

ואז אמרתי לעצמי: ישראל, הלא אתה לומד מוסר! הודה על האמת, וירדתי מן הבימה!"

כששמע זאת הגאון רבי יעקב יוסף זצ"ל, מגדולי לומדי וילנא, הצטרף לחבורת תלמידי רבי ישראל מסלאנט!

"ודים ביד עוסקי תורתך"

בהודאת "על הנסים" בחנוכה, אומרים: "מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך". ותמוה, בשלמא גבורים ביד חלשים, נס הוא. אף רבים ביד מעטים. אבל מה הרבותא של מסירת טמאים ורשעים וזדים ביד טהורים ועוסקי תורה. אילו היו הכוחות שווים, מדוע שלא יצחנו הטובים.

ברם, ידועים דברי הרא"ש (ריש בבא מציעא) בענין "כל דאלים גבר", משום "שמי בהדין עמו מוסר נפשו להעמיד את שלו בידו יותר ממה שמוסר האחר נפשו לגזול". ודבריו צריכים באור, מי לא עסקין שהאחד חלש והשני גבור. אלא שחלש המוסר נפשו, יגבר על גבור רפה רוח.

ואמרו (סכה נב ע"א) שהיצר הרע מניח אומות העולם ומתגרה בישראל, ובתלמידי חכמים יותר מכולם. כי גדולה שנאת הרע לטוב, וככל שהטוב גדול כך גדולה שנאת הרע אליו.

וכעין זה אמרו (פסחים מט ע"ב) שגדולה שנאה ששונאים עמי הארץ לתלמידי חכמים יותר משנאה ששונאים עובדי כוכבים את ישראל, ואומרים: מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכהו כחמור הנושך ושובר עצם.

וכבר נשאל הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל, הלא הכתוב אומר: "כמים הפנים לפנים", כפי שהמים משקפים בבואת האדם הנשקף בהם, "כן לב האדם לאדם" (משלי כז, יט). אם כן, היינו צריכים לשנוא את הגויים כפי שהגויים שונאים אותנו. ועינינו הרואות שהגויים מוכנים להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, והיהודים אינם שונאים אותם כל.

והשיב, שבכל יהודי יש איזו נקודת השלמה עם הגוי, ובאותה נקודה הריהו מזדהה עמו ואינו שונאו. אבל בגוי אין אף "פינטעלע איד", והוא שונא אותנו באופן מוחלט ומושלם.

וכך אמר גם ה"חפץ חיים" זצ"ל, שבכל מקום בו יהיו יחסי הכוחות בין הדתיים והחילוניים שווים, ינצחו החילוניים. כי בין הדתיים יש פשרניים וסבלניים למחצה לשליש ולרביעי, ואילו החילוניים יוקדים במשטמתם. ופעם, התבטא ואמר: אנו נלמדים עבור האמת, ברפיון. והם נלמדים עבור השקר, ובלהט.

וזה היה הנס בחנוכה, לא זו בלבד שמעטים גברו על רבים וחלשים על גבורים, אלא שהטהורים גברו על הטמאים, ובנוהג שבעולם הטהורים נלמדים ברפיון והטמאים בלהט. ואם הפסידו הטמאים במערכה, הרי זה נס ופלא!

(והגדת)

בדרך הדרוש

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען (לו, א) ורד"ו שנים, הוא משום דקושי השעבוד השלים הד' מאות וברשי"י "ועוד נדרש בו וישב ביקש יעקב לישב בשלוה שנים. וזה יתכן אי אולינן בתר חשבון האיכות, ובאיכות א"כ לפי חשבון האיכות הוא כבן עשרים. וזוהו מובן, קפץ עליו רוגזו של יוסף". יש לומר עפ"י הפלח הרימוון אכן נשלם הזמן. אבל אי אולינן בתר חשבון היכמות, שביקש יעקב לישב בשלוה דאולינן בתר חשבון האיכות דלכן ביקש יאע"ה לישב בשלוה דסבר ההגלות אינו קישוי השיעבוד אינו משלים הזמן. והנה הקדמונים ז"ל לכן קפץ עליו רוגזו של יוסף שנענש כיוון דאולינן בתר מחתיל מאביו, והטעם שלכן לא יהיו בני"י במצרים אלא כתבו דהא דנענש יוסף על שהוציא דבה, אע"ג דבי"ד של חשבון האיכות. (בנין דוד)

רבי אלי' לאפיאן נכנס לחדר ניתוחים, לצורך ניתוח עיניים. ולפתע בשעת הניתוח עלה לו לחץ הדם ומחמת כך עיניו האחת פקעה (התעורר בה) עד שנכנס לסכנת חיים, המצב היה קריטי. בהיכל הישיבות הרבו בבקשת רחמים. לאט לאט מצבו השתפר ולאחר כמה שבועות שב לאיתנו.

ד"ר טיכו - רופא עיניים, שהיה המנתח, התנצל: "מה אנחנו אשמים שלחץ הדם עלה, עשינו בדיקות כמה ימים רצופים והכל היה בסדר, ועכשיו אנחנו עדיין מחפשים את הסיבה הפתאומית, ולא מוצאים, לחץ הדם שלו תקין, ומשום מה רק בשעת הניתוח התרחש שינוי מפתיע".

תשמעו, לאחר כמה שנים עבר רבי אליהו ניתוח נוסף על עיניו, והכל עבר בשלום.

נכנסנו לבקרו אני וידידי הגה"צ רבי הירש פאליי, הוא שכב רגוע ושלו ופניו מאירות. במהלך הביקור כשחיוך נעים מרחף על פניו אמר לנו: "אתם ודאי זוכרים שבניתוח על העיניים הייתי בסכנה גדולה, סיבת הדבר, כי לפני שעליתי על מטת הניתוחים, חשבת, הלא כעת דנים אותי למעלה, א"כ צריך לעשות תשובה, התחלתי לחשוב על מעשי בעבר, ואני זוכר את הכל בפרוטרוט - מעת שהייתי ילד בן שתיים עשרה עד עכשיו (ר' אלי' היה אז בן שמונים) וכיון שחשבת על כל העבר מובן שלחץ הדם גבר... לכן, בניתוח זה, נזהרתי ולא חשבת כלל, וב"ה הכל עבר בשלום".

אה? אה? גיוואלדיג! וזוכה לשמור לעשות ולקיים, א'גוטע נאכט.

"ודים ביד עוסקי תורתך"

"מסרת גבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים", זה מובן, זה נס ופלא. אבל איך יובן המשך: "וטמאים ביד טהורים, ורשעים ביד צדיקים, וזדים ביד עוסקי תורתך"? שהי אלו היו הכוחות שווים, שני הצדדים גבורים ושניהם רבים, מדוע לא ימסרו טמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים, מה הרבותא בזה?

ושמעתי מהגאון רבי יחיאל מיכל פינשטיין זצ"ל, שהגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל, הי"ד, שאל שאלה זו בזמן המאבק הקשה נגד מרשעי הברית שקמו על היהדות הנאמנה ולא בחלו בשום אמצעי, כולל הסתות והלשנות בזויות, עלילות והשמצות חסרות יסוד, ואף הסגרה לרשויות. ואמר: זהו שאנו מודים בהודאת "על הנסים" שהטהורים הצדיקים ועוסקי התורה גברו על הטמאים הרשעים והזדים. כי הלא אין להם מעצור במלחמתם, ואינם בוחלים באמצעים פסולים ומגונים לקדם מטרותם. ואילו אנו מוגבלים באמצעינו, כי אין המטרה מקדשת את האמצעים!

והוסיף רבי מיכל ואמר: זהו שנאמר שעשו היה איש שדה ויעקב יושב האלים (בראשית כה, כז). ששוינו (זבחים פב ע"ב) שבשר קדשים שיצא חוץ למחצתו נפסל, מדכתיב "ובשר בשדה טרפה לא תאכלו" (שמות כב, ל). ופרש רש"י: "בשדה", בלא מחיצות משמע. ואם כן, זה ההבדל בין יעקב לעשו: עשו היה "איש שדה", בלא גבולות וסיגים, מחיצות והגבלות, ואילו יעקב היה "ישב אהלים", היינו מוקף מחיצות וסיגים! ואספר -

בסערת מלחמת העולם הראשונה התערערו סדרי הקהילות. לאחר המלחמה, כשבקש הרב מבריסק זצ"ל להעמיד גדרי הדת על תילם כבראשונה, קרא לפרנסי הקהילה לאסיפה. על סדר היום, לאסור "שחיטת חוץ". אחד הקצבים שחט בכפר הסמוך בלי פיקוח על כשרות השחיטה ובדיקת פנים. בקשו לחסום את הפרצה, ולקבוע שאין לשחוט אלא בפיקוח הדוק של ועד הקהילה.

הפרנסים עלו לביתו של הרב, והנה הגיע גם אותו קצב, בלא שנקרא, התיישב בין הקרואים. איך אפשר לדון בעניינו ולבקש את מעלליו, ולהחליט נגדו החלטות, בעוד הוא שומע וזועם, נוקם ונוטר. איש לא אמר דבר, מפני כבודו של הרב. והרב ישב ושתק. דקה ושתיים, עשר ועשרים, שעה ושעתיים, וקם. כמו כולם, והאספה התפזרה. בלא שנאמר מילה.

החלו לצאת, כולל אותו קצב. הנשאים פנו אל הרב: "למדנו רבנו, מדוע לא הורה, בעדינות, לצאת?"

והרב הסביר: "עם ישראל נאנק בשעבוד מצרים, ומשה רבינו מצטווה לגאלם. היה עליו לחפזו, לרוץ. אך לא, אחיו מתנבא במצרים, וכשיבוא יאפיל עליו ויפגע. ובגלל זה, דוחים גאולת העם?"

אכן כן, אין המטרה מקדשת את האמצעים! ואם אדם אחד יפגע, נמנע מפעולה! אף אנו התכנסנו לאספה חשובה, להעמיד גדרי הדת על תילה. אבל אם זה כרוך בהלבנת פניו של אדם, בביושו כשיתבקש לצאת, תתבטל האספה ואל יולבנו פניו של האדם!"

אצל עשו, המטרה מקדשת את האמצעים. המטרה העליונה בעיניו, היתה מצות כבוד אב. בבגדי מלכות שמשו (בראשית רבה סה, טז). כשנשלח להביא ציד לאביו, הלך במחשבה ש"אם לא ימצא ציד, יביא מן הגזול" (רש"י בראשית כז, ה). ולבסוף לא מצא, והביא בשר כלב (תרגום ירושלמי כז, לא ובש"ף) וכך חנך גם את אליפז בנו, ששלחו להרוג את יעקב אבינו, והבין שמעשה נורא הוא, אבל "מה אעשה לצווי של אבא" (רש"י בראשית כט, יא)!

"לא כאלה חלק יעקב" (ירמיה י, טז)!

גליון זה לעילוי נשמת הרה"ח ר' אברהם בן ר' שמואל יצחק ז"ל ויטריאול נלב"ע כ"ח נסליו

ורכב מאמינים

עלון שבועי מבית בני אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

מאוצרות אמונים

"אין אדם מקבל תנחומין על החי וסבור שמת, שעל המת נגזרה גזרה שישתכח מן הלב ולא על החי" (רש"י, ע"פ ב"ר פד כא).

יש להבין: וכי 'גזרה' היא שישתכח המת מהלב, והלא טובה היא לקרוביו שישכחו ממות יקירם ויתנחמו עליו?

תרץ רבי דוד שפרבר גאב"ד בראשון:

אכו, לכך דיק רש"י בלשונו: "שעל המת נגזרה גזרה" - הגזרה היא על המת ולא על קרוביו. לפי שנשמת המת אינה רוצה להשתכח מלב קרוביו, כי אם יזכרה יתנו צדקה ויתפללו לעלייה. אולם הקדוש ברוך הוא שאינו רוצה בצער האדם, גזר על המת שישתכח מן הלב, כדי למנוע צער מקרוביו.

אָרְךָ בְּנִימִין עַמִּי פִּנ

צועק על העתיד ומודה על העבר

"וַיִּרְא אֲדֹנָיו כִּי ה' אִתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה ה' מְצַלִּיחַ בִּידוֹ" (ל ט א)

"כי ה' אתו" - שם שמים שגור בפיו" (רש"י).

חכמים הרחיבו ותארו את משמעות העבדה ששם שמים היה שגור בפיו של יוסף, שלפני כל מעשה היה מתפלל לה', ולאחר שסיים היה מודה לו ומברכו. כסף אָמְרו (מנחום נא ח): "נכנס לשמשו והוא היה מלחש ואומר: 'רבון העולם, אָמְהָ הוּא בְטוּחוֹנִי, אָמְהָ הוּא פְטוּרִנִי, תַּנְנִי לַחַן וְלַחֲסֵד וְלִרְחֻמִּים בְּעֵינֶיךָ וְבְעֵינֵי כָל רוּאֵי וּבְעֵינֵי פוּטִיפֵר אֲדוֹנָי". ועוד אָמְרו (במ"ד י א): "היה מברך להקדוש ברוך הוא על כל דבר ודבר שיהיה עושה. והיה אֲדוֹנָיו רֹאֶה אוֹתוֹ מִלְחֵשׁ בְּפִיו, וְהוּא אֹמֵר לוֹ: 'מַה אָמְתָּ אֹמְרִי?', וְהוּא מְשִׁיבוֹ וְאֹמֵר: 'אֲנִי מְבָרֵךְ לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא".

הוסיף וכתב רבי שמואל הוסיגר:

כך צריך כל אדם לנהוג כל ימי חייו - לבקש את עזרת בוראו לפני כל פעולה שעושה ולהודות לו לאחר שסיים פעולתו. וכפי שכתב הרמב"ם (ברכות י כ): "לעולם יצעק אדם על העתיד לבא ויבקש רחמים, ויתן הודיה על מה שעבר ויודה וישבח כפי כחו".

מספר על ראש הישיבה רבי חיים שמואלוביץ:

לא אחת ראוהו תלמידיו, כאשר היה מתקשה בהבנת הסוגיה שבה עסק, היה נגש לארון הקודש ומתחנן: 'רבוננו של עולם, אָנָּה הָאֵר אֶת עֵינַי לְהַבִּין אֶת דְּבָרֵי תוֹרַתְךָ, וּמִידָ שֶׁבַּ עֵלְיֹנִי. אַף לֵאחֲרַי הַשְׁתַּבְּהֵרוּ לוֹ הַדְּבָרִים, הִיא שֶׁבַּ נִגְשׁ לְאָרוֹן הַקְדוֹשׁ וְאֹמֵר: 'רְבוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תוֹדָה עַל שֶׁהֶאֱרַת אֶת עֵינַי לְהַבִּין וּלְהַשְׁפִּיל!'

עֶבֶד הַמִּלְךָ: קֹבֵץ לְהַבִּין וּלְהַשְׁפִּיל" ח"ב ע"מ שיא

סגולה להטבת חלום

"ויאמרו אליו חלום חלמנו ופתר אין אתו ויאמר אלהים יוסף הלוא לאלקים פתרנים ספרו נא לי" (מ ח)

דרש האדמו"ר רבי חיים מקוסוב:

אָמְרו חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנוּם לְבָרְכָה (שה"ש רב"ה ג יא) כִּי הָרוּאָה חֲלוֹם רַע, יִשְׁמַע בְּרַפְת כֹּהֲנִים וְיַעֲנֶה אַחֲרֵיהֶם אָמֵן, וְאֵין דְּבַר רַע מִזִּיקוֹ. אֲפָשֶׁר לְהַבִּיא לְכָף רַמֵּז מְלִשׁוֹן הַפְּתוּב שֶׁלִּפְנֵינוּ: 'חֲלֹם' - בְּגִימְטְרִיָּה שְׁבַעִים וּשְׁמוֹנֶה, בְּגִימְטְרִיָּה שֶׁל צִרוּף שֶׁלִּשְׁת שְׁמוֹת הַגְּוִי"ה שֶׁבְּבִרְכַת הַכֹּהֲנִים, שְׁמִנֵּן כָּל אֶחָד מֵהֶם הוּא עֶשְׂרִים וּשְׁשֵׁ, וְנָא לִי - בְּגִימְטְרִיָּה כָּל אָמֵן. לְלַמֶּדֶד עַד פֶּמָּה גְּדוּל כַּחַה שֶׁל עֲנִית אָמֵן בְּכַנְיָה אַחֲרַי בְּרַפְת הַכֹּהֲנִים לְבַטֵּל כָּל גְּזֵרָה רַעָה.

'תורת חיים'

לתת את הכוס על פה

"ואתן את הכוס על פה פרעה" (מ טא)

דרש רבי יעקב דב מרמורשטיין נשיא בני אמונים:

"הכוס" - בגימטריה 'אמן', 'פה' - בגימטריה מאה. אם רצוננו לשירת ולעבד בראוי את מלך המלכים, עלינו להקפיד לתת "את הכוס על פה" - להשלים כל אחת ממאה הברכות בעניית אמן. עוד רמז הכתוב לדברי חכמים (ברכות נג א): "גדול העונות אמן יותר מן המברך"; "ואתן את הכוס על פה" - 'הכוס' גדולה מה'פה'.

עולם האפל אל האור הנצחי... ויעקב ראה ברוח הקדש שיוסף אינו בגו עדן, על כן וימאן להתנחם."

רבי פינקס מקוריץ הפטיר פעם על אודות אחד מהצדיקים: "רואה אני אותו בגן עדן, אולם עם כל זאת לא הגיע עדן לדבר האמת". כאשר השתומם אחד מן השומעים ושאל: הלא רבנו נמצא בעולם הזה וכיצד הוא יודע מה נעשה בגן עדן?

השיבו רבי פינקס: כאשר חכמינו אָמְרו (שבת קט ב): "העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי גן עדן", לא אָמְרו: "פיתחו" - בלשון עתיד, אלא "פותחין", ללמדך שיעוד בעודו חי בעולם הזה זוכה שיתפתחו בפניו שערי גן עדן ויראה את הנעשה בתוכו. ואמנם, כל זה מתנה בכך שיענה "אמן" בכל כחו". כה אָמְרו ר' פינקס, ולא יסף.

'שומר אמונים' מאמר פתחו שערי פ"ב

גזרה על המת - שלא יתפללו על נשמתו

"ויקמו כל בניו וכל בנותיו לנחמו וימאן להתנחם" (לו לה)

לעשות רצונו בלבב שלם

"וישמע ראובן ויצלהו מימדם ויאמר לא נפנו נפש" (לו כא)

"ללמדך שאם אדם עושה מצוה ועשנה בלבב שלם. שאלו היה ראובן יודע שהקדוש ברוך הוא מכתוב עליו: וישמע ראובן ויצלהו מימדם - בכתפו היה מוליכו אצל אביו" (רות רבה ה).

רבי יצחק מאלצאן באר את דברי המדרש כך:

הספיק ראובן הסתפק בהשלכת יוסף לבור ולא השלים את הצלתו בהשבתו לאביו, היתה משום שלבו לא היה שלם עם מעשהו; בסתר לבו חשש ראובן שמו צדקו אחיו בכך שבקשו להרג את יוסף, מפני שדנוהו כ'רודף' החביב מיתה. ואמנם, אלו היה יודע בברור שהצדק עמו והוא מקים מצוה גדולה במעשהו, אזי: "בכתפו היה מוליכו אצל אביו", ולא היה מציע להשליכו לבור.

מפאן למוֹדוּ חֲכָמִים עַד פֶּמָּה חֲשׁוּב לְקִים כָּל מְצוּה בִּלְבַב שֶׁלֵּם וּבְהַסְכָּמָה גְּמוּרָה. לְגַדֵּל חֲשִׁיבוּת הַעֲנִין אֶף תַּקְנֵנוּ עַל כֵּךְ בְּקִשְׁתָּ מִיְחָדָת בְּתוֹךְ תַּפְלַת יוֹבָא לְצִיוֹן: "וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ וְלַעֲבֹדוֹ בְּלִבָּב שֶׁלֵּם".

שִׁיחַ יִצְחָק עַל סִדוּר הַתַּפְּלָה, יוֹבָא לְצִיוֹן

פגיעה בזולת מעקבת את קבלת התפלה

"ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע כי נהרג את אחינו וכסנינו את דמו" (לו כו)

רבנו אפרים כותב כי תבת 'בצע' היא ראשי תבות של שלשת מועדי התפלות: בקור, צהריים, ערב, וכה באר את דברי יהודה לאחיו: "מה בצע" כי נהרג את אחינו" - אם נהרגנו, איזה ערך יהיה לתפלות שאנו נושאים בקר, צהריים וערב, הלא מקרא מלא דבר הכתוב (ישעיה א טו): "גם כי תרבו תפלה אינני שמע דיקם דמים מלאו".

בפרדס יוסף הוסיף ודרש מן הדברים סמוך לתקנת האר"י לומר קדם התפלה: "הריני מקבל עלי מצות עשה של וְאֶהְבֵת לְרַעַב כְּמוֹד" (מ"א ריש סי' מו); "מה בצע" - מה ערך לתפלותינו, כי 'נהרג' את אחינו" - אם איננו מקפידים איש בכבוד רעהו.

פרוש רבנו אפרים על התורה: פרדס יוסף קדושים

'שערי גן עדן' - בעולם הזה

"ויקמו כל בניו וכל בנותיו לנחמו וימאן להתנחם" (לו לה)

כתב ה'פלי יקר':

"פרש רש"י: 'דוקא על המת נגזרה גזרה שישתכח מן הלב, ולא על החי שהוא סבור שמת'. וטעמו של דבר הוא: שעקר התנחומין הוא כשימתו החי אל לבו שגזרה המות זכה לרב טוב הצפון לצדיקים, וכי הוא נעתק מן

לשמע היטב ולענות אמן

ביום רביעי הבעל"ט ר"ח טבת, יחול יומא דהלולא של אחד ומיוחד מגדולי פוסקי הדורות, רבי יאיר חיים בכרך בעל ה'חות יאיר'. כף העיד ה'חות יאיר' בחבורו 'מקור חיים' על השלחן ערוך (או"ח מו ב) בנוגע לעניית אמן אחר ברכות השחר בבית הכנסת:

"ראיתי מנהג ותיקין, וישישים אשר מקומם רחוק מן השליח צבור שהולכים ממקומם ומתקרבם אל המברך בעת שאומר ברכות אלו, כדי לשמע היטב ולענות אמן".

תענה אמונים

פנינים ובאורים בסדר התפלה

ברכת 'המכין מצעדי גבר'

בידנו את הבחירה ללכת לכל מקום שנחפץ. ומתוך כך הוסיף שעלינו לבקש בברכה זו אף שיכונן הקדוש ברוך הוא את דרכינו לטוב לכל נפש, לחילה, בדרך אשר נלך בה.

'בכל דרכי דעה'

גדולי החסידות בארו כי הפסוק: "מה מצעדי גבר כוננו", מזכיר לנו את העבדה שהבורא יתברך הוא המכין את צעדי האדם בעולם הזה. כיון שלאדם אין משג מיהי התכנית שיעד לו הבורא, וכמה פסיעות הקציב לו לצעד במהלך ימי חייו, טועה הוא לחשב שהוא הולך לסדור צרכיו ועניניו, פכתוב: "ודרכו יחפץ". ואולם, הולך להכיר באמת כי לכל מקום שאליה הוא הולך הוא נשלח משמים למטרה חשובה ביותר שאינה נודעת לו (דגל מחנה אפרים מסעי' ג' ע"א ופ"ה שם).

ה'חפץ חיים' הוסיף ודרש מתוך כך על חובת האדם לשמר את צעדיו, שלא ילך בהם לבטלה אלא לדבר מצוה או לצרך בריאות הגוף. שהלא כל צעד שהוא עושה בתחיו הוא שליח מאת ה' (מכתבי הרב הפז חיים ע"מ סט).

'מה מצעדי גבר כוננו'

עד כמה נצרך האדם לעזר וסיוע ממרום בכל צעד וצעד, נוכל ללמד מהספור המפורסם שמספר על רבי יהונתן איבשי:

פעם נקלע רבי יהונתן לוינה עיר המלוכה. בעודו צועד למקום אכסנייה, פגש בו המלך ושאלו: "להיכן מועדות פניך?"

רבי יהונתן הרהר רגע והשיב: "איני יודע". למשמע התשובה המורה חרה אפו של המלך והוא צוה להשליכו לכלא.

עבר זמן מה נרגע המלך מפעסו, והוא אמר בלבבו: הלא איש חכם ונכבד כרבי יהונתן בודאי לא יוציא מפיו דברי הבליים. בודאי פנה עמקה היתה טמונה בתשובתו, וכדאי שאשמע את הברור. צוה המלך להוציאו מן הכלא ולהביאו לפניו. כבואו לפני המלך, שאל אותו: "הלא פניך בודאי היו מועדות למקום מסוים, ומדוע השבת לי שאינך יודע לאן אתה צועד?"

אלו היה המלך שואל אותי להיכן אני רוצה ללכת", השיב רבי יהונתן את תשובתו הנצחית, הייתי עונה מיד: "לא אכסנייה, אך פניו שהמלך שאל להיכן פני מועדות, לא יכלתי להשיב אלא את התשובה הנכונה - 'איני יודע', הנה כי כן האם המלך כי לא הגעתי לבסוף לאכסנייה, כי לא לבית האסורים...". נשלח לדברים חן בפני המלך, והוא שלח אותו חסדו פניו בכבוד (פנינים מ"ר אבשי"ר ע"מ סד).

ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם המכין - על שהכנת ובראת מצעדי גבר - שתי רגלים שבאמצעותן אוכל ללכת ולהגיע בקלות ובנוחות לכל מקום שאחפץ.

אמן - אמת שעלינו להודות לה על שברא לנו רגלים כדי שנוכל לצעד באמצעותן.

'משנה רגלי פאלות'

כתב הרמב"ם (תפלה א'): "כשמהלך לצאת לדרך מקרב: 'ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם המכין מצעדי גבר". רבנו מנחם מברבנה (תפלה א') פרש את דברי הרמב"ם בפשיטות: בברכה זו שנתקנה על פי לשון הכתוב (תהלים לו ט): "מה מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ", אנו מודים לקדוש ברוך הוא על כך שברא את רגלנו באופן שנוכל ללכת בה לכל מקום שנצטרך.

כיון שאנו רגלים מראשית שנות ילדותנו ללכת ולטוטט על פני הארץ, יכולה היתה ההליכה להצטיר בעינינו כפעלה פשוטה. זאת, אלמלא פקחו חכמים את עינינו באמצעות הברכה שתקנו לנו, כדי שנתבונן עד כמה מפלא היא החכמה הטמונה ביכלת ההליכה שנתנה לאדם. רגלי האדם בנויות בצורה מרפבת ומיוחדת במינה, המאפשרת לו לצעד עליה בבטחה מבלי להעזר בידיו כשאר בעלי החיים. כמו כן, כל פסיעה שהאדם פוסע מרכבת ממנו פעולות משלבות ומתאמות להפליא, של מערכת העצבים, של השרירים, של העצמות ושל המפרקים, שכלם נבראו כדי לאפשר לו ללכת בכל עת ולכל מקום בנוחות ובליבנות, אף בדרכים תלולות ובתנאי דרך מרובים.

'לשמר בכל דרכי'

כאמור, ברכה זו נתקנה על פי לשון הכתוב (תהלים לו ט): "מה מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ". יש שהביאו פסוק נוסף כסמך לברכה זו (משלי טו ט): "לב אדם יחשב דרכו וה' יכין צעדיו" (סדר יצונו אבארה"ע ע"מ ט).

המפרשים (ראה רש"י 'מצודות דוד ועוד) בארו את פסוקי האמור בתהלים כי 'מצעדי גבר... ודרכו, הינו: תהליכות האדם בעולם הזה בעסקי התורה והמצוות ולהבדיל בעסקי החילוני. ואכן, יש ראשונים שסוברים שבברכה זו אין אנו מודים על עצם בריאת הרגלים, כי אם על כך שה' מצליח את דרכינו בכל אשר פנה, לעתים אף מבלי שנחוש בכך. בבקר, לפני שאנו פונים לצאת מהבית למקומות הנצרכים לנו, תקנו לנו הודאה לקדוש ברוך הוא על כך שהוא מלך אוננו על כל צעד וישעל וישומר את צעדנו ('אבודרהם' השקמת הבקר וברכות השחה; פרוש התפלות והברכות ל"ב פ"ד יקר ח"ב ע"מ ט).

וכך כתב פרוש ישיח יצחק: "הנה האדם, על כל פסיעה ופסיעה צריך לתת תודה להשם יתברך... שהאדם מעמד למקרים רעים ולמאורעות הזמן, וכאמרו הפסוק: 'איני רגע בלא פגע, והקדוש ברוך הוא ברכ רחמי ושומר צעדי מפרקי רעים'".

ה'סדר היום' (סדר ברכות השחר) כתב שבברכה זו אף מודים אנו על כך שהקדוש ברוך הוא נתן

מעשה אמונים

ספור שבועי על אמו ותפלה

'וכל מאמינים' - ללא יוצא מן הפלל

ידוע היה המשפיע החב"ד" רבי מנדל פוטרפס זצ"ל ביראת השמים המפלגת שלו ובדבקותו בתורה ובמצוות במסירות נפש ממש.

פרק נכבד וזהר בתחיו הרוחניים היו עשר שנות שהותו במחנות המאסר הסובייטיים הנודעים לשמצה בשל התנאים הקשים מנשא ששררו בהם. גם בתנאים הקשים שבהם היה שרוי, לא ותר רבי מנדל ולו על קצו של יום מהמנגוליה הקדושות.

עוד טרם שגלה למחנה, בשעה שהקרא לפניו פסק הדין שבו נגזרו עליו עשר שנות מאסר בעבודת פרך, מיד קפץ ואמר לשופט בתחנונים: "אנא, מוכן אני לשבת אף עשרים שנה בכלא או לחלוטין לעבד שש עשרה שעות ביממה במקום שמונה, ובתנאי שתפרטוני בעבודה ביום השבת".

לאחר שהשתחרר העיד רבי מנדל על עצמו כי אכן הצליח, ובמהלך כל שנותיו בסביר זכה שלא לחלל את השבת ולו פעם אחת. וכמו כן הצליח שלא להשחית את וקנו כלל לאורך כל תקופת מאסרו.

ברוב הימים גלה רבי מנדל למקורבו מקצת מקורותיו באותם ימים קשים, כאשר בין דבריו הוא ספר את הספור הבא, תוך שהוא מדגיש באופן יחיד כי כל פרט שבו - אמת, וכי אין בו שום גזמה:

את ראשית תקופת מאסרו עבר רבי מנדל בכלא סיים, ולאחר מכן העבר לכלא אחר. פעם פנה שנים החזר לכלא שבו התחיל את תקופת מאסרו. יום חזרתו לכלא זה היה גם ערב יום הכפורים. רבי מנדל ישב באחת הפגות עם מעט משולטיו ונסה להזכר בתפלת 'כל נדר' שאמרה להאמר לעת ערב.

כיון שהקומוניסטים ברשעותם השתדלו לעשות הכל כדי להפריע לנהול החיים התקין במחנה, היו הם מתישים מפעם לפעם את האסירים בתקירות ארכות ומיתרות. רבי מנדל ידע כי ביום בואו למחנה צפוייה לו חקורה כפזו, ומי יודע אם לאחריה יוכל להספיק לומר 'כל נדר'. על פן החליט להקדים את אמירת 'כל נדר' לאותה שעה שבה ישב והתקין לחקירתו המקושחת.

ביום החקירה, יום הכפורים, הכירו האסירים לצאת ל'שילוח' היומי כנהוג באותו המחנה. אין לדעת על טעם מה נקרא מעמד משפיל ומתיש זה בשם 'שילוח'... מדבר היה סביבוב מונטוניו בן חמש עשרה דקות בשיטח גל, כאשר כל אסיר צועד לבדו ואסור לו להחליף מלה עם זולתו ואף לא להביט לכוננו. נדרש מכל האסירים לצעד כשעיניהם משפלות לרצפה, ושומרים חמושים עוקבים אחריהם מלמעלה על שמירת ההוראות.

היתה זו הפעם הראשונה שבה חנן ר' מנדל את הישיל הפסקוף הלזה, והוא פתר בלצל את המעמד לליחישת תפלות היום מתוך זכרונו. כך, סובב סביב עצמו ללא מנגלים לרגליו, מחמת קדשת היום. עיניו היו נעוצות ברצפה, ושפתיו פזמו את הפיוט הנודע 'וכל מאמינים'. באותם רגעים התעוררה במחו קשיה עצומה: "כיצד אני מצהיר: 'וכל מאמינים' בשעה שמלכות הרשעה שחרטה על דגלה את הנפירה והמינות שחולטת בפפה, וזך רבים טובים מבני ישראל נחטפו אחר האידיאולוגיה הפכנית הקומוניסטית שהכחידה כל זיק של אמונה מהקבוצות?"

הקשיה נקרה במחו, אולם רבי מנדל היה אמון על דברי הצדיקים כי קשיות בעיני אמונה מקורן מהקלפה הטמאה. התאמץ רבי מנדל להסיר את הקשיה ממשחבתו ולהתמידו לפזם שוב ושוב את המלים הקדושות: "וכל מאמינים", עד אשר חלפה השאלה ממחו.

ביום מלא הכרת הטוב לאותו יהודי שהזכיר לי את יום הכפורים, סיים הקשיש את דבריו, 'כך אוכל להסתלק מעולם היהודי מאיני'. האיש סיים את דבריו, ור' מנדל נזכר באותה קשיה שנגזרה במחו באותו יום הכפורים... עתה התישבה לו הקשיה: אכן פן, 'וכל מאמינים' - אפלו לאותו יהודי שבמשך חמשים שנה דבק בכפירה, נותר בלב זיק של אמונה שהקמיו לרגע המזמן מן השמים. אז נפתח:

בו רוח חיים והוא גדל והיה ללהבת גדולה שהאירה את לבו היהודי והשיבה אותו לאביו שבשמים.

ש' לבית - נשמי ברכה' ע"מ תרלד

מכתבי אמונים

לחברי מערכת 'וכל מאמינים'

יודעים הם דברי השב השיר (פרק צט) שכותב לגבי עינת אמן על ברכת המצוות. כך: "בכל מצוה ומצוה שאדם עושה נולדים ונבראים מלאכים קדושים ממנה... וזהו פשוט, שבכל מצוה שמברכים עליה מתפנסים אליה אותן המלאכים, ועומדו סביבות המבור. ושמעין הברכה ועונו אמן. וזמן לדברי מלאך' הוא בדימטרזה 'אמן'. ולכן, פשיטתא עונים בברכה או בקדוש ואומרים אמן. יכנו לאותן המלאכים שיענו אמן".

שמעע לכאורה מדבריו שהמלאכים עונים אמן וזקא על ברכת המצוות. ומכך שהזכיר "קדוש" שמעע שהוא סובר שברכת הקדוש יש לה דין של 'ברכת

בברכה, ש.מ.ה. - ירושלים ת"ו.

וכאשר תקום מן הספר, תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקימו.

חוט של חסד

גיליון לכל בית יהודי | בנשיאות הרב שלום ארוש שליט"א

ר"ת	יציאה	כניסה
17:52	17:15	16:00
17:49	17:16	16:16
17:49	17:14	16:07
17:53	17:18	16:19

ירושלים
תל אביב
חיפה
באר שבע

פרשת וישב • כו כסלו תשפ"א • גיליון 700

יו"ל ע"י מוסדות "חוט של חסד"

רח' שמואל הנביא 13 • ת.ד. 50226 • טל: 02-5812210
פקס: 02-5812252 • מייל: al5308000@gmail.com

"המפגש הבלתי אמצעי הזה עם המידות הנאצלות של גדול אמתי בישראל, הרב הדומה למלאך ה' - הותיר עלי רושם בל יימחה. כל ימי לא אוכל לשכוח זאת. מהיכן לוקחים לב כזה? לימוד התורה של הרב בקדושה ובטהרה הפך אותי לאדם אמתי הדומה לבוראו.

"ותדעו לכם שמה שעברנו במלחמה לא נוכל לעולם להסביר במילים. גם הרוע בהתגלמותו מחוויר לעומת הרוע של הצוררים הארוזים ימ"ש. כמעט בכל יום שאלנו את נפשנו למות. אבל בכל פעם שהגעתי לייאוש מחיי, נזכרתי ברבי ומורי ואמרתיו לעצמי - אם יש בעולם תורה שיכולה להפוך חיה למלאך ה' צבאות, שווה לחיות ולהחזיק מעמד. זה הדבר היחיד שהחזיק אותי בחיים."

שלושה הבטים בחסד

במעשה הזה אני רוצה לחתום סדרה של שלושה מאמרים עם שלושה הבטים שונים בחסד:

ההיבט הראשון עליו כתבנו במאמר הראשון הוא שהחסד נותן משמעות לחיים, טעם לחיים. קודם כול אתה בעצמך מקבל סיבה לקום בבוקר. החסד ממלא את הנפש באור ה'.

ההיבט השני הוא שהחסד ממתיק את הדין מעל העולם, פותח שערים, ומשפיע שפע וישועות לך ולכל העולם כולו, כי החסד והרחמים הם תכלית הבריאה. וכעת אנו רואים היבט שלישי שהחסד שאתה עושה משפיע על הסביבה ונותן גם להם טעם בחיים. רבי שמעון שקופ לא נתן לנער המסכן רק צלחת מרק ומיטה. הוא נתן לו כוח ללמוד ולגדול בתורה במשך שנותיו בישיבה, והוא גם נתן לו כוח לכל החיים, לחיות ולשרוד אפילו בשבעת מדורי הגיהנום.

כשאתה עושה חסד עם חבר ונותן לו באהבה ובמאור פנים ניח מאה שקל לקניות לשבת - למעשה יכול מאוד להיות שהחסד שאתה עושה שווה פי אינסוף מהערך הגשמי של הכסף. המקבל רואה שיש בעולם רחמנות, והוא מבין שהבורא רחמן וזה נתן לו אמונה, זה נתן לו את

מאמר ראש הישיבה

הכוח להחיות

מסע התלאות

אחד מגדולי הדור נוהג לספר בשיעוריו על יהודי ניצול שואה שנשאל מה נתן לו את הכוח להחזיק מעמד, וכך הוא מספר:

"לפני המלחמה הייתי נער צעיר ולבי חשק בתורה. רציני ללכת ללמוד בישיבה של גאון הגאונים רבי שמעון שקופ. גם הורי מאוד שמחו סכך, אך דאק עקא - כסף אין. היינו עניים. אבל על החלום לא ויתרנו בשום מחיר. אימי היקרה ארזה את מעט מטלטלי, ציידה אותי בצנימים, ויצאתי ברגל לדרך ארוכה. מידי פעם הסיע אותי יהודי כפרי כברת דרך בעגלתו, לפעמים היו מרחמים עלי עוברי אורח ונותנים לי פת לחם, ובלילות הייתי ישן על ספסלים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות.

"אבל הראש שלי לא היה מונח במצבי הגשמי. התרגשתי וחששתי מפני מבחן הכניסה לישיבה. כל הדרך שיננתי את הדיפים שעליהם היה בכונתי להיבחן. כך עברו עלי שבועיים תמימים בדרכים, עד שעמדתי בפתח הישיבה בעיר גרודנא, רזה, חיוור, ומותש.

השאלה הראשונה

"כשהגעתי לישיבה וביקשתי להתקבל אמרו לי לגשת לביתו של ראש הישיבה. דפקתי על הדלת ומי שפתח היה רבי שמעון שקופ בכבודו ובעצמו. תלאות הדרך היו ניכרות עלי, וזה לא נעלם מעיני החוזרות של הגאון. הוא הכניס אותי לביתו במאור פנים וכשביקשתי להיבחן אמר לי שיש לו רק שתי שאלות, אם אשיב עליהן נכונה, הוא מקבל אותי לישיבה.

"נדרכתי כל כולי. ידעתי שיהודי גדול כזה יכול בשתי שאלות לצלול לעומק ולרוחב. גייסתי את שארית כוחותי וציפיתי לשאלה הראשונה. ראש הישיבה פתח ואמר

'אמור לי נערי, מתי לאחרונה אכלת ארוחה חמה?' לפני שבועיים אמרתי לו, נדהם מהשאלה. 'אני עוצר את המבחן', אמר, 'ואני דורש שתאכל. נמשיך את המבחן אחרי שתסעד את לבך כראוי'.

"אבל ההפתעה שלי גדלה שבועיים כאשר ראיתי שהרב לא חס על כבודו ועל שנותיו והוא מבקע עצים בעצמו ומסלא את הסיר וחותך את הירקות תוך כדי שהוא מתנצל ואומר לי: 'צר לי, אבל הרבנית לא נמצאת כאן היום, ולכן תיאלץ להסתפק בבישולים שלי...'

"זה לא כמו היום שיש גז ומים זורמים. מדובר בדור שבו לחסם כוס תה היה פרויקט לא קל, וכאן עומד גדול הדור במשך זמן ממושך וטורח להכין לי ארוחה חמה ומזינה. התרגשתי עד עמקי נשמתו מאהבתו, מרחמנותו, ממסירותו.

המבחן שלא יישכח לעולם

"הארוחה הזו השיבה את נפשי פשוטו כמשמעו. זכיתי לאכול לשובע מתבשילי החמים והטעימים של גאון הגאונים. גאון בתורה, גאון באהבת ישראל, וגאון בעשיית חסד. אבל עדיין חששתי מפני השאלה העיקרית של המבחן.

"לאחר ברכת המזון פנה אלי הרב ואמר: 'נעת נמשיך במבחן'. חידדתי את כל חושי. והרב פתח ושאל: 'מתי בפעם האחרונה ישנת במיטה חמה?' סרוב תדמה עצרתי לרגע ואז עניתי: 'לפני שבועיים, כבוד הרב'. 'מצוין', שמח הרב, 'ענית נכונה על השאלות והתקבלת לישיבה. וכעת בוא אחרי ואציע לך מיטה חמה'.

"שוב לתדהמתי לא היה גבול כשגדול הדור לקח אותי לחדרו והציע לי את מיטתו שלו בכבודו ובעצמו במצעים נקיים, השכיב אותי לישון וכיסה אותי כאב רחום...

הרב שלום ארוש בחוגי בית

השיעורים העוצמתיים של הרב בקבוצות קטנות

הזמן עוד היום שיעור אצלך בבית או בבית הכנסת | 052-8985551

בדיחות הדעת

בעל תשובה טרי אומר לאשתו, איזה מזל שנגמר חנוכה. אשתו שואלת למה? עונה האיש: בדיק נגמר לי המקום בחנוכה...

העלון מוקדש להצלחת אביאל בן איילה, מור שרה בת אסתר לזרע של קיימא להקדשת העלון: 02-5308000

חינוך מתוך יישוב הדעת

במקום זה, בגלל שבאמת חשוב להתפלל מתוך הסיודור - עלינו לדרוש מהילד זמן קצר שהוא בודאי יכול לעמוד בו, וכשהוא מצליח אפילו קצת, לחזק ולעודד אותו. או לחילופין במקום לאיים (שזה לא חינוכי בעליל) נוכל לבקש ולהסביר את חשיבות התפילה מתוך הסיודור, ומידי פעם, כאשר אנחנו רואים שמבטו של הילד משונט מחוץ לסיודור אחרי שכבר התעלמנו מספר קטעי-תפילה, אפשר להגיש אליו בחביבות את הסיודור ולציין באצבע היכן נמצא השליח ציבור (כמובן הכל בהתאם לגיל ורמת הילד).

דוגמה נוספת: אנחנו מבקשים מהילד לקום מוקדם מאוד בבוקר, בעוד שהוא לא ישן מספיק שעות. יש הורים צדיקים שרוצים שהבן יתרגל למדרגות גבוהות בקדושה וטהרה כמו "מיעוט שינה" פעמים ואנו קוראים בספרים על הנהגות הצדיקים ורצונו נמשך שגם בנינו יתחילו את חייהם בדרך טובה. עלינו לדעת, שאם אנחנו לא בטוחים שזה ביכולתו הגופנית, זה עוול לעשות זאת לילד, ואנו גובלים באיסור "לפני עור לא תיתן מכשול" אמנם ישנם ילדים שפעולות אלו יהיו טובות להם, אבל לא לכולם, ולא באותה העוצמה. כשהילד לא יכול, ואנחנו לוחצים עליו - זה עלול "להתפוצץ" והסוף של ילדים אלו ידוע. על כן "כל ערום יעשה בדעת" כדי לחנך את ילדיו למה שהם באמת מסוגלים לעשות, ולעשות זאת בדרכי נועם והרבה אכפתיות, סבלנות, חום, אהבה וכמובן הרבה הרבה תפילה.

הרב אבוחצירא - יועץ, מאבחן ומטפל לייעוץ טלפוני ללא תשלום בימים ג' - ד' משעה 8-10 בערב נייד: 054-8434435

חינוך באהבה הרב יצחק אבוחצירא

ובא להיוועץ ברב אולי...

מצחיק אתכם?! תענו לרגע בכנות, כמה פעמים התנהגות מסוימת אצל בן הזוג הפריעה לכם (בלשון המעטה) נפגעתם, אכלתם את הלב, התוכחתם, צעקתם ואפילו לפעמים... תגידו לי, מה יותר קל מלשבת ולשוחח על הבעיה. אולי הצד השני בכלל לא הרגיש, נשמע מעניין לא??? מה יותר פשוט מלצאת לאיזה מקום שקט (כמו לובי של מלון או טיול רגלי) ולדבר בנחת על מה שמפריע. במקרה של הזוג עם המשחה, היה צריך הבעל הפדנט להזמין את אשתו לכוס קפה. "אשתי היקרה" הוא צריך להגיד לה, אולי אני ישמע מצחיק, אבל אני רוצה לשוחח איתך על "משחת השיניים".

נחשוב מה עובר על הילד

האמת שאם נבדוק את עצמנו, נשים לב, שאנחנו מתנהגים אפילו גרוע יותר מהגבר הראשון בסיפור, שלפחות בא לרב להתייעץ מה עושים. בינינו - כמה מאיתנו שומרים בלב או רבים על כל שטות? אם זה המצב אצלנו המבוגרים, נוכל קצת להבין מה עובר על הילד שלא מודע ויודע לנתח את מצבו, שלעיתים המשימה שהטלו עליו היא מעל לכוחותיו. כך או כך, אנחנו חשופים ליגוד בינינו לילד, שלא תמיד דואג שנדע את הסיבה לסיורבו וכמובן שמכאן הדרך קצרה מאוד להגיע לחוסר משמעת של הילד שהרי מה יעשה הבן ולא יחטא?! דוגמה נוספת: בודאי תסכימו איתי, שזו מעלה חשובה להתפלל מתוך הסיודור. ולכן, האם אנחנו נבקש מהילד שישתכלל בסיודור במשך כל התפילה ולא יגרע את עינו מהסיודור לרגע ואם יגרע את עינו, הוא יקבל עונש. מה דעתכם? זה הרי פשוט, שילד קטן אינו מסוגל לעשות זאת (הלואי שאנחנו המבוגרים נצליח) אבל האב רוצה ילד צדיק ולכן הוא לוחץ ודורש, והבן אינו מצליח להתמיד ולהסתכל בסיודור. וחוזר חלילה - האב לוחץ ומעניש וכו'. הרי ברור כשמש שזו טעות. כי זה מעל כוחו של ילד וזה עלול ליצור התמרמרות וכמובן חוסר משמעת. והכי חמור עלולה להימאס לבן ה"מלכות" שהוא נתון בה ושאינו יכול לזוז ממנה.

ופלא שכשהילד גודל הוא מנסה לברוח מבית הכנסת - הרי האב חינוכו לזה...

סמכות הורית ומשמעת פרק ח'

אנו נמצאים בסוג השני של אי ציות. והוא: "אי ציות מתוך חוסר יכולת לציית". ילדכם עלול לא לציית לכם, אם תדרשו ממנו משהו שאינו יכול לעמוד בו, בגלל גילו, טבעו, יכולתו וכדו' בנוסף, בגלל קשיי תקשורת, יהיה לילד קשה לבטא או לשתף את הבעיה, שמרמת לו לסרב לכם. ולכן, כאשר הוא אינו מודע לכך, שהסירוב שלו נובע מחוסר יכולת, הוא מפתח רגשי נחיתות כמו: נכשלת, לא הולך לי, אף פעם אני לא מצליח, ההורים שלי לא מרוצים ממני ועוד. כמבוגרים, קצת קשה לנו להבין את בעיית התקשורת הזו של הילד: מה הבעיה? קשה לך עם הדרישות שלנו, תספר, תגיד לנו... אבל הילד מתקשה, מאחר ויכולות זיהוי-בעיה והתקשורת שלו, עדיין לא מספיק מפותחות. אבל לא רק ילדים, אלא לעיתים גם אנו, והדוגמה הבאה, תסבר את אזהנו.

הכול בגלל משחת שיניים

לרב מפורסם, הגיעו זוג שעמדו ח"ו בפני גירושין. הבעל טען: "אני כבר לא יכול להסתדר עם אשתי, משהו בהתנהגות שלה מפריע לי. היא כל הזמן עושה לי דווקא. אני לפעמים יכול ממש להתפוצץ מרוב תסכול".

אך האישה, לא כל כך הבינה מה לא בסדר בהתנהגותה. לאחר בירור מקיף של הרב הוא עלה על כך שהבעיה העומדת כרגע על הפרק, נעוצה ב-"משחת השיניים".

מידי בוקר, כאשר האישה מצחצחת שיניים, היא לוחצת על השפופרת ומועכת אותה. בנוסף, בדרך כלל שוכחת ומשאירה את הפקק פתוח. לבעלה הפדנט שהתעורר אחריה והיה רואה את "הנזקים" שהשאירה אשתו באמבטיה, זה היה צובט בלב: "למה היא עושה לי דווקא, אי אפשר להוציא את המשחה יותר בנחת? למה היא חייבת למעוך? איפה נפלת, עם איזה אישה התחתנת" היה אומר לעצמו.

במשך הזמן מצא מידועינו פגמים נוספים באשתו ומיום ליום גבר תסכולו וכעסו עד שלאחר חמש שנות נשואים החליט שאולי זו אינה "נסיכת החלומות" שלו

הזמן חוג בית - ללא עלות ממבחר תלמידי הרב שלום ארוש

אזכרות, חנוכת בית הרצאות וערבי התחזקות נושא על פי בחירתכם - שלום בית, אמונה ודנאות, העצמה אישית, ליקוטי מוהרן וכו

058-4180994

חוג בית זו מתנה

פקס את הברכה לביתך!

ילדון חידודון

רוצה לזכות בפרס? שלח לנו סיפור תודה בעל תוכן ייחודי ותזכה בפרס ללא הגרלה
al5308000@gmail.com | 02-5812252

ילדים מספרים תודה

שיעור שחיה במתנה

ואנחנו רואות לסמל עיננו תאונה ממש רצינית.

שמי רחלי ואני גרה בבני ברק. כידוע בעיר שאני גרה יש פקקים בכביש כל הזמן.

באותו רגע הבנתי- אין לנו מצב לחכות לאוטובוס, אנחנו נאחר בטוח! אז החלטנו ללכת ברגל- זה מרחק של בערך 20 דקות הליכה.

ביום קייצי אחד אני ואחותי היינו צריכות ללכת לחוג שחיה. ובגלל הקורונה- אנחנו צריכות להביא הצהרת בריאות בדיוק כמו בבית הספר, יצאנו מהבית ואז אמא שלי קראה לנו-

תוך כדי שאנחנו צועדות אמרתי להשם תודה על הכל- על שהפעם הבאתי את ההצהרת בריאות, על האוטובוס שאיחר על התאונה שמעכבת אותנו, אמרתי כמה פעמים "מזמור לתודה" והתחזקנו באמונה שזה בטוח לטובתנו, גם אם זה לא נראה. אתם פשוט לא תאמינו איך זה נגמר:

היא רצתה עזרה. אצלנו בבית זה ממש דבר שבשגרה לומר להשם על הכל תודה. אמרתי תודה להשם - כי אולי אנחנו נאחר לחוג בגלל העיכוב הזה. אך בדיוק באותו רגע נזכרתי שבכלל לא הבאתי איתי הצהרת בריאות, וכך לא יקבלו אותנו לחוג.

הגענו מתנשפות ליעד ואז אנחנו רואות את המדריכה גם היא הגיע עכשיו כולה מתנשפת ואמרה לנו- "וואי, ממש סליחה, היה לי ממש עיכוב רציני" חיינו ואמרנו- זה בסדר ממש מהשמנים גם אנחנו איחרנו ולא חיכינו לך בכלל.

אמרתי להשם תודה שוב על שחזרנו הביתה עכשיו ולא שכחנו את הצהרת הבריאות, כי מי שלא מביאה הצהרה, כאמור- לא מכניסים אותה לחוג.

אבל היא הרגישה כל כך לא נעים על האיחור אז פשוט נתנה לנו שיעור שחיה אחד מתנה. והכל בזכות התודה, אנחנו לא הפסדנו ואפילו הרווחנו. **אמרתי תודה והרווחתי!**

אבל זה ממש לא סוף הסיפור, כשירדנו לתחנה שוב, האוטובוס התאחר, חיכינו שם המון זמן, ופתאום אנחנו שומעות חריקת בלמים-

חנוכה הוא לא הזמן היחיד שבו נפלו רבים ביד מעטים, אם כן מה נשתנה דווקא בניצחון מול היוונים שאנו חוגגים חג?

תשובה פרשת ויצא: 'ואולם לוז שם העיר לראשונה' ויקח לו יקב מקל לבנה לח ולוז וערמון..

הזוכה: חיים מאיר פורטני, רחובות.

al5308000@gmail.com | 02-5812252

מזל החודש קשת - אמונה וביטחון -

כסליו

בטחון בה'

מביא אושר.

(א.ב. של החיים)

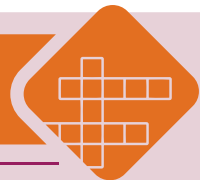

לקבלת מסרים מחזקים - 052-6672224

פטרונות יש לשלוח למייל
al5308000@gmail.com
או לפקס: 02-5812252

יש לציין שם מלא, כתובת מלאה וטלפון

מדור ילדים שעשועון מגוון

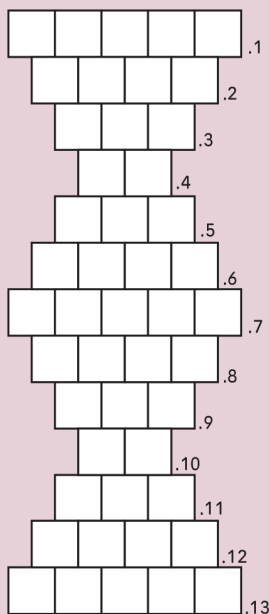

מדורגים

השיבו על השאלות במאוזן, בכל שלב השתמשו באותיות מהשלב הקודם, הוסיפו או הפחיתו אות לפי הצורך

לדוגמא:

י	ש	ר	א	ל
א	י	ש	ר	

1. חג האור
2. _____ לנער על פי דרכו
3. טוב, נעים
4. חביבות, נעימות
5. פתן
6. מבגדי הכהן הגדול
7. איבדו כוח, נהיו פחות חזקים
8. מעביר מסר/מכתב
9. דיבר בשקט
10. עיבד בצק
11. כינוי לכסף ישראלי
12. מחושב, בעל כובד ראש
13. מזלג לעבודת האדמה

מצמיה ישועה

סיפורי ישועות על זורעי צדקות

יש לך ספור ישועה
לספר לנו?
תשלח לנו ותפורסם
al5308000@gmail.com
02-5812252

כך יצאתי מהנגיף

סיפורה של ש.ר. מטלטל ומשאיר אותנו פעורי פה לנוכח חסדיו של בורא העולם,

ועוד תובנה חשובה: לפעמים צריך יותר מפעם אחת.

הרב ערך לי את הפדיון והתפלל לרפואתי השלימה. לאחר יומיים שהיו בלי שינוי של ממש, ידענו שזה ממש חובה, העברנו פדיון נפש נוסף אל הרב ארוש שליט"א.

יש מקרים, כך הבנו למפרע, שצריך לעשות יותר ממה שאפשר, יותר ממה שנראה. כך זה גם היה במקרה שלי- היה צורך בפדיון נפש נוסף וחזק.

והנה זה הגיע, לאט אבל בטוח, מצבי התחיל להתייבב, ואפילו להשתפר ולהיות מעודד ממש.

ההחלמה לא פשוטה אבל עוד יותר לא פשוט לחשוב על נס ההצלה שלי.

אני מודה להשם על כל רגע ורגע שאני נושמת וחיה בריאה ושלימה, מצליחה לתפקד כאישה וכאם.

ובעיקר מודה להשם על הנס העצום שעשה עימי ושלח לי את השליח הנאמן הרב שלום ארוש שליט"א שפשוט סייע לי לצאת מהמצב בו הייתי.

ברכה ש.ר. י.ם.

חזרנו מטיסת חו"ל, לפי ההנחיות נכנסנו בעלי ואני מייד לבידוד של שבועיים, שמרנו על ההנחיות כנדרש. אולם בימים הקרובים התחלתי להרגיש שלא בטוב, וזה רק הלך והחמיר לכיוון התסמינים: חום, שיעול, כאבים בשרירים, חוש טעם וריח שנעלמו...

מצאתי את עצמי מרותקת למיטה, בבדיקת קורונה אומת החשש שלי, נדבקתי בנגיף. הימים הבאים לא היו קלים בכלל.

חלשה, כאובה, בודדה מצאתי את עצמי לבדי במיטה בחדר. כשאין לנו כיוון מהיכן לקבל עזרה. שנינו מבודדים, אין מי שיערוך קניות, כמובן שלא מדברים על מבקרים או אפילו על עזרה בסיסית.

זה אמנם כמו סוג של שפעת אבל לא נעימה, כך הייתה הרגשה, בתוך הימים הקרובים הייתה הידרדרות משמעותית, הסיטורציה הייתה ממש נמוכה, מבחינה רפואית הייתי נחשבת לחולה במצב ממש לא פשוט. עברו עלי יומיים קריטיים שבהם לא הרגשתי טוב בכלל. בעלי דאג לשלומי.

בין שלל הדברים שטיפלנו, ראה בעלי לנוכח לעשות דבר ראשון פדיון נפש אצל כבוד הרב ארוש שליט"א.

**נושעת על ידי
נתינת צדקה?
ספר לנו,
סיפורך יפורסם
ותזוכה בפרס**

חיזוקון לומדים הלכה

עשיית מלאכה בחנוכה

לא יתחיל
בעשיית מלאכה,
מחצי שעה
שקודם זמן ההדלקה,
עד שידליק את הנרות,
מחשש שמא ימשך
אחר מלאכתו
וישכח להדליק
את הנרות.
(בהלכה ובאגדה)

לקבלת מסרים מחזקים 052-6672221

כסלו תשפ"א

זאת חנוכה זה הזמן שלך

לשינוי

פדיון נפש ע"י

הרב שלום ארוש שליט"א

פרנסה, בריאות, זיווג, הצלחה

02-5308000

שו"ת אקטואלי השאלות שלכם, התשובות של הרב

שידור חי

על ידי הרב שלום ארוש שליט"א
בכל יום שלישי, בשעה 20:00

שאלות ותשובות

ניתן לשלוח שאלות במייל
me5812210@gmail.com
או כמסרון לנייד:
052-6672221

לעצמך זמן להתבודדות, ארוכה, לפחות שעה שלמה תתחנני לפני בורא עולם שיעזור לך ויציל את הבנות שלך, שישמעו בקולך ויסיכמו בלי שום ויכוחים שתעשי להן את הסינון לפלאפון. אח"כ תקחי את הבנות שלך לשיחה, תגידי להן: "בנות יקרות, אני אוהבת אתכן, אתן יקרות לי, אני מאוד רוצה שיהיו לכן חיים טובים. ואתן כבר גדולות וחכמות ויודעות טוב מאוד כמה המכשיר הזה הוא דבר מסוכן. הוא מלא בסכנות ובדברים שבכלל אתן לא צריכות לדעת שקיימים. יש במכשיר הזה אתרים של כפירה, שמי שקורא את הדברים שכתובים שם זה נכנס בו כמו ארס לתוך הדם ופשוט חותך אותו מבורא עולם. לכן אנחנו מסננות את המכשירים שלכן בעונו היקרות, ובלי שום ויכוחים. מה אתן צריכות? להתכתב עם החברות שלכן? נשאיר לכן את האפשרות. מה עוד? שיחות? יש לכן שיחות. מה אתן צריכות? וייד? יש לכן וייד! אבל את כל האפשרות להתחבר לדפדפן אנחנו חוסמים". תסבירי להן שיש אתרים של כפירה, ויש אתרים של לכלוך, שממש הופכים את האדם למשוגע, הופכים אותו למכור! וגם אם הן יבטיחו לך שהן לא יכנסו לשום מקום אסור, אל תאמיני להן! כי אין על זה שליטה, ואין מציאות כזו, אדם הוא סקרן ולפעמים אפילו שהוא לא רוצה להכנס פתאום הוא מוצא את עצמו בתוך הפח זבל. והיצר הרע אומר לו: "מה יש בזה? רק תראה, רק תתעניין, אין בזה שום בעיה". ועל המקומות האלו אמרו חז"ל "כל באיה לא ישובו", והיינו שאדם שנפל לאותם מקומות הוא כבר לא יכול לעשות תשובה. לכן את צריכה להיות חזקה בדעתך! אין כזו מציאות של אינטרנט פתוח! אין כזו מציאות! אינטרנט פתוח זו התאבדות, כפשוטו! אסור שיהיה מכשיר כזה בבית בכלל, כי גם אם נאמין להן שהן לא רואות בזה שום דבר אסור, מה יהיה אם יום אחד הן שלך יחזור מהישיבה, והוא יסתקרן קצת להתעסק עם המכשיר שלהן, וידפדף, ופתאום יחליק לאיזה מקום נורא, ויעזוב את הישיבה? לכן חשוב שתביני שהבנות שלך נמצאות בסכנה גדולה, ונוראה מאוד מאוד. ובגלל שכנראה לא הבנת עד עכשיו באיזו סכנה הן נמצאות, לכן את לא מזדעזעת ושואלת כזו שאלה. אם היית יודעת כמה מדובר לא היית שואלת שום שאלה, היית רצה וקורעת את השמיים ועושה כל מה שאת יכולה בשביל להציל את הבנות שלך. לכן תראי להתפלל כמו שאמרנו, ולעשות עם הבנות שיחה, ויהי רצון שה' ייתן לבנות שלך שכל לשמוע בקולך ותהיה פה ישועה גדולה, ותזכי לראות מהן נחת אמיתית אמן כן יהי רצון.

שאלה: בעבר נכנעתי לבנותי וקניתי להם פלאפונים 'חכמים', עכשיו אני מאוד מתחרטת על כך, וכמוכן שזה כבר מידי מאוחר. האם אני יכולה בכל אופן לכפות על בנותי ולעשות להן סינון לפלאפון שלהן בניגוד לרצונן?

תשובה: ברור כי התשובה שניתן היא רק בדיעבד אחר שכבר נתתם את הטלפון החכם לבנות, אך מלכתחילה בוודאי אין להתיר לילדים כלל את ההרס הזה ואפילו את המסוננים וכלשון השו"ע "מן ההיתר יביאנו אל האיסור". בכל אופן נפנה למענה, את התשובה הזו צריך לחלק לשניים, יש מצב שהבן או הבת קנו לעצמם טלפון חכם מכספם שלהם, ועל כך צריך לחלק שאם זה ילד גדול אחראי לעצמו הכוונה מעל גיל שיש להורים שליטה עליו, אזי כאן צריך להתחזק בתפילות חזקות על אותו ילד ולהוריד עליו דמעות כמים שיגמל מהיצר הרע המדומה הזה, אבל גם לילד הזה צריך לתת כללים ברורים בבית, כגון שלא יראה לילדים בתוך הטלפון דברים אפילו כשרים ולבקש ממנו שבבית שלנו לא מוציאים טלפון לא כשר שידע שהדבר שהוא עושה הוא לא נכון. ואם מדובר בילד שעדיין יש שליטה עליו אז ברור שגם אם הוא קנה את הטלפון מכספו שלו, יש למנוע את הטלפון הזה שלא יהיה אצלו ואפילו עם חסימה. אבל בסיפור שאת מספרת שאת קניית לבנות שלך את הטלפון ודאי שאת צריכה לעשות להן סינון! ואין כאן בכלל שאלה! למה הדבר דומה? לאדם שנתן לבן שלו רעל והבן שלו אכל מזה קצת, האם מותר לו עכשיו למנוע אותו שלא יאכל מהרעל שנשארו בצלחת? מה השאלה בכלל! את מפחדת מהבנות שלך שיצטקו? את צריכה להסביר להם שאת טעית בזה שנתת להם טלפון לא חסום ולהיות עקשנית על כך ולא יקרה כלום אם הן יצטקו או יכעסו, ותתפללי על זה שה' ייתן להן שכל וישמעו בקולך בלי להתווכח. את צריכה להבין שכל ההצלחה של הבנות שלך בחיים תלויה בדבר הזה. כי יש סכנה גדולה מאוד בכל המכשירים האלו. יש סיפורים ששמעתי מסקור ראשון, אנשים שאני מכיר אותם, שהבנות שלהם התכתבו גם עם גוים, וברחו להורים מהבית. כי עם המכשירים האלו אפשר להגיע לכל מקום אסור, מה שבלי המכשירים האלו בחיים הן לא היו מגיעות ולא היו יודעות שיש דברים כאלו בעולם. את חושבת שבמכשיר הזה הבנות שלך מתכתבות עם החברות שלהן ופה זה נגמר? המכשירים האלו הם מקום מסוכן מאוד! אז מה לעשות? דבר ראשון תקבועי

גיליון ה-
700
לעילון חוט של חסד

המסר של הרב שלום ארוש:

רבי נחמן אמר שנסו של חוקי אר"ה
ובלי שום צד ישיבא יגיע למקום הנסו של
יבא משם
כאן אי שיקנה ספרים ויבין אגב
יבנה שיהי לו נחמה שיהיה נחמה
ורבנו יהי נחמה אגב יבנה ביום
ואני בקין אגב אגב יבנה
שיגב לו יסודג ויבנה אמן
הגבתי יבנה: אמן

להזמנות: 052-2240696

הסדרה שלום הבית
מאת הרב שלום ארוש
052-2240696

שלום הבית שלי הרב שלום ארוש שליט"א

כח הדיבור

הורים צריכים להבין היטב, עד כמה הם צריכים להתאמץ לעבוד על שמירת הפה, שלא יפגעו בשום בריה בעולם. כי עיקר העבודה הקשה בעולם הזה, היא בכל מה שקשור ל"בין אדם לחברו".

עיקר הסבל שיש לאנשים בעולם הזה - הוא בגלל עוונות של בין אדם לחברו. ועיקר הצרה הגדולה בעולם הבא, שאין לזה שום תיקון - הוא בגלל עוונות של בין אדם לחברו. אדם שיעשה את המעשים הכי גדולים: יבנה ישיבות, יעשה גמילות חסדים וכו' וכו' - אם עבר על בין אדם לחברו, יהיה לו קשה מאד לתקן זאת. כי על עבירות של בין אדם לחברו אין שום מחילה - לא ייסורים ולא מיתה ולא גיהנום מכפרים על זה. לכן, כשאשה נכשלת בבין אדם לחברו, כולל בעלה, כשאדם נכשל בבין אדם לחברו כולל אשתו, זה עוון שקשה מאד לתיקון. והמסר הזה הוא במיוחד לנשים. שכוחן בפיהן. על מנת שאשה תדע איך לתקן את הדיבור שלה, צריכים להתבונן במה שאמרו חז"ל: "עשרה קבין שיחה ירדו לעולם תשעה נטלו נשים". אף על פי שאפשר לפרש את דברי חז"ל כגנאי לנשים, שהן פטפטניות, למעשה, אותה אמרה היא שבח גדול

מאד לאשה - אם היא תיקח את כח הדיבור שלה ותשתמש בו בצורה חיובית.

כי באמת, במה שה' נתן לאשה תשעה חלקי דיבור, הוא נתן לה כח גדול מאד בפיה, שעם כח הדיבור הגדול והעצום הזה, היא יכולה לפעול דברים גדולים מאד, כגון: להרבות בתפילה, לדבר דיבורי חיזוק ועידוד לנפשות הקרובות לה, ובפרט לבעלה ולילדיה, לדבר דברי חינוך לילדיה וכו' וכו'.

למעשה, האשה קיבלה מתנה גדולה, כי על ידי הדיבור אפשר לקנות הכל. ואותן תשעה קבין של דיבור שיש לה, הם למעשה הכח הגדול שלה. היא רק צריכה להשתמש בכח הזה בצורה הנכונה. על דרך משל: נתנו לאשה תשעה מיליארד דולר. השאלה היא: מה היא תעשה עם התשעה מיליארד הללו, תחריב את העולם או תבנה אותו? אם היא תיקח את הכוח האדיר הזה שיש בפיה, ותדבר ככל העולה על רוחה דברי ביזיונות, פגיעה בזולת, לשון הרע, שקרים וכו' - אזי היא מחריבה את העולם, ואז אותן תשעה קבין של דיבורים הפוכים באמת לגנאי גדול ולביזיון נורא. לכן, אותן נשים הפוערות את פיהן ככל העולה על רוחן, ו"ירות צרות" לכל כיוון: ביזיונות, לשון הרע, דיבורי כעס, תלונות, אימים

וכו' - מלבד העובדה שהן שסובלות הראשונות מהדיבור הלא מבוקר שלהן, שמסתכסכות עם כולם וממשיכות עליהן דינים וכו' וכו', בנוסף לכך, הן גם גורמות הרס גדול לעולם. כי זה ידוע, כמה תקלות באות לעולם בעקבות דיבורי לשון הרע, ושלא נחרב בית המקדש אלא על עוון לשון הרע. ואם האישה לוקחת את כוח הדיבור שלה ומשתמשת בו לתפילה, דהיינו לשיחה עם ה', בזה היא מתקנת את כל מהותה ומתחברת לשליחות האמיתית שלה. ובאמת, בעניין התפילה במיוחד, רואים בבירור גמור את הקשר של האשה עם הדיבור. כי כאמור, האשה בחינתה אמונה, ואמונה זו תפילה. וזה מה שאמרו חז"ל, שבזכות נשים נגאלנו ובזכות נשים ניגאל. כי עיקר הגאולה תלויה בתפילה, לכן הגאולה תלויה בנשים שבחיתן תפילה. אבל זה אך ורק בתנאי שהנשים ייקחו עצמן לעבוד על תיקון הפה, שפירושו, שילמדו להשתמש בכוח פיהן למטרה שלשמה הן קיבלו אותו, ולא ישתמשו בו להרס העולם.

נמצא, שאי אפשר לזלזל בכוח הזה של הדיבור שנתן לנשים. ומעתה, כל אשה שיוזעת שזה עיקר התיקון שלה, והיא עובדת על הפה, שפרושו שכל דיבור שלה מחושב, והיא יודעת שיש אוזן שומעת וכל דבריה בספר נכתבים, והיא לא מוציאה שום שקר מפיה, ולא דיבור של כעס וביזיון ולשון הרע וכד', היא תזכה לחיים של סיפוק ושמחה.

רבי חיים מטשרנוביץ - בעל באר מים חיים כ"ז כסלו

לאורם נלך הילולא דצדיקא

לחפש מעדנים לכבוד השבת, ולא הסכים שישיאו עבורו את סלי הקניות. לאחר שטבל לכבוד שבת, קומתו הייתה גבוהה בכראש אחד ותואר גופו היה משתנה עד צאת השבת. והיה אומר שדינו כשומר, החייב לעמוד על שמירתו כמצווה "ושמרו בני ישראל את השבת" ועל כן לא ישן כל השבת, התפלל כל התפילות לפני התיבה והיה קורא בעצמו בתורה. שיא התעלותו היה בסעודה שלישית שעת רעואו דרעוויין, שכן בשעה זו היה כולו בדביקות נוראה, עד שמרוב דביקותו היה נראה כמלאך ללא גוף, כן גם פירש על השבת "נחלת יעקב בלי מצרים" שמעלת אלו שקדושת השבת בוערת בקרבם, עד שאת גופם הפכו הם כולו לרוחניות כבחינת נשמה, אלו זוכים לירש נחלת יעקב אבינו, נחלה בלי מצרים, עד שמעלתם גדלה ממעלת מלאכי השרת. ומכיוון שכך אין אנו מסוגלים לתאר את גדולת הבורא בשעה זו אלא במילים, אתה אחד ושמןך אחד, שהרי כל מה שנכלל לשער מגדלות רממותו, נחשב הכל לאין ואפס, לפי שאין למחשבותינו שום תפיסה ככל באור הקדושה המאיר בעת הזאת, בהיותו ית, מוכתר ומתעטר בכתרי מלכות הנוראים והנפלאים שאין מתגליו אלא אז. גדולי עולם חרדו מקדושתו, ומסופרו כי הרה"ק רבי שלום מבעלזא ז"ל אמר פעם שהספר מוסר ראשון שלמד בו בחייו היה הספר באר מים חיים. והרה"ק בעל חלקת יושע"ו מביא על ז"ע סיפור כי זקנו הרה"ק רבי יהושע מאוסטרובה ז"ע התבטא כי לשונו הק' של רבינו, פתחה כל יהודי ויהודי לעבודת השי"ת. ובעל ה"עצי חיים" מסיגט ז"ע הגדיר את ספרו, שאילו התכוונו הספרים הקדושים המציינים "שהעיון בספרי מוסר קודם לימוד גמרא ושו"ע הוא סגולה נפלאה שהתלמוד יביאה לידי מעשה, וזאת ניתן להשיג במיוחד, באם מעיינים בבאר מים חיים כי הוא כראש דכולא ביה. נסתלק בכ"ז כסלו התקע"ח. ומנחתו כבוד בבית הקברות העתיק של צפת, במערה הנקראת מערת הבאר מים חיים. זכותו תגן עליו אכ"ר.

אלה תולדות איש האלוהים - רבינו חיים מטשרנוביץ זיע"א, נולד בשנת ה'תק"ל לאביו ר' שלמה, אשר מיוחס היה לב"ח ולבעל חלקת מחוקק, בכפר סמוך לבוצאץ. אביו נדע לאיש צדיק ותמים, יום אחד נדד במשך חודשים עד שהגיע לבית אחיו שנפטר באותו זמן ובא לחלוץ לאשת אחיו שנפטר ללא ילדים, אשת אחיו שהייתה בעלת אמצעים רצתה לשלם לו עבור הוצאות הדרך אך ביושר לבו סרב לקחת ממנה את הכסף בנימוק שאינו מתכוון למכור את המצווה תמורת בצע כסף. בחזרתו נגלה אליו אליהו והבטיח לו כי בזכות מצווה זו יזכה לבן שיאיר את העולם בתורתו. ואכן לאחר כשנה זכה לבנו רבי חיים זיע"א וכבר מאז היה ניתן לראות כי ילד זה נעד לגדולות מתואר זיו פניו הקדושות. ר' חיים למד בנעוריו עם ר' אברהם דוד (בעל "דעת קדושים"), ובצעירותו זכה להכיר וללמוד מהמגיד הגדול ממעזריטש זיע"א. וכן למד תורה מאת הרה"ק ר' יחיאל מיכל מזלאטשוב צוקללה"ה, ומאז נהיה לגדולי מנהיגי החסידות. שימש כאב"ד במהליבו ובקשיעו ובקריפטו ולאחר מכן עבר לשמש כרב בטשרנוביץ, כאשר העיר טשרנוביץ עברה לשליטת האוסטרים, גזרו על היהודים, שלא יקיימו תפילות בציבור, ושכולם ישלחו לילדיהם לבית ספר הממשלתי, אך רבי חיים נלחם כארי בכל תוקף נגד שתי הגזירות, ע"י שקיים תפילה בציבור ואחר על הורים לשלוח את ילדיהם לבתי ספר ממשלתיים, ועקב כך נתפס ולאחר מאמצים רבים הצליח לברוח ועלה לארץ ישראל. ביתו אשר נשאר בטשרנוביץ הושכר ומשכר הדירה ציווה שיהיה להוצאות בית מדרשו וכן ציווה על שמשו שישמור על בית מדרשו שלא יחוסל. בדרך בריחתו לארץ ישראל עבר דרך העיר באטושן וזכה בה כרב במשך כשלוש שנים. בהגיעו לארץ ישראל התיישב בעיר הקודש צפת ועסק בתורה, בתפילה ובהפצת תורת החסידות. חסידותו המיוחדת הייתה בשבת, ולא לחינם כונה "איש השבת". שכן בששת ימי החול הסתפק במועט וחי בשמחה ועונו, אך לכבוד שבת לא חסך מאומה. מיום רביעי החל להסתובב בשווקי העיר

קו האמונה
02-6444250

תמיד איתי, בדרך.

אני אוהב כל יהודי

הזמנות: 050-9931931
9:00-15:00 *נא להתקשר בין השעות:

הכוח לראות שגם כל הצרות והייסורים והצמצומים שעוברים עליו - בתוך כל זה יש רחמים גדולים.

הציון במבחן האמונה

זהו הכוח הגדול ביותר לחיים: כוח האמונה. איזו אמונה? האמונה שה' ברא את כל העולם בשביל לרחם ולהיטיב, האמונה שהעולם מלא בטוב. והאמונה הזאת מחייבת אותנו לעשות חסד בכל כוחנו, שזו תהיה תמצית שאיפתנו, כי אם זה הרצון של הבורא בבריאת העולם - זה צריך להיות גם הרצון של כל נברא: לממש את כונת הבורא ולהיות שותף בתכלית הבריאה ולמלא את העולם בחסד וברחמים. וחורך מזה שהרצון להיטיב צריך להיות השאיפה של כל נברא, הוא גם הציון שלו במבחן החיים, והוא גם התעודה שלו המעידה על קרבתו אל התכלית. האמונה שה' טוב ומטיב והשאיפה ללכת בדרכיו הן הבסיס של האמונה שהכול לטובה, של כל דרך ההודיה והשמחה בחלקו. וזה המפתח לחיים טובים ומאושרים כפי שכבר כתבנו רבות.

לרחם בלי חשבון

עם ישראל זקוק לישועות גדולות. הכוח להמשיך ישועות הוא בידיים שלנו. בידינו לרחם ולעזור ולהיטיב, בידינו לוותר ולמחול, בידינו לגמול חסד גם עם אלה שמצערים אותנו. וכל שכן עם אחינו ואחיותינו ועם בני בתינו. זה הזמן לשים בצד את כל החשבונות ופשוט לרחם ולהשפיע בלי חשבון של 'מגיע' - לא מגיע'. גם אנחנו רוצים שגם ה' ייתן לנו בלי חשבון, כי על פי החשבון אוי ואבוי לנו.

בדורנו קשה מאוד לצפות לתשובה שלימה, ואפילו להתפלל כבר אין לנאשים כוחות. זה הזמן להתחזק בעשיית חסד, כמו שלמדנו בשבוע שעבר במעשה על רבי תחומא. ובכל פעם שאתה עושה חסד ומרחם תגיד לקדוש ברוך הוא: "בורא עולם, אני בסך הכול בן אדם נגוע במידות רעות ואני זורק את הכול ומרחם ועושה חסד - אם כן אתה, אב הרחמים, כולך רחמנות, כולך טוב, אנא, עשה עם כל בניך עם ישראל חסד גדול ותמשיך לנו ואת כל הישועות ותגאל אותנו גאולה שלימה בקרוב ממש ברחמים, בלי צרות, בלי ייסורים, בלי מלחמות, בלי טילים, בלי פיגועים, ובלי מחלות..."

בפרשת השבוע אנו קוראים על מכירת יוסף, שנאת אחים שסילקה את השכינה מגדול הדור כלומר מהדור כולו. זה בחינה של חורבן בית המקדש של אותו הדור. ואנחנו יודעים שעד היום אנו סובלים מאותו עוון. והתיקון של זה הוא פשוט להרבות באהבה ואחוה ושלוש ורעות, רחמנות צדקה וחסד, מתוך אהבת חינם. ובפרט בחג החנוכה שבו אנו מוסיפים אור, וכבר כתבנו שהאור הגנוז שנברא ביום הראשון שמאיר בחג החנוכה - הוא אור החסד שהגיע הזמן שכבר יתגלה ויאיר את העולם.

זה הזמן להוסיף אור של חסד בעולם ועל ידי זה נתקן את כל מעשינו ותתגלה מלכות ה' וטובו ורחמנותו וכך גם העולם כולו יגיע לתיקו ולתכליתו אמן כן יהי רצון.

ברכת שבת שלום ומבורך

'שהחיינו' בלב הגיהנום

באחת בהגיע ימי שוכני הצריף בו ישראל שפירא הצליח להשיג בדרך לא דרך מעט שמן להדלקת נרות חנוכה. עבור הפתילות פרם הרבי מעט חוטמים מכתונת האסירים שלו, נתן את השמן בתוך שקעים קטנים והציב בתוכו את הפתילות.

לאחר שהדליק הרבי מבלאז'וב - תוך סכנת נפשות עצומה - את נרות החנוכה, ניגש אליו יהודי חילוני מאסירי המחנה ושאל את השאלה בה נפתח סיפורנו:

"רבי, הלא איש חכם ופיקח אתה. אני יכול להבין כיצד אתה מוסר נפש על קיום המצוות שאתה רואה בהן לב האמונה הדתית. מבין אני אפילו כיצד ההיאחזות באמונה הזו היא שמעניקה לך כוח רצון וחיים גם בגיא הצלמוות שבו איננו יודעים בקומנו בבוקר אם נזכה לישון הערב, ובלכתנו לישון איננו יודעים אם נראה את בוקר המחר.

"אולם שאלה מציקה לי אליך, רבי: מילא, 'להדליק נר חנוכה' - עוד יכול אני להבין. מילא 'שעשה ניסים לאבותינו' - ניחא. אולם 'ש-ה-ח-י-י-נ-ו'?! כיצד ניתן לברך 'שהחיינו' במקום נורא כזה???"

אלפי האסירים שכבו בדממה בדרגשיהם, עשו את אוזנם כאפרכסת וחיכו לשמוע מה ישיב הרבי הצדיק מבלאז'וב לשאלה התובענית. "איך הראשון ששאל שאלה זו", גילה הרבי מבלאז'וב ליהודי השואל. "אני עצמי התחבטתי בה בשעה שבירכתי על הנרות. אולם הבחנתי אז שמאות ואולי אלפי אסירים יהודים עומדים מאחוריי ובעיניהם זיק נחוש שמבשר שמוכנים הם לאבד את חייהם למען קיום מצוות הדלקת נר חנוכה. ואם בתנאים קשים כאלה מוכנים יהודים להיאבק עד נשימתם האחרונה על קיום מצווה מדרבנן - אין לך 'שהחיינו' גדול מזה" - - -

"מילא, 'להדליק נר חנוכה' - עוד יכול אני להבין. מילא 'שעשה ניסים לאבותינו' - ניחא. אולם 'ש-ה-ח-י-י-נ-ו'?!"

אלפי האסירים שכבו בדממה בדרגשיהם, עשו את אוזנם כאפרכסת וחיכו לשמוע מה ישיב הרבי הצדיק מבלאז'וב לשאלה התובענית. חנוכה בניכר

"מילא, 'להדליק נר חנוכה' - עוד יכול אני להבין. מילא 'שעשה ניסים לאבותינו' - ניחא. אולם 'ש-ה-ח-י-י-נ-ו'?!"

השאלה הדהדה בחלל הצריף בעוצמה. הדוחס האנושי היה בלתי נסבל, לתוך צריפים שיעודו להכיל כ-2,000 איש בקיבולת מקסימלית, נדחסו לעיתים כ-15,000 איש!

תנאי ההיגיינה במחנה ברגן-בלזן כמעט ולא היו קיימים. מנות האוכל היומיות עמדו על חצי ליטר מים לאדם ופרוסת לחם, שלעיתים הוחלפה בתפוח אדמה מבושל למחצה. מדי פעם היו הצוררים הגרמנים מתעללים באסירים ומגישים להם משקה חם דלוח שכונה על ידם בתואר "קפה".

ברגן-בלזן לא נועד להיות מחנה השמדה, אולם בשלב מסוים במלחמת העולם השנייה הוא הפך לזכה. ללא תאי גזים וללא צורך ביריות רבות, אם בכלל. אנשים פשוט מתו מחולשה, ממחלות רבות, מתנאים לא אנושיים.

כמויות המתים האדירות שנספרו בברגן-בלזן מדי חודש, לא הפחיתו את העומס שבו, משום שמדי כמה ימים הובאו אל תוכו אלפי בני אדם נוספים. רובם המוחלט מצא את מותו בדרך זו או אחרת לאחר תקופה.

בין אסירי המחנה בלט בהדרת כבודו כ"ק האדמו"ר רבי ישראל שפירא מבלאז'וב. הרבי, שאז כיהן כרבה של העיר איסטריק, היה נכדו של אחד מגדולי האדמו"רים בגליציה: הרה"ק רבי צבי אלימלך שפירא מבלאז'וב, שהיה נכדו של הרה"ק ה'בני יששכר'. למרות התעללויות הצוררים הגרמנים ביהודים בכלל וברבנים בפרט, שרד הרבי מבלאז'וב את מוראות השואה בדרכים ניסיות ופלאיות. בכל הזדמנות שהייתה לו, קיים הרבי מבלאז'וב את מצוות התורה תוך הקפדה על כל פרט ופרט, לפעמים עד כדי מסירות נפש ממש.

בעל התי"ט מסך: "בני חיי ומזוני וכל ברכות התורה"
לשומרים על קדושת בית הכנסת
שמחה - התברכה

מוסר הפרשה יידושים לכרשת שבוע

אור החנוכה

מובא בספר בני יששכר (מאמרי חדשי כסלו טבת - מאמר ב כא) כי הארת אור חנוכה הוא מבחינת אור הגנוז, על כן היא מצוה שנתמדת בתורה (שנגזרה בה האור) בגיזיה, וכן בזוה"ק לא תמצא מדברים מענייני נר חנוכה (רק פעם אחד [ח"א רל"ח ע"ב] מוזכר שם נר חנוכה דרך העברה בעלמא וכן בתיקו"ד [כ"ט ע"א]), והוא מטעם הנ"ל שהוא מן בחינת אור הגנוז, וקראו לימים האלה חנוכה שהוא חינוך לגאולה העתידה שיתגלה האור הגנוז, וכל ימי ענייני ומרדיו משנפסקה הנבואה האיר הש"י לנו הארת אור הגנוז בתורה על ידי מצות נר חנוכה, וכבר ידעת שהאור הגנוז מביטין בו מסוף העולם ועד סופו [חיגיה יב], והארת נר חנוכה היא הארה מן האור ההוא במעט קט, ועל ידה אנו יולדין להביט בתורה אשר האור גנוז בה, הבן, והנה לבעבור זה הדורות שהן סמוכין לגאולה התחילו חכמי הדור לדבר מענייני המצוה הזאת מה שלא שיערו הראשונים, והוא סוד כסום. ובאמת צריך להבין את דבריו של רבינו הבני יששכר מדוע זהו אור שקשור לגאולה, וזאת נוכל ליישב על פי דברי רבינו הקדוש הנחל נובע מקור חכמה ז"ל בליקוטי מוה"ר" (ח"ב ב) שכתוב: ימי חנוכה הם ימי הודאה, כמו שכתוב: 'וְקָבַעוּ שְׂמֹנֶת יְמֵי חֲנֻכָּה אֵלֶּי לְהוֹדוֹת וְלִהְלֵל וְכַיִּי וְיָמֵי הוֹדְאָה זֶה בְּחִינַת שְׁעֵשֶׁע עוֹלָם הַבָּא. כִּי זֶה עֵקֶר שְׁעֵשֶׁע עוֹלָם הַבָּא לְהוֹדוֹת וְלִהְלֵל לְשִׁמּוֹ הַגְּדוֹל יִתְבָּרַךְ וְלִהְפִיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, שְׁעֵל יְדֵי זֶה סְמֵאִים וְקָרוּבִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי כָל מֵה שְׁאִיִּרְעִין וְאִמְרִין אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּיוֹתֵר, סְמֵאִים

אֵלָיו בְּיוֹתֵר, כִּי שְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים יִתְבָּטְלוּ לְעֵתִיד בְּכָלֵם, בְּבְחִינַת: 'כָּל הַקְּרָבָנוֹת בְּטָלִין, חוּץ מִקְרָבֵן תּוֹדָה', שְׁלֵא יִשְׁאָר לְעֵתִיד, וְכֵן בְּחִינַת תּוֹדָה וְהוֹדְאָה, לְהוֹדוֹת וְלִהְלֵל וְלִדְעַת אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב: "כִּי מִלְּאֵה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת ה' כְּפִיּוֹם לַיָּם מְכֻסִּים", שְׁפָה כָּל שְׁעֵשֶׁע עוֹלָם הַבָּא:

א"כ מובן מדוע כתב הרב בני יששכר שהארת חנוכה קשורה לעתיד לבוא, משום שלעתיד לבוא כל עניינה זהו לתת שבח והודאה וא"כ עתה שאנו סמוכין לימות המשיח וידוע שהנה אנו נמצאים כעת באלף השישי שהוא ערב שבת, (כי לעתיד לבוא נקרא יום שכולו שבת) וכבר נמצאים כבר סמוך לשבת ויש עניין גדול בערב שבת לטעום ממטעמי השבת, ועיקר הטעמה היא מאורה הגדול שזה עניין התודה וההודאה שנתרבתה בדור האחרון.

ובחנוכה זהו הזמן המסוגל לשוב בתשובה אפילו לנפשות הנמוכות ביותר וכמו שאמר הבית ישראל מגור בשם אביו בעל "אמרי אמת" ז"ע שחנוכה היא חנוכה, באיזה מקום שהאדם חונה ועומד, יכול הוא לעלות, ולכן תיקנו בלילה ובפתח ובשמאל ולמטה מעשרה ובחוץ, שיכול האדם בכל מקום שהוא לעלות למעלה להתרומם. וזאת מדוע יש כח לחנוכה מה שאין כח בשאר החגים כי תכליתה של חג חנוכה הוא לעורר את אור ההודאה והשמחה שרק על ידה אפשר להשיב כל אדם באשר הוא שם וכמו שכתב מוהר"ת ז"ל בליקוטי הלכות (א"ח - הלכות השכמת הבוקר הלכה ד) 'ועתה על ידי תקף הַיָּס מְלִיקוּן שֶׁם דְּיָקָא הַיָּר חֲנֻכָּה הַקְּדוּשָׁה וְהַנְּקָרָא

כנינים חסידות ברסלב

אמר מוהר"ת: "נר שבת נר יום טוב נר חנוכה הוא ענין אחד", ואמר, נישא לו על ענין זה תפלי תלין של הלכות פלאי פלאות (שיש"ק א- קצה).

על ידי מצות נר חנוכה מכיר כבוד השם יתברך ונתעלה ונתגדל כבודו בעולם, ומעוררין הרחוקים לשוב לשם יתברך וזוכין ליראה ולשלוש ביות לתפלה, ונתבטל הפחיתות ולשון הרע, ונמשך שלום הכללי בכל העולמות (ליקוטי עצות מועדי ה' חנוכה).

ביאם האחרון של חנוכה הנקרא "זאת חנוכה" היו אנשי מתאספים יחד לאחר הדלקת נר האחרון, והיו שרים זמירות חנוכה וכן מזמרים מסמאות של תפילות יום כפא, לפי האמור בליקו"מ (תורה ז' חלק ב') שפני החל נא שזוכה לפעול ביום כפא נן זוכה לבחינת חנוכה עין שם, אבל לא האריכו בה הרבה, וגדי שאכלו להתעורר בחצות לילה. (שם ד-רנו)

שהיא בחינת הקשכת השגת אלקות על ידי הצמצומים למטה למטה להאיר בכל אחד מישראל לכל מי שרצה לקבל אפילו אם הוא הגרוע שבגורמים, אפילו החולה הגדול ביותר בחלי הנפש על ידי רבי עונותיו להאיר גם בו הארה שהשגת אלקות, ולכן זהו זמן גדול להתחזק בו ביתר שאת בענין תודה והודאה אשר על ידה נוכל לשוב ולהשיב כל אדם באשר הוא שם.

שו"ת של חסד ע"י בית הוראה "חוט של חסד"

הרה"ג ר' ירון אשכנזי שליט"א ר"כ חושן משפט בישיבת "חוט של חסד" מנהל רוחני ב"קו ההלכה" קו ההלכה הספרדי: 3030*

פרטים בהלכות חנוכה

נרות חנוכה, מה יעשה?

אם יכול להעיר אחד או שניים מבני הבית שישמעו ממנו ברכת הדליק נר חנוכה, הנה מה טוב, ואם לאו, יברך וידליק נר חנוכה אפי' שאין עוד מבני הבית ששומעים הברכה. (חזון עובדיה עמוד ס"ד).

מצוה מן המובחר להדליק בשמן זית, האם בנרות העשויות משמן זית קרוש שמשווקים בחנויות, יש גם כן את המצוה מן המובחר, או שדינם כמו נרות שעוה רגילים?

יש בו את מעלת המהדרין ועדיף מנר שעוה. שו"ת שבט הלוי (חלק ט' סימן קמג).

חיילים הנמצאים בבסיס ומדליקים עליהם בביתם, אבל אין מי שמדליק בבסיס וכעת אינם רואים נרות חנוכה, האם יכולים להדליק נרות חנוכה?

יכולים להדליק נרות בברכה, ואפי' אם מדליקים עליהם בביתם יש להם מצוה להדליק נרות בברכה. (חזון עובדיה עמוד קט).

ואם נמצאים בשדה, אינם מדליקים נרות חנוכה כי עיקר חיוב הדלקת נרות חנוכה אינו אלא בבית אבל מי שאין לו בית פטור מהדלקת נרות חנוכה. (טורי זהב סימן תרע"ט סעיף קט"ב).

את נרות ההידור, עדיף שידליק בנרות שעוה ויקיים את ההידור להוסיף כל יום נר חדש. (משנה ברורה סימן תרע"א סעיף קט"ז).

מי שמסופק עם הדליק נרות חנוכה מה דינו?

אינו צריך לשוב ולהדליק, משום ספק דרבנן לקולא. (חזון עובדיה עמוד כ' בהערות).

כמה שמן צריך לשים בכוסית להדלקת הנר, ומה הדין אם אחר ההדלקה רואה שאין מספיק שמן והוסיף כעת, האם יצא ידי חובתו?

צריך לתת שמן בנרות שיעור שהנרות ידלקו לפחות עד חצי שעה אחר צאת הכוכבים. (כך מובא בגמרא שבת כ"א ושלחן ערוך סימן תרע"ב סעיף ב'). ואם לא היה מספיק שמן, אפי' אם אחר שבירך והדליק, הוסיף שמן, לא יצא ידי חובה. (שלחן ערוך סימן תרע"ב סעיף ב').

מי שלא הדליק בתחילת הלילה והגיע לביתו בשעה מאוחרת, וכל בני הבית כבר נרדמו, ועוד לא הדליק

בהדלקת נרות חנוכה האם אני יכול לתת לילד קטן להדליק?

את הנר הראשון חייב בעל הבית להדליק, אבל אחר שהדליק את הנר הראשון, מותר לתת לאחד מבני הקטנים שהגיעו לגיל 6 ומעלה להדליק נרות ההידור, כדי לחנוך במצוות. ונר השמש יכול לתת לבנו הקטן מגיל 6. (חזון עובדיה עמוד כ"א בהערות).

מצוה להדליק את נרות החנוכה בשמן זית, מה אעשה אם מצבי הכלכלי אינו מאפשר לי, האם יש דרך להקל שלא אצטרך להדליק את כל הנרות בשמן זית?

מי שמצבו הכלכלי קשה, יכול להדליק את הנר הראשון בשמן זית, ואת שאר נרות ההידור בשמן זול יותר (כף החיים סימן תרע"ג סעיף קט"ז). אבל לא ידליק חלק הנרות בשמן וחלק בשעוה שו"ת שער אפרים (סי' טל) ומשנה ברורה (סימן תרע"ג). ואם יש בידו הברירה או שידליק נר אחד משמן כל יום, או שידליק בנרות שעוה וכך יוכל להדליק גם

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

איש לרעהו

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

שבת קודש כו כסלו תשפ"א: הדלקת נרות: ירושלים 4:00 תל-אביב: 4:14 חיפה 4:04 מוצאי שבת: ירושלים: 5:16 תל-אביב: 5:17 חיפה: 5:15 ר"ת: 5:52

פרשת וישב

מדה כנגד מדה

מופץ השבועי - גליון כפול
"בריאות ורפואה" - 123

הכסף שלקח ניטל ממנו...

לפני בית דינו של הגאון רבי שלמה שמשון קרליץ זצ"ל, הגיעה אשה שביקשה להתגרש מבעלה. ואולם הבעל תבע מהאשה עבור נתינת הגט סך חמש עשרה אלף לירות, סכום עתק בימים ההם. רבי שלמה שהיה אב בית הדין סבור היה שהסכום הזה לא מוצדק ושלא כדון דורש הבעל, אבל בכ"ז הצליח הבעל להוציא מהאשה את הסכום.

והנה לאחר זמן, עמד הבעל המגרש, לשאת לו אשה אחרת גרושה בעלת תשובה. בדרך לא דרך נתגלגל לידי רבי שלמה קרליץ לטפל בנישואין אלו. כאשר בירר אודות כשרות הגט שקיבלה אותה בעלת תשובה מבעלה הראשון, הגיע למסקנה שהאשה הזו צריכה לקבל גט אחר מבעלה הראשון, ובלעדיו אינו יכול להתיר את נישואיה לשני.

פנה אותו האיש שביקש לשאתה, אל הגר"ש אלישיב זצ"ל, בסוברו כי שמא ממנו תקבל האשה היתר נישואין מבלי שתזקק לגט שני. אך לאכזבתו קבע הרב אלישיב ברורות: "כל זמן שרבי שלמה לא יתיר, גם אני לא אתיר!"

בלית ברירה, פנה היהודי לבקש מבעלה הראשון שיתן לה גט נוסף. אך הלה סירב בכל תוקף, עד שהבעל המדובר נאלץ לשלשל לכיסו של הבעל הראשון סך של חמש עשרה אלף לירות: תמורת הגט המבוקש. רק אז, נאות הלה ליתן לאשה גט שני.

הפסיר רבי שלמה על המקרה: "הכסף שנטל הבעל המגרש מאשתו הראשונה שלא כדון, ניטל ממנו בחזרה מדה כנגד מדה".

עמודי שש

כפי המדה שאדם נוהג עם הבריות, כך נוהגים עמו מן השמים!

נלמד מהפסוק: "ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם: (פרק לז-ב)

ופירש רש"י: כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה היה מגיד לאביו, שהיו אוכלין אבר מן החי ומזלזלין בבני השפחות לקרותן עבדים וחשודים על העריות. ובשלתן לכה [מדה כנגד מדה]. על אבר מן החי – וישחטו שעיר עיזים... ועל דביה שקורין לאחיהם עבדים – לעבד נמכר יוסף. ועל העריות שסיפר עליהם – ותשא אשת אדוניו וגו'.

כתב המאירי (בבא בתרא י): "ראוי לאדם להתבונן תמיד ולפשפש במעשיו. כל שכן כשמגיע איזה עונש לידו, שראוי לו לפשפש על איזה עון בא אותו עונש לידו, ולא שיחשוד משפטי ה' להיותם נגזרים על צד בלתי ישר, או שיקשה עורף על העונש עד שיחשוב שהוא מקרה, אבל יחשוב שכל מה שהגיעו הוא מן הדין".

מוסיף המאירי: "ולפי העונש יפשפש על העבירה שבידו, שהעונש הבא הינו על הצד מה שהוא ראוי לו לפי העבירה, כמו שאמרו חז"ל (כתובות ל). אעפ"י שארבע מיתות בטלו, דין ארבע מיתות לא בטלו. ואפילו ניצל מן העונש הואיל ובא עליו לנסיון, אל יתרשל בכך, כי לא בחינם הביאוהו לידי כך". עכ"ל.

עפ"י דברי המאירי נוכל להבין את שאמרו חז"ל (ב"ב קטז): "כל שיש לו חולה בתוך ביתו, ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים". ונשאלת השאלה: מדוע לא אמרו שילך ל"צדיק" שיתפלל עליו אלא רק אצל "חכם"? [אף שלגבי מעלת התפילה מוזכר בדרך כלל "צדיק", כמו: תפלתן של צדיקים מהפכת מדת הדין לרחמים (סוכה יד). או: "הקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים" (יבמות סד). ועוד כיו"ב].

אלא התשובה: משום שיש לו לחכם חכמה מיוחדת, מתוך ידעת והבנת התורה, לקשר ולזהות לפי סוג החולי, איזה פרט בתורה לא קיים החולה שעל זה נענש מדה כנגד מדה, וממילא יוכל גם להודיעו מה עליו לתקן. שהרי כידוע, לא מספיק רק תפלה של צדיק על החולה, אלא צריך גם החולה עצמו לשוב ולתקן את החטא שעליו הגיעו העונש. נמצא שעל החכם, בנוסף לתפלה, להדריכו בכיוון זה. לכן "ילך אצל חכם" בדוקא.

לדעת החפץ חיים, מצינו הנהגת מדה כנגד מדה גם אצל משה רבינו: מכיון שמשא הציל את ציפורי מיד הרועים, ככתוב "ויקם משה ויושיען" (שמות ב-ז), לפיכך שילמה לו ציפורי מדה כנגד מדה, כאשר רצה המלאך להרוג את משה, נאמר "ותקח צפורה צור ותכרות את ערלת בנה", ובזה הצילה חיי משה. "נראה מזה" - מפטיר הח"ח - "כי כל הטוב שאדם עושה לחברו משתלם לו בסוף, כדאיתא בסנהדרין צט: על הכתוב (משלי טז) "נפש עמל עמילה לו, הוא עמל במקום זה ותורתו עומלת לו במקום אחר".

וכך מצינו גם אצל המילדות, מדה כנגד מדה, כי בעבור שסיכנו עצמם להחיות ילדי ישראל וגם להספיקם מים ומזון, לכן זכו שיצאו מהן משה ואהרן שבזכותם הכריעו את ישראל לחיים [כמו במעשה העגל - ע"י משה. ובעצירת המגיפה - ע"י אהרן] וגם בזכותם סיפק ה' מים ומזון לכל ישראל...

ככלות השבעה, מוקדש עלון השבוע פרשת וישב, לעילוי נשמת

מורנו הגאון הצדיק רבי אהרן דוד בן הגה"צ רבי מאיר חדש זצ"ל

משגיח דישיבת מיר - ירושלים עיה"ק
ה. נ. צ. ב. ה.

מעלה נשגבה להודות על האמת בפני הזולת אף אם מתבזה על ידי כן!

נלמד מהפסוק: "ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני" (פרק לה-כו)

ואמרו חז"ל יהודה הודה ולא בוש, מה היה סופו: נחל חיי העולם הבא (סוטה ז:). כיוצא בזה אמרו חז"ל על הפסוק "יהודה אתה יודוך אחיך" - מקרא זה לא אמרו אלא כנגד צדיקים שכובשים את יצרם ומודים במעשיהם, שכל המודה במעשיו זוכה לחיי העולם הבא (מד"ר). עוד אמרו חז"ל: יוסף שקידש שם שמים בסתר זכה והוסיפו לו אות אחת משמו של הקב"ה, שנאמר (תהלים סא) "עדות ביהוסף שמו" יהודה שקידש שם שמים בפרהסיא זכה ונקרא כולו על שמו של הקב"ה (סוטה י:)

הגאון רבי רפאל כץ מהמבורג זצ"ל כתב דברים מאלפים בגודל מעלת מודה על האמת וכך כתב (בספרו **מרפא לשון**): "וכמה יש לאדם להתעורר ולקחת מוסר להודות על האמת, ואם טעה לא יבוש לומר שטעה, ועל ידי כן יזכה לתורה, כאמרת חז"ל (גיטין מג.) אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהם וכפירוש רש"י שם. ואם ח"ו, מחמת בושה יחזיק בטעות ולא יודה על האמת, תצא תקלה ומכשול על ידו ויהיה הקולר תלוי בצווארו."

עוד כותב ה"מרפא לשון": "וישם על לבו מאמר רב עמרם חסידא: "מוטב דתכסיפו בי עמרם בעלמא הדין ולא תכספו מני בעלמא דאתי"... [=מוטב שתתביישו בי בעוה"ז ולא בעוה"ב] וכמה יחרד האיש בזוכרו שהחסידי הזה לא חס על כבודו ונתבייש ברבים מספק שמא לא יוכל לכפות את יצרו. מה יעשו איזובי הקיר כמונו שלא לחוס על כבוד המדומה בעולם העובר ולחוס על כבוד שמים. כי כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו. וישים אל לבו הלא נבראתי לכבוד המקום ברוך הוא ואיך אחוס על כבודי שיתמעט כבוד שמים ח"ו על ידי, הלא לא באתי לעולם אלא לכבודו ברוך הוא."

הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל היה אומר (הובא בשיחות מוסר - מאמר מז) כי הזוכה להודות בטעותו, זוכה ע"י כך למדריגה רמה ונפלאה: כמו שמצינו אצל עכן שמעל בחרם ועבר על כל התורה כולה (סנהדרין מד.). ואולם בשעה שאמר לו יהושע "תן לו תודה" (יהושע ז-ט), מיד הודה עכן, ובמעמד זה זכה לתקן את תפלת "על כן נקוה" (ר"ת עכן) שענינה הוא הציפיה למלכות ש-ד-י על כל העולם, ולא ביקש בתפלתו עבור עצמו מאומה, כי אם אך ורק כבוד שמים, והיא מדרגה עליונה מאוד, ולכל זאת הוא זכה ע"י ההודאה בטעותו ובחטאו.

מטעם זה אמרו חז"ל (ברכות יב:) "כל העושה עבירה ומתבייש בה מוחלין לו על כל ענוונותיו", שמכיון שהתגבר והודה בטעותו עד שהוא מתבייש על שהייתה בידו טעות, הרי נתרומם למדריגה כה גבוהה עד שמוחלין לו על כל עוונותיו.

הגה"צ רבי ירוחם לייבוביץ זצ"ל תמה על מה ששינוי (באבות פ"ה מ"ז) שאחד משבעה דרכים שבחכם הוא "מודה על האמת". ומשמע שמצד החכמה לבדה יכול להודות. היתכן? והרי כדי להודות על האמת ולומר טעיתי צריך גבורה רבה לשבור יצרים ומדות, ואיך אפשר לעשות כן בחכמה לבדה?!

ולכאורה התרוץ פשוט: הרי שינוי "איזהו חכם הלומד מכל אדם". ואם זו ממדת החכמה, הרי לא יתכן שילמד מכל אדם אם לא מסוגל להודות ולומר טעיתי...

"טעות הם בידי..."

בנסיעתו של הגאון רבי יהושע מקוטנא זצ"ל (בעל ישועות מלכו) לארץ ישראל בשנת תרמ"ז הגיע לעיר אודיסה כדי להפליג משם באונייה לארץ ישראל. והנה באה לפניו שאלת עגונה. המדובר היה על אשה שיש לה זיקה לחובת חליצה, והמשכילים שבקהילת אודיסה הציעו לפניו את השאלה באור לא נכון בניגוד לדעת הרבנים.

מכיון שרבי יהושע מקוטנא לא ידע מרמאותם של המשכילים בצורת הצגת השאלה, פסק הגאון על שאלה זו להתר. הדבר עורר רעש גדול וסערה רבתי בין יהודי רוסיה, וכאשר חזר לארץ ישראל ועבר דרך אודיסה, התייצבו לפניו רבני העיר והעירו לו כי המשכילים הכניסו אותו לכלל טעות בענין זה...

כאשר שמע זאת הגאון מקוטנא, לא היסס אף לרגע קט. הוא זירז צעדיו לבית הכנסת המקומי בשעה שהיה מלא במתפללים, עלה על הבימה והכריז בקול ברור וחד: "רבות! דברים שאמרת ליפניכם להורות להתר בשאלת העגונה, טעות הם בידי!"

מגדולי התורה והחסידות

הודה ולא בוש...

הגאון רבי גדליה רבינוביץ זצ"ל הגיע לשאול את החזון איש על ספק שכתב בספרו (ספר חזון איש על מסכת זבחים), וטען כי ספק זה נמצא כבר בגמרא... סבר החזון"א בתחילה כי הספק של הגמרא שונה מזה של ספרו. אך רבי גדליה התווכח עם החזון"א במשך כשעתיים בריתחא גדולה על ענין זה.

לבסוף אמר לו החזון"א: "רבי גדליה אתם צודקים. מודה אני על האמת, זה באמת הספק של הגמרא... והפטיר מיד והוסיף: "אבל ברוך השם, שהגמרא נשארה ב"תיקו" וגם אני נשארתי ב"צריך עיון!"

[**ואגב**: בהקשר לזה הוסיפו לספר, שבהלווייתו של רבי גדליה שמעו מפיו של **הגרי"י קנייבסקי - הסטייפלער זצ"ל** שאמר לפלוני שפעם היה רבי גדליה אצל החזון"א, וכשיצא מביתו אמר החזון"א לסטייפלער על רבי גדליה: "הוא ירה עלי בתותחים!"]

מעשה איש

"חוזרני בי..."

סיפר הרה"ג רבי ישעיהו לוינשטיין שליט"א: במסגרת אחת מנסיעותיו של **הגראי"ל שטיינמן זצ"ל** לאמריקה, היינו אמורים לשהות במונסי באחת משבתות חודש אייר.

התקשרתי לגביר אחד מתומכי עולם התורה והודעתי לו שהרב שטיינמן מגיע למונסי לשבת, והוא יוכל להכנס אליו לתפלת מנחה בערב שבת ולקבל את ברכתו. הגביר ענה לי שהשבת הוא לא יהיה במונסי, אבל הוא מבקש שאדאג לכל הפחות שיכניסו את בנו לקבל את ברכת הרב שטיינמן.

לאחר שהנער קיבל את ברכתו, ביקש לשאול שאלה בלימוד. האזין הרב שטיינמן לשאלתו של הנער בפרק "השואל" וענה לו תשובה.

חלפו מספר חודשים. והנה בתקופת הימים הנוראים הגיע אותו גביר עם משפחתו לארץ, ובמוצאי יום כיפור ביקש להכנס לביתו של הרב שטיינמן לפני תחילת השיעור.

כשנכנס הגביר והציג את ילדיו, פנה הרב שטיינמן לאותו בן שהיה אצלו בביקרו במונסי, ושאלו: "האם אתה היית אצלי כשהייתי במונסי ושאלת אותי בפרק השואל?"

משהשיב הנער בחיוב, אמר לו הרב שטיינמן: "לאחר שעיינתי בדבר נראה לי שהתשובה שעניתי לך אינה נכונה, התשובה הנכונה היא..."

ופעם אמר הרב שטיינמן לתלמיד: "בדרך כלל, כאשר אדם אינו חפץ להודות בטעותו, הוא מחפש עיצות איך לעמוד על דעתו, ואז הוא נופל בטעות גדולה יותר... אך מה נעשה שקשה מאוד לומר טעיתי..."

רבי אהרן לייב

שלא להלבין פני חברו !

נלמד מהפסוק: "היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר" (פרק לח-כה)

ופירש רש"י: לא רצתה להלבין פניו לומר ממך אני מעוברת, אלא לאיש אשר אלה לו. אמרה: אם יודה מעצמו יודה, ואם לאו, ישרפוני ואל אלבין פניו. מכאן אמרו (סוטה י: ב"מ נט.) נוח לו לאדם שיפילוהו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים."

הקשה הגרי"ש אלישיב זצ"ל בשיעורו ("הערות" ב"מ נט.): הרי אמרו חז"ל בגמרא (ברכות יט:) שמי שרואה את חברו לבוש בבגדים שיש בהם כלאים, מצוה לפשוט ממנו את בגדיו ואפילו בשוק. במקרה זה אין ספק שאותו אדם שפושטים בגדיו ממנו, יתבייש ביותר, ואעפ"כ מצוה לעשות זאת.

הרי מוכח מכאן שיותר להלבין פני חברו כדי להפרישו מאיסור. וא"כ קשה, מדוע הייתה תמר מוכנה ליפול לכבשן האש ולא להלבין פני יהודה, ואשר ממנה לומדים כך לדורות. והרי גם שם היה עליה להלבין פני יהודה כדי להפרישו מאיסור רציחה שלה ושל עובריה, שהרי אף בן נח מוזהר על העוברי?!!

ותירץ חתנו של הגרי"ש, הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א (בספרו **חשוקי חמד** - ברכות) שיתכן כי ישנו הבדל בין בושח רוחנית לבין בושח הגוף, שהרי רואים אנו במציאות שישנם אנשים המוכנים לאבד עצמם לדעת רח"ל, כאשר נתפסים הם בקלקלתם. לפיכך הפושט בגדי שטטנז בשוק, אף כי הבושה אמנם גדולה, אבל אינה אלא בושח הגוף. לעומת זאת כבוד גדול ינחל ירא-שמים המקיים הלכה זו שפושט בגדי שטטנז אשר לו ואפילו בשוק.

ואולם אם יהודה היה נתפס בקלקלתו ע"י אמירתה של תמר, הייתה זו בושח רוחנית שהיא קשה מנשוא. ועל זה נאמר "נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים".

ידוע מה שמספרים חז"ל (בגמרא כתבות סז:) על מר עוקבא ואשתו שלא רצו לבייש עני שיראה שהם נותנים לו צדקה ועל כן ברחו מפניו ונכנסו לתוך תנור כדי להסתתר מהעני, וניכוו רגליו של מר עוקבא מחום התנור.

ושואלת הגמרא: מדוע הוצרכו לסכן עצמם עד כדי כך ולהכנס בתנור האש? ומתרת הגמרא משום האימרה: "נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים" כפי שנלמד דבר זה מתמר שהייתה מוכנה להשרף היא ועובריה ובלבד שלא לבייש את יהודה ברבים.

והקשה על כך **הריטב"א (בשיטמ"ק):** הרי לא דומה כלל המקרה שהיה אצל תמר למעשה שאירע עם מר עוקבא, שהרי אצל תמר מדובר במלבין פני חברו ברבים, ומזה למדו חז"ל שעדיף להפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין. אך אצל מר עוקבא לא היה הלבנה ברבים שהרי מלבדו ומלבד אשתו, לא היה כל אדם [וכפי שביאר **המאירי**, שלכן נקראת נתינתו של מר עוקבא "מתן בסתר", אף שאשתו הייתה עמו, משום שאשתו כגופו], ומדוע מסרו עצמם לשריפה?!

ותירץ הריטב"א: "מכל מקום למדנו ממנו כי הלבנת פנים דבר קשה מאוד". וביאור דבריו, שבאמת לא הייתה סכנת שריפה בתנור אלא רק יסורי כוויות, ומן הדין גם זה לא היו צריכים לעשות כי לא היה ברבים, ואם בכ"ז עשו לפנים משורת הדין, מוכח מזה עד כמה קשה הלבנת פנים.

מביישים עצמם כדי לשמור כבוד חברים...

פעם נזדמן הרב מליסא - הגאון רבי יעקב לוברבוים זצ"ל (בעל נתיבות המשפט) לעיר ניקלשבורג, שם כיהן כרב בעת ההיא הגאון רבי מרדכי בנעט זצ"ל. כיבד הרב את האורח הדגול לשאת דרשה בבית הכנסת הגדול. גם המרא דאתרא רבי מרדכי בנעט נוכח בדרשתו.

והנה באמצע הדרשה שאל רבי מרדכי בנעט את האורח הדרש שאלה מהירושלמי המפריך את דבריו. שמע האורח את השאלה ולא השיב אלא קיצר בדרשתו. סיים וירד והיה נראה לכל, שהאורח הקפיד על שביישוהו ברבים. כשראה זאת רבי מרדכי בנעט, נצטער צער גדול מאוד על שבשאלתו גרם ביוש לאורח, הרב מליסא, מיד ניגש אליו והרבה מאוד לפייסו. אך הרב מליסא אמר שאין בלבו עליו כלום.

ואולם עדיין לא נתקררה דעתו של רבי מרדכי, וכאשר יצא הרב מליסא לדרכו, דאג רבי מרדכי שכל בני העיר ילווהו בכבוד גדול ושוב התחנן לפניו שימחול לו.

כשראה האורח עד כמה מצטער רבי מרדכי בנעט, קראו לצד ולחש לו: "אגיד לכם את האמת. השאלה ששאלתם לי מהירושלמי, זהו רק לפי ההוא-אמינא שם, אבל למסקנא הוא כדברי... ומה שלא השבתי על השאלה שלכם, והיה נראה כאילו הקפדתי על עלבונך, זה היה רק כדי לשמור על כבוד רב העיר שלא ינוצח ברבים ויתבייש..."

כשמוע רבי מרדכי בנעט את דבריו, צוה לאסוף שוב את כל בני העיר לדרשה בבית הכנסת וגילה כלפי עם ועדה את האמת כי לא הרב מליסא טעה אלא הוא זה שטעה... רואים מכאן עד היכן מגיעה גדלותם של גדולי ישראל לבייש עצמם ובלבד שישמר כבוד חברים.

"ויוסף אברהם"

הפחד הנורא מהלבנת פנים...

הגאון רבי יוסף רוזין זצ"ל (בעל עדות ביהוסף) הזדמן עם חתנו הגאון רבי יצחק יעקב מלידה (בעל העדות ליעקב) לעיר פוניבז'. הם נכנסו לבקר את המרא דאתרא - הגאון רבי משה יצחק סגל זצ"ל.

השמועה על האורחים החשובים נפוצה בכל העיר. ואז החלו להאסף בביתו של המרא דאתרא טובי העיר, חכמי התורה ולומדיה. והחלו לשוחח ולדון בסגיוות חמורות שבש"ס, זה מותיב וזה מפרק.

והנה הקשה רבי יוסף רוזין קושיה חמורה וקשה כברזל. ניסה המרא דאתרא רבי משה יצחק ליישב ולתרוץ את הקושיה. אך רבי יוסף דחה את התרוץ. ניסה שוב לתרוץ באופן אחר, אך רבי יוסף סתר שוב את תרוצו והקושיה נותרה במקומה.

כאשר נסתיים הביקור ופנו חכמי התורה ללכת כל אחד למקומו. פנה רבי יצחק יעקב לחותנו רבי יוסף ואמר: מה עשה כבוד תורתו? הוא הקשה על תרוציו של המרא דאתרא במעמד חכמי התורה ולמדני העיר ופרך את תרוציו והכל ראו זאת?!

תפס לפתע רבי יוסף את אשר אירע וזעק כשהוא נחרד עד מאוד: "אויה לי! הרי הלבנתי את פניו של המרא דאתרא ברבים..." ותוך כדי דיבור התמוטט רבי יוסף והתעלף...

מדו"ד

"שלא לגרום בושח ח"ו"...

פעם ביקשו מהגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל לומר שיעור בכולל שבאחד מערי השדה. הגיע הגאון, אמר את השיעור, ולאחר מכן אמר לאברכי הכולל את הדברים הבאים:

"**דעו** לכם שלא בשביל לומר לכם חידושי תורה הטרחתי עצמי בזיקנותי המופלגת לבוא לפניכם. אלא בשביל לבקש מכם דבר אחד: אל תכנסו לרב של הישוב הזה לדבר איתו בלימוד. הוא מורה הוראה מומחה בתחום שלו, אבל לא הסכין לדרך הלימוד שקיבלתם אתם בישיבות. אם תכנסו אליו לדבר איתו בסגנון שלכם, עלולים אתם ח"ו לגרום לו בושח וחלישות הדעת וזה אסור לעשות לכל יהודי, וק"ו לרב שהוא נושא דגל התורה בישוב זה והרבה חייבים בכבודו!"

דברים אלו חשוב בעיני לומר לכם יותר מהחידושי תורה שאמרת לי לפניכם! ולשם כך טרחתי ובאתי אליכם!"

פניני רבינו יחזקאל

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

נס להתנוסס!

להצטרף! בוא ניתן לא את ההרגשה הכי טובה! ו... וכל אחת מאיתנו תבקש ברגע זה מהקדוש ברוך הוא בקשה שלבטח תיענה!!! זה לא קל לנו, אבל בוא נתפוס את ההזדמנות!

באותה שנייה חל המהפך בלב כולך.

מאז ועד לסיום המחנה, היא לא צורפה רק לחדר שלנו - אלא לקבוצה שלנו. דאגנו במשך כל הזמן שתחוש רצויה, שווה בין שווים, ושתינה מאירועי המחנה בדיוק כמונו.

* * *

התוצאות הטובות לא איחרו לבוא:

אני ביקשתי שזה יהי' לישועת אחי שהיה זקוק לשידוך. כבר בדרך הביתה מהמחנה, שוחחתי עם אחי והוא עדכן אותי על הצעת שידוך חדשה שהגיעה אליו.

בתוך שבועיים - התארס.

חברה אחרת ביקשה שאחותה תזכה בזרע של קיימא.

כעבור שנה - ילדה!

שאר החברות לא עדכנו אותי מה ביקשו, כנראה בקשות אישיות.

רגע, הסיפור לא נגמר – הוא בקושי התחיל...

* * *

חלפה שנה מאז ונודע לי דבר שגרם לי לטלטלה:

אותה בת שצירפנו לחברתנו עברה באותו זמן התמודדות קשה מאוד. היה לה בן משפחה חולה, ואימא שלה לא יכלה לנהל את הבית. וכך כל עול ניהול הבית נפל על כתפיה השחוחות - וזאת מלבד העומס הרגשי הקשה בו הייתה נתונה, והדאגה התמידית לשלום אחיה הקטנים ולשלום בן המשפחה החולה.

כאשר התחילו להתארגן לנסוע למחנה התלבטה מאוד אם להצטרף, מכיוון שלא היו לה חברות. לבסוף החליטה לקפוץ למים בניסיון "לשכוח קצת מהצרות". העובדה שקירבנו אותה בצורה כה עמוקה, הזריקה לה ים של כוחות עצומים להמשך ההתמודדות הקשה. עד שכל ימי חייה היא לא מסוגלת לשכוח את הכיף שהיה מנת-חלקה באותו מחנה.

אם תרצו, זה שווה יותר, והרבה יותר, מהבקשות שנענו.

רק מנסה לחשוב אם לא הייתה לנו הסייעתא-דשמיא לתפוס את עצמנו ברגע האחרון, במה היינו נכשלים! לעולם לא היינו סולחות לעצמנו!

נשלח על ידי בעלת המעשה

זה קרה כשהייתי בתיכון, בכיתה י"א. יצאנו למחנה-חורף. היום הראשון מוקדש כולו לטיול ארוך ומהנה, רק בערב מגיעים לבית הארחה. שם מתארגנים בחדרים, אוכלים ארוחת ערב, וממשיכים בתוכניות אל תוך הלילה.

היינו חמש חברות טובות - "קבוצה" - ובמהלך הטיול היינו כל הזמן ביחד. חמשתנו בעלות מרץ עם רעיונות מגוונים. זה כלל גם קצת שטויות, אבל העיקר שכולנו נהנינו ולא הזקנו לאף אחד.

לפחות כך חשבנו...

אבל היה משהו קטן, ואולי גדול, שפגם בהנאה. היינו קבוצה מגובשת, והנה מגיעה בת חדשה שהחליטה שגם היא שייכת לקבוצה שלנו. האמת שלא היו לה כל כך חברות, אז היא החליטה לבד שהיא החברה שלנו וזהו. היא הצטרפה אלינו במשך כל הטיול, "נדחפה" בתמונות ועוד, בצורה שעצבנה אותנו.

במבט לאחור עצוב לכתוב את המילים כפי שהן נכתבות, אך בשעת-מעשה, עם כל ההתלהבות של המחנה והטיול חשבנו רק על דבר אחד: ליהנות, והיא, איך לומר, פגמה לנו את ההנאה. "כי מי קרא לה בכלל?" וכדומה, מחשבות שבמבט לאחור מצטערים עליהן. אך בשעת מעשה, ההתלהבות עשויה לעזור את העיניים.

במהלך יום הטיול היינו עסוקות באיך לנער אותה מעלינו, איך להתחמק וכו'.

אבל בערב הסתבר שזו הייתה רק ההקדמה...

* * *

כאשר הגענו לבית הארחה, היינו צריכות להתארגן בחדרים. החלוקה הייתה עצמאית, כל כמה בנות לקחו חדר וזהו. מכיוון שידענו את הצפוי לנו עם החברה הבלתי-קרואה, שוחחנו איך וכיצד לפתור את הבעיה.

ידענו שהבת ש"נדבקה" אלינו במהלך כל היום, בוודאי תרצה גם להצטרף לחדר שלנו. היה ברור שאם נסרב לכך היא מאוד תיפגע. הבנו שאנו עומדות בפני הכרעה. במשך הטיול עוד ניסינו לחמוק ממנה בצורה כזו או אחרת, אבל הפעם זה חייב להיות מוכרע לכאן או לכאן - אין דרך אמצע. או שהיא מצטרפת לחדר שלנו, היא מרוצה - ואנחנו פחות... או שהיא לא מצטרפת, אבל המחיר יהיה פגיעה בה.

ואז זה קרה...

* * *

פתאום תפסתי את עצמי ואמרתי: בוא נקבל אותה לחדר בשמחה! בוא נראה לה שהיא רצויה! בוא לא נחכה שהיא תבקש ותתחנן ותידחף! בוא ניגש אליה מיוזמתנו ונזמין אותה

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?
ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

ליקוטים וסיפורים נפלאים וישב - חנוכה

"אלה תולדות יעקב יוסף" (לו, א)

"ביקש יעקב לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף" (רש"י). זקני הרה"ק רבי אלעזר רובין מסאסוב-גלאגוב זיע"א חלה פעם בצעירותו במחלת הטיפוס, וכשבא חותנו הרב מבלקאמין זצוק"ל לבקרו סיפר לו בתוך דבריו, מעשה בגנב אחד שהצטרף לחבורה של גנבים, ובימיו הראשונים התחילו ללמדו איך לגנוב, ואחד מן הכללים שלימדו בכדי להצטרף לחבורתם היה, שאם יתפסו אותו יום אחד וייסרו אותו, אפילו במכות קשות, לא יגלה בשום אופן מי שלח אותו לגנוב. ויהי היום, תפסו אותו שוטרי העיר והתחילו לייסרו בכל מיני עינויים וחקירות, עד שיגלה ויאמר מי שלחו ומי בני חבורתו. אך הוא עומד בשלו וכפי שלימדו אותו לא פתח פיו, ועל אף שהיכו בו מכות נוראות עמד בכולן ולא סיפר מאומה. החליטו השוטרים לקחת את בנו של אותו גנב ולהכותו מול אביו, מיד כשראה איך מייסרים את בנו

לא עמד בזה, והסכים לגלות את כל שמות חבריו הגנבים, כשתפסו אותם ונפגשו עימו, שאלוהו מדוע הסגרים לשוטרים, הלא הוא הפר את הכללים. השיב להם: אמנם קיבלתי על עצמי לעמוד אפילו בעינויים קשים, אך זה היה על גופי ולא כשאני רואה איך שמכים ומענים את בני, שהרי לא ייתכן שאב יוכל לראות את בנו מתייסר. זהו "ביקש יעקב לישב בשלוה", יעקב אבינו בצרותיו עצמו קיבל בשלוה ונלחם במוחו לראות שהכל מאתו יתברך, אך "קפץ עליו רוגזו של יוסף", כשהגיע לצרת בנו, שם היה הניסיון קשה עד מאוד. (שיח יעקב יוסף)

שונא אותנו, הרי אתה עושה בכך דבר עבירה וצריך לשנוא אותך!
ולכן - "וישנאו אותנו". (תורת משה)

"וישנאו אותנו..." (לו, ד)

שאלו רב אחד כיצד יכול הוא לקרב את החופשיים ולאהוב אותם כשהם עוברים על כמה עבירות שבתורה? השיב: מוטב שאכשל באהבת חנם מאשר בשנאת חנם. משכיל אחד היה מבאי ביתו של בעל "ערוך השולחן", ר' יחיאל מיכל אפשטיין, ואף הוא היה מקרבו. שאלוהו: הייתכן שהוא מקרב יהודי שעובר על עבירות חמורות שבתורה הרי נאמר משנאיך ה' אשנא? השיב: ייתכן שעל פי דין מחויב אני לשנאותו, אבל מה אעשה שאיני יכול לשנוא יהודי.

"ויאמר לו הנני" (לו, יג)

"נזדרז למצות אביו ואף על פי שהיה יודע באחיו ששונאין אותו" (רש"י). פעם אחת באה אמו של התנא רבי ישמעאל אל בית המדרש והתלונה לפני החכמים "בני ישמעאל אינו מכבד אותי". החכמים נבהלו ותמיהו כיצד ייתכן הדבר? איך אפשר שרבי ישמעאל, התנא הגדול, לא יכבד את אמו? "במה אין הוא מכבד אותך?" שאלו את האם הצדקנית. סיפרה אמו של רבי ישמעאל: אני אוהבת מאוד את התורה ואת לומדיה, ואני מאושרת על שבני הוא מגדולי החכמים. כאשר חוזר בני מבית המדרש, לאחר יום שלם של עיסוק בתורה, רבה שמחתי לקראתו אני מבקשת אז לרחוץ את רגליו ורוצה לשתות את המים, שרחץ בהם רגליו הקדושות, אך בני אינו מסכים שאעשה זאת, והוא מסרב למלאות בקשתי. כששמעו זאת החכמים, הבינו שרבי ישמעאל מסרב לאמו, כיון שאינו רוצה להטריח אותה, ומפני כבודה. בכל זאת ציוו החכמים על רבי ישמעאל לציית לאמו ולעשות כרצונה, מכיוון שמילוי רצונה של אמה הוא כבודה. "עשה כרצון אמך". אמרו לו החכמים, "אף זהו כיבוד אם!" (ע"פ תוספות קידושין דף ל"א ע"פ הירושלמי)

כאשר נלחם צבא ארצות הברית בעיראק, הוא השתמש במיטב הפיתוחים הטכנולוגיים שעמדו לרשותו, מצלמות זעירות ומזל"טים המסוגלים לקלוט ממרחק קילומטרים את פרצופיהם של המבוקשים.

הצבא היה די בטוח בניצחונו המהיר...

פרט אחד הוא לא לקח בחשבון, פרט קטן - אבל קריטי במיוחד...

המלחמה התנהלה בשטח מדברי, מלא בסופות חול ואבק! ובסופת חול, כידוע, אי אפשר לראות שום דבר!!! ולכן, איזו תועלת יש בו במזל"ט המשוכלל, אם הראות כה מטושטשת והוא אינו מסוגל לקלוט את העומד במרחק מחצית המטר מולו???

.....

"וישנאו אותו ולא יכלו דברו לשלום" (לו, ד)

הם לא יכלו לשאת את דברי האחוה שהיה מדבר אליהם, כי טענה הייתה בפיהם: אם אנחנו חוטאים בעיניך, הרי מצוה עליך לשנוא אותנו - "הרואה בחברו דבר ערווה (עבירה) מצוה לשנאותו" (פסחים ק"ג) - ומדוע אפוא אתה מדבר אלינו דברי אחווה ושלום, הרי עלינו להסיק מזה אחת משתי אפשרויות: או שאינך רואה בנו דבר עבירה, ואם כן הוצאת עלינו סתם דיבה רעה! או שאמנם רואה אתה בנו דבר עבירה, ובכל זאת אינך

לעי"נ הרה"צ

ר' פנחס בן ר' בנימין בינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

לעי"נ האשה החשובה

מרת מרים יוכבד נ"ר צבי
ליבוביץ ע"ה - כ"א מר חשוון

ליקוטים וסיפורים נפלאים וישב - חנוכה

מלדון דין אמת, לכן הפשיטו מיוסף את כתונת הפסים. ללמדנו שכל מה שעשו, על פי דין תורתנו הקדושה עשו.

"ויקחוהו וישליכוהו אל הבורה" (לו, כד)

הרה"ק בעל ה'בית ישראל' זי"ע היה מספר את המשל הידוע בדרך צחות, על 'ההיא סבתא' ששנתה ב'צאינה וראינה' (ספר המספר את סיפור הפרשה בלשון 'אידיש', ונהגו נשות ישראל מדור הקודם (עד היום) להגות בו מידי שבת בשבתו), בהגיעה ל'מכירת יוסף', לא הייתה יכולה לעצור את בכייה, וייללה בדמעות שליש על הנער שנמכר על לא עוול בכפיו, לעבר הבלתי ידוע,

לשנה הבאה, בשובה לקריאת פרשת וישב ב'צאינה וראינה', נענתה לאמר, יוסף, יוסף, בשנה הזאת לא אזיל דמעה בעדך, שהרי כבר ראית אשתקד מה אירע לך בלכתך אליהם, ומדוע שבת על אותה הדרך... והיה ה'בית ישראל' אומר, לא מליצה ולא צחות יש כאן כי אם קורטוב של אמת כואבת, כי כן נמי מנהגינו, פעמים ונכשלים אנו בהליכה אחר יצרינו כסומים בארובה, ואם ראית שבעבר נכשלת, מדוע שבת לילך ולהתקרב אל מקום הסכנה - יצר הרע... ברח לך לבל תכשל שוב, אחרי ש'בעל ניסיון' אתה כי המקום מסוכן עבורך. (באר הפרשה)

"ויאמר ותאמר" (לח, טז)

(טז, לח, יז), (לח, יח)

בניגון הטעמים בפסוקים אלו בשיחה בין יהודה ותמר יש משמעות מעניינת כאשר "ויאמר" בפסוק טז מוטעם בניגון פשטא, וגם בתשובתה של תמר יש טעם פשטא. בפסוק יז על המילה "ויאמר" יש זקף גדול וכן על "ותאמר" יש זקף גדול. ובפסוק יח על המילה "ויאמר" יש טעם רביעי וכך גם במילה "ותאמר" שם. אמר הרה"ג ר' יצחק אלחנן ספקטור ז"ל אפשר ללמוד מכך דרך ארץ, כאשר האיש מדבר בניגון מסוים, התשובה תגיע באותה המנגינה. לכן האדם צריך תמיד לדבר בנעימות ואז ממילא יקבל ג"כ מהאשה תגובה נעימה.

"היא מוצאת" (לח, כה)

נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים (רש"י ע"פ גמ' בברכות מג).

"וימצאהו איש תועה בשדה" (לו, טו)

כתב הרמב"ן "ולאודיענו עוד, כי הגזירה אמת והחריצות שקר". אברך אחד נכנס אל רבו בקול תאניה ואניה: "רבי קדוש, עד עכשיו הייתה לי עבודה קבועה אצל אחד מבעלי הבית המקומיים, משם הייתה פרנסתי ופרנסת אנשי ביתי בהרחבה, אך זה עתה קיבלתי מכתב פיטורין, ואני אנה אני בא... מניין יהיה לי להאכיל את ילדיי?" הקשיב הרב בקשב רב ולבסוף שאלו: "אמור נא, האם יש לך תיבת דואר התלויה בפתח ביתך?" "אכן, יש ברשותי תיבת דואר" השיב האברך מבלי שהבין את הקשר בין תיבת הדואר לצרתו. המשיך הרבי ושאל: "האם מפעם לפעם הנך מקבל בה מכתבים?"

נענה האברך שעדיין לא הבין שייכות הדואר לצרתו: "כן, אני מקבל מפעם לפעם מכתבים". המשיך הרב לשאול: "אולי כבודו יודע מיהו הדוור המביא לפתחך את המכתבים?" "לא, איני יודע, וכי איכפת לי מיהו המביא את הדואר? העיקר שהמכתבים מגיעים אליי" השיב האברך. חייך הרב, הגביר קולו ואמר בתמיהה: "אם אתה לא מתעניין מי הדוור המביא לך את המכתבים, מדוע אתה כל-כך מתעניין ב'דוור' המביא לך את הפרנסה מהבורא - הרי הקב"ה בכבודו ובעצמו זן ומפרנס ברחמיו את כולם, מה איכפת לך מי יהיה השליח שלו מכאן ואילך". (באר הפרשה)

.....
כאשר המלאך הרע מזהה כי יש בנו פוטנציאל גדול - הוא מפזר לנו אבק וערפל! ככל שהפוטנציאל גדול יותר - האבק סמיך יותר!!!
במקום שהאדם ישמח כאשר הוא מחתן את צאצאיו, עולים בו פתאום מחשבות על אחיו שלא הגיע, ועל הצלם שאיחר בשעה...
במקום שהאדם יודה לה' על יום שמח - הוא נזכר בקשיים, הוא נתקף בקנאה, בעצב, בבלבול. הבלבול הזה - הוא האבק שממלא את הדרך אל האור!!!
משה רבינו בחיר הנביאים לא ולא נרתע "ומשה ניגש אל הערפל!" הוא נכנס דווקא לתוך המקומות החשוכים הללו, בלי פחד, עם הרבה מוכנות להילחם על המטרה!
ומדוע הוא התעקש להיכנס לשם?
.....

"ויפשיטו את יוסף את

כתונת הפסים אשר עליו" (לו, כג)

מעיר רבי שלום שבדרון זצ"ל: מה ראו להפשיטו את כתונת הפסים מיד כשבא אליהם? וכי מחמת שנאה עשו זאת? שמעתי לבאר, שלא בגלל שנאה עשו זאת, אלא מאחר ומבואר במסכת שבעות (דף לא) מנין לשניים שבאו לדין, אחד לבוש סמרטוטין ואחד לבוש איצטלית בת מאה מנה, שאומרים לו לבוש כמותו או הלבשהו כמותך, תלמוד לומר "מדבר שקר תרחק". למדין אנו שראיית העין עלולה להטות דין, א"כ אחי יוסף שדנו אותו אם הוא חייב מיתה, חששו שהכתונת פסים שעשה לו אביהם שגרמה להם השנאה נגדו היא תטה את לבם

ליקוטים וסיפורים נפלאים וישב - חנוכה

"ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוקים" (לט, ט)

איתא מהרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע, דהנה אמרו חז"ל (בראשית רבה פה ב) שאשת פוטיפר ראתה באיצטרוולוגין שלה שעתידה להעמיד מיוסף בן, והנה בוודאי גם יוסף ראה מה שהיא ראתה שהוא עתיד להעמיד ממנה בן, והיה 'אובד עצות', כי השתומם בעצמו - וכי ח"ו יהא כאן עבירה לישא נכרית זאת. וזה גופא היה תוקף הניסיון, לחשוב שממילא יכשל לבסוף אם כן אעשה זאת כבר עתה...

אמנם יוסף הצדיק השיב לעצמו, וכי מה לי לחקור אחר העתידות, 'כעת', יכול אני להתגבר, אעשה כן, ולא אחשוב על העתיד. ואכן, בהתגברות זו זכה למדרגות עד אין קץ ואין שיעור. (באר הפרשה)

"ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו" (כו, כג)

"מפני שתלה בו יוסף לזכרו הוזקק להיות אסור עוד שתי שנים" (רש"י)
אל ר' משה חיים רוטנברג העשיר הגיע חסיד עני ובידו מכתב מהאדמו"ר רבי מנחם מנדל מקוצק. במכתב בקש האדמו"ר מרבי משה חיים לתרום לצרכי הוצאותיו של העני המתעתד להשיא את בתו למזל טוב.

העניק לו רבי משה חיים רובל אחד ופטרו לשלום. נדהם העני ואמר "כלום ייתכן הדבר? הן הוצאות הדרך עלו יותר מרובל!"

אך רבי משה חיים לא הוסיף אף פרוטה אחת. יצא העני מביתו בפחי נפש, ובלב שבור ונדכא התכוון לשוב לביתו. עודנו בדרך והנה אץ בעקבותיו שליחו של רבי משה חיים "המתן! המתן!" קרא השליח והעניק לעני סכום נכבד סכום שיספיק לכל הוצאות החתונה.

התפלא העני על המעשה והחליט לשוב על עקבותיו, אל ביתו של רבי משה חיים ולברר את העניין. "מדוע נהגת כך בתחילה", שאל את רבי משה חיים, "ומדוע שינית לבסוף את דעתך?" השיב רבי משה חיים "כשראיתך בא אלי ובידך מכתבו של האדמו"ר הבנתי כי אתה סמוך ובטוח כי הכסף כבר בכיסך. כה בטחת בי שאעניק לך כסף, עד כי שכחת שיש בורא עולם ורק בו צריך לבטוח! משום כך דחיתך לשעה קלה קיוויתי כי על ידי כך תזכור מיהו אדון עולם ובמי עליך לבטוח ואז ורק אז הענקתי לך מכספי". (מעשיהם של צדיקים)

בחסידות סקווירא נהגו לא לשיר שיר מסוים כאשר יום טוב חל בשבת.

פעם עבר לפני התיבה שליח ציבור שלא היה בקי כל כך במנהגי ה'חצר' והחל להסתלסל במנגינת השיר ההוא.

החסידים היו בטוחים שהנה הרבי יגש אליו ויעיר לו, ויפסיקנו מלשיר. אבל כ"ק האדמו"ר מסקווירא, הידוע באצילותו ובנועם חינו, לא עשה זאת.

עד שאחד החסידים ניגש אל הרבי ואמר שצריך להעיר לחזן. האדמו"ר חיך, ואמר: 'נכון שיש בסקווירא מנהג לא לשיר את השיר הזה ביו"ט שחל בשבת, אבל בסקווירא יש גם מנהג שלא לבייש בני אדם.

בתקופה מסוימת אירע בישיבת פורת יוסף שנעלמו כספים וחפצים מהמעילים התלויים

במקומם. יד נעלמה פשפשה בכיסים ושלחה את תכולתם... הציבו מארב, והניחו פיתיון בכיס מקטורן.

והנה בחור נכנס, העיף מבט בהול לצדדים שלח יד... ונתפס. בקול תרועה הודיעו על לכידת הגנב. מספר תלמידים נהרו החוצה לחזות במתרחש.

הגאון רבי בן ציון אבא שאל זצ"ל שישב והגה בתורה הבחין בתסיסה המתרגשת בחוץ, ושאל "מה קרה" אמרו לו: "תפסו את הגנב!"

קם רבי בן ציון ממקומו, יצא ופנה לנאספים בתמיהה: "ובכן, באים לראות בהוצאה להורג"? לא הבינו: "איזה הוצאה להורג?"

הסביר להם: "גנב הוא וכבר נתפס. מדוע תתגודדו סביבו להכלים פניו? האם לא למדתם שהמלבין פנים כשופך דמים? מאימתי דינו של גנב במיתה?"

פעם התאכסן הגה"צ רבי ישראל סלנטר זצ"ל באחת האכסניות בשבת קודש. והנה קודם הקידוש החל בעל האכסניה להוכיח ולבייש את אשתו בטענו שהיא תמיד שוכחת לכסות את החלות במפה שלהן.

פנה רבי ישראל אל בעל הבית ואמר לו: הרי כל הטעם שצריכים לכסות את החלות הוא משום שלא יראו החלות בושתם בשעה שמקדשין על היין ועתה התבונן בעצמך: אם לבושת הפת שהיא דומם, חששו, היאך לא תחשוש לבייש ולהלבין פנים של אדם הנברא בצלם אלוקים?!

ליקוטים וסיפורים נפלאים וישוב - חנוכה

"ורשעים ביד צדיקים"

בבריסק ערכו פעם ה"משכילים" הצגה של לעג בה הראו איך נראתה מלחמה על פי התורה. ההצגה הייתה מיוסדת על הנאמר בתורה איזה אנשים אינם חייבים להשתתף במלחמה. כמה מאות איש שהוצגו כחיילים עלו על הבמה, והנה קם המכריז והודיע "מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו, ילך וישוב לביתו" (דברים כ, ה), מיד קמו ועזבו חלק ניכר מהחיילים. חזר המכריז והודיע "מי האיש אשר נטע כרם ולא חללו, ילך וישוב לביתו" (דברים כ, ו), קם חלק אחר מהחיילים ועזב. המכריז הודיע שוב "ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה, ילך וישוב לביתו" (דברים כ, ז), קמו ועזבו עוד קבוצה של חיילים. והנה באה ההכרזה האחרונה "מי האיש הירא והרך הלבב, ילך וישוב לביתו" (דברים כ, ח), קמו אחרוני החיילים ועזבו. לא נשארו במערכה כי אם שניים, אחד בדמות הגאון ה"שאגת אריה" זצ"ל, והשני בדמות הגאון מוילנא זצ"ל. כשסיפרו זאת לגאון רבי חיים סולובייצ'יק זצ"ל נענה ואמר, נכון, כך בדיוק נראתה מלחמה על פי התורה, אלא שהמציגים שכחו להציג את הסוף והעיקר, שהגאונים הללו הם אלו שניצחו במלחמה.

(פרדס החנוכה עמ' שא)

השתתפות בפרוטה

שאל מאן דהוא את ה"אבני נזר" מסוכטשוב ז"ע, מה טעם יוצא אדם ידי חובת נר חנוכה על ידי השתתפות בפרוטה עם המדליק, ואילו את ה"ארבעה כוסות" בפסח חייב אדם לקיים בעצמו ואינו יכול לצאת על ידי אחרים, השיבו ה"אבני נזר" שההסבר הוא פשוט, שהרי נר לאחד נר למאה (שבת קכב:), ניצוץ אחד של אור, לא משנה מי הדליקו, מגרש הרבה מהחושך, אבל איך יצא אדם ידי חובת שתיה בשתייתו של חבירו, כלום כוס אחד כוס למאה. (פרפראות ומעשיות עמ' רצא)

לימוד מהנרות

אבי בעל ה"אבני נזר" אמר שעל האדם ללמוד מהנרות, שכמו שהשמים מטבעם נמשכים אחר הפתילה, למרות שבכך הם מכלים את עצמם באש הבווערת, כך צריך האדם להיות נמשך אחר הקב"ה, גם אם לפי ראות עיניו יצמח לו רע מזה, חס ושלום, משום שמחמת עיסוקו בתורה ובתפילה לא יהיה לו פנאי להרוויח כדי פרנסתו, בכל זאת יהיה נמשך אחר הקב"ה ויבטח בשם ד', שההולך בדרכי ד' כל המאורעות שיבואו עליו הם לטוב לו. (שם משמואל)

"הנרות הללו קודש הם ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד"

הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל היה נודד למרחקים כדי לאסוף כסף עבור החזקת ישיבתו בברנוביץ. באחת מנסיעותיו לארה"ב הרחוקה לא ראה ברכה בעמלו, ואף לאתר מאמצים מרובים לא הצליח לאסוף די הצורך שיוכל לשלם בהם את החובות הגדולים של הישיבה. לפני שחזר לעירו שמע שיש בעיר עשיר אחד המתפרנס ממלאכת החייטות, אך כגודל עושרו כך מדת קמצנותו, ואף פרוטה אחת לא היה מעניק, ודלת הנעללת לא במהרה תפתח. מכל מקום הציעו מלווייו, שבליט ברירה כדאי לפקוד את מעונו אולי יכמרו רחמיו לתמוך בתלמידי החכמים המומיתים עצמם באהלה של תורה.

הסכים רבי אלחנן והלך לביתו של החייט, משפתח הלה את הדלת שאלו בעה"ב לרצונו, השיב הגר"א בניחותא, שהגיע מברנוביץ הרחוקה כי נפלו לו שני כפתורים ממעילו וחפץ הוא שה'חייט' המומחה יתקנם עבורו, ויפקח האיש את עיניו בתימהון ושאלו "וכי נשתבשה דעתכם לבוא מברנוביץ עד הנה לתפור שני כפתורים? וכי אין חייטים בברנוביץ... אתמהה.

אך הגר"א בשלו, הן, הן, נפלו ממעילי שני כפתורים, על כן נטלתי את מקל הנדודים לבוא עדיך שתתקנם לי, ויחזור העשיר שוב ושוב על דבריו, שלשוטה וטיפש יחשב הנודד עד לאמריקה עבור כך, בתוך כך החלה רוח העשיר להשתנות מעט, ורצה לתת איזה סכום לר' אלחנן, אבל עדיין ר' אלחנן בשלו, לא אקח ממך מאומה אחרי שלא באתי הנה כי אם לתקן הכפתורים.

העשיר שהבין שלא כך הם פני הדברים הפציר מאד בר' אלחנן - עד שנענה לו ר' אלחנן ואמר לו באותה מטבע: אדוני היקר, השמע לאוזנך מה שפיך מדבר, לשוטה גדול ייחשב מי שבא מברנוביץ עד לאמריקה הרחוקה כדי לתפור שני כפתורים, על אחת כמה וכמה שלשוטה גדול ייחשב מי שמתנהג עם נשמתו כאילו ירדה מעולם העליון עד עולם השפל הזה - מרחק גדול יותר מאשר מברנוביץ עד הנה, רק עבור לתקן כפתורים, ולהרוויח על ידי זה כמה גרגירי כסף... לבו של העשיר נפתח כאלום... ותרם לישיבה סכום נכבד ביותר. לדידן יאמר - שאל לנו להתנהג כאותו חייט עשיר, ובשעה נעלית כזו של הדלקת נרות חנוכה צריך לדעת על מה לנצל שעת הכושר זו, לא על שני כפתורים בכדי... אלא כל מגמותיו יהיו על דבר אמת. (באר הפרשה)

"מזמור שיר חנוכת הבית"

חנוכה מלשון חינוך.

בעל הישועות משה' מויד'ניץ היה מתבטא: נכנסים אלי אנשים ומתאוננים בפניי על היצר הרע החזק של ילדיהם, ואני לא מבין, מה קורה עם היצר הרע שלהם? האם אותם הם כבר סידרו???

"חשוף זרוע קדשך וקרב קץ הישועה, נקום נקמת דם עבדיך... כי ארכה לנו הישועה..."

לקבלה במייל: LikutimNiflaim@gmail.com

{ אז נדברו }

פרשת וישב תשפ"א | גליון מספר 492 | לסדר: "תשואות הן הן"

להצטרפות לרשימת

התפוצה במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

להשתתפות בהוצאות

הגליון:

בבנק:

חשבון 705284

בנק פאג"י

סניף 187

באשראי:

"נדרים פלוס"

"קהילות"

בטלפון:

(מענה ממוחשב)

0799-654321

תודה מראש!!!

למה הקב"ה לא סוגר איתי את המשכורת מראש???

המדרש אומר: "אילו היה יודע ראובן שהקב"ה כותב עליו: 'וישמע ראובן ויאלהו מידם', ככתופו היה מוליכו לחביו. ואילו היה יודע אהרן שהקב"ה כותב עליו 'וראך ושמח כלבו' בתופים ובמחולות היה יולא לקראתו. ואילו היה בועז יודע שהקב"ה כותב עליו: 'אתכל ותשבע ותתר' עגלים פטומים היה מאכילה"

כתוב כאן שאילו!!! אילו ראובן היה יודע שזה הולך להיות כתוב בתורה... אז הוא היה עושה את זה הרבה יותר במסירות... נו... אז חבל... למה הקב"ה באמת לא גילה לזו? הקב"ה היה מגלה לראובן שכדאי לך... זה הולך להיות כתוב בתורה... ואז ראובן באמת היה מרכיב אותו???

והתשובה ברורה: אם ראובן היה יודע שזה הולך להיות כתוב בתורה... **לא היה כתוב בתורה כלום!!!!** רק בגלל שראובן לא ידע... רק בגלל שהיה פה מעשה נאצל מצידו של ראובן שאף אחד לא אמור לדעת מה הוא עושה... ובכל זאת הוא עשה את זה בשקט ממקום הכי טהור והכי פנימי... רק בזכות זה הקב"ה כתב את זה בתורה!!! אבל אם ראובן היה יודע כמה זה שששוה... אז לא היה שום בחירה ולא היה פה שום גדלות מצידו... וממילא לא היה כתוב כלום... היה כתוב "וישמע הקב"ה ויצילהו מידם" (ע"י שליחו ראובן שקיבל משכורתו במקום)

המסר הזה נכון בייחס לכל אחד ואחד מאיתנו!!! וכל מעשיך בספר נכתבים!!! כל התגברות וכל עמידה בניסיון איפה שאף אחד לא רואה ואף אחד לא יודע... כן... פה אף אחד לא יודע!!! אבל שם בשמים הקב"ה יושב וכותב... כל מעשיך בספר נכתבים!!! ואם היית יודע שהקב"ה כותב עליך שהיום שמרת על העיניים היית רוקד משמחה... אם היית יודע שהקב"ה כותב עליך ששתקת בבית ולא ענית מה שרצית... (כי הבנת שכעת ה' רוצה שתשתוק...) אם היית יודע את זה היית מאושר ושמח... נו... אז למה אתה לא כ"כ מאושר... כי... כי נכון... ה' כותב עלי... אני מאמין שכל המעשים טובים שלי נכתבים... אבל למה ה' לא מראה?? למה ה' לא משחרר מיידע? למה ה' לא שולח איזה פידבק... איזה חיוך משמים... למה הוא לא מראה לי כמה המעשים שלי נחשבים???

מה התשובה?? אם ראובן היה באמת רואה באופן מוחשי שהולך להיות כתוב בתורה "וישמע ראובן ויצילהו מידם"... אז זה לא היה כתוב!!! כי זה היה כ"כ שווה וכ"כ ריווחי שאם ראובן היה עושה את זה... הוא היה בסה"כ איש עסקים ממולח... זה בכלל לא היה נזקף לזכותו...

רק בגלל שהוא לא היה יודע... והוא עשה את זה נטו כי זה רצון ה'... לכן זה היה הוא!!!! ולכן הקב"ה מכתוב עלי בתורה: וישמע ראובן ויצילהו מידם!!! זה היה ראובן... לגמרי הוא...

בשביל שזה יהיה אתה!!! בשביל שזה יזקף לזכותך!! צריך שתהיה פה השקעה ונכונות מצידך!! והרי אנחנו מבינים את זה טוב מאוד בייחס לביזנס... אנחנו מבינים שמי הוא זה שגורף את המיליונים?? מי שנתן אימון במניה כשהיא היתה בשפל הכי גדול שלה... ככה זה!!!

כאן כתובה התשובה אליך בן עליה מרומם וקדוש... שאתה יורק דם ושוחק שפתיים ועומד בניסיונות קשים ולא פשוטים בכלל... וברגעים קשים אתה שוב ושוב שואל את השאלה הכואבת: אם הקב"ה באמת מעריך את ההתגברות שלי ואת האמונה הנאמנה שלי אליו ואת העמידה בניסיונות שלי... אז איפה הוא יתברך?? למה הוא לא מחזיר פידבק?? למה הוא לא שולח לי מידי פעם מכתב עם הקדשה?? **ומה התשובה??** דבר ראשון: את הכאב אי אפשר לבטל במחי יד... אבל תדע לך דבר אחד: ש"זה ספר תולדות אדם" וכל מה שאתה עושה למענו יתברך נכתב בספר תולדות אדם שלך לנצח נצחים... ושם כתוב את כל הפעמים שכמעט קנית מכשיר וברגע האחרון לא... כתוב שם כמה פעמים כמעט נכנסת לאותו מקום שיש בו רשת ו... וברגע האחרון לא... אבל!!! יש משהו אחד שלא כתוב... ולעתיד לבא חז"ל יגידו: אילו ידע קובי שהקב"ה מכתוב עלי את כל ההתגברויות שלו... הוא היה עושה את זה בתופים ובמחולות... ואז אחד מהצאצאים שלך יעמוד ושאל כמו אדון אז נדברו... רגע... אז למה הקב"ה באמת לא גילה לו שזה הולך להיות כתוב?? והתשובה תהיה: שאם הוא היה יודע כמה זה חשוב אצל הקב"ה וזה נכתב בספר זכרון לפניו... זה לא היה חכמה וזה לא היה שווה כלום...

אז הקב"ה לא גילה לך... גזירה היא מלפניו שהוא לא מגלה!!! אבל זכותך המלאה לגלות את זה בכוחות עצמך... אני רוצה שתבין: בהלכות שבת קיי"ל שנכרי שעשה מלאכה לישראל בשבת אסור ליהנות מזה... אבל!! אם סגרת איתו מראש על מחיר... אז זה נקרא ש"בדנפשיה קעביד" - הגוי עובד בשביל הכסף של עצמו וזה לא נקרא שהוא עובד בשביל ישראל ולכן מותר... על אותו משקל כאן: אם הקב"ה יסגור איתך כבר עכשיו את התשלום והוא כבר עכשיו יראה לך וישכנע אותך שזה כדאי... אז אין בעיה!!! מכאן ואילך אתה תעשה את זה בתופים ובמחולות... אבל זה כבר "בדנפשיה קעביד" זה כבר לא יקרא שאתה עושה את זה למענו יתברך!! תנצל את הימים האחרונים שלפני הגאולה... שיש לנו את האפשרות עדיין להפגין לפניו נאמנות ולעשות רצונו יתברך גם כשהוא עדיין לא סגר איתנו על מחיר... יש לנו הזדמנויות אחרונות לעשות את זה נטו למענו יתברך!!! לתת לו כתר מלוכה ולהמליך אותו בזה שאנחנו נאמנים לרצונו...

ותאמין לחז"ל שלוחשים לאזניך: נאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך.

למה הבריתות תמיד מתעכבות...???

מידי פעם יוצא לי להשתתף בבריתות... וכידוע: בבריתות יש תופעה כזו שהברית תמיד מתאחרת... אומרים שעה אחת ותכל'ס כמעט תמיד זה מתעכב או חצי שעה... ולפעמים יותר... (כמובן שכל פעם יש סיבה אחרת... ותמיד היא מוצדקת...)

באחת הפעמים שעמדתי וחיכיתי... ככל הנראה היה לי יותר מידי הרבה זמן לחשוב... אז חשבת... חשבת לעצמי: למה באמת הבריתות תמיד מתעכבות?? מה ההסבר לזה עד דרך הסוד?? ואז נזכרתי בגמ' בקידושין (לט.) שמספרת שרב כהנא היה מוכר סלי דקל בשוק... והוא נכנס לאיזשהו מקום והיה לו שום ניסיון של יחוד... מה עשה רב כהנא?? קפץ מהחלון!!! בא אליהו הנביא... והופ!!! קיבל אותו שלא יחבט בקרקע... אמר אליהו לרב כהנא: תדע לך!! שהטרחת אותי כעת ארבע מאות פרסאות!!! הייתי רחוק מפה 400 פרסאות... ו... ובגלל שקפצת מהחלון הייתי צריך לרוץ 400 פרסה בשביל לקבל אותך...

ואני שואל בסקרנות: אליהו הנביא מוסר פה מידע: באותה שעה שרב כהנא קפץ מהחלון... באותה שעה אליהו היה באיזשהו מקום שהוא רחוק 400 פרסה... איפה זה?? מה היה שם?? מה אליהו הנביא עשה שם?? נו... מה התשובה?? כנראה שהיה שם ברית!!! ואליהו הנביא כבר הגיע... ואז פתאום קרה מה שקרה... ורב כהנא היה צריך לקפוץ מהחלון... ואז אליהו הנביא קיבל קריאת חירום... והופ!!! הברית נעצרה... הקוואטער פתאום לא הגיע ושכחו את היין... למה?? כי אליהו כעת יצא לסנדקאות חירום אצל רב כהנא...

עכשיו הבנתי הכל!!! עכשיו הבנתי למה הבריתות פתאום נעצרות ומתעכבות...??

נו... למה?? בטח... ברגעים אלו שאני עומד פה בהמתנה לברית... יש כעת בחור בן עליה שמתמודד עם כל מיני ניסיונות... והוא מצידו עושה את הכל... אבל הניסיון קשה ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו... והניסיון רק הולך ומתעצם ואותו בחור כמעט כמעט נופל... ואז הקב"ה מזעיק את אליהו הנביא בקריאת חירום ממרחק של 400 פרסה ואליהו מגיע לתפוס אותו!!! לעמוד על ימינו לסמכו... ואני לא מבין למה הברית מתעכבת... אדוני... מה אתה רוצה?? יש פה בחור בן עליה במרחק של 200 פרסאות שעמד בניסיון קשה ואליהו הנביא מחויב אליו לפני התינוק- הלכות החדש הזה...

כן... אליהו הנביא נקרא מלאך הברית!!! הוא כביכול העורך דין שמעמד החוזה וההחתימה בין יהודי לקב"ה צריכה להיות בנוכחותו!!! אבל לא כולם יודעים שגם אחרי שחותמים חוזה אצל עורך דין... זה לא מסתיים בחתימה... זה רק מתחיל שם!! מרגע החתימה העורך דין מלווה את כל העיסקה מתחילתה ועד סופה... ואליהו מלאך הברית שהיה נוכח בברית של הליגער רב כהנא ועמד על ימינו לסמכו... הוא המשיך ללוות את רב כהנא בעוד הרבה צמתים בנושא זה... וברגע שרב כהנא נמצא ברגעים מאוד קשים של עמידה בניסיון... העורך דין לפתע הועק שוב!!! שוב לעמוד על ימינו של רב כהנא לסמכו ולתפוס אותו...

לכן!!! עם כל הכבוד לבריתות שנעשות כעת ועם כל הכבוד לחתימות חוזה החדשות שנעשות מידי יום... עדיין אליהו הנביא מחויב ללקוחות יותר ותיקים... ובעיקר: הוא מחויב ללקוחות נאמנים שכבר הספיקו להוכיח את עצמם...

זה אמנם וורט!!! אבל הרעיון הוא בודאי אמיתי לגמרי...

הסיבה שאליהו הנביא מופיע בכל ברית... הסיבה מבוארת בזוה"ק: שאליהו הנביא כביכול טען לפני הקב"ה שעם ישראל עזבו את בריתך!!! ולכן הקב"ה כביכול העניש את אליהו שהוא צריך להיות נוכח בכל המעמדות שבהם היהודי מכריז שהוא לא עוזב את בריתו יתברך... אז המעמד הרשמי והחגיגי זה הרגע של הברית עם הכוס יין ועם הטליתות ועם הרוגעלך והלחיים!!! אבל בינינו לבין עצמנו... המעמד האמיתי הוא איפה שאף אחד לא יודע... אי שם בחזרי חדרים... שם מתייצב לו היוסף הצדיק של הדור שלנו מול כל מיני חלונות וכל מיני אפליקציות אפטריות... ונדרש ממנו לעזוב בגדו בידה וינס ויצא החוצה!!!

כן... יוסף מפסיד בזה שהוא לא מחובר לרשת... "ויעזוב בגדו אצלה..." יש בגדים מסוימים שהוא לא יכול לקנות- אלא רק דרך הרשת... אבל היות והוא יודע מה זה עלול לעשות לו אז "ויעזוב בגדו אצלה..." יוסף מפסיד הרבה דברים נחשקים מהניתוק שלו לרשת...

ושוב נחזור ונשנן כאן משפט שנכתב אינספור פעמים בגיליון זה: יוסף הצדיק שמוזכר בתורתנו זה לא איזה צו"ל או פאנאט או מצומצם שלא מבין מהחיים שלו בענייני העולם... לא!!! מדובר ביפה תואר ויפה מראה שמבין היטב בחיצוניות... מבין מספר 1 בעולם בכלכלה... בן אדם מוצלח!!! איש מצליח!!! כשרוני... מרשים... יש לו כריזמה ותקשורת בין אישית מדהימה והוא יודע להסתדר עם כל השכבות מפרעה ושריו ועד אחרון הפושעים בבית הסוהר... בקיצור: שלא תהפוך את יוסף לאחד כזה מצומצם שלא מספיק מבין עניין... לא!!! לא!!! לא לחינם חז"ל אומרים שיוסף מחייב את הרשעים!!! בטח... יש כבר כמה שטענו לי שאני לא יכול לבא בטענות לאחרים מול פגעי הטכנולוגיה כי אני לא מבין מהחיים שלי... והם צודקים!!! אז זהו שיוסף מחייב אותך!!! יוסף היה מוצלח!!! יוסף היה מבין גדול... ידע הכל... הכיר את הכל... ובכל זאת "ויעזוב בגדו אצלו וינס ויצא החוצה"!!! המוצלח הגדול... הכלכלן מספר אחד הבין ש... שאף צריך לברוח!!! אותו יוסף שבפרשיות הבאות הוא יפתיע אותנו בחוש המסחרי הגאוני שהוא יודע איפה להשקיע ולתפוס חזק חזק... הרי כאן אותו יוסף אומר לך לברוח ולעזוב הכל!!! **אז אל תתנוכח איתו!!!**

והיוסף של הדור שלנו עומד באותו מקום... דא עקא: שאצל יוסף... עוד יעקב אבינו פתאום הופיע לו מול המסך והזהיר אותו... אבל בדור שלנו גם את זה אין... ומי יתן ליוסי שלנו כח?? מי?? אבל אנחנו לא חוששים: מקובלנו שהבא ליטרה מסייעין אותו!!! ובחור שיבין שברגעים של התמודדות הוא נמצא כעת בעיצומה של ברית קודש... שאליהו הנביא כעת נטש ברית בעיצומה ובא לעמוד על ימינו לסמכו... כן!!! זה ממש ככה!!! אליהו הנביא צריך להגיש לפני הקב"ה כל יום כך וכך מסמכים של מעמדות שבהם עם ישראל מבטאים שהם לא עזבו את בריתו... אז יש את המסמכים הרשמיים והמוכרים... עוד ברית... עוד ילד יהודי שקצת בכה וכולם אמרו מזל טוב... אבל יש מסמכים הרבה יותר איסטרטגיים... מסמכים שחושפים רגעים שאף אחד לא יודע מה עבר עליך... ובשביל אליהו מלאך הברית זה זהב! זה מסמך שסוחט המון דמעות ורגש מאבא שבשמים שמציג בגאוה גלויה את בנו יחידו הלא אתה... ומכריז מול הצדיקים בגן עדן: ראו- בני ישראל אשר בך אתפאר...

ניתן לקנות את הקונטרס

נר לרגלי

דבריך ואור לנתיבותי...

בענייני ימי החנוכה והמסתעף, מלוקט מתוך מאמרים שנכתבו בגיליון זה,

בפלא': 0548446691

כמ"כ ניתן להשיג את הספרים "אהבתי" ו"אהבת" ו"ימאן" במוקדי המכירה כדלהלן...

ניתן להשיג במוקדי המכירה:

אופקים: שפירא: 0534112035

אחיסמך: שרגל: 0527171721

אלעד: 039073067

אשדוד: 0504120311

בית שמש: נהר הירדן 9 רמה ב, מש' צוויבל

ביתר עילית ב' אזור רמי לוי 0548450998

רחובות: 0548423047

הרצה התרה: 0556705003

בני ברק: קבוץ גלילות 9- 0556728458

חזון איש 34 (פינת זסלה, דריימוס) 0527117271

רבי עקיבא- אזור הרב קוק- 0527603814

משפחת בוים רחוב השלושה 11.

קרית הרצוג: הרב גניחובסקי 20- 0527616750

הרצה תל ציון

אהבת ישראל 13/13 (ארון חשמל)

קליון: אהבת שלום 25- 0527150166

ירושלים: מרכז העיר: רחוב נחמיה 10.

בית וגן: רח' הרב פרינק 29 קומה ב'.

רמות א'- 0527189947

רמות ד'- רובין 47 קומה ב'

רוממה: המ' 29 א' 0527682281

גבעת שאול: בן עוזיאל- 0548491554

חר נוף- 0533148861

נווה יעקב- 0527119675

טלוסטון- 0527616512

קרית ספר: מרומי שדה 3 052-7174781

חפץ חיים 14 089742750

ברכפלד- 0533109169 (כולל עטרת שלמה)

פיצוץ בראשית- ברכפלד: 0527137444

גריץ פארק- 0527644795

צפון: חיפה: שטיבלאך נדבורנא/ תפארת ישראל.

נווה שאנן: טרומפלדור 3 רבינסקי 0527622736

רכסים: הורדים 4א' קריצלר לתאם 0548415410

כרמיאל- 0527136165 משפחת שטיימן.

טבריה- 0548441354

חצור- קריה, יונתן בן עוזיאל 3/5 0583244899

עפולה- 052-7686876

מה בחוברת???

א. כיצד לומדים להודות לה' גם על ישועה חלקית??...

ב. חנוכה הוא ההגה של הפרסומות... האם באמת הכל מתחיל ונגמר בשיווק ופרסום??

ג. מה הקשר בין נרות חנוכה להסרת עין הרע??

ד. אם הכל היה לטובה... אז למה זה בכלל קרה?? הייתי מעדיף יותר שלא יבואו שודדים ואז גם לא יצטרכו התרנגול והחמור למות לטובה??

ה. למה לדרשנים אין מספיק חומר מה לדבר בחנוכה??

ו. איפה פרשיות וישב מקץ ויגש פוגשות אותנו

להיות דבר מעצבן!!! **ואתה יודע מה ה"תסמינים" הכי מובהקים לתופעה הזו??** שאתה פתאום שם לב שיש לך נטיה לדחות את המעריב לשעה הכי מאוחרת בערב או... או... או את השחרית לשעה... איקס בבוקר... (בטח!!!! נקוט האי כלל בידך; דברים מעצבנים דוחים לרגע האחרון... אז כמובן שאל תשכח שאני כעת בעיצומו של ניתוח לב פתוח... כי... כי סו"ס הנימוק הרשמי למה אני מתפלל מאוחר זה כי כמובן "אין לי מוּיחין..." ומאוד מעניין שכל יום מחדש רק ברבע השעה האחרונה שלפני חצות היום והלילה רק אז המוּיחין נכנסים ב"כלים..." נו... באמת... על מי אנתנו בדיוק "עובדים"??? הגיע הזמן לבדוק האם זה לא תסמין מובהק של דחייה של דבר קשה לרגע האחרון!! כן... דווקא בגלל שאני כזה עוייבד... ואני תובע מעצמי עבויידה שאני לא אווז בה... זה נהיה אצלי גוש שחור שדוחים אותו כמה שאפשר)

התוצאה העגומה היא: שדווקא אני, שכן הגעתי לאיזשהו אחיזה מרוממת בתפילה יותר מחברים שלי... דווקא בגלל זה... היות ואני לא יכול לרדת מהעץ הזה... אז אני **במו ידי משיא על עצמי את התפילה!** חבר שלי הספונטני והעממי כבר אוהב את ימי החנוכה יותר ממני... כי הוא שיהיה בריא... אף פעם לא עשה עסק... הוא הגיע למנורה. הכין את הפתילות בלי להסתבך... שפך שמן... בירך בכוונה... קצת בקול... קצת התרגש... הדליק. ההדלקה שלו עשתה מצווה... שר מעוז צור... אמר כמה מזמורים... אכל שלוש סופגניות והלך לדרכו... שנה הבאה... כשחבר שלי שוב מגיע לחג החנוכה... יש לו רגשות נורמליים לחנוכה... **אבל אני??**

היות ולפני 12 שנים הייתי יושב **שעה וחצי** מול הנרות ומייחד יחודים (ואז באמת אחזתי שם...) אז גם אח"כ שאני כבר פחות אווז שם... ואני כעת עושה שטייגן בעוד כמה תחומים אחרים בעבודת ה'. אבל ברגע שאני רק רואה את החנוכה שלי... אני כבר יודע מראש שהסטנדרט הרוחני שלי מכריח אותי לשבת פה לא פחות משעה וחצי ועוד להיות באאורות... **ואני כעת לא אווז שם!!! לא! לא אווז שם!!!** מה הפלא שרק מגיע ערב חנוכה... אני מרגיש תעוקה ונהיה עצבני ו... ומשני הכיוונים... גם עצבני מעצם הידיעה שאני אמור להכין את הפתילות ולקרצף את הכוסיות במשך חצי שעה וגם לשבת פה יותר משעה מול הנרות... ו... זה לא בשבילי... (ואני כמובן לא מוכן להודות בה... אתה מבין לבד שאני כעת מגלה לך סודות שאני לא מגלה אפילו לעצמי) וגם אחרי שאני כבר עושה את זה... אני רק נהיה מאוכזב מעצמי... כי... כי תכל'ס ציפיתי מעצמי להיות באורות (כאשר היה "בימים ההם" שאחזתי שם תרתי משמע...) וזה בכלל לא בכיוון...

מה הפלא שלמרבה האבסורד דווקא העוייבד ה' שכ"כ הרבה השקיע בחביבות מצות הדלקת נרות החנוכה עלול לפתח את הריאקציה הכי גרועה והכי הכי רחוקה מלחבב את המצווה החביבה עד מאוד...

אתה מבין לבד שהדוגמאות שהבאתי כעת הם ממש מדגמיות... כל עובד ה' פוגש את זה בסיטואציות שלו... יש אחד שפעם הוא היה מתמיד עצום... הוא עשה שטייגן גדול בהתמדה והוא הגיע באמת לפסגות של התמדה ושקיעות בלימוד... עכשיו: מאיזה סיבה שלא תהיה הוא לא אווז בהתמדה של פעם!! אותו אחד עלול למצא את עצמו מאוכזב

שם!!! זה באמת המושגים החדשים שיש לי כעת ברוחניות! זה באמת הסטנדרט הרוחני שלי!!! **ופתאום לחתוך את זה ? ! ?** אני מרגיש כאילו אני קצת... קצת יורד מהדרך... אתה מבין אותי?? אני לא יודע אם אתה לגמרי מבין את **עוצמת** התחושה הזו... **אז רק בתור המחשה:** אני הליטאי... ואצל הליטאים אין שום בעיה לגדל זקן צמוד... יש לי חברים בגילי שיש להם זקן צמוד ואף אחד לא רואה בזה בעיה... לעומת זאת אני במקרה כן מגדל זקן ולא צמוד. **עכשיו:** תאר לעצמך שיום בהיר אני מגיע לספר ומודיע ל: תחתוך את הזקן לחצי התורן... צמוד!!! **תגיד לי: בינינו... אין זה יראה??** זה יראה רע מאוד!!! ואפילו מחשיד... החברים שלי עם הזקן הצמוד שלהם יתלחשו מאחורי הגב שלי. מה קרה לאדון אז נדברו? הוא קצת זז שמאלה? קצת ירד מהדרך?? נכון?? **למה הם ככה יחשבו...??** הרי אתם בעצמכם מגולחים... אז מה אתם מתרגשים ממני??

כי זה לא קשור... **זה הסטנדרט שלי!!!** היות והסטנדרט שלי זה זקן באורך 15 ס"מ... אם אני פתאום חותך את זה בדרמטיות... יש פה איזה הכרזה של... של ירידה מהדרך... **ושוב: זה נטו רגשות...** אתה יכול להתווכח עד מחר ולטעון שזה סתם דמיונות וזה לא נכון... ואני אסכים איתך **אבל תסכים איתי שזו התחושה! זו תחושה חזק ה!!!**

אז תחשוב שזה בדיוק מה שעובר על בן עליה מרומם שהתרגל במשך חצי שנה להתפלל חצי שעה שמו"ע בהתלהבות עצומה... ופתאום זה "עבר לו..." אז זהו?? סיימנו?? חותכים... מורידים מחצי שעה לעשר דקות...

אתה קולט שזו הרגשה קשה ב ד י ו ק כמו שאני אוריד את הזקן???

אז זהו!!! שכמו שאת הזקן "עדיין" לא העזתי להוריד לחצי התורן!!! ככה את התפילת שמו"ע שלי ארך לי המון המון זמן עד שהעזתי לקצר!!! עכשיו: תנסה להיכנס לראש שלי... פעם!!! לפני עשר שנים הייתי במדרגה מאוד גבוהה בתפילה שאני מסוגל להתפלל חצי שעה שמו"ע במתיקות ולא לשים לב שהזמן עובר... ומאז קרו הרבה דברים טובים אחרים... שכתוצאה מהם ההתלהבות דעכה וכעת **אני לא צריך** חצי שעה שמו"ע... **אין לי מה לעשות** עם חצי שעה שמו"ע... ותחשוב שאני **לא מסוגל לרדת מהעץ הזה!** תחשוב מה קורה לכן אדם שהוא מצידו מתפלל עכשיו שמו"ע כמו כולם... שמונה עד עשר דקות... אבל יש לו איזשהו מחסום רגשי שהוא חחייב למרוח ולמתוח את התפילה חצי שעה. תנסה לתחושות של כזה בן עליה... תנסה לחשוב מה עובר עליו כשהוא מגיע לתפילת מעריב... **רוצה לשמוע הגדרה במילה אחת?? קוראים לה: אאאאאאאא... זו ההגדרה!!!** עוד פעם הגיע המעריב המתיש הזה שאני הולך לחלום בו עשרים דקות... עוד פעם הגיע השמו"ע הזה שאני הולך להתנדנד ולהתנדנד ולהשתעמם בו חצי שעה... והכי הכי: עוד פעם הגיע השמו"ע הזה שאני מצפה ותובע מעצמי להתלהב ולהתרגש ולכוין כמו שהיה פעם... ואני לא מגיע לזה...

קוראים לזה אאאאאא אחד גדול!!! התפילה נהפכת

טייס לא מהסס לנחות כי תמיד ניתן להמריא שוב.

מי שזוכר... בשבוע שעבר נכתב כאן מאמר על חביבות המצוות... שאנחנו דווקא מחפשים עוד ועוד אתגרים במצוות... אנחנו בעניין וכו' וכו'...

בקיצור: במאמר הזה נכנסתי לאורות... והסברתי כמה זה גישמאק להעמיס כמה שיותר בעבודת ה'... עם כל התובענות המתאגרת שבה

עד כאן מה שכתבתי בשבוע שעבר!!! כעת אני רוצה להפוך את הקערה על פיה... ולהציג את הצד השני של המטבע...

אפתח בדוגמא: לפני עשר שנים כשהייתי בחור... היתה תקופה שעשיתי שטייגן גדול בעבודת התפילה... עסקתי ועמלתי בזה והתעליתי בזה והגעתי באמת לפסגות גבוהות בעבודת התפילה וזה כמובן הגיע לידי ביטוי מעשי **בתפילות ארוכות!!!** שאם פעם הייתי מתפלל שמו"ע שבע דקות... פתאום קבלתי חשק והתלהבות ומתיקות הרבה יותר גדולה. והתפילה התארכה **לעשרים דקות!!!** ומדובר היה בחיזוק אמיתי!! חיזוק משמעותי שתפס!!! לא איזה מבצע חד פעמי... זה לא היה כמו עוד איזה מבצע חד פעמי שהולכים על כל הקופה ואח"כ יורדים מזה לגמרי... מדובר היה בחריש אמיתי ותקופה ממושכת שבאמת הגעתי לשיעור קומה חדש ויותר מרומם בעבודת התפילה...

עכשיו!!! אחרי חצי שנה של פסגות כאלו מרוממות בתפילה... כצפוי... לאט לאט ההתלהבות התחילה קצת לרדת... וכאן חשוב לי להדגיש: שההתלהבות ירדה לא בגלל שירדתי מזה!! ולא בגלל שירדתי ברוחניות!! **לא!!! לא! חשוב לי להדגיש שלא!!!** ההתלהבות ירדה בגלל שפשוט המשכתי... המשכתי להתעלות בעבודת ה' בעוד כמה תחומים אחרים... וכעת נניח תפסתי חיזוק חדש בהתמדה בלימוד או בעבודת המוסר... מטבע הדברים מוקד ההתעניינות עבר גם (לכפ"פ) לתחומים אחרים בעבודת ה'. וכתוצאה מזה ההתלהבות בתפילה נהייתה קצת פחות. **וכאן מתחיל הסיפור המוכר והעצוב שעד היום לא לגמרי סיימתי איתו!!!** הסיפור הוא שהיות וכבר חצי שנה התרגלתי לסטנדרט רוחני תובני של תפילת שמו"ע שאורכת לי עשרים דקות!!! **אז זה הסטנדרט שלי!!!** זו הרמה הרוחנית שלי!!! כאן אני אווז!!! דא עקא!!! שהיות וההתלהבות כעת קצת דעכה... הרי לפי מינון ההתלהבות הנוכחית שיש לי כעת... התפילה כבר לא אמורה לארוך לי עשרים דקות... אלא רק עשר דקות... **דא עקא!!! שאני כבר לא מסוגל לרדת** מהסטנדרט הרוחני שאני אווז בו!! אני לא מסוגל פתאום לקצר את התפילה בחצי... לא... לא מסוגל... אני רואה את זה כ... כפשטיט רגל... **מה... זהו?? ירדתי מזה???**

ואני רוצה שתבין: אם זה היה סתם איזה חיזוק צדדי שקבלתי ע"י... טרנד כזה שהיה ועבר... אז נו... לא קרה כלום... אבל כאן מדובר בעליית מדרגה רוחנית **אמיתית** שהגעתי אליה!! אני באמת אווז

באוויר... אבל הוא רוצה גם לנחות טוב... ולדעת לנחות נחיתה זה ההההמשימה של טייס טוב...

דא עקא!!! שבמשפטים שלי האלו יש משהו מאוד שובר ומדכא...

כי... כי אני עכשיו המראתי למדרגה מאוד גבוהה... רק עכשיו גיליתי את האור הגדול... את האור של התפילה... של ההתמדה... של קרבת אלוקים... הדבר שכעת הכי מטריד אותי זה איך אני נשאר פה לנצח!!! לא רוצה לזוז מפה... לא רוצה לחשוב על אפשרות שאני יורד מזה... ואז מגיע אדון אז נדברו עם טיל נגד מטוסים ומחפש לקרקע אותי...

אין לך עוול יותר גדול מזה!!! (ואני יודע! ושלא תגיד שלא אמרתי!! יהיו בחורים עוייבים שיקחו את העלון הזה בחמת זעם ויזרקו אותו לשירותים... והם אפילו לא ידעו שכתבתי את זה מראש... כי הם יעשו את זה עוד הרבה לפני שהם יגיעו לשורות האלו...)

אז זהו שלא!!! וכאן יש נקודה מאוד מאוד עמוקה שצריך להבין אותה:

אם אתה כעת בתקופה מרוממת וטפסת לאיזושהי מדרגה מרוממת שאתה כעת אווז בה... ואתה יושב בה טוב ומתמקם בה וזה תופס... אז זהו!!! זה קיים!!! זה קרה!!! זו עובדה!!! יש פה נכסי דלא נידי!!! אתה כעת תוקע פה דגל של כיבוש ואתה מכריז שזו המדרגה שלך...

עכשיו... זה לא סתירה שיהיה לך נחיתה... וגם כשתנחת מזה... ותרו מזה ויגיעו ימים שאתה תרגיש שאתה לא אווז שם... זה לא סתירה שזה קיים!!! אתה תמיד לחזור לשם... כי זה נכס שקנית אותו... זו פסגה שאתה כבר אווז בה... אז בסיידר... לא תמיד צריך להיות שם... זה כמו אמריקאי שקנה דירה בישראל ואז הוא רגוע לחזור לארה"ב... למה??? נכון שחזרתי לארה"ב... אבל שמתי רגל בארץ!!! אני תמיד יכול לעלות על מטוס ולהגיע לבית שלי בארץ... וזו תחושה מאוד נכונה ומונבת... ממילא!!! הפחד מהנחיתה הוא לא נכון... זה לא שאם אתה נוחת אז לא עשינו עסק... ירדנו מזה... זה לא שאם אני הפסקתי להתפלל חצי שעה זה אומר שזהו... אני כבר לא מחבר ספר "אהבתי" לא!!! חלילה!! הנכס הזה קיים אצלי... המפתחות בידיים שלי ולפי הצורך... אני תמיד יכול לחמם מנועים לכיוון הזה ולהגיע לשם...

טייס לא מפחד לנחות!!! כי הוא יודע שהוא תמיד יכול שוב להמריא!!!

אתה יודע איזה טייס לא יכול להמריא?? מי שלא יודע לנחות... מי שלא יודע לנחות... מה הוא עושה??? הוא משייט לו בשמים עד שנגמר המנוע... ואז הוא מתרסק... ואז באמת אין לו אפשרות להמריא... וזה בדיוק מה שקרה לי ואסור שיקרה שוב!!! גם כשמטפסים למדרגות... צריך להתלמד לרדת מהם כשצריך... מתוך ידיעה שזה לא בורח לי!! אני תמיד יכול שוב להמריא לשם... אבל למען ה'... אל תתעקש להישאר באוויר!!! אתה סתם שורף מנוע יקר ואז באמת לא תוכל יותר להמריא... כי לא יהיה את מי... אנא: שמור קשר עין עם הנפש שלך!! קח את המאמר הזה לתשומת לבך... הוא בנפשני!! כמונן למבינים בלבד...

לא חתכתי... אבל את ההלל קיצרתי... וגם את הנענועים שפעם היו אורכים לי שעה... גם אותם צמצמתי למינימום כמו ככולם... ובהתחלה ארך לי זמן לבלוע את הגלולה שהסטנדרטים שלי השתנו... היה לי קשה לעכל שאני מדליק נרות החנוכה עם "הדלקה עושה מצוה" פלוס מעוז צור... פלוס סופגניה וכמה בקשות פרטיות ושלוש!!! אחר אחר שלוש שנים של שיקום יחסים מול החנוכה שלי... אני מוכרח לציין שהשנה הוצאתי את החנוכה ואני פתאום מרגיש שהיא כבר לא מאיימת עלי! אני כבר לא מרגיש את התעוקה שהייתה לי עד כה מהשעה וחצי מול הנרות... זה בסיידר!!! אני כבר יודע שגם הדלקה עושה מצוה... אוהו... עכשיו לאט לאט אני מעיז להתקרב שוב לחנוכה... ואם בהדלקה הקרובה אני פתאום אתרגש... ויתחשק לי להתבטא ובטעות יצא לי להיות 40 דקות מול הנרות... אין בעיה!! זכותי!!! אבל למחרת??? בהדלקה של היום השני?? פרנציפ לא!!! מה... בגלל שאתמול היתה לי התרגשות ולכן נשארתי פה שעה... לכן היום שאני עייף אני צריך להכריח את עצמי לעשות משהו שאני לא אווז בו???

בקיזור: מה אני בא לומר?? שאם בשבוע שעבר נכנסתי לאורות ודברתי שאנחנו מחפשים להחמיר ולהתבטא מול הנרות ומול עבודת ה'...

אז הנה!! כעת הבאתי לך את הקונטרס!! זה לא תמיד חכמה!!!

זה לא תמיד חכמה להעמיס משהו שאנחנו לא תמיד אווזים בו...

ממילא היום... כשאני רואה בחור בן עליה שבאמת רואים עליו שהוא עולה ומתעלה ומגיע לפסגות רוחניות... כשאני רואה אותו מתחיל להאריך בשמו"ע מתוך מתיקות וגישמאק... מצד אחד מרנין ומרגש לראות כזה בן עליה... מצד שני אני נאנח!!! כי אני מכיר מידי טוב את ההמשך מניסיון אישי... אני מיד שואל את עצמי: כשהתלהבות תרו וכבר לא יהיה לו כ"כ סיבה להאריך בשמו"ע... האם הוא ידע גם לנחות נחיתה רכה?? או שבעוד חמש שנים כשאני אגיע לכאן... אני אראה אותו באותו מקום גורר את עצמו באחד עשרה בלילה לתפילת מעריב ומתנדנד חצי שעה ככה בעייפות כיו... כי איך אפשר לרדת מהעץ??

אני כבר עכשיו מרחם עליו!!! נו... אז תכל'ס... מה אני רוצה עכשיו??

שמהיום אם יש לך התלהבות בתפילה... אל תתלהב... אל תתפלל ארוך...?? תדכא את ההתלהבות הזו...?? תקפיא אותה??

חס ושלוש!!! אדרבה ואדרבה... אם יש לך מתיקות ועריבות ואתה נמצא בתקופה מיוחדת של שדה תעופה ואתה מטפס לאוויר פסגות... תן לזה... שחרר גז... תנסוק... תטפס... תגיע לזה!!! תאפשר לעצמך להגיע הכי גבוה שאפשר... (כמונן כל דבר בשיקול דעת... בלי שגוונות) אבל תמיד תזכור שאני כעת במצב טיסה!!! אני כעת אוויר!!! והיות ומה שאני עושה כעת זה מעבר לנורמה ורחוק מאוד מעיקר הדין... אז צריך לקחת בחשבון שהמטוס יום אחד ינחת!!! ואסור שזה יהיה נחיתה אונס!! אף טייס לא מחפש לגור באוויר!!! הוא כן רוצה להמריא... הוא כן רוצה לטוס

מעצמו על בסיס קבע!!! הוא ישב וילמד שלוש שעות בהתמדה עצומה ויצא משם חסר סיפוק לחלוטין... למה??? כי לפני שמונה שנים... אי שם בתקופה הכי מרוממת שאחזתי בה... הגעתי לסטנדרט של שש שעות לימוד ללא הפסקה!!! ומאז זהו!!! נכנס לי לתוכנה שזה הסטנדרט הרחוני שלי!! שם אני מעמיד את עצמי!!! ואם היום אני לומד רק שלוש שעות... אז אני אכזבה מהלכתי!!! ... ו... ואז מה קורה???

אחד מהשתיים: או שהוא מכריח את עצמו בכח להיאחז בסטנדרטים שהיו לו פעם... שהמשמעות הנוראה היא שכל שעה נוספת שהוא לא אמור כעת לשבת מול הגמ'... והסיבה היחידה שהוא כן יושב זה רק בגלל שהוא לא יכול לרדת מהעץ... המשמעות היא שבכל שעה כזו הוא במו ידיו משניא על עצמו את התורה הקדושה... והאפשרות השניה היא שבסוף הוא כן ירד מהעץ והוא כבר לא יתמיד כמו פעם... אבל הוא כל הזמן ירגיש אכזבה וחוסר מיצוי... שהוא לא עומד בסטנדרטים שהוא אמור לעמוד בהם... ואני כבר לא יודע מה יותר גרוע...

זה אסון!!! אסור שזה יקרה לנו!!! בנפשנו הדבר!!!

אין לך מושג כמה בני עליה מרוממים עלולים להיות תקועים בקונפליקט הזה... ואפשר לסחוב את זה שנים ע"ג שנים... ואני מדבר מניסיון אישי... שהוא גם די טרי... לפני לא הרבה זמן רק קלטתי את הבעיה שלי...

אני אנקוט בעוד דוגמא אחת ואחרונה: הלל!!! גם האנשים הכי יבשים בתפילה... כשמגיע ר"ח או חג ואומרים הלל... הם נכנסים לאיזושהי התלהבות מסוימת... אבל שמתי לב שאצלי זה בדיוק הפוך... רק מגיע הלל... אני מרגיש מין גוש שחור מבפנים... סוג של משהו מלחיץ... שכאילו יש עלי כעת משקולות כבדים שאני לא יודע איך להתפטר מהם... ולמה???

כי שוב: בימים הכי טובים שלי הגעתי להתלהבות כזו גדולה בהלל... שהייתי אומר הלל מאוד מאוד באריכות... בניגון... ובחיות והתלהבות... ש... שבשביל לעשות את זה גם היום אני צריך המון המון אנרגיות שאין לי אותם עכשיו!!! כי עכשיו אני ב"ה עושה שטייגן בעוד תחומים בעבודת ה'... אבל אם אני לא מקבל את הנתון הזה ואני כן ממשיך לתבוע מעצמי להמשיך בסטנדרטים של פעם... אז אני מושך את ההלל בכח... מורח את המילים ומנסה בכח להתרגש ולהתלהב כשאני לא שם... וממילא הכל נהיה כזה מעייף ומאכזב ונמרח ו... ודי... גם הכרחתי את עצמי להיות באורות... וגם בסוף לא הצלחתי... אני משתמש בכל מיני דוגמאות כדי שמי שזה נוגע אליו יצליח לקשר את זה לסיטואציה שלו...

(מי שמבין על מה אני מדבר... מבין הכי טוב... ומי שלא מבין... כנראה שזה לא נוגע אליו... אז אין צורך לפתוח שוטנשטיין להבין על מה אני מדבר...)

עכשיו: איש בשורה אני!!! ברגע שקלטתי את הנקודה הזו... אז באמת חתכתי!!! את הזקן אמנם

מהם ב' ברכות שמברכים על הנר? ומה ב' ברכות שמברכים על הסופגניה?

שבוע שעבר דברנו על בני הכפר שלנו שהשנה לשם שינוי עלו לירושלים לכבוד ימי החנוכה כדי לגמור בשייר מזמור את ההלל ולהקריב תודה לה' על הישועה שעשה לידידנו שהתרפא מחליו... ואכן הגענו ביום שני של חנוכה... לקראת בין הערביים הספקנו אפילו להשתתף בהטבת הנרות במקדש... וגם בהדלקת נרות החנוכה של הראש בית אב בלשכת בית המוקד... וכעת הגענו לבית האכסניה שאנחנו רגילים להיות אצלו... כן... היינו פה לפני פחות מחודשיים... הוא קיבל אותנו בשמחה ובהפתעה... ותוך חצי שעה אמא כבר היתה במטבח יחד עם בעלת האכסניה... הם עושות שם "דברים טובים..." אנחנו הגברים - התחלנו לדבר בלימוד בסוגיית שריפת הפתילות והשמנים דתרומה שנטמאו באב הטומאה... האם מותר לשרוף אותם עם הפתילות שנטמאו בולד הטומאה אפילו שמוסיפים טומאה על טומאתם... (אגב: זה לא רלוונטי לחנוכה, כי בחנוכה אסור להדליק בשמן של תרומה שנטמאה...) הם כבר שוקדות על "הפתעות" במטבח... אחרי חצי שעה הודיעו שהפעם הכנו לכם הפתעה!!! סופגניית תרומה עם שמן וריבת מעשר שני... (שכחתי לעדכן שאנחנו כהנים) אה... מה אתם אומרים על זה?? אוהו... לאבא ארך כמה שניות לעכל את ה"סופגניה" אבל אמא ראתה שהוא קצת... קצת מבוהל מהמתכון היצירתי... אבא שאל את אמא... תספרי לי בדיוק מה... מה הסיפור... מה עשיתם?? מה פירוש... הגיעו השכנים כמו כל יום עם הפרשת חלה!!! הניחו את זה פה בסל... הרבה הרבה מקרצות של עיסה... ואנחנו החלטנו לעשות מזה סופגניות... עד כאן בסדר???

הלאה... אבל ס"ס סופגניה צריכה הרבה שמן... וצריכה גם ריבה... אז היות והגענו לירושלים יש לנו הרבה מעות מעשר שני, החלטתי לחלל את המעות על הריבה ועל השמן... אז הסופגניות הם תרומה - חלה, והריבה והשמן הם מעשר שני... מה הבעיה???

אבא ובעל הבית חייכו... ו... והתחילו להיכנס להרפתקה... אז ככה: דבר ראשון במקרה לבעל הבית עצמו אין בעיה עם זה... כי הוא "במקרה" תלמיד של רשב"י ולפי רשב"י מותר להביא קדשים לבית הפסול... (העניין הוא כן בקצרה: אם שני לטומאה יגע בסופגניה של תרומה הוא יפסול אותה, אבל אם הוא יגע בסופגניה של מעשר שני הוא לא יפסול אותה... עכשיו: אחרי שעירבבתם מעשר שני עם תרומה, עכשיו אם יבא שני לטומאה ויגע בסופגניה, הוא יפסול לא רק את התרומה, אלא גם את המעשר ש"לא מגיע לו להיפסל" בשני לטומאה, זה נקרא מביא קדשים לבית הפסול שרובן אסור ול"ר שמוח) אבל אבא כנראה לא יאכל את הסופגניות האלו... אבל חוץ מזה!! אבא התחיל לתחקר את אמא... איך חיללת את המעות מעשר על הריבה והשמן? איך ידעת ל"תמחר" את זה? אל תשכח... הסופגניה עצמה היא תרומה... ורק השמן והריבה זה מעשר שני... האם פעם בררת את ההפרש כמה עולה סופגניה ע ריבה ושמן וכמה בלי כדי לדעת כמה מעות מעשר שני אפשר לחלל...

בקיצור: אם אתה סיבכת... אז אמא ובעל הבית הסתבכו שבעתיים... אבל הם לא הסתבכו!! כי הם היו בקיאות בחשבונות האלו... זה מעשים שבכל יום... מה שבטוח באותו יום זכינו לברך שתי ברכות על הנר חנוכה, להדליק ושעשה ניסים, ואילו בעל הבית זכה לברך גם על הסופגניה שתי ברכות, על אכילת תרומה ועל אכילת מעשר שני... אבא שלא אכל את הסופגניה... אמא תפצה אותו, וכנראה מחר היא תצייד אותו במנחת מרחשת שהוא יזכה להקריב מחר... כן... יש אמנם חמש מנחות, אבל בחנוכה, היות ואנחנו מחזרים אחרי מאכלי שמן... אז נקריב מנחת מרחשת שמרבים בשמנה, אמנם אבא לא יוכל לאכול אותה, ולא רק בגלל שזה לא הבית אב שלנו, אלא בגלל שזה מנחת כהן ש"כליל תהיה לא תאכל..."

5 לפנות בוקר... לפתע נשמע קולו של גבני כרוז עמדו כהנים לעבודתכם ולויים לשירתכם וישראל למעמדכם... התעוררנו בזריזות עצומה... רצנו למקוה... ומשם לבית המקדש... בדרך כבר שמענו את התקיעה תרועה תקיעה של פתיחת שערי העזרה... קרררר!!! יום סגרירי... יורד גשם!!! 8 מעלות... אבל רק נכנסנו ומול עינינו מחזה מרהיב של אלפי פרחי כהונה מהלכים בזריזות עצומה בריצה של עקב בצד גודל ברגלים יחפות... איך הם לא רועדים מקור?? עזוב... לא תבין... בבית המקדש בוערת אש... אש של רצון אהבה... אש של שכנית כבוד... רק לזכות לראות את הליגער סנהדרין נכנסים אחד אחד ללשכת הגזית כדי להיות שם מזמן שחיתת התמיד... לזכות להיות בקרבם זה כבר "הוי מתחמם כנגד אורם של חכמים..." ואז הגיע הרגע המרגש שאחד עלה לגג העזרה לבדוק שאכן האיר פני כל המזרח... כן... ביום כזה סגרירי זה לא כ"כ פשוט לראות שאכן האיר פני המזרח!!! ואגב: אל תשכח שאנחנו כעת ביום כ"ז כ"ח בכסליו... שזה אחד הימים הכי מטעים!!! שהרי בימים אלו הלבנה מתחילה לזרוח ממש בסוף הלילה... ו"פעם אחת עלה מאור הלבנה ודימו שהאיר מזרח" וכאן צריך מומחיות מיוחדת לזהות שזה אור החמה ולא אור הלבנה... ואכן אותו אחד עמד והכריז: האיר פני כל המזרח...

אבל זה לא מספיק!!! הממונה חוזר ושואל אותנו: עד שבחברון?? האם מתחילה כבר להאיר זכות ישיני חברון?? והוא אומר הן!! כן... האבות הקדושים שעבדו את ה' במקום הזה... האם זכותם מאירה לנו ואפשר לגשת להקריב את התמיד?? והוא אומר הן!! שחטו את התמיד... והקטירו את הקטורת...

הגיע עת הטבת הנרות!!! מטבע הדברים בימי החנוכה הרגע הנשגב ביותר זה הרגע שהכהן נכנס להטיב את הנרות... ב"ה תוך שתי דקות עברה הרינה שאכן נר המערבי נשאר דולק...

הגיע עת ניסוך היין ושיר של יום... בחנוכה אמנם החליל לא מכה לפני המזבח!!! (שבוע שעבר טעינו בזה ותודה לכל מי שתקין אותי...) אבל השיר של יום של חנוכה מאוד מזכיר לנו את החליל... תנחש למה?? כי השיר של יום של חנוכה זה "ארומסך ה' כי דילתיני" שבמשך הקיץ קבלנו את מביאי הביכורים במילים האלו ושם החליל כן ניגן לפנינו!!! אבל דווקא עכשיו... מסוכות ואילך נדם קולו של החליל... גם מביאי הביכורים של זיתים ושמן כבר לא יזכו לקבלת פנים של החליל (כי מסוכות ואילך זה לא זמן שמחה) אבל לכה"פ יהיה להם איזה מזכרת במקום... ובשיר של יום של חנוכה הלוויים ישוררו "ארומסך ה' כי דילתיני" ויחשבו גם על אותם יהודים מיוחדים שהסכימו לעלות לירושלים עם הביכורים גם כשהם ידעו מראש שלא מחכה להם קבלת פנים... עכ"פ זכינו להיות נכוחים בשייר של יום ולהשתחוות שלוש השתחוואות!!! כן... באמצע השיר יש שלוש הפסקות באמצע... שאז הכהנים שנמצאים על שלחן החלבים תקעו הריעו ותקעו והשתחוו העם...

אבל חכה!!! לא סיימנו עם ההשתחוואות... אפילו לא התחלנו!!! אל תשכח שאנחנו נמצאים בחנוכה... ובחנוכה אם אתה זוכר אנחנו מודים לקב"ה על אותם יוונים ש"פרצו חומות מגדלי" ו"נעשה נס לשוננים" וכנגד ה"ג פרצות שהם פרצו בחומה תקנו לנו חכמים י"ג השתחוואות... אמנם התקנה הזו תקפה לכל השנה כולה... אבל במשך השנה אף אחד לא הולך עכשיו לעשות סיבוב שערים ולהשתחוות... במשך השנה יש עוד כל מיני נושאים אחרים במקדש... אבל כעת בחנוכה שזה הרי עיקר הנס!!! אז החלטנו כל בני החבורה להתאסף יחד ולצאת בסיבוב שערי העזרה ויחד להשתחוות את כל ה"ג השתחוואות...

ואת התיאור מהסיבוב שערים נאלץ להשאיר או לשבוע הבא... או לשיבנה בית המקדש...

נר חנוכה, מצוה חביבה עד מאוד...

בדוק ומנוסה!!! מי שמתאמץ לקיים מצות נר חנוכה ומאמץ שיש בכח המצוה הזו להאיר בנשמתו... זה... זה עובד!!! אחרי חנוכה מרגישים משהו יותר בהיר... יותר חי... יותר מתלהב בעבודת ה'...

רגע... אתה מבטיח?? ואם לא?? ואם אני אשתדל לקיים את המצוה כתיקונה וזה לא יקרה... לא ארגיש איזה שינוי בעבודת ה'... אז אני אקבל את הכסף בחזרה...?? אז זהו שלא!!!

בנר חנוכה אנחנו בעיקר עסוקים בלהאיר לה'!!!

אנחנו מדליקים לה' את הנר!! אנחנו מאירים לו!! ובמה אנחנו מאירים לו?? מה החושך היחיד שכביכול רק אנחנו יכולים להאיר אותו? אור של אמונה!!! האם להאמין בה' או לא זה נטו בידיים שלי... אני אחליט האם להבעיר את האש הזו או לא...

וממילא כעת אני--- כביכול חשוך לה'!!! ואני בבחירתי יכול להאיר את החושך הזה ובאותה מידה לא... ואם אני מדליק נרות חנוכה מתוך אמונה תמימה שאני בכל מצב הולך אחרי ה' ומאיר לו... אז אני הארתי לה'... את מה? את עצמי!!! הבאתי לו אותי!!!

האם הקב"ה יחזיר פידבק ויאיר לי בחזרה?? עזוב... מה אתה מעררב שני הישגים ביחד... אבל בדרך כלל הקב"ה מחזיר... אבל חבל להתנות את זה מראש... חבל להעמיד את זה כתנאי קודם מראש... זה הורס את כל הרעיון... אני פה בשביל להאיר לה'!!! זה מספיק סיבה לכשעצמה!!!

לאותם בחורים שזה לא לגמרי ברור להם!!! **להזכירכם: נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאוד** **וצריך לזרה בה מאוד!!!** כך לשון הרמב"ם... קצת מצחיק לדבר על זה... אבל צריך לדעת שאם הרמב"ם אומר שהיא מצוה חביבה עד מאוד... זה אומר שיש בנר חנוכה כח להאיר ולהשפיע על השטייגן שלך לאורך זמן חורף הקרוב... כך שכדאי לקחת את המצוה הזו ברצינות ולא לזלזל בה!!! כל אירוע או טיול או מפגש משפחתי שאתה מתכנן אותו לימי החנוכה **חייב להיות מתואם עם זמן הדלקת נרות!** או שאתה **מספיק לחזור** עד זמן ההדלקה... או שאתה **יוצא רק לאחר** זמן ההדלקה... **זה לא פשוט!!!** אז זהו שתקח את זה בחשבון!!

את כל האירועים שלך תעשה לפני כן או אחרי כן... כי חנוכה זה הדלקת נרות ואמירת ההלל ולא שום דבר אחר!!! כך אירוע או חגיגה או טיול הוא לגמרי דבר הרשות... אפילו להבדיל ההדלקה של הרבי שליט"א או הטיש או כל מסיבת חנוכה זה רשות... ואילו ההדלקה שלך היא מצות היום והיא חובה!!! מה תגיד?? מותר... בדורות האחרונים נהגו להקל ואפשר להדליק גם מאוחר... אין בעיה... יתכן שאתה צודק... אבל זהויר בני ישר לו הבטחה שהוא יזכה לבנים ת"ח וכ"ש הוא עצמו... ואם אתה מקל... אז אתה לא בכלל זהיר בנר!!! כך מפורש בדברי ר' יצחק סגי נהור מגדולי הראשונים שהסביר שזו הסיבה למה ההבטחה הזו לא מתקיימת, כן, כולם מדליקים נרות חנוכה, אבל לא כולם זהירים בזה כ"כ... ומתברר שזה באמת ככה!!! יש לנו ניסיון לפספס את הזוהריות בהדלקת נר חנוכה וחבל... זו מצוה חביבה ו... ולא כ"כ קשה... אז קח את כל הפרסומות של הסגולות הזועקות מעל כותרות לוחות המודעות מי מוכן להפסיד את הסגולה היקרה וכי... הגיע הזמן להעתיק את זה למקומות הנכונים!!! לתקנת הז"ל גמורה!!!

ד"י... נמאס לי מהמסגרת... שוברים מוסכמות...

כמידי שנה... כשמגיעים הפרשיות האלו, פרשת וישב מקץ... כאן בגיליון אז נדברו המנהג הוא להציץ קצת לסוגיה הרחבה והמרתקת שנקרא בלשון יחזקאל: עץ יוסף ועץ יהודה!!! מה ההבדל ומה המאפיין בין שתי ההנהגות האלו... ואיפה כל אחד מאיתנו ממקם את עצמו... האם בהנהגה של יוסף או של יהודה... וכמובן מאי נפקא מינה... והכי הכי: איך מבינים אחד את השני... איך מצליחים ל"קרב אחד אל אחד לך לעץ אחד והיו לאחדים בידך"? איך מצליחים להבין אחד את השני... אולי ככה נזרז את הגאולה שכבר מתעכבת מספיק זמן בגלל זה...

הנושא הזה כאמור מאוד מרתק... ויש לו המון שלוחות ופרטים והיום נתפוס נקודה אחת... ובכן: אחד המאפיינים וההבדלים בין יהודה ליוסף: יוסף זו הנהגה של **נצחונות** ואילו יהודה זו הנהגה של **התמודדות**! אם אתה רוצה לנצח את עמלק... הכתובת היא יוסף... " יעקב אבינו כבר לימד אותנו ש"אין זרעו של עשיו נופל אלא בידי זרעו של יוסף..." (עיין בבא בתרא קכג:) רק יוסף יכול לנצח את עמלק ולסיים איתו!!! אבל בשלב של **התמודדות**? בשלב הביניים... שכעת לא הגיע שעת הכושר להילחם ולנצח (שעדיין לא הניח לך ה' אלוך מכל אויבך מסביב)... כאן הכתובת היא יהודה!!! ליהודה יש כח התמודדות מול עמלק לא לנצח!!! לתמוך בהתמודדות נחלת יהודה נושקת לעמלק שמקומו בנגב ובמדבר העמים... זו חלוקת תפקידים בין יהודה ליוסף... לנצח-- או -- להתמודד זה שתי כוחות שונים לגמרי...

אנחנו מוצאים את ההבדל הזה בין איש לאשה... איש תמיד יותר חזק מאשה... אם מגיע פתאום אויב שצריך לנצח אותו... האשה זה לצד ונותנת לבעלה לרדוף אחרי הגויק... רק הבעל יודע להרוג גוקים (פלוס שירות ח"ק ולקרא לה רק כשהאיועו הסתיים) זו הממלכה של האיש!!! אבל כשמגיעה התמודדות... זו כבר הממלכה של האשה!!! האשה יודעת להתמודד מול קשיים הרבה הרבה יותר טוב מהאיש...

כמובן שזו דוגמא בעלמא... אבל זה רק מראה לנו שיש הבדל בין להתגרר- לבין- לנצח!!! זה שתי כוחות שונים... (אגב: זה קצת נכון... כי באמת הנהגת יוסף זה בחינת איש... ויהודה זה בחינת אשה) כשיש לנו מלחמה מול קליפת עמלק... מי הכתובת לנצח?? **יוסף!!!**

אבל עד אז... לא המלכות להתמודד מול הניסיונות **יהודה!!!**
--- עכשיו: למה זה באמת יוצא ככה?? **העניין הוא ככה:**

הרי מה הויכוח בין יהודה ליוסף בפרשה שלנו? יוסף טוען לכל השבטים שכולכם צריכים להתבטל אל... השמש והירח ואחד עשר כוכבים, כולם צריך להשתחוות לי ולתת לי את המושכות ואני אנהיג אתכם... ועל זה בדיק האחים מקנאים בו!!! ומאיך מי מייצג את הצד שכנגד?? **יהודה!!! יהודה זה ההיפך הגמור מיוסף!!!** לא!!! אף אחד לא צריך להתבטל אלי... אף אחד לא צריך להשתחוות אלי... אדרבה... כולם אוהבים, כולם ברוכים, כולם קדושים, המלכות של יהודה מתבטאת בזה שהוא מכיר בכוחו של כל אחד ומעצים אצל כל אחד את התפקיד היחודי שיש רק אצלו... ויהודה תובע ממנו... אדרבה... לך בכוחך זה ותמליך את הקב"ה... (את הויכוח היה אנחנו גם מוצאים בין משה ליהושע, שהיושע משבט אפרים מודיע מאלד ומיד שמטבאים במחנה... ואילו משה שמח ואומר: מי יתן כל עם ה' נביאים... ואכמ"ל) **הבנת??** המלכות של יוסף מתבטאת בזה שכולם מתבטלים אליו... כולם משתעבדים אליו ומפקידים בידיים שלו את הכח שלהם ואז יוסף מקבל את הכוחות לפעול עם כל העוצמה למען כבוד שמים בשם כל ישראל... **לעומת זאת המלכות של יהודה זה ההיפך הגמור מן הקצה לקצה**... יהודה משאיר את הכח אצלנו... אדרבה... יהודה עסוק בלהוכיח לכל יחיד ויחיד כמה אתה לבד חשוב אצל אבא שבשמים... אבא שבשמים מחכה לך ורק לך... תתפלל אתה... תעשה מצוות אתה... ויבא שמים כולו מתחיל ונגמר בך בך בך... כח היחיד!!!

נו... מה התוצאה הישירה של הויכוח הזה??
שברגע שהמלכות בידיים של יהודה... אז יהודה באמת נותן לכל יחיד ויחיד את הכח והתעצמות... כל יחיד בפ"ע לומד לעבוד את ה' ולהתרומם ולהגיע לתפקיד היחודי שלו... אבל!!! מה קורה אם יום אחד מגיע עמלק ומכריז עלינו במלחמה... וכשיש מלחמה... כאן צריך צבא... וצבא מוכרח להיות ממסדי!!! מסודר!!! וציינתן להוראות... ונאמן לתקנון ברור!!! חד!!! בלי חכמות וכלי חריגות וללא פשרות...

כאן זה לא התחום של יהודה... בכלל בכלל לא!!! זה מנוגד לגמרי להנהגה של יהודה... יהודה עסוק בלחנך כל יחיד ויחיד לדעת לקחת אחריות על עצמו... יהודה נותן לכל אחד העצמה אישית לדעת לקבל החלטות לבד... יהודה מחנך כל יחיד להיות מלך על עצמו... אז פתאום לדרוש מכל יחיד ויחיד להתבטל ולזרוק את הכח היחודי ולהתבטל לגמרי לגמרי למורה דרך ולקבל ממנו הוראות... **זה... זה... זה לא!!!**

ליהודה אין שום סיכוי לנהל צבאות מלחמה!!! כי יהודה בכל מהותו ההיפך הגמור להנהגת הכלל!!! (כשגזירת הגיוס היתה בעיצומה ניסיתי להשתעשע בדמינו... כמה בחורים ואברכים למדנים שהתרגלו להגיד סברות בלימוד... ופתאום מגיע מפקד צבאי ופוקד עליהם ללכת מיינה... אחרי עשר דקות מגיע המפקד ולתדהמתו הוא רואה שכולם נפוצו לכל עבר... כל אחד הגיע למקום אחר לגמרי... בטח... כל אחד הבין אחרת את ה"מהלך" של המפקד... ככה אי אפשר לנהל צבא... אי אפשר...)

כאן יהודה יצטרך את יוסף... כשיהיה למשה רבינו מלחמה בעמלק... משה יעלה לראש הגבעה וירם ידיים ויתן ליהושע לחלוש את עמלק... שאול ילחם בעמלק... דוד לא!!! כי במלחמה צריך צבא!!! וצבא ציינתן וממושע לגנרל אחד זה... זה... זה לא התחום של יהודה... אבל מה כן?? **התמודדות!!! זו המשבצת של יהודה!!!** יהודה מחנך איך אפשר להתמודד מול עמלק... ואת זה יהודה יודע לעשות הכי טוב!!! יהודה לוחש לכל יהודי... תדע לך: אתה בן יחיד של הקב"ה... אתה גדול!!! אתה לבד לבד יכול להביא את התיקון השלם... אם רק תחיה עם הקב"ה ותמליך אותו הרי כל העולם כדאי לך ואתה שקול כנגד כל העולם כולו... פה... ברגעים האלו של ההתמודדות לבד לבד... כאן יוסף מכבד את יהודה!!! כאן יהודה הוא המלך!!! לעומת זאת יוסף מקבל את הכח לפעול רק כשהשמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים לו... אבל מה קורה אם אני לבד?? מה קורה כשאין לי את התמיכה מסביבי?? במקרה הזה אין להנהגה של יוסף איך לעזור לי... **אגב: כאן חשוב להדגיש**... יוסף לכשעצמו כן עמד בניסיונות הכי קשים כשהוא היה לבד לבד!!! אבל עדיין זה לא הנהגה שלו... אדרבה... זה היה בתור הכנה והכשרה לקראת הנהגה של יוסף... (זה מה שכתוב: "שלא לפניו איש לעבד נמרץ יוסף, **עזרו עד עת בא דברו** אמרת ה' צרפתה...") כלומר: עד עת קיום דברו של יוסף שכולם ישתחו לו... בשביל להביא לעת הזו היה צריך "וישלחני אלוקים לפניכם!" היה צריך

לעבור צירוף ומבחן של עמידה בניסיון לבד... אבל עדיין הכל בתור הקדמה והכנה לקראת הנהגה של יוסף שכולם נכנעים אליו ונותנים לו את הכח להמליך את ה' בשם כל ישראל...)

---איפה זה מגיע ליד ביטוי אצלנו ביום יום??

המסגרת החרדית!!! הממסד החרדי!!! התקנון... הגבולות הברורים שכל חצר וכל קהילת קודש מציבים לעצמם... ש... שבינינו... אף אחד מאיתנו לא מאוד אוהב את זה... זה נותן לנו תחושה של מחנק... שמישהו שמה מלמעלה שולט עלינו... אבל אנחנו צריכים לדעת שאנחנו חייבים את זה!!! אם אנחנו רוצים לנצח ולהישאר יהודים חרדים לדבר ה'... בו בזמן שעמלק משתולל ברחובות ודואג לזנב אותו על ימין ועל שמאל... כאן אתה חייב להמליך את יוסף!!! אתה חייב לנשק שפתיים... ולמרות שאנחנו כ"כ לא אוהבים את המסגרת... ולא מתחשק לנו להשתחוות ליוסף... אבל תהיה חכם!! אל תהיה צודק!! תכופף את הראש לממסד... תהיה ילד טוב של המסגרת... תכנע לתקנון... תתכופף לחסימות ולסינונים... ואל תחפש לזרוק את יוסף לבור!!! כי אם בבית שלך אתה תסגן מתחת השפם... אאאוף... החרדים האלו... כל דבר אצלם חסום וכל דבר אסור... תזהר לך!! הילד שלך שומע את זה והוא כבר יסיק מסקנות ואז אתה תרוץ להשתחוות ליוסף... ואז תבין כמה הוא היה עוין והצלה שלך... עד כאן יוסף!!! עד כאן עד כמה אנחנו צריכים להכות על חטא על מכירת יוסף של דורנו... על זה שנמאס לנו מהמסגרת ואנחנו כל היום חותרים נגדה...

---לעת נסוד לצד השני... סו"ס גם יוסף צריך את יהודה... ובפרט בדורנו... זה לא טוב שעם כל הכבוד למסגרת... ועם כל הכבוד לממסד... כמה שתנסה לנצח את הניסיונות של דורנו הנהנתן והחומרני והטכנולוגי... סו"ס יוסף צריך לדעת שכוון לעכשיו נצחון גמור אין!!! אין!! תשכח מזה!!! והיות ולנצח לגמרי אין סיכוי... אז יוסף צריך קצת את יהודה... גם אם יוסף מושל ושולט בכל ארץ מצרים... אבל "את יהודה שלח להורות לפניו גושנה"!!! יהודה יודע לתת העצמה אישית לכל יהודי... מה קורה כשיוסף לא הצליח לנצח... עם כל הרצון הטוב שלו לעשות רישום טוב... בסופו של דבר בכל כיתה ובישיבה הכי טובה ובסמינר הכי טוב... כל אחד עלול למצא את עצמו בהתמודדות מול חברים הכי גרועים!! וכל אלו שנעלבים לשמוע את זה ומתעצבנים עלי... אז אני חוזר שוב: מי שמדמין שיש מקום אחד על פני הגלובוס שהוא שמור לגמרי... שישכח מזה!! ולא יגיד שלא אמרו לו... איוון!!! ממילא לא מספיק לדבר נגד הטכנולוגיה ושלא מספיק לדאוג לעוד סעיף בתקנון ולא מספיק להגביר את האכיפה בממסד החרדי... צריך במקביל!!!! במקביל לתת כלים של התמודדות מה קורה ברגע של ניסיונות... לתת תוכן פנימי לכל צעיר... מה אתה... מ אתה... כמה אתה גדול... כמה אבא שבשמים מתעניין בך ורק בך...

ושים לב: מזה ומזה אל תנח ידך!! צריך את שניהם!!! גם לדאוג לממסד חזק שייעשה מצידו הכל כדי **לנצח!!!** וגם במקביל לדאוג למילוי פנימי ברגעים של **התמודדות**... וכאן יש לנו ניסיון שאנחנו לא מסוגלים לתפוס את שתי הקצוות... יש לך אחד שתופס את החבל של הממסד עד הסוף... מבחינתו הכל מתחיל ונגמר שם ואין צורך להשקיע במעבר לזה!!! ויש לך אחד שקורא את המאמר הזה ומסכים איתי כל מילה... נכון... הממסד לא מצליח... יאלה... בום... שוברים מוסכמות... אז זהו שלא!!! זה בדיק מה שנדרש מאיתנו בדור זה... הקב"ה מזמין ממשלת אחדות... **"לך את עץ יוסף ואת עץ יהודה ולך את אל אחד והיו לאחדים בידך"**... גם ממסד נוסח יוסף... וגם כח היחיד נוסח יהודה...

---זה אחד מההבדלים בין תנוכה לפורים... פורים זה **נצח**! ותנוכה זה הוד!!! פורים זה מלחמת עמלק... וכאן מגיע מרכזי שמבניה לה רחל ובחינה של יוסף והוא מנצח!!! את עמלק... נצחון גורף... **אבל בתנוכה?** זה לא כזה נצחון גורף כמו בפורים!! זה נצחון בעיקר של התמודדות... זה נצחון שהצלחנו בזה זאת להשיג שמן טהור... כל הימים טובים שיש במגילת תענית זה... זה שב"ה הצלחנו לשמור על הגחלת... צלחנו את הגזירה... זה כבר זרעה של לאה... (אמנם לא מלכות יהודה והכל... לכן בית חשמונאי לא החזיקו אבל מה שבטוח-) זה כבר לא הנהגה של יוסף... זה לא הנהגה של נצחון!!! זו כבר הנהגה של **התמודדות!!!** בפורים אנחנו יושבים במשתה היין... מרביצים מכות להמן וצועקים: עמלק תסתלק!!! אבל בתנוכה זה סגנון אחר... בתנוכה אנחנו עומדים מול הנרות המרצדים ושרים בשברון לב כי ארכה לנו הישועה ואין קץ לימי הרעה... ואנחנו שואבים כוחות להתמודד ואוספים את עצמנו מהאור שבתוך החושך... תנוכה זה חג נוסח יהודה!!! הכח להתמודד!!!

---לצערו הרב בתקופה הזו יש לנו הזדמנות לראות עד כמה צריך את שני הלכטים האלו... סו"ס חזרנו למסגרת לאחר תקופה ממושכת... **ומה התגלה לנגד עינינו?? בני אדם מפורקים!!! מובלבלים... נבוכים...**

המחזה העגום הזה מלמד אותנו שני דברים: דבר ראשון: תראה כמה שהמסגרת הכרחית... תראה מה קורה לנו כשאין מסגרת... **דבר שני:** תראה מה קורה כשהכל התחיל ונגמר במסגרת... כשהמסגרת הנפכה להיות העונן היחיד... הרי שהתנתקנו מהמסגרת אנחנו מפורקים לגמרי... **את שני הלכטים האלו אנחנו צריכים ללמוד בעיון:** מצד אחד להפסיק להתלונן על המסגרת כי אנחנו צריכים אותה... מצד שני: אנו מוכרחים למלאות את עצמנו מבפנים בתוכן יהודי... שיהיה לנו מקור אנרגיה פנימי... לבנות איזה אישיות מבפנים... שלא נהיה עלה נייד שברגע שהוא מתנתק מהמסגרת הוא כבר לא יודע מי הוא ומה שמר... זכיתי לקרבתו של ר' עזריאל טאבור זצ"ל שכידוע פתח ארגון שלהבט שמטרונה היתה לעשות סמינרים לחרדים מבטן ומלידה כדי להתמלאות גם מבפנים... ולא רק לשרוד בתוך הגבולות של המסגרת החרדית...

הסמינרים האלו מיועדים בעיקר לאנשים וזוגות בגיל העמידה...

אבל היום תסלח לי... כמדומני שהיום צריך את הסמינרים האלו בשביל כל צעיר וכל בת סמינה... היום לא מספיק להיות חרדי נחמד שמחזיק מעמד בממסד החרדי... לא!!! זה לא מספיק!!! כי ההתמודדות מגיעות גם לשם עמוק... ואתה מוכרח איזה מטף... איזה ערכה פרטית... משהו גם מבפנים... חייב!!! קל לדבר... קל לזרוק פצצות באוויר וללכת... אבל לפחות נדע שצריך!!! מה הלאה... ממתנינים למישהו שיזום...

גיליון מס' 409 פרשת וישב - חנוכה
תשפ"א שנה תשיעית

גליון זה מוקדש לידידינו היקר
שיראה ברכה והצלחה
בכל הענינים

דברי שלי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

מזכרת מדורות קודמים

בימים האחרונים נסתלק מעמנו הגאון הצדיק רבי משה הלוי טורק זצ"ל, מזקני יראי ה' שבדור, שזכה לאריכות ימים מופלגת ולגדל על ברכיו דורות של בני תורה בעלי אמונת חכמים ועובדי ה'.

יחיד ומיוחד היה ר' משה זצ"ל, באומנות ומסירות החינוך, שזכה למעלה מיובל שנים לחנך בדרך המסורה לנו מדור ודור, אלפי ילדי ישראל בנקיות גמורה ומתוך רצון אמיתי לעשות אותם עובדי ה' בלי הפרעות של הרוחות הזרות, והכל מתוך שמחה ושפע מאור פנים. בשנים האחרונות הוא נעשה כמה פעמים מחותן עם רבינו מרן שליט"א, ורבינו כיבדו מאוד ושמח בבואו בכל פעם.

במסגרת קצרה זו, לא נוכל להאריך, אך נזכיר כי בניו שליט"א ובפרט בנו הגר"ר יוסף צבי זוכים לקירבה מיוחדת מרבינו, כאשר בכל עת הם מתקבלים בברכה ובשמחה.

רעייתו של רבי משה הרבנית טורק ע"ה, ידועה היתה כמחנכת בעלת כוח מיוחד, וחלק מבנותיו של רבינו, והרבה מאוד מהצאצאים הלכו במיוחד להתחנך בגן הילדים שלה 'גן טורק' הידוע לתפארה.

יהי רצון שנזכה ללכת בדרכי עבדי האבות, ולעשות תמיד את רצון ה' באהבה ובשמחה.

פנינים על הפרשה

ויקחוהו וישליכו אותו הבור וריק אין בו מים (לו, כז)
יש כאן דבר פלא, שתבת "הברה" חסרה ו', ותבת "והבור" מלאה, הלא דבר הוא.

ויש לומר: איתא בגמרא (שבת כב, א) מה תלמוד לומר "אין בו מים", מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו, אמנם, מובא במדרש (ספר הישר) שברגע שיוסף נכנס לבור, ברחו כל הנחשים והעקרבים.

נמצא, שכשהם השליכו אותו, היה הבור מלא נחשים ועקרבים, ולכן כתב "הברה" חסר, כי לא השליכו אותו לבור וריק אלא לבור שיש בו נחשים, אבל אחרי שהושלך פנימה וברחו כל הנחשים, אז 'והבור ריק אין בו מים' - בור מלא ו', כי כולו בור, שהיה ריק משאר בעלי חיים.

ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה (לס, ו)

כיון שראה עצמו מושל, התחיל אוכל ושותה ומסלסל בשער, אמר הקב"ה, אביך מתאבל ואתה מסלסל בשערך, אני מגרה בך את הדוב (רש"י).

ומדוע באמת יוסף סלסל בשערך?

באר בזה רבינו שליט"א: כתוב בגמרא (שבת ק"ד א') שתלמיד חכם צריך ללכת במלבוש נקי, ואם יש רבב על בגדו חייב מיתה, כי גורם חילול ה', ויוסף סבר שצריך להראות נאה שיהיה קידוש ה', אבל כנראה שהפריז בדבר, ועל זה הייתה עליו תביעה.

וסיפר:

פעם הגיע אחד למרן בעל החזון איש ז"ע וראה שביתו בית דל ופשוט, עלוב וישן, הוא העיר על כך לחזון איש, שלא מתאים שבית של רב כה גדול, שרבים משחרים לפתחו, יראה כל כך מוזנח ועלוב, אלא צריך להראות נאה.

נענה החזון איש: אדרבה, אני סבור להיפך, בית של רב תלמיד חכם הנראה מפואר, אין זה מראה טוב, כי רב לא צריך להשקיע כסף בקירות וחפצים, רק בלימוד התורה. (שבענו מסובין)

לע"נ אלדד בן משה, וצילה בת משה ע"ה.

הגה"צ רבי משה טורק זצ"ל (מימין) לצידם של גדולי הדור בשמחה משפחתית

לע"נ הרב יצחק בן הגה"ק רבי אברהם גרודזינסקי זצ"ל. נלב"ע ד' טבת ה'תש"פ.

יפה מראה

ותאמר חתמך ופתילך ומטך (ל"ח י"ח)

בשנים האחרונות אין מי שאינו מכיר את חתימתו של רבינו. כמעט בכל כרוז ציבורי או בקשת צדקה מופיע חתימת שמו הק' בין המצטרפים או המברכים, אכן בשנים הקודמות היה מאוד ממעט לחתום, כי חשש מאחריות שבדבר. מענין לציין, כי רבינו אינו עושה 'ענין' מעצם כתיבת שמו בחתימה, כי בדרך כלל הוא חותם רק שם אחד מתוך שלושת שמותיו, ופעמים בודדות אף חותם 'ש"ח קניבסקי', ופעמים נדירות חותם בכל שלושת שמותיו, אך אין בזה לא כלל ולא פרט אלא על פי הפנאי באותו הרגע.

חגי בן שמואל וחנה
לזיווג הגון במהרה

בתמונה: רבינו שקוע בלימוד הרמב"ם פ"ג מהלכות תפילה, ובעוד ידו האחת אוזנת ב'סימניה', בידו השניה הוא חותם את שמו לצורך ענין של צדקה להחזקת אברכי כולל.

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

ההפתעה

בשבוע שעבר הופיע סט 'משנה ברורה' ששה כרכים מהודרים, בהוצאת הספרים הידועה 'יפה נוף', כשבשולי דפי הספר מופיעים לראשונה גליונות מכתב יד רבינו שליט"א, עם ציונים שרשם בספרי המשנה ברורה האישי שלו, בתוספת כארבעת אלפים ציונים שמפוזרים בספריו שונה הלכות.

העבודה, פרי עמל של שש שנות עבודה בפיקוחו של ידידנו שכבר איתמחי גברא ואיתמחי קמיעא, הרה"ג ר' יעקב חלופסקי שליט"א שזכה וזיכה את הרבים בלמעלה משנים עשר ספרים מרבינו שליט"א.

דומה, כי מעייני ההלכה בכלל, והוגי משנה ברורה בפרט, יופתעו לראות כי עדיין יש מה לחדש בציונים והוספות סביב לחיבורו של הכהן הגדול מאחיו רבינו המשנה ברורה זיע"א.

בבירור קצר והסטורי שערכנו מתברר, כי בין הראשונים שהורשו להעתיק לפני קרוב לחמש עשרה שנה, את גליונות המשנה ברורה הפרטי של רבינו, היה מיודענו הנ"ל, שאף הוציא לאור כבר בזמנו את סט המשנה ברורה במהדורת צילום, כשבשולי הדף מופיעים הערות שרשם רבינו.

ועתה, הוא הוסיף תוספת מרובה על העיקר, שצירף למלאכה הגדולה מספר תלמידי חכמים מובחרים שליט"א שיעסקו בליקוט ובירור של כל ההגהות בתוספת הציונים שבלולים בתוך ספרי שונה הלכות, ויהי למלאכת אומן של ממש. לא נותר לנו אלא לברך את הג"ר יעקב שליט"א, שיזכה להמשיך להגדיל תורה ולהאדיר.

ויהי ביום השלישי יום הולדת את פרעה ויעש משתה לכל עבדיו (מ', כ')

מכאן לומד רבינו שליט"א, כי ענין של מסיבה ביום ההולדת, הוא מנהג גויים ולקוח מפרעה... אמנם, כשהגיע לגיל שישים שמח מאד ואף שתה מעט יין 'לחיים', והראה כי בגמרא (מ"ק דף כ"ח) כתוב על רב יוסף שעשה משתה כשהגיע לגיל זה הואיל ויצא מכת, וכשהגיע רבינו לגיל שבעים וכן לגיל שמונים, אמר תפילה מיוחדת מתוך ספר קטן ונדיר שנמצא תחת ידו.

תצלום מתוך הספר הנדיר 'ברית עולם' (בהוצאת צאלח מנצור, ירושלים תשכ"ח) מתוכו אמר רבנו את התחינה לגיל שבעים וגיל שמונים.

הגאון הצדיק רבי אהרן דוד הלוי חדש זצוק"ל זקן המשגיחים ומשיגח דישיבת מיר

הדרת זקנה ושיבה

סדר הלימוד סדר הרהיג חיים פלאגי ולהיה בספרו קול החיים בהניע אדם לגיל שבעים שנה ולגיל שמונים שנה. ביום מלאת לו שבעים שנה, ילבש בגד חדש ויברך שהחינו ויכוין גם על שוכה השי"ת להשלים שבעים שנה, ויעשה סעודה יומא טבא לרבנן, ויתן שבת יהודיה לקינו אשר זכהו ונתן לו אריכות ימים. וככה יעשה גם בהגיעו לגיל שמונים שנה.

ויאמר תפלה זו

רבוני העולמים ואדוני האדונים. אהיה אשר אהיה, אל תרפה את ידי לצת זקנתי מצטוק בתורה ומצוקים המצוות. אל תשליכני לצת זקנה. ככלות פחי אל מצובני. ואל תקנה את שני בקני ובקנותי ונקודתי. שלא ימותו שום אהד מהם בסיני. ותמיד אהיה מיושב בדעמי ושקלי לצבדה באמת. ולא יהיה פסול בנרצי עד סוף כל הדורות. ותן בי כח ובריאות ואמץ וחזק בכל אברי וגידתי. ונהמו נא בחמיה צלי לתת בי כח בכל אברי שלא יזובו ולא ידאבו. ותצרב שנתתי על משכבי. ותציילני מכל רוחות רעות. ויהיה לי שיבה טובה שלא יכהו ציני ולא ימצרו קרסולי ולא יחלשו אברי. ותתחדש בנשר נעורי ומתלימני ותסיני. ולא יתבשרו מזונותי ולא ינוסו לחיני. עד אשר אריכות ימים ושנים. במיתת נשיקה בכלל צלי קבר. כצלות גדיש בפתו שבע ימים. רפאני יי וארפא הושיעני ואנשעה פי תהיתי אמה. כי אתה שומע תפלת כל פה. ברוך שומע תפלה. אמן ואמן. ויאמר וצץ סיים תאנה באה:

דמי חנוכה

רבינו מקדיש מזמנו כל שנה לחלק לילדים דמי חנוכה. ותמיד בנר חמישי. והסביר שמקור הדבר מפני שמובא בפוסקים לתת צדקה בחנוכה לעניים, והעניים היו מתביישים, לכך שלחו ילדיהם, וכדי שלא לביישם, חילקו לכל הילדים, וגם אבא חילק לילדים, והטעם שבנר חמישי, מפני שיום זה אף פעם לא יוצא בשבת.

אמר רבינו [חנוכה תשע"א] לנכדיו תביא היום את הילדים לדמי חנוכה. וסיפר שהוא עוד קיבל מסבתא שלו אמו של החזו"א. חילק לכולם בסבר פנים יפות והתייחס לכל אחד. [בנו העיר שעשר אגורות כבר פחות מפרוטה, אמר, לדמי חנוכה זה טוב].

נשאל פעם מדוע מקדיש זמן רב כל כך לדמי חנוכה אמר כדי לקרב את המשפחה, והוסיף שגם אבא היה מבקר את הילדים מידי פעם מטעם זה. [אחר שגמר לחלק דמי חנוכה אמר בצחות להרבנית-התרוששנו מחלוקת המטבעות לנכדים].

אמר רבינו (כמדומה מהחזו"א זצ"ל) על אותם אלה שעושין פלפולין משונים משל למה הדבר דומה, לאחד ששאל, למה כתוב בפרשת בהעלותך את המילה בהעלותך עם ח' ולא עם כ' עונה לו חבירו הרי כתוב עם כ' ולא עם ח' אמר לו ההוא זה תירוץ אחד לי יש עוד תירוץ כנגד ח' ימי חנוכה. (מנחת תודה)

מעמד תפילה היסטורי ומיוחד בזאת חנוכה
לחיווג הגון, זש"ק, לרפ"ש ולישועה

בזאת אני בוטח!

רשת הכוללים 'תורת חסד'
בראשות חתנא דבי נשיאה הגאון הצדיק
רבי יצחק קולוצקי שליט"א

1-700-555-013

התרומות טיברות למי סניף 46 לחיווג ממס הכנסה

ישועה בזאת השנה

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com
 רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק
 ☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדירים פלוס" בבתי הכנסת,
 יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי' ח', או בטלפון:
 נדירים פלוס 03-7630585-1586 שלוחה-
 קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

רוצה להקדיש
את יקיריך ולהיות
שותף בהפצת דברי
התורה של רבינו?

כאן המקום:
053-3145900

דברי שי"ה

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

גליון מיוחד
הנוכה תשפ"א

עורך:
יצחק גולדשטוף

ig0533145900@gmail.com

המהפכות (ב)

החשמל הכשר לציבור בני התורה

גל התגובות האדיר שהגיעו אחרי פרסום המאמר המקיף (בגליון בין הזמנים, אב תש"פ), שסקר את המהפיכה והשנוי המבורך שנעשה בשנים האחרונות, עם ריבוי מניני ומתפללי שחרית כ' ו'תיקין' בכל אתר ואתר, כתוצאה ישירה מהשתדלות רבה ומקיפה שנגמרה על ידי רבינו, הביאה אותנו להמשיך בסדרת שבע המהפכות שהגיעו בעולם התורה, ובקרב ציבור בני הישיבות, בהוראתו והכוונתו הישירה של רבינו מרן שליט"א.

ההסטוריה

עם ראשית הקמת מדינת ישראל, לפני כשמונים שנה, קברניטי המדינה, שהיו ברובם תינוקות יהודיים שנשבו ולא שמרו תורה ומצוות, שלטו והחזיקו בתפקידים בכל תחומי החיים, מכלכלה תרבות וצריכת המחיה, ועד לצרכי בטחון ואחריות למים וחשמל. כתשתית למקום מגורים הכינו וייסדו את 'חברת החשמל', זו שאחראית על הספקת החשמל לכלל תושבי הארץ.

מטבע הדברים, עם הגידול הטבעי של התושבים בארץ, ועם התקדמות המערכות החכמות, הצורך בחשמל נהיה בסיסי ומוכרח בכל מקום ובכל דבר. 'חברת החשמל' פתחה איפה תחנות כוח בכמה מקומות בארץ, שתפקידם היה לספק כוח לכל מקום ברחבי הארץ.

הבעיה ההלכתית נוצרה בשבת, היות והפועלים האחראים על מערך הפעלת והספקת החשמל, הינם יהודים. במסגרת תפקידם - דרוש מעקב רצוף ועקבי בכל רגע ורגע משעות היממה, כל הזמן עליהם לעקוב ולראות שאכן תחנות הכוח מספקות את הנצרך, שאין חלילה תקלות. על החשמל כידוע האחריות גדולה, כי מפעלי חירום, בתי חולים, תעשיות ומוסדות רבים נשענים אך ורק על צריכת חשמל, אם חלילה לפתע יהיה הפסקת חשמל ארצית, האסונות בגוף ובממון - חלילה - עלולים להיות גדולים מאוד.

מובן מאליו כי גם בשבת הפועלים היהודיים מוכרחים לפקח כל שניה ושניה על צריכת החשמל, ולדאוג במעשה ממש שהכל יפעל בלי שום תקלות. מבחינה הלכתית, יהודי שעובר בשבת, במזיד, על איסורי תורה, אסור ליהנות ממלאכתו. נמצא איפה, כי חל איסור שימוש בחשמל בשבת כל פי ההלכה משום הנאה ממעשה שבת.

החולקים

אלא שאמנם ממבט ראשון נראה כי הדבר אסור בהחלט, אבל הרבה מגדולי התורה של הדור הקודם שנדרשו לסוגיא, לא רצו לאסור, מכל מיני סיבות שונות, אם משום שסברו שאין בכך איסור גמור כי החשמל נצרך בין השאר גם לחולים ופיקוח נפש, או משום שהפועלים מחללי שבת בלאו הכי וגם אם לא נשתמש בחשמל הם ימשיכו את העבודה, כך שאינם עובדים עבורנו - יראי ה', ועוד הסברים שונים.

מהראשונים שהקדישו חיבור מיוחד לנושא החשמל בכלל, והחשמל בשבת והקיף את הנושא באופן יסודי היה הגאון המפורסם רבי שלמה זלמן אוירבעך זצוק"ל, שאף התכתב בנושא עם מרן החזון איש זצ"ל, מלבדו היו גם תלמידי חכמים נוספים, תקצר היריעה מלפרט.

לזכרון עולם ולעילוי נשמות

איש יקר רוח, דורף צדיקה וחסד, מוקיר תורה רבנו בנש"ק
הרה"ח ה' משה הגר"ל ז"ל ב"ר יוסף דוד ה"ר
נלב"ע ביום כ"ז סיון תשס"ז

ועדונית אשת החלל, עדינת הנפש ממנו היום
מרת מלכה מוחלה ע"ה
בת הרב מרדכי זיסקינד מגיל לנדא זצ"ל
נלב"ע ביום ג' אדר תשס"ו

לזכרון עולם ולעילוי נשמות

של טוב לב שעסק בצרכי ציבור כאמנה
איש המרץ ובעל המעשים שפירו מורנו לצדיקים
ה' דוד הלוי וואסנער ז"ל ב"ר אברהם ז"ל
נלב"ע ביום א' ט' אדר תשס"ב

ועדונית אשת החלל
מרת מאלא ע"ה בת ר' יהודה לייב ז"ל
נלב"ע שרב ר"ח שבט תשס"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

הנצח לע"נ הרה"ח ע"ה
הרה"ר מרדכי זיסקינד ופעמא לאה הגר
זמשתתתם שיהיו
בני יורק

מתחם גנרטור ענק בלב ליבה של העיר בני ברק. תשפ"א.

אחד החיבורים אודות נושא החשמל

מרן החזון איש זצ"ל משתתף בברית מילה. לצידו הגאון רבי דניאל מופשוביץ

מעניין להוסיף, כי בניגוד למה שיש החושבים, כי בימינו כל מערכת החשמל פועלת על ידי אוטומט ללא צורך במגע יד אדם, ההיפך הוא הנכון. בספר מיוחד 'החשמל בשבת', שהתחבר על הנושא, ונכתב על ידי הגאון ר"מ מורגנשטרן שליט"א, הוא מקיף את הנושא לאורכו ולרחבו, ומביא בין השאר את דברי רבינו שליט"א, הוא מאריך שם להוכיח כי דווקא כיום הנושא חמור הרבה יותר מפעם, כי אין האיסור רק מצד חילול השם, אלא חילול שבת אמיתי, היות והשתמשות בחשמל בשבת גורמת לכך שפועל יהודי יחלל את השבת ממש עבור המשתמש. טענה זה שומטת את הקרקע מתחת כל ידי אלו שהתירו עד היום. (ואין כאן המקום להאריך).

חילול השם

רשכה"ג מרן החזון איש זצוק"ל, בתוקף יראתו, נדרש לסוגיא בשנתיה הראשונות של קום המדינה, והוא התייחס בחומרא רבה מאוד לשימוש החשמל המיוצר על ידי יהודים, אבל מהיבט שונה לגמרי: חילול השם. מרן זצוק"ל סבר (עי' חזו"א או"ח סימן ל"ח סק"ד) כי גם באופן שיש היתר להשתמש בחשמל מצד הדין, מכל מקום יש כאן איסור של חילול ה', היות והוא שימוש ציבורי, והפועלים העובדים בשבת הם עושים במרד רח"ל, והנהנה ממעשיו מעיד ח"ו שאין ליבו כואב על חילול השבת, את דבריו הנחרצים הוא מסיים בתפילה "ויהא רעוא שישובו בתשובה שלימה במהרה".

ישיבת לומז'א בפתח תקוה, כיום

"הדבר דומה" הגדיר פעם רבינו שליט"א בשמו (מובא במעשה איש ח"א עמוד ק"ו) למי שרואה ספר תורה בוערת באש רח"ל, וניגש בשווין נפש להצית ממנה את הסיגריה בפיו --- כלום עבר כאן על איסור הלכתי? לא בטוח. אבל כל בר דעת מבין כי הדבר לא יתכן ולא יעשה כן!

לדידו של החזון איש, על היהודי ירא שמים לא להשתמש בשבת כלל בחשמל, הפתרון החילופי הוא, או שיאיר את ביתו וירבה בנרות השבת, או שימוש חשמל המופעל על ידי 'מצבר', או בחשמל שאינו מופעל ישירות על ידי החברה אלא מוכן מראש, מה שנקרא בימינו 'גנרטור'. דהיינו, חשמל חילופי שאינו מחובר כעת לחברת החשמל ומגיע במלאכה האסורה, אלא הוא חשמל זרבי שיש לו אפשרות לפעול באופן עצמאי יום-יומים על בסיס פרטי.

מנורה פרטית

כמי שאמון על קיום הלכה למעשה של הוראות החזון איש, הקפיד רבינו בעצמו במשך כל חייו עמו"ש, שלא ליהנות או להשתמש מחשמל שאינו כשר, גם במצבים שלא היו נוחים.

כך למשל, בשנות לימודו בישיבה שבה למד, כנהוג כמעט בכל המקומות בימים ההם, גם שם היה המאור מחשמל רגיל שאינו כשר. ברוב השבתות היה רבינו נוהג לחזור לביתו לשהות במחיצת מרן החזון איש, אבל בפעמים הבודדות שנשאר, הנה לנו עדות מרתקת כיצד נהג, מפי חבריו לספסל הלימודים אז:

"אני זוכר את חברי לספסל הלימודים, חיים קניבסקי, כבחור הוא היה מתמיד גדול, היה שקט ולא מעורה בחברה.

היה סיפור מעניין שאני זוכר ממנו, שפעם אחת הוא נשאר בישיבה לשבת, וכיון שלא רצה ליהנות מהאור של הישיבה, הוא הביא לעצמו מנורת נפט מערב שבת והניח אותה על החלון, ועל ידה ישב בליל השבת ולאורה למד. שלא ליהנות מחשמל רגיל.

הדבר היותר מעניין היה, שבדיוק אותה שבת היה תקלה והחשמל נפל ובאולם הישיבה שרר חושך מוחלט, כל הבחורים ניגשו איפה להסתופף בצילו ליהנות מהאור... - - - אכן, כבר אז הסתופפו כולם בצילו...

(מפי מר נא. שיח"י חבריו לספסל הלימודים דאז, בראיון מיוחד שהעניק למערכת 'דברי שיח', שיפורסם א"ה בהזדמנות).

גנרטור גם בבית חולים. רבינו בבית הרפואה 'מעייני הישועה' לפני מספר שנים.

גם בפעמים הבודדות בהם הוצרך רבינו לשהות פה ושם במהלך השנים בבית חולים בשבת (כמו בשנים תשנ"ח, תשס"ב) הוא ביקש במידת האפשר לסדר מאור כשר. אחד ממקורביו ירא שמים, העביר אז חוט ארוך של עשרות מטרים, שהתחיל ממיטתו בבית החולים עד לדירת מגורים בקירבת מקום, שם היה חשמל כשר... 'אורה' זו 'תורה'!...

ואגב, זו גם אחד הסיבות שלא רצה מעולם לשהות בשבת חוץ לעיר, מחששות כאלו ועוד.

הלכה שנדחק שעתה

אמנם, אף שהרבה יגיעות יגע בזה החזון איש זצ"ל, אבל בשנים ההם כמעט שלא נקבעה בקרב הציבור הלכה כמותו.

על כגון דא ניתן להמליץ את מאמר חז"ל 'הכל תלוי במזל אפילו ספר תורה שבהיכל', אותו הגאון בעל החזון איש שפסקיו בכל מקצועות התורה נתקבלו בדחילו ורחימו בכל העולם כולו, אבל לנושא זה של החשמל לא היו 'קונים'. ברובו של הציבור החרדי, זה לא התקבל למעשה. גם בקהילות החסידים, מסיבות שונות לא ראו צורך לנהוג כן, וגם קהילות אחרות כמעט שלא 'שמעו' על הלכה זו.

זהירות: חשמל אסור

אמנם, בחוג תלמידי החזון איש הקפידו על כך מאוד מאוד, בעיקר ביראי ה' שדרו בבני ברק, כל ההולכים לאורו של החזון איש נזהרו לא להשתמש לאור החשמל שאינו כשר, הכל ידעו כי לכל מקום בו הולכים בשבת, צריכים לבדוק שהמאור הוא אכן כשר,

המצב היה כזה, שכמעט ולא היה בית כנסת ראוי ללמוד בו בלילות השבת, תיאור קצר על הימים ההם, שמענו מתלמידי מרן הגאון רבי שרגא שטינמן שליט"א ראש ישיבות אורחות תורה, בנו של רשכבה"ג מרן הגראי"ל שטינמן זצ"ל, גם הוא ממקורבי החזון איש, שסיפר:

"בשנות ילדותי כמובן הקפדנו לא להשתמש בשבת בחשמל, היות ולא רצינו ליהנות מהאור של חברת החשמל, בלילות השבת הבית כולו היה חשוך, מלבד נרות השבת שהאירו בשולחן, לא היה שום אור נוסף.

חדר המדרגות, השביל המוביל לבנין, וחלק מבתי השכנים גם היו חשוכים. כשרצינו ללמוד בלילות השבת לא היה איפה, כי המצב אז היה שכמעט כל בתי הכנסת המעטים שהיו אז, היו ללא מאור כשר, גם באלו שהיה אור כשר לתפילת ערבית, אחרי כך גם זה כבה, נהיה שם חושך מוחלט, היינו צריכים ללמוד בעל פה.

"אבי מרן זצוק"ל, היה הולך במיוחד לבית כנסת רחוק יותר, ששם דלק אור כשר כל הלילה ולמד שם בהתמדה גדולה, ובשנים המאוחרות כבר היו הרבה בתי כנסת עם אור כשר, וכבר קל היה למצוא מקום ללמוד.

אני זוכר עוד, כי בשנים המאוחרות יותר, היה תקופה שהיה לנו לוקס שהאיר, אבל הרגישו היטב את חסרון החשמל, כיום הדבר נראה מוזר כי ב"ה מצוי בתי כנסת עם אור ואפילו מזגן הפועלים על גנרטור, אבל באותם ימים זה היה רחוק מאוד..."

גם לגבי השתמשות במים בשבת, הקדיש מרן החזון איש מאמצים רבים כדי למנוע שימוש מהם בשבת, היות ונודע כי פועלים יהודים מפקחים על פעילות המים, והפעילות מגיעה על ידי חשמל, הוא אף כתב מכתב מיוחד לחברה הציבורית שסיפקה את המים, במכתב (קובץ אגרות ח"ב סימן ס"ח) הוא מבקש שיגדילו מלפני שבת את בריכת המים באופן שיוכלו להפסיק את השימוש במים בשבת מהספקת המים הרגילים המנוהל על ידי פועלים יהודים.

חזון איש - למעשה

אחרי פטירת אביו מרן בעל הקהילות יעקב זי"ע, החל רבינו שליט"א ליישם לציבור את הוראת החזון איש זצ"ל, הלכה למעשה. וב"ה עלתה בידו.

במסעותיו לשמש כסנדק בבריתות ברחבי הארץ, לרובבות האנשים שבאו לפתחו לשאול ולהתייעץ, הוא היה מחדיר בכל הזדמנות את הדבר. את קוני הדירות החדשות היה שואל אם החשמל כשר, ולשואלים היה ממליץ בחום אפילו ליטול חובות לצורך קניית מערך חשמל כשר, תוך הבטחה שהשבת תשיב את כל ההוצאות.

גם באלפי מכתבים שהשיב הוא בולט בקו האמיץ שיצוק בניחוח החזון איש, הוא פוסק למעשה לעשות כל מאמץ כדי שלא ליהנות מאור שאינו כשר, הוא

המשיך את מה שהחזון איש התחיל. רבינו שליט"א בקבר רבו מרן החזון איש

פי אִשְׁבַּח בְּחֶשֶׁךְ ה' אִור לִי: תמונה נדירה של רשכבה"ג הגראי"ל שטינמן זצוק"ל לוגם מכוס המשקה ביום חול, כשלפתע כבה החשמל, ונורת החירום שמאחוריו נדלקה, הוא סירב להמשיך לשתות עד שיאיר החדר, מחשש שיש במשקה חרק וכדו' שאינו מבחין בו.

דירות השכרה ב"ב

4, דרום, מיירי, 600 \$ 523706-052 (76043)

2, באבן-שפרוט, מרוהטת קומפלט + גנרטור + טלפון. 470 \$ (76567) 03-5706-007

דירת 3 לזוג צעיר לתקופה ממושכת + דיהוט חלקי + כחרשה

תוצאות המהפיכה. מודעה פירסומית על דירה לשבת עם גנרטור כשר

תושבי "צאה שערים" החלו בהקמת תשתית לגרנטור בשכונה

י. בן פורת

בעבודת מאה שערים החלו להניח השכונת השחית להקמת גרנטור שיספק כשבת חשמל לשכונה. הרעיון להקמה צץ כראשו של אחד התושבים, שהגיע למסגרת פעולות גרנטור אחד לכל השכונה יעלה בסיכומו של דבר פחות ממעברי השבת הביתיים, המתקנים בכל דירה ודירה. כפי שנודע, החלו תושבי שכונת "עזרת תורה" אף הם להתארגן בצורה דומה וכבר באו בדברים עם אנשי מקצוע להקמת גרנטור דומה בשכונה. לפי החשבון שנעשה, יעלה שימוש לכל משפחה 2 עד 3 דולר לשבת. רבים מהתושבים הביעו תקוותם, ששאר השכונות החרדיות בעיר יילכו בעיקבותיהם, ויזכו לשמירת שבת עם שימוש בחשמל ללא הצורך להשתמש בהיתרים בעניין זה.

'מקוים ששאר השכונות ילכו בעקבותיהם'...
כסלו שנת תשמ"ו.

רבינו ברחובות פתח תקוה לצד המרא דאתרא הגר"ש סלומון זצ"ל

צדדי ג'ום לילא דכולים ואין חילוק
ול פריזי זעזע אהייתן אהיקי חרבה
חייך ק'עסקי

וכל הזהיר בעניני שבת יתברך ממקור הברכות

הכריע למעשה גם בחמורות ממש, והכל כדי שלא לחלל את שמו ית' בהנאה מחשמל המופעל בחילול שבת קדשנו.

בספרי השו"ת הרבים שיצאו מתחת ידו, נמצאות תשובות מגוונות לרוב, כיצד ינהג מי שנמצא במקום בו יש חשמל שאינו כשר, להתפלל לאורו, ללמוד לאורו, לקיים מצוות, להתארח, כיבוד הורים, חסד, הפסד ממון, שכנים, חתן וכלה, מפעלי קירור על חשמל, ישיבות, תינוקות, ועוד מגוון שאלות, לכולם תשובה יסודית אחת: השימוש בחשמל רגיל = אסור! הפרטים מסביב, משתנים בהתאם לתשובה. אבל היסוד הוא אחד לכולם!

גם לתושבי הערים שבהם שלט רוב מוחלט של תושבים חילונים, הוא לא ויתר ודירבן ועודד להפעיל מערכת חשמל כשירה. הדברים היו נראים אז כמו חלום רחוק, אך הנה, אחרי עמל ויזע, הוא התגשם.

כיום בעשרות ערים ברחבי הארץ, בכל ריכוז חרדי יש מערכת גרנטור מסודרת שהתושבים יכולים להצטרף אליה, אבל בעבר זה היה נראה רחוק מהמציאות.

גם קבלני בנינים בעשרים שנה האחרונות, יודעים היטיב כי כאשר בונים בירות לציבור החרדי יש לדאוג ולהכין תשתית מוכנה לחשמל כשר, זה כבר חלק מהשינויים של דירה עבור אדם חרדי, סוכה, מרפסת סגורה, שני כיורים במטבח, והכנה לגרנטור...

חדשות חריגות ומשמחות

עלול בעיתוני התקופה (עיתוני יג. באדיבות 'הארכיון היהודי') מלמד אוננו עד כמה הנושא היה חריג אז. אחד לתקופה הופיע בחדשות העיתונים 'חדשות חריגות' ובו פרסום על 'דיעה משמחת על שכונה חדשה שתושביה מתכננים להקים שם גרנטור כשר לשבת'.

"גרנטור מרכזי לאספקת החשמל בשבת יותקן ב'רמת אהרן' בישרה כותרת אחרת בחודש חשון תשמ"ו, ובידיעה אחרת באותו שנה מדווח על 'גרנטור חדש שיותקן לישיבת פונביז', ובמקום נוסף 'ההרשמה לגרנטור של שכונת 'עזרת תורה' בעיצומה'. בחודש טבת תשס"ב 'גרנטור מכני חדש החל לפעול בעיר אלעד', וכך עשרות רבים של כותרות עיתונים מהשלושים שנים האחרונות.

המפריעים

כשהחל הביקוש לחשמל כשר ברחבי ארץ ישראל, צצו שני מפריעים גדולים, הראשון: כסף. כי העלות היא אדירה, התקנת תשתית חשמל חדשה, מציאת שטח מתאים ועלות התקנה ועובדים שיתחזקו את זה, והבעיה השניה, היו ארגונים או תושבים שונים שהתנגדו נחרצות לדבר, בטענות שונות של רעש או לכלוך וזיהום שמביאים מיכלי הגרנטור, הם גרמו לעיכוב או מניעה מוחלטת של הקמת מערכת גרנטור חדשה.

על שני הבעיות התגבר רבינו ובכוח התורה עמד לימין המערכה, הוא הדף את המפריעים ועמד מאחורי כל בעיה, הוא הבטיח ישועות למסייעים, וברכות לתומכים.

כך לדוגמה, בעיר פתח תקוה היתה מערכה גדולה סביב הנושא (בשנת תשס"ד). מספר עסקני המקום להביא גרנטור שיספק חשמל כשר לתושבי המקום, אבל התנגדות מספר תושבים, בטענות שונות, הניאה אותם, רבינו כתב מכתב חריף בו הוא יוצא מגדרו, כשהוא כותב "כל המפריעים והמשטינים, השבת יפרע מהם". מיותר לציין כי חיש מהר נעלמו כל המפריעים (המכתב המקורי - שמור במערכת).

גם בעיר חיפה ביקש המרא דאתרא שם הגר"י במברגר לעורר את הציבור לישא בעול הכספי של העלות העצומה של הנגטור החדש שהותקן אז (שנת תש"ס) וכששלח לרבינו הוא תיכף הוציא את העט ורשם בחמימות "אמרו חז"ל כל הוצאותיו של אדם קצובין לו מראש השנה חוץ מהוצאת שבת ויום טוב, ואינו לנו הוצאות שבת ויום טוב גדולה מזו לסדר מאור כשר על פי דין"... בירושלים, על מגוון שכנותיה הישנות והחדשות, מצוי בידינו מכתב נפרד כמעט לכל שכונה. עסקני השכונה היו יוצאים במגבית או בפרסום לעורר את הקהל להימנות על משתמשי הגרנטור, ורבינו היה מוסיף באהבה מילים חמימות ומברך את המסייעים לשבת בבני חיי ומזוני. עשרות אם לא מאות

מכתבים כאלו יש, כשבכל אחד הוא מברך בארוכה.

לא נוכל לפרט את המאמצים הרבים שנעשו מאחורי כל קהילה וקהילה. בחלק מהמקומות רבינו היה כותב לבדו את המכתב ובחלק הוא הצטרף, כך למשל, שכונת רמות בירושלים שהחלה בשנת תש"ע בגיוס כספים רחב לטובת חשמל כשר שיפעיל גם את המזגנים ולא את התאורה, זכתה, די בקלות, למכתב נלהב שהצטרף רבינו לדבריו של חמיו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל.

כך גם היה בעשרות (!!) ערים ושכונות רבות ברחבי הארץ, שלכולם הקדיש רבינו מזמנו, עודד וכתב מכתבים על נחיצות הענין.

החזון שהתגשם

בשנים שכיחן כראש העיר בני ברק ר' מרדכי קרליץ שליט"א, הוא הניף את דגל החשמל הכשר, ועמל הרבה כדי לסדר לתושבי בני ברק חשמל כשר. מעשי ידיו הצליחו והוא סידר כי כל המים בהם משתמשים תושבי בני ברק, יפעלו רק על ידי חשמל כשר, וכן שעמודי תאורת הרחוב יפעלו על ידי חשמל כשר.

תקופה אחרי ששימש כראש העיר, הגיע ראש העיר החדש ר' יעקב אשר לבשר על השלמת המלאכה והזמין את רבינו 'לחונך' את הפעם הראשונה בה תשתמש בני ברק במים המגיעים מחשמל כשר. היה זה יום שישי בצהרית, ואף שרבינו אינו יוצא אז לנסיעות, הוא הסכים בשמחה לבוא, וקרני אור בקעו פניו משמחה של מצוה.

גם בעיר החרדית 'קרית ספר' - מודיעין עילית, תיכנן ראש העיר ר' יעקב גוטרמן לסדר לכל תושבי העיר שיהיה באופן רשמי חשמל כשר בשבת, והשקיע לשם כך מאמצים רבים, ופעם רבינו אף הגיע לטקס שערך בנושא, אך עדיין לא הגיע השעה לברך על המוגמר בזה.

'אם הולך קשה זה סימן שזה דבר טוב' התבטא רבינו לא פעם על הגנרטור בקרית ספר. מסיבות משונות בכל פעם עמד שם עיכוב אחד, פעם היה צו מניעה מחברת החשמל, ובפעם אחרת מחברת התקני בטיחות, במקרה אחר העלויות של המליונים שלא אושרו על ידי ועדת התקציב, ובשנה האחרת כמות התושבים שהתרבתה גרמה לשנוי בתוכנית המקורית, כך בכל פעם יש התקלות שם משתנות, אבל נקוה להי"ת שבקרוב יזכו לראות את הסוף הטוב.

בין אדם לחבירו

חרף כל המערכה הנלהבת בנושא זה, שתמיד היה רבינו לימין הפועלים בדבר, הרי שבנוגע לאחרים שלא הקפידו על זה, נזהר רבינו שלא לזלזל בהם.

בפעמים הבודדות בהם שהה רבינו בירושלים (לעיתים נדירות, ובשנים המאוחרות בשבתות העליה לתורה לשלושת חתניו שגרו בירושלים) היה מתארח בשבת אצל חמיו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל. את תפילת ערבית של ליל שבת הוא התפלל ב'שטיבלאך מאה שערים', שם לא היה חשמל כשר, ורבינו לא 'עשה ענין' מהדבר, אלא עם כניסתו לבית הכנסת פנה לשבת בצד סמוך לחלון, כדי ליהנות כמה שפחות מהאור, והתפלל על פה את התפילה (מפי עד ראה - בנו הגר"ש).

כך גם היה בשנת תשס"ד, מספר בחורים משיבת חברון בירושלים פנו אליו במכתב שאלה, שהיות ואין להם (בתקופה ההיא) חשמל כשר, האם הם יכולים ללמוד ולהתפלל לאור החשמל הקיים.

רבינו לא השיב להם ישירות על השאלה, רק ענה להם שיבקשו מההנהלה שיסדרו גנרטור. והסביר: הרי ההלכה היא שאסור להם ללמוד ולהתפלל לאור החשמל הזה, אבל אם הייתי כותב להם את זה, היה בזה משום בזיון לראש הישיבה, לכן השבתי להם כך...

התזכורת בלדרמן

מעניין לציין כי בבית הכנסת הבני ברק 'לדרמן' שברחוב רשב"ם, אין בשבת כלל תאורה מחשמל, אפילו לא מגנרטור. את הסיבה לכך מציינים גבאי בית הכנסת, כי מרן בעל קהילות יעקב זי"ע ביקש ששם ימשיכו להשתמש בשבת במאור על ידי הלוקסים והנרות 'כדי שיזכרו שיש בכלל בעיה בחשמל בשבת', כי הלא אם כולם ישתמשו באור גנרטור בשבת, יהיו שישכחו ולא ידעו שיש בעיה כלשהיא בחשמל, לכן ביקש שבית הכנסת יזכיר לאנשים את הבעיות שמאחורי החשמל...

רבינו סוקר את לוח החשמל המעביר את המים של בני ברק באופן אוטמטי לחשמל כשר בערב שבת, ובתמונה השניה על יד ראש העיר דאז ר' יעקב אשר, שמראה כיצד הוא מאשר ומתחיל במחשב את הפעולה.

סיון תשע"ב. מכתב מרבינו לר' יעקב אשר לסדר חשמל כשר במקוואות העיר

סיון תשע"ב. מכתב מרבינו לר' יעקב אשר לסדר חשמל כשר במקוואות העיר

כשהמחותנים גרו בירושלים. מימין: הגר"ש שטינמן (מכובד בברכות), רבינו, החתן הגר"ר זליג ברוורמן, המחותן הגר"ר יהודה זצ"ל.

רבינו לומד בביתו בכניסת השבת, כשהוא בחדר הוא מתאורת 'לוקס' ולא מחשמל.

גם בבית רבינו שליט"א, מסיבה זו אין חשמל רגיל בתאורה לשבת, רק מנורות לוקסים שמפיצים אור ורום, (ולאחרונה הוסיפו מעט אור צהוב).

סבי, רבי יוסף גולדשטוף, ממתפלליה הוותיקים של בית הכנסת, ביקש פעם להנות את מתפללי בית הכנסת וקנה מכספו 'מצבר' לטובת מתפללי בית הכנסת, כדי שיהיה אור ראוי לתפילה וללימוד, הגבאי פנה איפה בשאלה למרן הסטייפלר, מה לעשות עם המצבר, ומרן זצוק"ל השיב לו כי אמנם יפה עשה שתרום אבל מכל מקום לא כדאי שיהיה תאורת חשמל בבית הכנסת, וראוי למכור את זה ולהשתמש בכסף זה לצורך דבר אחר בבית הכנסת. ואכן כך עשו וקנו מזה ארון לטובת ספרי בית הכנסת...

בשנים האחרונות התקינו גבאי בית הכנסת מזגנים לימות הקיץ, על חשמל כשר מגנטור, אך תלו שלט בולט בכניסה לבית הכנסת כי 'החשמל בבית הכנסת הינו מחשמל כשר שאינו מיוצר בחילול שבת ח"ו'.

שיכון ויז'ניץ

משלל קהילות החסידים בלטה בהנהגתה חסידות ויז'ניץ, שמאז עברו להתגורר בבני ברק, בראשות האדמו"ר הקודם רח"מ הגר זצוק"ל בעל "אמרי חיים", הוא קבע לחסידיו כי 'פה בבני ברק החזון איש הוא מרא דאתרא, ויש לנהוג לפי הוראותיו' ולכן בהתחלה המאור היה על ידי פנסי נפט וגו' ואח"כ התקינו חשמל כשר על גנטור, עבור בית המדרש ובית האדמו"ר, כהוראת החזון איש זצ"ל.

בתולדותיו של מרן החזון איש זצוק"ל מסופר כי פעם הוא הלך לטייל ברחובה של עיר בשבת, עם אחד הרבנים, כששמע אותו את הרעש הבוקע מהגנטור אמר כי לדעתו יש בזה משום חילול כבוד השבת, נענה החזון איש ואמר לו, אדרבה, הגנטור צועק ואומר שבת קודש, שבת קודש, ושידעו הכל כי אסור להשתמש היום בחשמל הכללי...

הנהגתה זו של קהילת ויז'ניץ, הביאה אותם לקבל יחס מיוחד מרבינו. הדבר התבטא בין השאר במגבית גדולה שערכו בקהילה (חודש אייר תשע"ט). לטובת בניית היכל בית המדרש המרכזי בשיכון בבני ברק, האדמו"ר עלה אל מעונו של רבינו (לטובת מגבית צדקה אחרת) להתברך לקראת התחלת הבניה ובתוך הדברים הדגישו לפני רבינו שאי"ה הם יתקינו גנטור מיוחד שממנו ישתמשו לכל התאורה האדירה, רבינו שמח מאוד והעניק להם את ברכתו.

ואכן, ברכת צדיק עושה רושם, באופן פלאי קהילת ויז'ניץ הצליחו לבנות במהירות אדירה היכל ענק של אלפי מקומות בזמן קצר, לרווחת כל מבקשי ה' ויראי ההלכה (מנכד רבינו המשב"ק המסור ר"י קניבסקי).

וראו כל עמי הארץ

את סוד הדאגה הגדולה לחשמל כשר ברחבי הארץ, ידעו גם לא מעט 'אנשי פוליטיקא' שהשתמשו בזה לקידום צרכיהם האישיים...

בניגוד למנהיגי קהילות שונות, שדורשים מראשי עיר ובעלי עמדות מפתח המגיעים לפתחם, טובות הנאה שונות ודואגים לטובת בני הקהילה שלהם, רבינו מעולם לא ביקש דבר. אם שאלו - ענה, אבל לא מעבר לכך.

אבל כנראה היה מי שדאג ליידיע את המועמדים השונים לראשות העיר או בעלי תפקיד אחר, שכאשר באים לרבינו כדאי לומר שהם יעשו מאמץ גדול כדי שיהיה חשמל כשר בעיר... עיצה זו היתה חכמה, כי אכן כשהיה בא אליו מועמד לתפקיד כזה ומבשר לו כי הוא ידאג לחשמל כשר, היו עולות על פניו של רבינו שביעות רצון, והוא היה זוכה לברכה לבבית ומעין הבטחה להצלחתו מעכשיו... בהרבה מקרים זה היה נשאר 'הבטחת בחירות' אבל מכל מקום זה הועיל שהוא לא יקלקל... באופן הזה נסללה הדרך בערים רבים שגרים בהם גם יהודים שאינם חרדים, שיוכלו להניח שם חשמל כשר.

ישועות ומופתים

על סיפורי ניסים, מופתי פלא של אנשים שזכו לדברים לא טבעיים בזכות ובעבור טירחתם למען השבת, ניתן לכתוב ובשפע, אך אין מקום ביריעה זו כדי להכיל את הכל, אבל ברכת השבת התקימה תמיד, המלוה לשבת - היא פורעת לו בכפל כפלים. **מְעַנְיָה לְעוֹלָם כְּבוֹד יִנְחָלוּ. טוֹעֲמִיָה חַיִּים זָכוּ.**

האדמו"ר מויז'ניץ במעונו של רבינו שליט"א

הסוד שגם הרחוקים משמירת מצוות ידעו. למצלומים אין כל קשר לכתבה.